

ČASOPIS HRVATSKOGA DRUŠTVA

SKLADATELJA | BROJ 218/219

PROSINAC 2019. | CIJENA 22 kn

ISSN 1330-4747

12019

CANTUS**Drago Diklić — 65. obljetnica karijere**

Trnjanski fakin zvjezdanog statusa ne skida osmijeh s lica

Ivičević, Ferek-Petrić i Glojnarčić između Darmstadta, Beča i Berlina

Prve dame svjetske 'ozbiljne' glazbe

Tena Ivana Borić, Viktorija Čop i Ivana Kiš

Zajednički autorski koncert za 40. rođendan

56. Glazbena tribina Opatija

Mnogoznačnosti suvremene glazbene misli

7. Međunarodna autorska kreativna konferencija MAKK

Pred kreativcima je uzbudljiva budućnost!

Tomislav Mrduljaš — autorski koncert za pamćenje u Splitu

Zovem prijatelje moje

UVODNIK

Dragi čitatelji,

stigao je i taj dan, kad novim brojem *Cantusa* ispraćamo staru i dočekujemo novu godinu. Božićno je doba obilovalo druženjima, domjencima, koncertima i susretima, pa su svi koji se bave glazbom zasigurno imali posla preko glave. To je i vrijeme retrospektiva godine na izmaku, koju je obilježilo mnogo 'akcija i manifestacija', od čega vrijedi izdvojiti najnoviji MAKK usmjeren budućnosti, je-

sensku Glazbenu tribinu Opatija te trajnu, novu inicijativu stručne službe ZAMP-a da u nizu projekata posebno svjetlo usmjeri na žene, autorice i članice Hrvatskog društva skladatelja. Iako je naš postotak minijturni (žene i dalje čine tek 18 % članstva), to malo ženskog roda u Društvu iznimno je uspješno i radišno. Među 'zabavnjacima' prednjače tekstopisci poput Vjekoslave Huljić, koja je i počela televizijski serial *Autorica!* na CMC-u i dobro je poznata široj javnosti, dok su na području tzv. ozbiljne akademske skladateljske produkcije upravo tri samozatajne žene koje probijaju dugogodišnji zid između hrvatske glazbe i svijeta, inozemnih koncertnih, opernih i festivalskih pozornica. Njima posebno posvećujemo središnjicu ovoga broja *Cantusa* jer su one zaslužne da se za Hrvatsku čuje u suvremenoj skladateljskoj produkciji izvan njezinih granica. To su Splićanka Mirela Ivičević, Samoborka Sara Glojnarčić i Zagrepčanka Margareta Ferek-Petrić, sve tri s trajnim ili privremenim adresama u gradovima Austrije i Njemačke, zemljama s najvećom svjetskom produkcijom glazbenoga žanra kojemu pripadaju. Na ovim stranicama s ponosom bilježimo informacije o njihovim uspjesima u prethodnoj i planovima za novu godinu. A da se žene ugodnije osjećaju u svojoj koži, tu su naši dragi kavaliri, prije svih jedan iz stare zagrebačke škole, neodoljivi gospodin Drago Diklić, koji i u visokoj životnoj dobi, prigodom 65. obljetnice umjetničkog rada, i dalje uz šarmerski osmijeh stvara glazbu i širi pozitivne misli oko sebe. Hvala mu na tome i duboki naklon!

Čitajte nas pažljivo i sve primjedbe i prijedloge šaljte na elektroničku adresu cantus@cantus.hr ili se javite u redakciju časopisa na broj telefona 01/48 25 360.

U ime cijelog uredničkog tima sretan Božić i uspješnu novu godinu želi vam

Jana Haluza

glavna urednica časopisa Cantus

Božićni ručak HDS ZAMP-a, 19. prosinca 2019., u prostorijama HDS-a

Najljepše želje uz zadovoljstvo minulom godinom

Druženje su pozdravnim govorima počeli čelnici HDS ZAMP-a: glavni tajnik Antun Tomislav Šaban, predsjednik HDS-a Ante Pecotić, dopredsjednik HDS-a i predsjednik autorsko-pravnog odbora HDS ZAMP-a Mladen Tarbuk te direktor ZAMP-a Nenad Marčec

Piše: Jana Haluza

Tradicionalni božićni ručak HDS ZAMP-a ove je godine održan u četvrtak, 19. prosinca, u prostorijama Hrvatskog društva skladatelja. Okupilo se mnoštvo članova i partnera na dnevnom druženju u opuštenom ozračju uz delicije i prigodnu kapljicu. No prije nego što su prešli na neformalni dio komunikacije, okupljenom je mnoštvu sretan Božić i novu godinu zaželjelo vodstvo Društva. U uvodnom se pozdravu publici obratio glavni tajnik HDS-a Antun Tomislav Šaban koji je izrazio zadovoljstvo proteklom godinom i najavio da se u idućoj ispunjava jubilarnih 75 godina postojanja Društva, što će biti prigodno obilježeno mnoštvom događaja. Kao središnju manifestaciju najavio je program potkraj 2020. koji će biti posve drugačiji od onoga kojim je prije četiri godine obilježena 70. obljetnica HDS-a, kad se uglavnom govorilo o prošlosti i stvaralaštvu umrlih kolega. Sada će se riječ dati glazbi budućnosti, suvremenim autorima u punoj stvaralačkoj snazi, a što će točno to biti, zasad ostaje tajna.

Poziv na izbore

Sljedeći govornik bio je naravno predsjednik HDS-a, Ante Pecotić, koji je podijelio s kolegama osjećaj većeg prihvaćanja u društvu jer je kolektivna svijest o zaštiti autorskih prava sve viša: »Ljudi su senzibilizirani za kreativce, a to je zasluga svih djelatnika službe ZAMP-a i matice HDS-a, koji mukotrpno rade na tome da nam svima olakšaju život.« Kako je to bio njegov posljednji službeni govor na jednom božićnom domjenku kao predsjedniku HDS-a, pozvao je sve članove koji osjećaju da imaju znanja i alata, da pomognu u radu Društva, da se kandidiraju za članove Skupštine predstavnika na idućoj izbornoj Skupštini u svibnju 2020. Mladen Tarbuk obratio se prisutnima ne samo kao dopredsjednik Društva nego i kao čelnik osoba autorsko-pravnog odbora ZAMP-a te istaknuo da živimo u turbulentnim vremenima u kojima se radikalno mijenja dostupnost glazbe te u budućnosti treba promijeniti definiciju autorskih

Ivan Živanović u ime uredništva MIC-a prima HDS-ovu Nagradu Josip Andreis za prvo izdanje partiture prve opere na hrvatskom jeziku *Ljubav i zloba* Vatroslava Lisinskog, na slici uz priređivača izdanja Mladena Tarbuka te HDS-ova predsjednika i glavnog tajnika - Antu Pecotića i Antuna Tomislava Šabana

Skladateljice Sanja Stojanović i Sanja Drakulić te producentica Cantusa d.o.o. Darinka Ilić

Osmijeh br. 5 - Ivan Hujčić i Mirjana Matić

prava. Pritom je pohvalio netom održani MAKK s temom algoritma u glazbi, što je bio dobar primjer u kojem smjeru treba razmišljati. »Kao što vidimo, glazba je vrlo važan izvor identiteta ljudi, stranaka i ideja, a njezina će uloga u budućnosti biti samo još veća«, zaključio je Tarbuk.

Događaj godine

Direktor ZAMP-a Nenad Marčec također je zadovoljan proteklom godinom koja ponovno bilježi povećanje prihoda. Najavio je da će biti još bolje kad se potpuno implementira Direktiva donesena protekle godine u Europskom parlamentu o autorskim pravima na internetu, koja su velike platforme ipak dužne plaćati. To je proglasio događajem godine, istaknuvši da su upravo u tijeku potpisivanja ugovora s Facebookom i Netflixom, a već su riješeni oni s YouTubeom, Spotifyem i Deezerom. Predbožićno okupljanje bila je prigoda da se dodijeli godišnja HDS-ova nagrada za prethodnu godinu, 2018., u kategoriji muzikologa i glazbenih pisaca, Josip Andreis, uredništvu MIC-a za notno izdanje prve hrvatske opere *Ljubav i zloba* Vatroslava Lisinskog. U ime nagrađenih plaketu je preuzeo Ivan Živanović, a uz njega su na tome radili i kolege muzikolozi Jelena Vuković i Davor Merkaš. Nevjerojatno, ali to je prvo tiskano izdanje opere nakon 172 godine od praiizvedbe djela koje je bilo druga slavonska opera na svijetu.

Samo muzikološki, molim! - dr. sc. Hana Breko Kustura i Marija Saraga

Bez trećeg! - Uz Ivana Živanovića, HDS-ova Nagrada Josip Andreis pripada i Jeleni Vuković te Davoru Merkašu, kojega nije bilo na dodjeli

Direktor ZAMP-a Nenad Marčec i glavna tajnica Glazbene nagrade Porin Ivana Martinac

Božićna večera HDS ZAMP-a

Tradicionalna božićna zabava HDS ZAMP-a bila je lijepa prilika za druženje djelatnika stručne službe s kolegama, poslovnim suradnicima i autorima s kojima su najčešće u kontaktu. Svečano druženje održano je u petak, 13. prosinca 2019. u zagrebačkom restoranu *Atlanta Bocca Marai*, no petak 13. nije nikome pokvario zabavu, štoviše! Okupljeni uzvanci tom su prigodom zajedno proslavili još jednu uspješnu poslovnu godinu u kojoj je služba ZAMP ostvarila odlične poslovne rezultate. Antun Tomislav Šaban, glavni tajnik Hrvatskog društva skladatelja, Ante Pečotić, predsjednik Skupštine predstavnika, te Nenad Marčec, glavni direktor službe ZAMP, u pozdravnim su govorima izrazili zadovoljstvo i zahvalili svim djelatnicima, ali i članovima Društva, čija je suradnja ključna za takav uspjeh. Zaželjeli su svima sretne blagdane te puno zdravlja, uspjeha, dobre glazbe i kreativnosti u novoj godini. Pogledajte tko se sve dobro zabavljao te večeri! (MMS)

Antun Tomislav Šaban, Glavni tajnik HDS-a

Ante Pecotić, predsjednik Skupštine predstavnika HDS-a

Aljoša Šerić, član Nadzornog odbora HDS-a, Milan Majerović-Štilinović, Stipe Mađor Božinović

Dario Draštata (Dallas Records), Ante Pecotić, Nenad Marčec, direktor HDS ZAMP-a

Miroslav Buljan, Sonja Buljan, Mirjana Matić (Cantus d.o.o.), Krešimir Macan

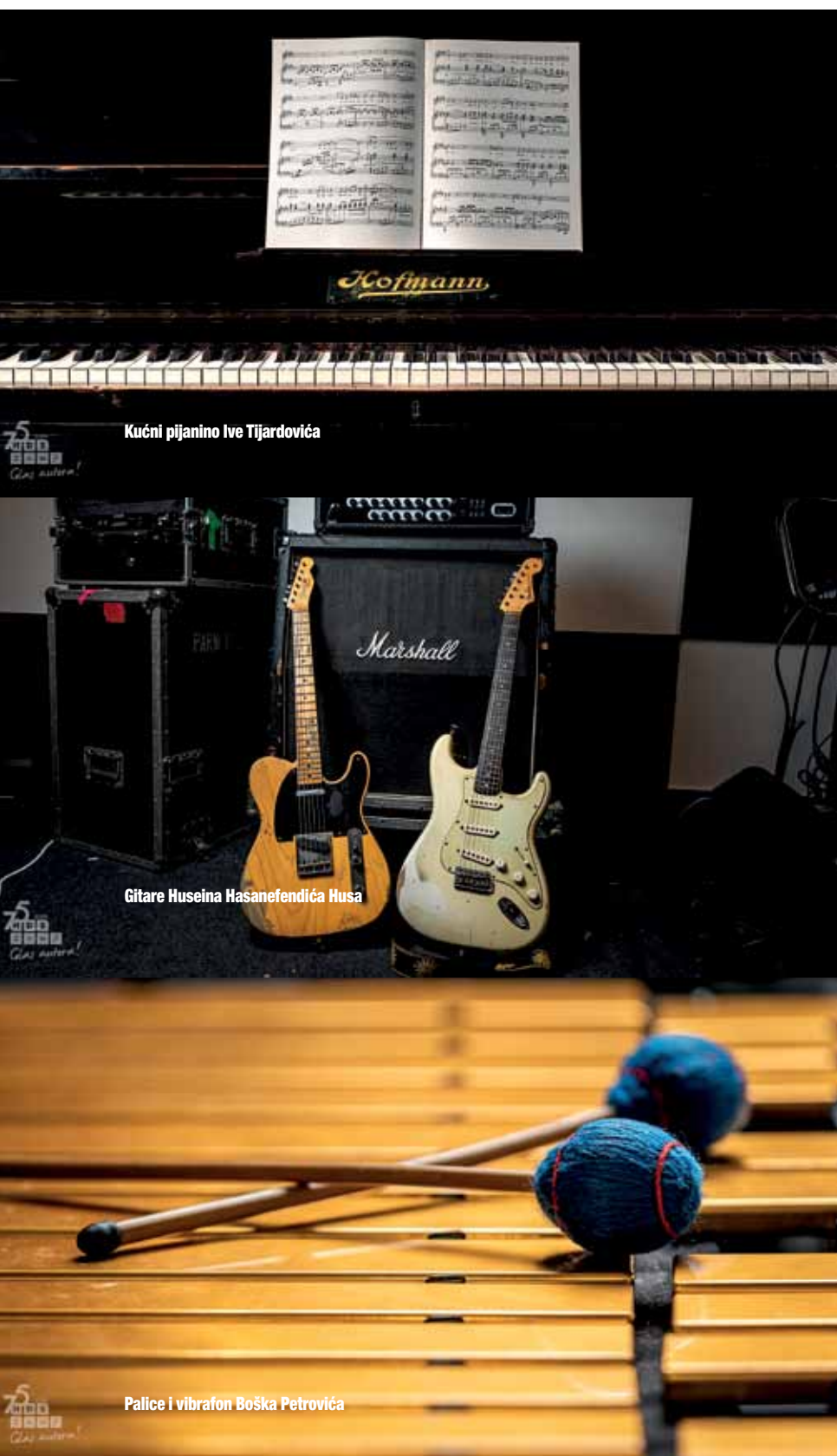
Želimir Babogredac (Croatia Records), Andrej Babić (HGU), Darko Bakić (HDS), Nikolina Mazalin (Croatia Records), Nenad Marčec (HDS ZAMP), Tomislav Mrduljaš

Veselo je društvo zaposlenika i najbližijih suradnika HDS ZAMPa zabavljala Grupa Joy

Djelatnici UNISON-a i Milan Majerović-Štilinović

Kućni pijanino Ive Tijardovića

Gitare Huseina Hasanefendića Husa

Palice i vibrafon Boška Petrovića

Mnogi vrijedni instrumenti, partiture i osobni artefakti zaslužnih glazbenika i autora propadaju zbog neadekvatnog skladištenja i nebrige trećih osoba koje često nisu ni svjesne vrijednosti instrumenata koji su im povjereni

Jedinstven projekt u povodu 75. godišnjice Hrvatskog društva skladatelja

Tko su instrumentalni suputnici naših autora i skladatelja?

Fotobirka instrumentalnih suputnika nekih od naših najvažnijih skladatelja i autora na HDS-ovu kalendaru za 2020.

Piše: Josip Radić

Instrumenti nekih od naših najvažnijih skladateljskih i autorskih imena objedinjeni su u prigodnom kalendaru Hrvatskog društva skladatelja i službe ZAMP za 2020. godinu. Poznajete ih po njihovim pjesmama, djelima, operama i orkestracijama ili portretima — no kako izgledaju instrumenti autora zaslužnih za neka od najvažnijih djela u povijesti hrvatske glazbe? Koju tajnu čuvaju klavirske tipke, koliko je nota još nerasplesano u žicama gitare, koja su putovanja violinskih struna? U godini obilježavanja 75 godina postojanja, Hrvatsko društvo skladatelja i njegova stručna služba ZAMP s ponosom predstavljaju fotobirku instrumentalnih suputnika nekih od naših najpoznatijih skladatelja i autora.

Motivi projekta

»Mnogi od tih instrumenata tek sad prvi put ovako samostalno izlaze pred oči javnosti. Neke ste već upoznali na pozornicama koncertnih dvorana i klubova, no svi su zaslužni za melodije koje su postale dio naše baštine, ali i svakodnevne. Iako je, razumljivo, zastupljeno najviše klavira kao najprirodnijih skladateljskih alata, ovaj je kalendar posveta svim našim članovima, autorima glazbe i njihovim kolegama i suputnicima, tekstopiscima, aranžerima, izvođačima, producentima, tonskim majstorima, snimateljima i nakladnicima. Neovisno o instrumentima na kojima skladaju i glazbi koju stvaraju, on je naš prilog podsjećanju na ne prolaznu vrijednost autorstva«, izjavio je Milan Majerović-Stilinović, voditelj komunikacija HDS ZAMP-a, opisujući motive projekta.

Svaki mjesec 2020. posvećen je jednom autoru i njegovu instrumentu, pa se redom pojavljuju: *pianino* prvoga predsjednika HDS-a, Ive Tijardovića, zatim 'Barbara', crvena *Gretsch* gita-

ra Nene Belana, klavir Borisa Papan-dopula, violina Stjepana Šuleka, klavir Alfija Kabilja, vibrafon Boška Petrovića, *pianino* Arsena Dedića, 'huljofon' *keytar* Tončija Huljića, električne gitare Huseina Hasanefendića Husa, *pianino* Zdenka Runjića, električni *pianino* Rajka Dujmića, klavir Dore Pejačević te orgulje zagrebačke katedrale.

Apel za spas

»Sedamdeset pet godina bogate povijesti HDS-a, lepezu osobnosti i opuse njegovih članova nemoguće je predstaviti u samo desetak fotografija. Ipak, nadamo se da ćete uživati u svakoj od ovih koje smo uspjeli prikupiti, kao što se uživa u glazbi koja dopire iz(a) fotografije«, zaključio je Majerović-Stilinović, dodavši da su sve fotografije dostupne i u digitalnim, *wallpaper* verzijama skeniranjem QR koda s kalendara.

Projekt je ujedno i apel za spas nekih od tih vrijednih instrumenata od zaborava; većina je, zahvaljujući brizi i angažmanu svojih vlasnika i skrbnika, dobro očuvana i skladištena. No mnogi vrijedni instrumenti, partiture i osobni artefakti zaslužnih glazbenika i autora propadaju zbog neadekvatnog skladištenja i nebrige trećih osoba koje često nisu ni svjesne vrijednosti instrumenata koji su im povjereni.

Kalendar je realiziran ljubaznošću sljedećih osoba, obitelji i institucija, kojima najsrdačnije zahvaljujemo: Zaklada Karlo Grenc, Neno Belan, Harris Nonveiller, Alfi Kabiljo, Kolja Petrović, Gabi Novak, Tonči Huljić, Husein Hasanefendić Hus, obitelj Runjić, Snježana Dujmić, Muzej hrvatskog turizma Opatija, Zavičajni muzej Našice, Nadbiskupija Zagreb. Posebna zahvala na pomoći i savjetima gospodama Eriki Krpan, Sandi Vojković i Nadi Bezić. Fotografije projekta su Julien Duval, Nikola Radovani, Jasna Jurković, Slavko Midžor (PIXSELL) i David Kurti, Foto Luigi Opatija. Kalendar je dizajnirala Ana Nikolić Baće.

Berislav Šipuš na Svjetskim danima Nove glazbe 2020. na Novom Zelandu

Skladatelji i izvođači iz cijelog svijeta okupit će se u travnju 2020. godine na Svjetskim danima nove glazbe Međunarodnoga društva za suvremenu glazbu (ISCM) na Novom Zelandu, a hrvatski predstavnik bit će skladatelj Berislav Šipuš. Njega i njegovu skladbu *Three Short Tales from Blind Forest* za violinu i klavir odabrala je međunarodna komisija, a interna komisija hrvatske Sekcije ISCM-a, koju su ove godine činili Ana Horvat, Iva Lovrec Štefanović, Vanja Lisjak te koordinatorica komisije Nina Čalopek, predložila je čak šest skladbi hrvatskih skladatelja

i skladatelja. *Three Short Tales from Blind Forest* naziv je zbirke poezije meksičke umjetnice –glumice, pjevačice, spisateljice i performerice Itzie Zeron. Ona je svojedobno surađivala s Juanom Trigosom mlađim, autorom opere *De Cache-hito Raspad*, koja je 2001. bila izvedena na otvaranju Muzičkog biennala Zagreb. Čitajući stihove Itzie Zeron, nastajale su tijekom vremena skladbe *Tu, Mar De Mi Alma*, concertino za klavir i gudače i – daleke 2004. godine – prva nedovršena verzija skladbe pod nazivom *Fantazija* za violinu i klavir. Ta je verzija bila izvedena i 2004. godine na jednom od koncerata Cantus Ansambla. Te se večeri puno im-

proviziralo, jer skladba nije bila dovršena, a trebalo je punih 14 godina da se skladatelj Šipuš prihvati te partiture i dovrši je. Poticaj za to ovaj put nije bila samo poezija Itzie Zeron, nego i virtuoznost i izražajnost mlade umjetnice, violinistice Katarine Kutnar i mogućnost da ona prouzrokuje napokon dovršenu skladbu. Na Svjetskim danima nove glazbe svoja će djela na koncertima predstaviti brojni skladatelji, a u sklopu festivala delegati iz više od 50 zemalja raspravljat će o trendovima nove glazbe u svijetu. Festival će trajati od 21. do 30. travnja 2020., a to će biti i prvi put da se održava na Novom Zelandu. (HDS)

Berislav Šipuš uskoro pakira kufere za svoje prvo putovanje u Novi Zeland gdje će nazočiti izvedbi svojih *Three Short Tales from Blind Forest*

MAKK 2019.

Pred kreativcima je uzbudljiva budućnost!

Pod motom »Uhvati algoRitam!«, zagrebački Muzej suvremene umjetnosti ugostio je ovogodišnji MAKK i brojne kreativce s pogledom prema budućnosti

Piše: ZAMP press

Sedma Međunarodna autorska kreativna konferencija MAKK, održana 28. i 29. studenoga u Muzeju suvremene umjetnosti, odgovorila je na pitanje: kakva budućnost čeka kreativce i na koji način tehnologija pridonosi kreativnom procesu. U organizaciji stručne službe HDS ZAMP i Hrvatskog društva za autorskog pravo, panel-diskusije i pre-

zentacije 7. MAKK-a okupile su brojne uspješne kreativce iz Hrvatske i inozemstva, kao i ugledne IT stručnjake, medijske profesionalce i predstavnike kulturnih i društvenih institucija zemlje.

Korisna Direktiva

Konferenciju je otvorila ministrica kulture RH, Nina Obuljen Koržinek, najavivši donošenje novog Zakona o autorskom pravu i Zakona o umjetnicima, koji će osigurati suvremeni okvir za obavljanje i poticanje umjetničke djelatnosti. Nakon pozdravnih govora Ljiljane Kuterovac,

ravnateljice DZIV-a, Antuna Tomislava Šabana, glavnog tajnika Hrvatskog društva skladatelja i Igora Glihe, dekana Pravnog fakulteta, glazbenim se nastupom, uz ovacije publike, predstavio talentirani kantautor J. R. August.

O iznosima autorskih naknada u svijetu i perspektivi tih iznosa u Hrvatskoj govorio je glavni direktor HDS ZAMP-a Nenad Marčec. Ilustrirao je svoje predavanje *Kreativna budućnost i budućnost kreativaca*, između ostalog, činjenicom da iznosi prihoda autorskih prava po stanovniku u Hrvatskoj iznose 4,63 eura, što nas svrstava ispod eu-

ropskog prosjeka. »Nova Direktiva Europske unije prepoznala je odgovornost velikih internetskih platformi, poput Googlea, Facebooka i YouTubea, koje će svoju zaradu ubrzo morati dijeliti s kreatorima sadržaja koje distribuiraju«, zaključio je Marčec. Istaknuo je i najvažnije trendove razvoja digitalnog tržišta i projekcije stalnog rasta *streaming* servisa i usluga, kao i daljnje širenje načina i oblika korištenja glazbe i audiovizualnih djela za koje će tek trebati pronaći primjeren način licenciranja.

Davor Runje predstavio je umjetnu inteligenciju u ulozi glazbenog tekstopisca,

Zanimljivim kulturološko-muzikološkim opservacijama skladatelj Mladen Tarbuk opisao je »kako je folk postao turbo«

Ovogodišnji MAKK premijerno je predstavio i *monoshow* Mile Kekina »Moja kuća od pjesama«

što je poslužilo kao izvrstan uvod u panel-diskusiju *Umjetna inteligencija i granice kreativnosti*, u kojoj su, uz Runju, sudjelovali Mladen Vukmir, Sven Maričić i Zvonimir Dusper Dus. »Tehnologija će olakšati kreativno-administrativni dio posla i kreativcima ubrzati i olakšati daljnji rad«, jedan je od zaključaka s panela. Glazbenim primjerima i zanimljivim kulturološko-muzikološkim opservacijama skladatelj Mladen Tarbuk opisao je »kako je folk postao turbo«, a panelisti diskusije *Djeca s kolodvora YouTube*, Vojko V, Boris Jokić, Relja Milanković i Neven Kepeski, odgovorili su na pitanje zašto se na spomen te vrste glazbe roditeljima srednjoškolaca diže kosa na glavi. »Turbofolk je *punk* 21. stoljeća, dijelom i zato što se već niz godina u Hrvatskoj pokušava zabraniti i izbaciti iz *mainstream* medija«, zaključili su panelisti.

Pravni aspekti

Ovogodišnji MAKK premijerno je predstavio i *monoshow* Mile Kekina »Moja kuća od pjesama« u kojoj je taj gajnički panker, samo uz pratnju akustične gitare, proveo publiku kroz svoj život, opisujući kako su nastale neke od njegovih najpoznatijih pjesama te što za njega još uvijek znači stvaranje »na staromodan način, uz olovku, papir i gitaru«.

Prvi dan MAKK-a zaključen je predavanjem Johnnija Palmera, mađarskog autora i producenta, koji je publici predstavio postulate pop-glazbe u 2020. godini. »Poruka i atmosfera su najvažnije, a produkcija će biti minimalna i jednostavna«, poručio je Palmer.

Drugi dan MAKK-a, u organizaciji Hrvatskog društva za autorsko pravo i Pravnog fakulteta u Zagrebu, obilovao je predavanjima i panel-diskusijama o pravnim aspektima kreativne industrije, koje su predstavili stručnjaci Romana Matanovac Vučković, Tereza Rogić Lugiarić, Krešimir Partl, Christopher Marichich, Maja Vidmar Klarić, Pavle Fellner i Maja Praljak. O tome što nam je donijela *Direktiva o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava*, na panelu su razgovarali Antonio Nuić, Tomo in der Mühlen, Nenad Marčec i Paolo Sfeci, uz moderiranje Igora Glihe.

Sudionici MAKK-a: Nenad Marčec, Ljiljana Kuterovac, Romana Matanovac Vučković, Pavle Fellner, Nina Obuljen Koržinek, Antun Tomislav Šaban i Tereza Rogić Lugiarić

Konferenciju je otvorila ministrica kulture RH, Nina Obuljen Koržinek, najavivši donošenje novog Zakona o autorskom pravu i Zakona o umjetnicima koji će osigurati suvremeni okvir za obavljanje i poticanje umjetničke djelatnosti

Panelisti diskusije *Djeca s kolodvora YouTube*, Vojko V, Boris Jokić, Relja Milanković i Neven Kepeski, odgovorili su na pitanje zašto se na spomen te vrste glazbe roditeljima srednjoškolaca diže kosa na glavi

Hit *i* potreba!

Novost ovogodišnjega MAKK-a su glazbene radionice u organizaciji stručne službe ZAMP. Pokazale su se kao pun pogodak i nasušna potreba, pogotovo za autore i glazbenike mlađe generacije

Radionica *Words and Melody* Johnnyja K. Palmera, mađarskog autora i producenta, izazvala je poprilično zanimanje autora i glazbenika, ali i medijskih te PR profesionalaca

Piše: ZAMP press

Dan je otvoren INTRO radionicom HDS ZAMP-a u kojoj je ukratko predstavljen cjelokupni sustav kolektivne zaštite autorskih glazbenih prava. Kako se raspodjeljuju autorski udjeli na pjesmama, što je glazbeni *publishing*, kako se obračunavaju autorske naknade na koncertima i »kako taj ZAMP zna kad je moja pjesma emitirana na radiju?«, pitanja su koja su na INTRO-u dobila odgovor.

Sudionike radionice zanimalo je, primjerice, što je s uzorkovanjem lokalnih radiopostaja, pa je na radionici objašnjeno kako se, od prosinca 2019., napušta model uzorkovanja; postaje će sudjelovati u obračunu sa svih dvanaest mjeseci!

Glazbeni *hook*

Radionica *Words and Melody* Johnnyja K. Palmera, mađarskog autora i producenta, izazvala je poprilično zanimanje autora i glazbenika, ali i medijskih te PR profesionalaca. Palmer, suradnik na brojnim europskim glazbenim i televizijskim projektima, izložio je okupljenima mehanizme pop-glazbe i temelj-

ne postulate glazbe usmjerene prema top-listama i radijskom eteru. »Atmosfera, poruka, glazbeni *hook* i trajanje pjesme najvažniji su sastojci pop-pjesme«, objasnio je Palmer, potkrijevši to brojnim primjerima iz svojega rada, ali i radinosti svojih međunarodnih kolega.

Drugi dio njegove radionice bio je rezerviran za interakciju sa sudionicima radionice. Palmer im je pustio instrumental na koji su oni morali smisliti melodiju i tekst. Bilo je raznih pokušaja koje je Palmer komentirao, no utvrdio je da većina ima »štofa« i ozbiljnog potencijala za vrhove top-lista. Ni publika mu nije ostala dužna; Mahkey, kantautor i sudionik *The Voicea*, skladao je pjesmu *Thank you, Johnny*, kojom su svi okupljeni zahvalili mađarskom glazbeniku na trudu i sadržajnoj radionici koja će im, bez sumnje, koristiti u budućem radu.

Sudionike radionice zanimalo je, primjerice, što je s uzorkovanjem lokalnih radiopostaja, pa je na radionici objašnjeno kako se, od prosinca 2019., napušta model uzorkovanja; postaje će sudjelovati u obračunu sa svih dvanaest mjeseci!

Nakon New Yorka — Peking!

Snimio sam pjesmu — i što sad? naziv je predavanja koje su održali Zvonimir Dusper Dus, glazbeni producent, i Dario Draštata (Dallas Records, RUNDA-IMPALA). Dokazani profesionalci s višegodišnjim iskustvom u glazbenoj industriji predstavili su putovanje snimke do publike, radijskih stanica i *streaming* servisa te sve prepreke koje se na tom putovanju mogu naći. Dusper je, također, okupljenima predstavio sastav Fokus Unison koji omogućava plasman pjesama izravno do radijskih urednika.

Sadržajan i zanimljiv dan zaključio je pijanist i skladatelj Matej Meštrović, koji je na svoj osebujan način predstavio svoje putovanje iz dnevnog boravka do Carnegie Halla. Čuli smo anegdote o printanju prvih partitura na starom računalu *Amiga*, prijevozu četiriju koncertnih klavira po cijeloj Hrvatskoj, *selfieju* u njujorškom Carnegie Hallu i — ekskluzivno! — najavu njegova nastupa na otvaranju Olimpijskih igara u Peking 2022.!» Moja san se ostvarivao četrdeset godina, ali ja za to vrijeme nisam čekao, nego sam radio!« zaključio je Meštrović, inspirirajući svojom pričom mnogobrojne kolege u publici.

Matej Meštrović na osebujan je način predstavio svoje putovanje iz dnevnog boravka do Carnegie Halla

Bobićeva praižvedba i Sara Glojtnarić kao glazbena umjetnica godine

Čarobnu škrinjicu (vremeplov) praižveo je prošlogodišnji laureat, čembalist Franjo Bilić uz Zagrebačke soliste

Piše: Branimir Pofuk

Jedan od boljih i korisnijih običaja u hrvatskoj glazbenoj kulturi jest povezivanje najboljih mladih glazbenika instrumentalista s domaćim skladateljima. Tako već dugi niz godina festival Samoborska glazbena jesen, pod čijim se okriljem održava Natjecanje Ferdo Livadić, za pobjednike naručuje novo djelo od nekog hrvatskog skladatelja, ujedno osiguravajući i tiskano notno izdanje autoru, sve u suradnji s nakladničkom kućom Cantus d.o.o. i istoimenim ansamblom.

Slično čini i Hrvatska glazbena mladež, naručujući nova djela za umjetnike koji osvoje godišnju Nagradu Ivo Vuljević za najboljeg mladog glazbenika protekle godine u Hrvatskoj. Prošle je godine tu titulu zaslužio ponio izvrsni mladi čembalist Franjo Bilić, koji svoje više-struke talente razvija i na drugim područjima, uključujući i dirigiranje.

Godinu dana nakon što je proglašen najboljim hrvatskim mladim glazbenikom godine, Franjo Bilić nastupio je na svečanom koncertu u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, na kojem je 5. prosinca Nagrada Ivo Vuljević uručena novom mladom glazbeniku, odnosno, glazbenici godine. Osim solističke dionice u Bachovu *Koncertu za čembalo i gudače* uz Zagrebačke soliste, Bilić je praižveo i za njega napisanu skladbu *Čarobna škrinjica (vremeplov)* Davora Bobića. Vrlo efektna Bobićeva skladba napisana je kao kontrapunkt starog i novog. Ono staro predstavlja ju dopadljive melodije, šarmantne i nakićene poput varaždinskih frajljica iz 19. stoljeća. Varaždinski skladatelj je, prema vlastitim riječima, iskoristio upravo melodije starih varaždinskih pjesama. *Vremeplov* u naslovu skladbe u njoj izaziva skokove u hektično, do krajnje mjere ubrzano današnje vrijeme, što je Biliću dalo naročitu priliku da briljira u virtuoznosti svojega vladanja čembalom i projekciji velike umjetničke i kreativne snage u zvuk inače nježnog, sup-tilnog i krhkog instrumenta.

Skladatelji laureati

Osobito sretnom igrom slučaja, za ovogodišnju je zajedničku svečanost HGM-a i HAZU-a odabrana upravo praižvedba skladbe Davora Bobića. Naime, jedini skladatelj na popisu određajinih umjetnika koji su u protekle 33 godine proglašavani mladim glazbenicima godine bio je upravo Davor Bobić, kojemu se ove godine pridružila Sara Glojtnarić kao ovogodišnja dobitnica Nagrade Ivo Vuljević. Tek joj je 28 godina, a na međunarodnoj sceni, poglavito u Njemačkoj gdje je završila studij i gdje trenutačno živi, već uvelike kroči tragom kakav je do sada, od hrvatskih skladatelja, ostavio samo Miko Kelemen. Njezin najnoviji uspjeh, o kojem smo od nje saznali u večeri uručenja zaslužene nagrade, jest narudžba cjelovečernje opere koju je dobitla od državnog kazališta u Händelovu rodnom gradu Halleu. Napisat će djelo prema predlošku romana *U kame-nu* Clemensa Meyera koji je objavljen i u Hrvatskoj, u prijevodu Helen Sinković.

Razgranata karijera

Neku od njezinih skladbi zasigurno ćemo čuti za godinu dana na svečano-sti dodjele Nagrade Ivo Vuljević sljedećem laureatu. O tome se još razgovara, ali možda ćemo tada u palači HAZU-a čuti i vidjeti komornu operu Sare Glojtnarić *Pray, chuck, come hither*, nadahnutu prizorom iz Shakespeareova *Otela* i nedavno praižvedenu u produkciji salzburškog *Taschenopernfestivala*. Međunarodne uspjehe skladateljica je počela nizati u ljeto 2018., primivši prestižnu nagradu *Kranichstein* u Darmstadtu. Potom ju je snašla sreća da Naklada *Juliane Klein* postane izdavač njezinih djela. Uslijedila je potpora Umjetničke zaklade pokrajine Baden-Württemberg, u čijem je glavnom gradu Stuttgartu lani diplomirala i nastavila živjeti. Nedavno je pobijedila i na natječaju za komornu operu Njemačke opere u Berlinu. Uskoro će u tom gradu imati i autorski koncert, a sljedećega ljeta uživat će u stipendiji za stvaralački boravak u vili Casa Orfeo u talijanskom gradu Positanu.

Čembalist Franjo Bilić i Zagrebački solisti prigodom praižvedbe skladbe *Glazbena škrinjica (vremeplov)* Davora Bobića

Hrvatica koja je u hipu osvojila europski prostor suvremene glazbe

Djela Sare Glojtnarić pršte originalnim idejama te zrelim i sadržajnim načinom njihova oblikovanja

Piše: Hrvatska glazbena mladež

Zvuk u središtu

Ovogodišnji Ocjenivački sud Hrvatske glazbene mladeži za Nagradu Ivo Vuljević imao je tešku zadaću. Predlagači su istaknuli nekoliko uistinu vrijednih mladih kandidata i svaki bi među njima zaslužio biti dobitnik te ugledne nagrade. Ipak, jedan je prijedlog izazvao posebnu pozornost, a neke su spoznaje o profesionalnom napredovanju i uspjesima kandidatkinje bile presudne za konačnu odluku. Riječ je o skladateljici Sari Glojtnarić, iznimnoj mladoj osobi, koja je u nevelikom broju godina osvojila europski prostor suvremene glazbe originalnim idejama te zrelim i sadržajnim načinom njihova oblikovanja.

»Moj rad je interdisciplinaran, multimedijski i multisenzoran, pod snažnim utjecajem estetskih i sociopolitičkih posljedica pop-kulture«, opisuje svoj skladateljski svjetonazor skladateljica. Taj svjetonazor sustavno razvija u nizu ostvarenja za komorne sastave i orkestar, ali i videoradove te multisenzorske instalacije. Tako neprestance preispituje mogućnosti, domete i značenje vlastitih ideja. U središtu je uvijek zvuk, a njegovo se oblikovanje relacijom prema izabranom ansamblu, instalaciji, ljudskom glasu... Interakcija, linije doticanja su one koje vladaju cjelinom. Prof. Stephan Winkler nakon izvedbe djela *Pray, chuck, come hither* u Berlinu istaknuo je »izvanredan suverenitet u skladateljskom pristupu glasu, osobito glasu na pozornici«, a mi se sjećamo

uspjeha zagrebačke izvedbe suptilne lutkarske predstave *Žabica kraljica* na Muzičkom biennalu Zagreb.

Ponos Hrvatske

Dosadašnji opus Sare Glojtnarić je pozamašan, uzmu li se u obzir njezine mladenačke godine. Nagrade i pozitivne ocjene redovito prate njezina djela, pa nije naodmet spomenuti da je Sara Glojtnarić — uz niz drugih nagrada — 2018. osvojila uglednu *Kranichstein Musikpreis* u Darmstadtu i prva je dobitnica te nagrade u Hrvatskoj, a ove je godine pobijedila na natječaju DeutscheOper Berlin za komornu operu. Prije nje se od hrvatskih skladatelja takvom narudžbom mogao pohvaliti još samo Milko Kelemen. Kamo će dalje Saru Glojtnarić voditi njezin skladateljski obzor? Čini se da ona točno razabire

putove, a već je sada jasno da je glazba njezin život i da će njezino duhovno i emocionalno bogatstvo ostvariti djela koja će biti ponos hrvatskoga glazbenog stvaralaštva. Ocjenivački sud činili su: maestro Tonči Bilić, predsjednik, prof. Anđelko Krpan, akademik Frano Parać, prof. Berislav Šipuš i prof. Naima Balić.

Sarin životopis

Sara Glojtnarić (8. siječnja 1991.) skladateljica je čija se djela bave estetikom i širim sociopolitičkim kontekstom pop-kulture. Studirala je kompoziciju na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, u razredu prof. Davorina Kempfa, a studij je nastavila na Staatliche Hochschule für Musik und darstellende Kunst u Stuttgartu, u klasi prof. Martina Schüttlera, gdje je i magistrirala. Njezi-

Tonči Bilić, predsjednik komisije za Nagradu Ivo Vuljević, o izboru Sare Glojtnarić

Ovogodišnjega dobitnika Nagrade Ivo Vuljević Hrvatske glazbene mladeži, uz predsjednika komisije Tončija Bilića, birali su i skladatelj — akademik Frano Parać i Berislav Šipuš, potom glazbena pedagoginja Naima Balić i violinist Anđelko Krpan (koji se u konačnici izuzeo jer je jedan od ponuđenih kandidata bio član njegove obitelji). Možda je nazočnost čak dvojice skladatelja u ocjenivačkom sudu pridonijela većoj vidljivosti skladateljske djelatnosti na glazbenoj sceni, jer su uz iznimku Davora Bobića, prethodnih godina nagradu isključivo primali reproduktivni glazbenici. Saru Glojtnarić više nije moguće ignorirati; njezini su uspjesi višestruki, i to ne samo u godini na izmaku, nego i proteklih nekoliko godina, kad s velikim odjekom predstavlja svoje opuse u Hrvatskoj i inozemstvu, mahom u Njemačkoj gdje živi (najvećoj glazbenoj sili kad je akademska 'ozbiljna' skladateljska produkcija u pitanju). »Za skladatelje i

dirigente rijetko smo dodjeljivali nagrade jer im je često nemoguće zamjetnu karijeru ostvariti do 30. rođendana, do kad je određena dobna granica za naše dobitnike«, kaže predsjednik Bilić (koji je i predsjednik Hrvatske glazbene mladeži). Nastavlja da je »Sara već prisutna u našoj javnosti na istaknutim festivalima poput Muzičkog biennala Zagreb, na kojemu je 2017. i 2019. zapaženo (praj)izvedena njezina opera za djecu *Žabica kraljica*, a otkako je otišla u Njemačku na studentsku razmjenu *Erasmus*, ondje je i ostala i vrlo je tražena kao skladateljica.« Tonči Bilić objašnjava za emisiju *Svijet glazbe* na Trećem programu Hrvatskoga radija da je onaj »okidač« koji je kod komisije bio od odlučujuće važnosti pri odluci činjenica da je ove godine Sara dobila narudžbu prestižne kuće DeutscheOper Berlin za novu operu. Dosad je od hrvatskih skladatelja to jedino uspjelo Milku Kelemenu. Nagrada se sastoji od autorskog koncerta iduće godine u prosincu, prigodom proglašenja novog dobitnika nagrade za 2020., te od 15.000 kuna, koju zajednički osiguravaju Ministarstvo kulture RH i sponzorska tvrtka TIS. (JH)

Predsjednik HGM-a Tonči Bilić uručuje je Sari Glojtnarić Nagradu Ivo Vuljević za 2019. godinu

Moj rad je interdisciplinaran,
multimedijski i
multisenzoran, pod snažnim
utjecajem estetskih i
sociopolitičkih posljedica
pop–kulture

ne su se skladbe izvodile na koncertnim podijima i u radijskim eterima mnogih zemalja (Njemačka, Austrija, Koreja, Švedska, Norveška, Slovenija, Španjolska, Argentina, Poljska, Češka i dr.). U Hrvatskoj je nagrađena Rektorovom nagradom za sudjelovanje u HR projektu, Nagradom *Rudolf i Margita Matz* Hrvatskog društva skladatelja za najuspješnijega mladog skladatelja te Nagradom Zagrebačke županije za iznimni doprinos i promociju hrvatske kulture u zemlji i svijetu. Njezin skladateljski opus obuhvaća ne samo djela za komorne ansamble i orkestar nego i videoradove i multisenzorne instalacije. Interpreti njezinih djela su međunarodno priznati ansambli za suvremenu glazbu (Ensemble Musikfabrik, Neue Vocalisten, Trio Catch, Ensemble Mimitabu, Sarah Maria Sun, Black Page Orchestra, Simfonijski orkestar HRT-a) na festivalima kao što su ECLAT Festival Stuttgart, Wittener Tage für neue Kammermusik, Ultraschall Festival Berlin, Darmstädter Ferienkurse, Izlog suvremenog zvuka, Muzički biennale Zagreb i dr.

Višestruke narudžbe

U koncertnoj sezoni 2019./2020. Sarina će djela praižvesti ugledni ansambli, kao što su Ensemble E-MEX Köln, Ensemble Recherche, Ensemble Adapter i Ensemble Mosaik pod ravnanjem Ennoa Poppea, koji su je odabrali da bude rezidencijalna skladateljica u Positanu. Rezidencija pod nazivom *Progetto Positano* zajednički je projekt Ensamblea Mosaik, Ernst von Siemens Musikstiftunga i Wilhelm Kempf Kulturstiftunga.

Sara Glojnaric dobitnica je prestižne skladateljske nagrade *Kranichsteiner Musikpreis* 2018., koju dodjeljuje međunarodni žiri u sklopu Ljetnih tečajeva u Darmstadtu, a pobjednica je Međunarodnoga skladateljskog natjecanja 2019. koje je raspisala Njemačka opera u Berlinu.

Od 2019. djeluje u sklopu nakladničke i produkcijske kuće *Julianne Klein* iz Berlina i stipendistica je njemačke umjetničke zaklade Kunststiftung Baden–Württemberg.

Dosadašnji opus Sare Glojnaric je pozamašan, uzmu li se u obzir njezine mladenačke godine (8. siječnja 2020. slavi tek 29. rođendan!).

Skladateljica Đeni Dekleva-Radaković aktivno se priključila svojim interpretima

Autorski koncert pulske skladateljice Đeni Dekleve-Radaković u povodu 70. rođendana, 29. listopada 2019., Muzej Mimara, Zagreb

Zahvalnost slavljenu Đeni Deklevi-Radaković

Kao izvođači nastupili su dijelom i glazbenici podrijetlom, studijem ili radom vezani uz Istru, a za klavirom se u izvedbi skladbe *Šegun i šegač*, za harmoniku i klavir, harmonikašici Anamariji Lovrečić pridružila i slavljenu u svojem 'pijanističkom izdanju'

Piše: dr. sc. Zdenka Weber

Autorski koncert u povodu 70. rođendana skladateljice, pijanistice, harmonikašice, glazbene pedagoginje, zbrovođe i organizatorice kulturnog života Đeni Dekleve-Radaković, održan 29. listopada u zagrebačkom Muzeju Mimara u organizaciji Hrvatskog društva skladatelja i Cantusa d.o.o., okupio je brojne poklonike, ljubitelje i poznavatelje glazbe izuzetno aktivne osobe čiji su

korijeni u Istri, a dometi nadasve plodnog djelovanja dosežu vrhunce glazbi posvećenog života na planu hrvatske kulture općenito. Doista, kad se samo nabroje područja na kojima tijekom hvalevrijednog djelovanja Đeni Dekleva-Radaković ostavlja trajne tragove, čestitke se umnožavaju i dolaze jednako od glazbenika koji s radošću izvode njezina djela, od đaka i studenata kojima je prenosila svoja znanja, kao i od svih kojima su glazba, glazbena kultura i organizacija glazbenog života u najšire shvaćenom pogledu važni i odlučujući za život sredine u kojoj pojedinac živi i djelatno sudjeluje.

Od rodnog Pazina, u kojemu je u obitelji Mirka i Milke Dekleva rođena 12. srpnja 1949. godine i stekla osnovnoškolsko obrazovanje obogaćeno glazbenim iskustvima i poticajima od oca učitelja glazbe, preko srednjoškolskoga glazbenog obrazovanja u pulskoj srednjoj Muzičkoj školi *Ivan Matetić Ronigov*, na kojoj je pohađala smjer Harmonika u razredu Stanka Mihovilića, smjer Klavir u razredu Nirvane Duraković i Teoretski smjer u razredu Antona Doličkog, Zvonka Ivančića i Slavka Zlatića, do studija klasične harmonike na Državnoj glazbenoj školi u njemačkom gradu Trossingenu kao studentica Fritz Doblea i Huga Notha koji je završila 1972.

godine, te potom studija kompozicije u razredu Dane Škerla i klavira u razredu Hilde Horak na Akademiji za glasbo u Ljubljani, gdje je diplomirala 1975. godine, Đeni Dekleva-Radaković stekla je zavidno glazbeno obrazovanje. Njezin pak profesionalni put otkriva očitu glazbenu nadarenost, koja se zacijelo najviše očituje u skladateljskom radu i do sada ostvarenim djelima. Popis od 220 djela obuhvaća solističke skladbe za harmoniku, klavir, gitaru, dva klavira i klavir četveroručno, komorna djela za različite sastave, solopjesme, zborску glazbu (dječji, djevojački, ženski i mješoviti zborovi) i orkestralne skladbe, bilo za simfonijski, gudački ili harmoni-

Anamarija Lovrečić, Martina Jembrišak, Elda Krajcar Percan, David Kumpare, Sandro Vešligaj, Jadranka Celić Bernaz, Đeni Dekleva-Radaković, Aleksandra Golojka, Linda Mravunac Fabijanić, Tea Zec, Tamara Jurkić Sviben, Vedran Vojnić

Zbor Ivan pl. Zajc, dirigent Zlatan Sindičić i Deni Dekleva-Radaković

Linda Mravunac Fabijanić (klavir) i Tea Zec (sopran)

Pijanistica Aleksandra Santin Golojka kombinira udaraljačke i pijanističke vještine

Mirjana Matić, Damir Filipčić i Marija Saraga

kaški orkestar, kao i za harmoniku solo uz orkestralnu pratnju. Krasi je i zadivljujuća energija kojom je kao pedagoginja u raznim glazbenim institucijama u Pazinu i Poreču, napose na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli (kao redovita profesorica umirovljena je 2014. godine), desetljećima podučavala mnoge predmete, organizirala studije i nastavu, riječju djelovala ustrajno, uporno, marljivo i požrtvovno da bi svojim bogatim znanjem obrazovala generacije glazbenih stručnjaka. Nabrojenome valja dodati i popis obrada/aranžmana, kao i popis nagrađenih skladbi Đeni Dekleve-Radaković.

U Istri zacijelo itekako dobro znaju koga imaju u osobi Đeni Dekleve-Radaković. Zagrebački koncert bio je pak mogućnost i za mnogo šire upoznavanje rezultata njezina djelovanja, i to ponajprije zahvaljujući bogatom programu djela, ali i činjenici da su kao izvođači nastupili dijelom i glazbenici podrijetlom, studijem ili radom vezani uz Istru, a za klavir se u izvedbi skladbe *Šegun* i *šegač*, za harmoniku i klavir, harmonikašici Anamariji Lovrečić pridružila i slavljenica u svojem 'pijanističkom izdanju'.

Autentično pismo

Na početku koncerta slavljenicu Đeni Deklevu-Radaković i brojnu publiku pozdravio je u ime Hrvatskog društva skladatelja njegov dopredsjednik Mladen Tarbuk, koji je vrlo srdačno pozdravio skladateljicu, istaknuvši da je za njezinu glazbu karakteristična povezanost s istarskom narodnom baštinom, ali da je ona u cjelini ostvarila »autentično skladateljsko pismo« koje prema njegovu mišljenju transcendiraju spol i nema potrebe za definiranjem takvom prisposobom. Jer, skladateljica se uspjela »izboriti za svoju glazbu« koja je blisko povezana s prostorom njezina podrijetla, ali jednako pripada i suvremenom glazbenom izričaju. Izvedeni ciklus za klavir četveroručno *Danza No.1 — Allegretto*, *Danza No. 2 — Lento* i *Danza No. 3 — Allegro*, koji su interpretirale pijanistice Jadranka Celić Bernaz i Aleksandra Santin Golojka, članice dua Nesactivm, solopjesma *La mia terra* na tekst Giampetra Musizze u interpretaciji sopranistice Tee Zec i pijanistice Linde Mravunac Fabijanić, skladba za harmoniku i klavir *Šegun* i *šegač* koju su izvele Anamarija Lovrečić, harmonika i Đeni Dekleva-Radaković, klavir, *Meta-morfoze* za klavir u interpretaciji Tamare Jurkić Sviben, *Čari igre* za vibraton i klavir u izvedbi Vedrana Vojnića, klavir, *Divertimento istriano* za klarinet i klavir, s izvođačima Davidom Kumpareom, klarinet i Sandrom Vešligajem, klavir, *Odsjaji* za harmoniku i gudački kvartet u izvedbi harmonikašice Martine Jembrišak i Gudačkog kvarteta Rucner, *Mati* za mješoviti pjevački zbor na tekst Ivce Pilata i *Sidro u čoviku* za mješoviti pje-

Zнала sam govoriti da ću se, kad navršim pedesetu, potpuno posvetiti kompoziciji; uvijek sam mislila da će do tada završiti moje obaveze žene i majke, pa će mi biti lakše pronaći vremena za skladanje

vački zbor, harfu i klavir na tekst Jakše Fiamenga, u čijem su izvođenju su djelovali Mješoviti pjevački zbor *Ivan pl. Zajc* pod ravnanjem Zlatana Sindičića, te pijanistica Linda Mravunac Fabijanić i harfistica Mirjana Krišković, bio je niz skladateljskih zapisa Đeni Dekleve-Radaković uglavnom nastalih od 1989. do 2016. godine. U popratnoj programskoj knjižici nakladnika HDS-a i Cantusa d.o.o., koju potpisuju Antun Tomislav Šaban i Mirjana Matić, objavljeni su vrlo informativni tekstovi Ivane Paulle Gortan-Carlin koji su zapravo kratke analize izvedenih skladbi s dodanim tumačenjima njihove autorice, a citirani su i razgovori objavljeni sa slavljenicom u nekim prijašnjim situacijama. Publiku se mogla uvjeriti u skladateljčin doista osobni, autentični i nadahnuti glazbeni jezik kojim iskonskim stvaralačkim darom povezuje karakteristični istarski idiom s glazbenim postignućima glazbe 20. stoljeća. Zadivljuje skladateljčina energija i uvjerljiv glazbenički dar, hvaljevrijedan je njezin životni angažman na području glazbenih aktivnosti u kojima je tijekom bogatoga radnog života pridonosila usponu glazbene svijesti u sredinama u kojima je djelovala. Posebno se iz objavljenih intervjua doima njezina izjava: »Zнала sam govoriti da ću se, kad navršim pedesetu, potpuno posvetiti kompoziciji; uvijek sam mislila da će do tada završiti moje obaveze žene i majke, pa će mi biti lakše pronaći vremena za skladanje. Moramo imati na umu da je muškarcima zaista mnogo lakše, jer mi jednostavno imamo više obveza. Ja jesam i marljiva i brza, no vrijeme je puno brže od nas, tako da nisam mogla toliko toga stići. Nastavljal sam, unatoč svemu tome, i vježbati i korepetirati i uključivati se u razne kombinacije. No u komponiranje velikih djela s upitnom budućnošću izvedbe nisam se upuštala. Radije sam skladala za škole, za ono za što sam znala da ima svoju pravu svrhu, pa i potrebu.«

Hvala Vam, poštovana Đeni Dekleva-Radaković, na svemu ostvarenome i sretno u daljnje, nove i jednako važne pothvate na glazbenom polju na kojemu ste ostvarili tako mnogobrojne vrijedne i obogaćujuće rezultate!

Život između Biennala i praizvedbi

Protekla godina u životu nove umjetničke ravnateljice Muzičkog biennala Zagreb 2021. i 2023.

Piše: Margareta Ferek-Petrić

Gledajući unatrag, 2019. godina bila je prepuna intenzivnog i zanimljivog posla; otvorila mi je mnoge mogućnosti na skladateljskom planu te me odvela na različita mjesta i poklonila mnogobrojna nova poznanstva kao umjetničkoj ravnateljici Muzičkog biennala Zagreb i kao skladateljici.

»Ludnica« je počela nakon završetka posljednjeg, 30. MBZ-a, u travnju ove godine, kad sam preuzimanjem posla ravnateljice preuzela odgovornost i za veliku količinu komunikacije, *brainstorminga*, sastanaka, putovanja, promocije hrvatskih skladatelj(ica) i samog festivala koji su potrebni da Biennale još

više dobije na važnosti u međunarodnim krugovima. Prije svega, zadatak mi je osmišljavanje programa koji će dostojno proslaviti 60. godišnjicu, a time i svoju tradiciju, no istovremeno otvoriti vrata u novu budućnost.

Put u Lisabon

S obzirom na to da je HDS član Europske asocijacije festivala (*European Festival Association* — EFA), jedan od prvih koraka u međunarodnom umrežavanju bio je sredinom travnja posjetiti *EFA Meeting* u Lisabonu, gdje je organiziran skup svih članova organizacije. Ondje se u tri dana izmjenjuju informacije o pojedinim festivalima, razgovara o mogućnostima koprodukcije te sklapaju poznanstva, s ciljem da sljedećih godina dovedu do konkretnih suradnji gradova i festivala. Fokus je bio na motu »Gradovi trebaju festivale (više

nego što mislite)«. Raznim su prezentacijama predstavljeni načini na koje festivali utječu na percepciju grada i društva, osnažuju ekonomiju i zašto je važno da ih podupiru sve političke strane. Naravno, uvijek je u fokusu i uspostavljanje veza s mjestom u kojem se takvi skupovi događaju. Portugalci su nas počastili Bachovom *Mukom po Mateju* u genijalnoj interpretaciji redatelja Romea Castellucija. Na domjenku te večeri dogodila mi se smiješna anegdota nevezana za skup EFA-e. Upoznala sam gospođu koja se bavi prodajom nekretnina; nije me pustila na miru dok joj nisam obećala da ću u mirovini kupiti kuću na obali najjužnije portugalske pokrajine Algarve i ondje pokrenuti festival.

Susret s Pärtom

Iz snova o plažama Algarve pri po-

vratku u Beč probudile su me svi-banjske probe s Wiener Jeunnesse Orkestrom, dirigentom Jonathanom Stockhammerom i saksofonistom Markom Djombom, koji su u bečkom Konzerthausu između Gershwinova *Amerikanca u Parizu* i Petruške Igora Stravinskog praizveli moj *Noisy Ballet* za alt-saksofon i orkestar — popraćen velikim pljeskom. Nemajući previše vremena veseliti se uspjehu te predivne večeri, odletjela sam u Tallinn na Svjetske dane nove glazbe ISCM-a, gdje smo Ana Horvat i ja s našim odabranim djelima predstavljale Hrvatsku. Jedan od najzanimljivijih dana bio je kad su svi predstavnici ISCM-a posjetili Centar Arvo Pärt, gdje smo imali čast slikati se i porazgovarati s velikim živućim skladateljem.

Proljetni i ljetni dani bili su vrlo intenzivno ispunjeni smišljanjem novih nota.

Margareta Ferek-Petrić sudjelovala je na *Young managers Atelier* u Kortrijk, u Belgiji, koji se ove godine organizirao u suradnji s EFA-om i partnerom — belgijsko-francuskim festivalom *Next*. Taj jednodnevni događaj spaja mlade umjetničke ravnatelj(ice) iz cijelog svijeta s ciljem da im produbi znanje o vođenju festivala i omogući internacionalne kontakte.

Godinu ću završiti u traženju nekih novih mogućnosti za koncipiranje opernih arija, kao i daljnjim radom na neizmjereno mnogo detalja vezanih uz MBZ

Osim moje (prve) opere, koju već mjesecima svako malo stvaram i uništavam i nikako da završim (pišem na narudžbu bečkog avangardnog opernog kazališta *Sirene* u sklopu projekta *Poboljšanje svijeta* sa sedam komornih opera od kojih se moja pravi iz 14. rujna 2020.), nastao je novi kvartet za saksofon *It's Difficult When Bananas Eat Monkeys* po narudžbi genijalnog Papandopulo kvarteta, praižveden u Splitu na MAGfestivalu.

Slobodoumni crkvenjaci

Kvintet *Seven Lovely Sins* za harmoniku i gudački kvartet, koji je naručio NRW Art Ansambel i Mark Kassel, praižveden je u Düsseldorfu, na moj prvotni šok — u crkvi. Stavci *Sushi, Men, Harmony, Wine, Bukowski, Orgasm* i *Freedom* slobodoumne Nijemce nisu nimalo smeli u izvođenju. Objasnili su mi da njihove evangeličke crkve vrlo često služe za predstavljanje svih smjehova beskompromisne umjetnosti.

Nastavak veze s organizacijom European Festival Association uslijedio je posjećujući *Young managers Atelier* u Kortrijk, u Belgiji, koji se ove godine organizirao u suradnji s EFA-om i partnerom — belgijsko-francuskim festivalom *Next*. Taj jednodnevni događaj spaja mlade umjetničke ravnatelj(ice) iz cijelog svijeta s ciljem da im produbi znanje o vođenju festivala i omogućiti internacionalne kontakte. Suvremena glazba je na ovogodišnjem *atelieru* bila marginalno zastupljena te se fokus većinom svodio na općenite informacije u vezi sa strukturom umjetničkog vodstva, između ostalog i problematike djelovanja unutar diktatorski orijentiranih političkih režima, te umjetnosti kao ekonomskog pokretača. Posebno su bile istaknute teme: interkulturni dijalog, kulturna diplomacija, uključivanje osoba s posebnim potrebama u programe festivala te ekološka svijest pri donošenju odluka vezanih uz festival. S obzirom na kooperacijskog partnera — Festival *Next* — primili smo se i teme održivosti festivala na pograničnim područjima, gdje je kulturna ponuda slabija nego u gradovima, pa smo posjetili neka manja mjesta u Belgiji i Francuskoj i pogledali nekoliko točaka programa. Cijeli tjedan je vrlo detaljno isplaniran i podijeljen na predavanja, radionice, rad u grupama, *open space sessi-*

ons i intenzivno druženje, pa ne ostavlja baš prostora za predah. Vrlo pozitivna strana tog *ateliera* je da nakon cijelog tjedna imaš osjećaj da si upoznao svijet još jedan komadić dalje — bilo nas je 35 sudionika iz 25 zemalja.

Vrhunac godine

Pri posjetu Belgiji iskoristila sam priliku da uhvatim nekoliko veza u Bruxellesu — baš se u studenome održava festival suvremene glazbe *Ars Musica* te Flandrijski umjetnički zavod ima svoje sjedište. Jedan od mojih ciljeva svih putovanja pod okriljem MBZ-a i HDS-a jest stupiti u kontakt sa što više međunarodnih intendantata, organizatora i glazbenika. Iz Belgije sam ponijela, osim poklonjenih knjiga, CD-ova i prospekata, nova znanja o njihovim skladatelj(ica)ma i važnim institucijama.

Kratki posjet Glazbenoj tribini Opatija istaknula bih kao jedan od vrhunaca godine. Odlični gosti, vrhunske izvedbe (uključujući i moja djela: hvala Ivanu Batošu i Arijani Gigliani-Philipp!) i mnogo inspirativnih razgovora i susreta s kolegama učinili su ovogodišnju Tribinu posebnom. Kao i račun za mini-bar.

Ovih mjeseci Berlin se čini kao odredište kojem se svako malo vraćam. U rujnu je MBZ bio pozvan na simpozij organiziran unutar festivala *Mjesec suvremene glazbe*. Nina Čalopek (glavna producentica MBZ-a) i ja vrlo smo detaljno imale priliku predstaviti Biennale. Kao i uvijek u berlinskim umjetničkim krugovima, nova nezaboravna poznanstva su neizbježna kao nuspojava takvog skupa. Nešto kasnije, u studenome smo, s kolegom Ivanom Josipom Skenderom, inicirali sastanke u Berlinu i Hamburgu s planiranim festivalskim gostima MBZ-a za 2021. i 2023. godinu. Jedan od vrhunaca tog putovanja svakako je bio doživljaj — čuti i vidjeti fascinantno djelo *Heart Chamber* Chaye Czernowin u programu DeutscheOper Berlin. Neki detalji toga putovanja mogu se otkriti pod «MusicBiennaleZagrebCookingForFuture», a neke ćemo otkriti tek kad do kraja budu »skuhane« ideje i ugovori.

Vlastiti web-site

U siječnju 2020. slijedi putovanje na Ultraschall Festival Berlin, jedan od najzanimljivijih njemačkih festivala suvreme-

Umjetnost *selfieja* važan je segment u Margaretinu životu; s izraelskom skladateljicom Chayom Czernowin susrela se na Mjesecu suvremene glazbe u Berlinu

Pri posjetu Centru *Arvo Pärt* Margareta Ferek-Petrić je imala je čast slikati se i porazgovarati s velikim živućim skladateljem

ne glazbe. Naravno, vrlo me razveselilo vidjeti jednu od vlastitih skladbi na programu. Sigurna sam da će i posebnu pozornost ondje pobuditi portretni koncert naše Mirele Ivičević s Black Page Orchestrom.

Godinu ću završiti u traženju novih mogućnosti za koncipiranje opernih arija, kao i daljnjim radom na neizmjereno mnogo detalja vezanih uz MBZ. Sjedeća godina donosi mnogo novih izazova, nota i projekata, no veselim što

ću neke od njih uspjeti realizirati zahvaljujući državnoj stipendiji za skladatelje koju mi je dodijelio Austrijski ured saveznog kancelara.

U nadi da će uskoro većina hrvatskih skladatelja i glazbenika uvidjeti koliko je važno napraviti jasan i reprezentativan *homepage* (jer vas inače ne mogu ni sama proučiti, a ni preporučiti!), želim svima kreativnu, dinamičnu i uspješnu 2020. godinu!

Godina slave i uspjeha

Osim što je stipendistica njemačke državne stipendije DAAD u Berlinu, Splitska u godini na izmaku bilježi mnoge praižvedbe i narudžbe vodećih njemačkih i austrijskih ansambala i festivala

Piše: Jana Haluza

Hrvatska skladateljica koja inače živi u Beču, a sada s godišnjom stipendijom njemačke vlade (DAAD) boravi u Berlinu, Splitska Mirela Ivičević, autorski će koncert u glavnom gradu Njemačke imati točno na svoj rođendan, 18. siječnja godine 2020. Bit će to u sklopu programa vodećega njemačkog festivala suvremene glazbe *Ultraschall Berlin* u organizaciji dviju njemačkih radijskih mreža posvećenih kulturi u tom gradu — nacionalne *Deutschlandfunk Kultur* i lokalne *rbbKultur* (Rundfunk Berlin-Brandenburg), koje izravno ili odgođeno prenose sve koncerte. U dvorani berlinskog kulturnog centra *Radialsystem V* večer glazbe isključivo iz pera te hrvatske skladateljice upriličit će bečki Black Page Orchestra, u čijem

je osnivanju i sama sudjelovala, a koji se na svojoj mrežnoj stranici predstavlja kao »ansambl za radikalnu i beskompromisnu glazbu našega doba«.

Autorski album

Njezin profil u najavi koncerta definiraju kao onaj »krajnje znatiželjne skladateljice današnjice«, čija glazba uz »nužnu interakciju sa svijetom, a ako treba i borbu s njime« uvijek sadrži neku skrivenu ili izravnu političku potku. Kažu još da je ona »skladateljica višekratnosti« jer je njezina glazba puna »težnje za pluralizmom, različitih perspektiva i tendencija«, što objašnjava njezinim citatom: »Možda je to zato što sam odrasla u multietničkoj obitelji u multietničkoj zemlji.« Iduće godine izlazi i njezin autorski album u izdanju austrijske diskografske tvrtke Kairos, kao dio godišnje skladateljske nagrade koju joj je 2019. dodijelila Erste Banka (*Erste Bank Kompositionspreis*). Nakon

što je prestižni ansambl za suvremenu glazbu Klangforum Wien u ljeto 2018. na Glazbenim danima u njemačkome gradu Donaueschingenu praižveo, a potom i uvrstio na svoj album njezinu skladbu *Case White* (čiji naziv upućuje na kodno ime Bitke na Neretvi), ponovno izvodi to djelo u svojem redovitom ciklusu u bečkom Konzerthausu. Za tu je skladbu u Čakovcu ove godine dobila Nagradu *Slavenski* (već drugu u karijeri!) kao autorica najboljeg djela hrvatskog skladatelja u 2018. godini. Isti je ansambl, Klangforum Wien, očito posebno cijeni kao skladateljicu jer je i na ovogodišnjem festivalu *Wien Modern* 13. studenoga u dvorani *Mozart Konzerthausa*, praižveo njezinu novu skladbu — *Sweet dreams*.

Osam mostova

U 2020. bit će rezidencijalna skladateljica Državne opere u Stuttgartu, a orkestar te kuće pod vodstvom dirigen-

ta Corneliusa Meistera u srpnju će praižvesti njezino novo djelo. Prije toga, u svibnju, norveški će ansambl Asamimasa praižvesti njezinu novu skladbu koju piše na narudžbu festivala *Acht Brücken* u Kölnu. U međuvremenu je dobila i najvažniju ulogu u životu, onu majke (u posljednjim je danima 2019. rodila djevojčicu), pa će posljednji dio rezidencije u Berlinu, u sklopu stipendije DAAD-a, s nekoliko berlinskih ansambala odraditi najesen. Raduje se što se suradnja s Klangforum Wien nastavlja i na još jednom njemačkom festivalu suvremene glazbe — *Wittener Musiktage* 2021. Inače, Mirela Ivičević završila je studij kompozicije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, nakon čega i poslijediplomske studije kompozicije, medijske kompozicije i primijenjene glazbe u Beču i Grazu. Većina je njezinih djela konceptualna i interdisciplinarna, istražuje ulogu zvuka u društvenom i političkom kontekstu.

Mirelu Ivičević svjetski mediji označavaju kao »krajnje znatiželjnu skladateljicu današnjice«, čija glazba uz »nužnu interakciju sa svijetom, a ako treba i borbu s njime« uvijek sadrži neku skrivenu ili izravnu političku potku

Tena Ivana Borić, Viktorija Čop i Ivana Kiš znaju kako se piše glazba

Osim povijesnoga značenja u svjetlu pozitivnih promjena za žensko umjetničko stvaranje i njegovu valorizaciju, koncert ćemo pamtiti i po njegovu vrijednom doprinosu hrvatskoj skladateljskoj baštini

Piše: Martina Bratić

Veliko slavlje s velikim značenjem, što za one koji stvaraju, što za one koji stvoreno primaju, upriličili su Hrvatsko društvo skla-

datelja i Cantus d.o.o. 15. listopada u Dvorani Blagoje Bersa Muzičke akademije u Zagrebu. Autorski koncert Tene Ivane Borić, Viktorije Čop i Ivane Kiš, triju predvodnica mlađe generacije hrvatskih skladateljica, a u povodu njihova 40. rođendana, okupio je brojnu publiku, kolegice i kolege skladatelje i muzikologe, kao i obitelji i prijatelje triju umjetnica.

Ženski doprinos

Ta je večer bila važna iz mnogo razloga, kako je pred okupljenima, između ostaloga, ustvrdio glavni tajnik Hrvatskoga društva skladatelja Antun Tomislav Šaban. Kao društveno, kulturno i civilizacijsko postignuće, ženski doprinos umjetničkome stvaranju danas sve sustavnije prima zaslužen priznanje.

Ipak, uzimajući u obzir isključivo brojke, ali i one manje opipljive pokazatelje spolne jednakosti u kulturnim praksama, ta borba nikako nije gotova.

Njoj u prilog svakako se ima upisati i navedena važna koncertna večer. U svjetlu pozitivnih pomaka, Antun Tomislav Šaban otkrio je i podatak prema kojemu je brojčana zastupljenost žen-

skih i muških stvaralaca u skladateljskoj generaciji do 40 godina, prema popisu redovitih članova Hrvatskoga društva skladatelja — napokon prvi put u ravnoteži.

Noćna mora

Prva od skladateljica slavjenica — Tena Ivana Borić — predstavila se trija djelima, od čega su dva bile prai-zvedbe: skladba *Playtime*, za puhački kvintet, kako i naziv sugerira — dinamična je suigra instrumenata, u kojoj se, čini se, 'ispadanje' iz igre događa na razini ispadanja iz gustih i brzih poliritamskih struktura, na što je puhačka petorka iz Cantus Ansambla odgovorila spremno i angažirano. *Snovitost* za sopran, klarinet i klavir, još jedna prai-zvedba Tene Ivane Borić, sada pak suprotno naslovu, objavila se ne kao zvuk koji 'teče', nego kao plan zvučnih vertikalnih blokova koji prije evociraju noćnu moru negoli mirna, snovita stanja. U izvedbi fantastične Marije Lešaje, čija se odlična dikcija publici sada već nadaje kao standard, te uz jednako dojmljive Brunu Philippa na klarinetu i Srebrenku Poljak za glasovirom, *Snovitost* je predstavila autoričinu već očekivanu zaigranost u nekom mračnijem i kompleksnijem izdanju. Skladba *ADHD*, za

klarinet solo, još je jedanput potvrdila solističku suverenost i slobodu izvođačke inventivnosti Brune Philippa.

Široko i toplo

Osim abecedno predodređenog slijeda izvedbi, cjelokupan se zvučni plan večeri i instrumentacijski zgušnjavao; o skladateljskome pismu Viktorije Čop progovorila je najprije skladba *Taba*, pisana za flautu, klarinet, violinu, violu, violončelo, glasovir, harfu i udaraljke. Taj auditivno neobičan spoj već je s početka slušatelja usisao u svoj nadmetački žrvanj, pod čijim se pogonom borba instrumenata za ravnopravnost u nastupu ipak neprekinuto ostvarivala kao zvučna cjelina. »Širok i topao skladateljski kist«, tako pijanistica Srebrenka Poljak opisuje rukopis Viktorije Čop. I uistinu, širokopoteznost melodije, čak i u okviri oporosti koju tu učestala uporaba tritonusa pruža,

toj se skladateljici gotovo uvijek nada je kao imperativ. U tim se koordinatama pronašla i njezina druga, te večeri prai-zvedena skladba *Tabata*, pisana za obou, udaraljke i ansambl, koja ipak, kako tumači njezin prvi interpret, maestro Berislav Šipuš, stoji čvrsto i postojano, no odvojeno od skladbe *Taba*. »Odnos oboe i udaraljki u prvom je planu pa skladba djeluje gotovo kao 'dvostruki' koncert za ta dva solistička instrumenta, uz 'pratnju' komornoga ansambla«, objašnjava Berislav Šipuš, a ideja nadmetanja, u prvoj liniji onog ritamskog, i još združena s neobičnim zvučnim koloritom spo-

ja oboe i udaraljki, rezultira napetim i kompleksnim tonskim planom.

Osobna iskustva

Unreparable (7-minute study about the possibility of not getting to the right place in the right time) za ansambl, rječit je naslov skladbe Ivane Kiš, posljednje u nizu slavjenica, čiji je nastup, u obje točke, u glazbenome smislu otvorio vrata i nekim novim strujanjima. *Nepopravljivo* i *Nenadoknadivo* u toj kompoziciji Ivane Kiš nije bilo ništa osim umjetničke intencije da se drama događa na granici održivog, u čemu se

Marija Lešaja i Bruno Philipp kao dobitna kombinacija za glazbu Tene Ivane Borić

Na trostrukom rođendanskom koncertu Cantus Ansamblom dirigirao je Berislav Šipuš

Sretan rođendan slavljenicama je zaželio donedavni predsjednik županijske skupštine Zagrebačke županije Damir Mikuljan

Antun Tomislav Šaban iznio je podatak da je brojčana zastupljenost ženskih i muških stvaralaca u skladateljskoj generaciji do 40 godina, prema popisu redovitih članova Hrvatskog društva skladatelja, napokon prvi put u ravnoteži

taj namaz zvučnih asocijacija zavodljivo pretvarao u uvijek nov glazbeni trenutak. Asocijacije na harmonije Andaluzije, na nostalgичne prizvuke južnotalijanskih predjela ili na zvučnu pozadinu crtanih filmova, neka su od motivskih izvorišta koja se naslućuju u toj nemoćnoj igri unutarnjih želja, a koji bi se, sasvim sam sigurna, pri ponovnim slušanjima, preobražavali samo u nove nepopravljive trenutke.

Praizvedbom djela *Lamentation (is when grief pours out)* Ivana Kiš progovorila je kroz prizmu osobnoga iskustva, u koncertnoj knjižici otkrivši da je glazba jezik emocija: »U ovoj skladbi glazba preuzima moje emocije koje ne mogu izraziti. Iznimno je teško izbaciti [one duboke], zaplakati, zavrištati, slomiti se, slomiti nešto drugo... Imam osjećaj da bih trebala, a ne znam kako. Dala sam zato instrumentima da se slome umjesto mene [...]«. I zaista, *Lamentacija* Ivane Kiš u punom je smislu riječi teška i bolna procesija, plač na i ceremonijalna, ali to je glazba koja svakim taktom odaje dojam da nas već u sljedećem nešto čeka, neko razrješenje ili barem slom koji jamči ponovno izdizanje. Na tom se putu i Cantus Ansambl u sviračkome angažmanu dodatno izdigao, a odabir te skladbe kao

Zajednički autorski koncert triju predvodnica mlađe generacije hrvatskih skladateljica, a u povodu njihova 40. rođendana, okupio je brojnu publiku, kolegice i kolege skladatelje i muzikologe, kao i obitelj i prijatelje triju umjetnica

zaključne točke večeri činio se iz svakog kuta potpuno opravdanim, kao da je cjelokupno glazbeno događanje u Dvorani *Blagoje Bersa* te večeri vodilo baš tim zvucima.

Sve tri skladateljice na pozornici, uz Cantus Ansambl, soliste i maestra Berislava Šipuš, publika je nagradila golemim pljeskom. Napokon, uz čak četiri praizvedbe, osim povijesnoga značenja u svjetlu pozitivnih promjena za žensko umjetničko stvaranje i njegovu valorizaciju, koncert ćemo pamtiti i po njegovu vrijednom doprinosu hrvatskoj skladateljskoj baštini.

Praizvedba glazbene komedije dobitnice stipendije Fonda Rudolf i Margita Matz u Gradskom kazalištu Komedija, 4. – 5. srpnja 2019.

#Priležnici Linde Uran

Linda Uran osmislila je priču uzevši glavne likove iz opera Mozarta, Verdija, Bizeta i Čajkovskog, smjestivši ih u 2019., s namjerom prikazivanja njihovih karaktera, načina ponašanja i razmišljanja u današnje vrijeme tehnologije, plitkog i otuđenog društva. I u tome je izvrsno uspjela!

Piše: Ivana Jurenc

Sedamdesetak studenata, šest likova iz opera četvorice skladatelja, dva diplomatska rada i jedna Rektorova nagrada — brojke su kojima bi se mogao predložiti projekt *#Priležnici*. Okupio je mlade i talentirane studente Muzičke akademije, Akademije dramske umjetnosti, Akademije likovnih umjetnosti i Tekstilno-tehnološkog fakulteta, a među njima valja izdvojiti autoricu glazbe, netom diplomiranu skladateljicu Lindu Uran. Jedna je od rijetkih autora čija su sva dosad skladana djela i izvedena, a 2019. godina donijela joj je niz uspjeha, između ostalog i osvajanje stipendije Fonda Rudolf i Margita Matz Hrvatskog društva skladatelja te završetak studija primijenjene kompozicije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi Zlatka Tanodija. Za diplomski rad skladala je

glazbenu komediju *#Priležnici*, koja je praizvedena 4. srpnja u Zagrebačkom gradskom kazalištu Komedija.

Operni junaci

Uz pomoć libretistice i redateljice Dorotee Šušak osmislila je priču uzevši glavne likove iz opera Mozarta, Verdija, Bizeta i Čajkovskog (Don Giovanni, Figaro, Evgenij Onegin, Dorabella, Violetta Valéry i Carmen), smjestivši ih u 2019., s namjerom prikazivanja njihovih karaktera, načina ponašanja i razmišljanja u današnje vrijeme tehnologije, plitkog i otuđenog društva. I u tome je izvrsno uspjela! Ne samo ona, nego i cijela skupina studenata; uložili su mnogo truda, vremena, kreativnosti i znanja. Glazbena komedija trajala je gotovo dva sata bez stanke i ni u jednom trenutku stanke i nije bila potrebna, jer su događanja na sceni tekla fluidno, s logičnim promjenama prizora, a glazba (Linda Uran), scenografija (Laura Brcković), kostimografija (Petra Anić-Božić), vi-

deoanimacije (Lucija Oroz), koreografija (Bojan Valentić), oblikovanje svjetla i tona (Dragan Micić i Bojan Antonić) dopunjavali su se u skladnoj cjelini.

U radnju su ugrađeni klasični ljubavni odnosi, ljubomora, želja za moći i prestižem, ali i prolaznim uživanjima (»treba puno piti, užitku se prepustiti«). Brzim presvlačenjem likova na pozornici u vrijeme promjene prizora dočarana je užurbanost današnjeg života. No ipak se u toj užurbanosti nije zaboravilo na sitna zadovoljstva i hedonizam pa scenografija i videoanimacije nisu ignorirali apsolutni *must have* luftić u obliku flaminga ili plišanog jednoroga, a uklopili su i važnost horoskopa i proricanja sudbine iz karata za odabir ljubavnog partnera te hiperdimenzionirani zaručnički prsten, čime su vizualno vrlo lijepo istaknuli grotesku, koja je lajtmotiv cijele priče. Nju su na vrlo odmjeran način scenaristički i redateljski fino začini muško-ženska prepucavanja (*Sempre libera — Sempre stupida*), nacionalna spočitavanja (mi Hrvati — vi Slovenci/

Makedonci), egzistencijalna važnost društvenih mreža, ženski babinjak (rasprava o nijansama ruža iz *Müllera*) i dubokoumna pitanja i odgovori o tome što je prava ljubav (»mitovi i legende, priče za djecu«).

Sadržaj bez smisla

Na početku glazbene komedije *#Priležnici* u vrijeme zamrznutog trenutka Figaro publiku upoznaje s onim što je čeka: »Dakle, kao što slutite ili pak ne slutite ako ste nešto skromnije volje, sadržaj ovdje baš kao i u životu nema gotovo nikakvo značenje. Nismo mi neki *reality show* ni prosječna balkanska sapunica pa da pazite da vam tko god ne otkrije zaplet ili da se nadate našim jezičnim pogreškama. Ja, doduše, tek sam depresivni luda kojem se priviđa da je neka svjetina ovo čudo bez čuda, sadržaj bez smisla, cilj bez jasne namjere došla čak i poslušati.«

Sadržaj bez smisla bio je upravo suprotno — sadržaj s itekako mnogo

smisla — smisla pronađenog u jednostavnosti ocrtavanja uobičajenih situacija, razgovora i svega onoga zbog čega se brine mali čovjek, bez obzira na to radi li se o damama u korzetima na dvoru 18. st. ili o plesu u rasparanim trapericama na stolu nekog tulu-ma u današnje vrijeme. U skladu s promjenama sredine mijenjala se izvršno osmišljena kostimografija (Petri Anić-Božić bio je to diplomski rad), koja je pridonosila ne samo radnji nego i isticanju osobnosti svakog lika i odlično je pridonijela cjelokupnom dojmu. Tekst je bio jednostavan i duhovit, na vrlo izravan način prenosio je univerzalne poruke, na (samo)ironičan način progovarajući o pjevačima, opernim i kazališnim klišeima i glazbenoj kritici, pri čemu je vrlo spretno iskorišten dramaturški postupak teatra u teatru.

Pitka glazba

Glazbena komedija *#Priležnici* osim arija i dueta šestero solista sadrži i govorene dijelove, dijaloge, instrumentalne odsjeke i nastupe manjeg komornog zbora, sve u izvedbi studenata Muzičke akademije. Kompozicijski gledano, glazba je pitka pa predstava od dva sata bez stanke nimalo nije naporna za slušatelje. Linda Uran, koja i sama aktivno nastupa kao pjevačica, odlično vlada vokalnim medijem te je pokazala ne samo da razumije različite osobnosti likova i načine na koje ih pretočiti u glazbu nego i da promišlja i kompozicijski zrelo ostvaruje cjelinu. Arije i dueti su pjevni, a na mjestima na kojima je libreto to dopuštao, skladateljica je primjenjivala citate iz izvornih opera. Manjem orkestru pridružila je udaraljke i harfu, a orkestralni interludiji pokazali su nešto smjeliji harmonijski jezik od vokalnih odsjeka i vješto iskorištene zvukovne boje, dok je komorni zbor sastavljen od studenata Muzičke akademije imao manju ulogu klasičnog komentatora. Iako se na repriznoj izvedbi mogao povremeno osjetiti pad koncentracije pojedinih članova orkestra, valja imati na umu da su svi studenti u projektu sudjelovali volonterski; uz brojne druge studentske obveze, u konačnici su napravili sjajan posao, za što je prije svega zaslužna mlada dirigentica Barbara Kajin, koja je izvukla ono najbolje od orkestra i zbora i uskladila sve interprete, odradivši »lavovski posao«.

Odlični solisti

Na praiizvedbi su solističke uloge tumačili Nikolina Hrkač (Violetta Valéry), Lucija Jelušić (Carmen) i Ivana Miletić (Dorabella), Matic Zakonišek (Evgenij Onjegin), Davor Nečak (Figaro) i Jurica Jurasic Kapun (Don Giovanni). Na reprizi sutradan, 5. srpnja, također u Komediji, izmijenjena su dva ženska lika, pa smo u ulozi Carmen slušali Josipu Gvozdanic, a kao Vio-

letta Valéry predstavila se sama skladateljica Linda Uran. Sve su to redom bili studenti Muzičke akademije iz klasa Vlatke Oršanić, Martine Gojčete Silić i Miljenke Grđan. Muška postava solista bila je pun pogodak, sva trojica ostvarila su zapažene nastupe, podjednako glasovno i scenski. Od ženskih likova Ivana Miletić ostavila je pomalo blijed dojam, dok Linda Uran, budući da jedina nema formalnog obrazovanja za solopjevačicu, ipak glasovno nije u puni ni uspjela iznijeti ulogu. Josipa Gvozdanic posve je odgovorila na sve poticaje koje Carmen kao lik pruža izvođačici pa je njezin nastup pjevački i glumački bio najzapaženiji. Podjednako u scenskim i govorenim dijelovima te posebno onim pjevanima bila je vrlo uspješna, predstavivši se publici kao vrlo perspektivna pjevačica.

Iako nam je videoanimacija na kraju glazbene komedije poručila *What happens in Komedija stays in Komedija*, s tim se nikako ne bi trebalo složiti, jer su *#Priležnici* nadasve uspješno, svjež i kvalitetno glazbeno-scensko djelo za koje se nadamo da će doživjeti još izvedbi.

#Priležnici su nadasve uspješno, svjež i kvalitetno glazbeno-scensko djelo za koje se nadamo da će doživjeti još izvedbi

Četvrtak, 7. studenoga, 20 h, Zlatna dvorana Hotela Imperial, Simfonijski puhački orkestar Oružanih snaga Republike Hrvatske, Ivan Josip Skender, dirigent i Arijana Gigliani Philipp, sopran

Reprezentativno, ozbiljno i duhovito

Svečano otvorenje 56. Glazbene tribine Opatija donijelo je kompletno program hrvatskih autora, među kojima čak tri praižvedbe — djela iz pera Ivane Kiš, Danijela Legina i Tene Ivane Borić

Piše: dr. sc. Irena Paulus

U četvrtak, 7. studenoga 2019. godine, u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial u Opatiji, koncertom Simfonijskog puhačkog orkestra Oružanih snaga Republike Hrvatske, pod dirigentskim vodstvom Ivana Josipa Skendera, počela je 56. Glazbena tribina. Koncert je donio, kao što je umjetnički voditelj Tribine Tibor Szirovicza i obećao, djela hrvatskih autora, među njima čak tri praižvedbe.

Plesna ekspresija

Prvo izvedeno djelo bila je *Zagorska suita* Davora Bobića. Nastala još pot-

kraj devedesetih (1997.), upravo na poticaj Simfonijskog puhačkog orkestra Oružanih snaga Republike Hrvatske, ta trostavačna skladba reprezentativna je u Bobićevu opusu. Jedno je od najpopularnijih skladateljevih djela, pa se osim u Hrvatskoj, često izvodi i u inozemstvu. Reprezentativno je i po tome što otkriva skladateljevu sklonost plesnoj i kvaziplesnoj ekspresiji, ponavljanju motiva, asimetričnim mjerama i poigravanju tonalitetom, a sve to uz — u naslovu najavljeni — primjenu elemenata inspiriranih folklorom Hrvatskoga zagorja. Djelo je efektno i zbog igre glazbenim bojama (zanimljivo je zvučanje klavira upletenog u pompozni zvuk puhačkog orkestra), ali i zbog namjernih asocijacija na skladateljske velikane s kraja 19. i početka 20. stoljeća, Igora Stravinskog i Hectora Berlioza.

Bakina pjesma

Granny's Song Anđelka Igrecu nema tipično kontrastnu trostavačnost (koja je prisutna u Bobićevoj *Zagorskoj suiti*). Djelo nosi gotovo mozaičku strukturu, gdje kontrast igra važnu ulogu, ali na drugačiji način. Igrec slušateljima najprije nudi 'staračko' kretanje malih motiva koji 'posrćući' i uvijek ponovno traže put naprijed. Tako se otvara prostor melodiji, koja zbunjeno i nesigurno izbija u prvi plan; naposljetku, slušatelj shvaća da mu skladatelj nudi sasvim drugi žanr, tako često vezan uz puhače instrumente — jazz, odnosno *ragtime*.

Dok je Igrecova žanrovska igra 'staračkim' motivima učinila Simfonijski puhački orkestar Oružanih snaga Republike Hrvatske spremnim za muzi-

ciranje, *Protest* Ivane Kiš praižveden je s pravim oduševljenjem. Skladba je provokativna, a takva treba biti i njezina izvedba. Pisući za sopran i simfonijski puhački orkestar, a uglazbljujući slogane na transparentima s prosvjeda za ženska prava, jednakost i legalizaciju pobačaja, skladateljica je sopranistici stavila u ruke megafon, čime joj je glas izobličila i sopranskoj dionici promijenila prostornost. Sopranistica Arijana Gigliani Philipp osjetila je moć megafona ne samo kao političkog nego i kao glazbenog sredstva te je, ponavljajući bijes žena na demonstracijama i prosvjedima, postigla novi stupanj muzikalnosti glasa.

Not afraid

Postajući oprekom 'normalnom', pje-

Koncertom Simfonijskog puhačkog orkestra Oružanih snaga Republike Hrvatske, pod dirigentskim vodstvom Ivana Josipa Skendera, počela je 56. Glazbena tribina Opatija

FOTO: LUGI OPATIJA

Uglazbljujući slogane na transparentima s prosvjeda za ženska prava, jednakost i legalizaciju pobačaja, skladateljica Ivana Kiš namijenila je sopranistici Arijani Gigliani Philipp i megafon

FOTO LUGI OPATIJA

vanom glasu, 'glas s megafonom' povezan također s ogoljenim 'afričkim' bubnjanjem udaraljkaške sekcije orkestra, unio je element praiskanskog u izvedbu. Tekst koji je sopranistica izgovarala/pjevala ostao je nerazumljiv gotovo do samog kraja (tek naknadno čitanje kompletnog teksta iz program-ske knjižice svjedoči o njegovoj provokativnosti) — zbog načina izvedbe, koji je namjerno težio transformaciji i nerazumljivosti, ekspresiji (zbog toga su se trenuci kad je orkestar *fortissimom* 'pokrio' glas, činili namjernim stapanjem dviju različitih izražajnosti). Naposljetku, skladateljica je zatražila obratno: stišavši tenzije, inzistirala je na izgovaranju slogova teksta. Posljedica je da se slušatelj, kad osvijesti postupak i poveže slogove, naježi, jer ono što napokon razumnije odjednom sasvim odgovara onome što mu je do tog trenutka bilo prenošeno isključivo glazbeno—ritmičko—govorenom ekspresijom: *Not afraid*.

Bez inercije

Satyricon Tomislava Uhljaka još je jedno hvaljeno i nagrađivano djelo nastalo potkraj devedesetih godina prošloga stoljeća (1998.) koje je naručio Orkestar Oružanih snaga Republike Hrvatske. Podudarnost s naslovom istoimenog Fellinijeva filma iz 1969. godine nije slučajna: skladatelj je, inspiriran filmom, svoj doživljaj prikazanog života aristokracije starog Rima pretočio u četverostavačnu koreografsku studiju. Skladba, čiji se slog zgušnjava i prorjeđuje u četiri stavka, donosi četiri ugođaja (*Prolog. Scherzo. Romanza. Ples satira*). Što se izvedbe tiče, čini se da je Uhljakov *Satyricon*, poput Bobićeve *Zagorske suite*, bio sviran previše puta, pa je i ovaj put jednostavno — odsviran.

Orkestar i dirigent u njemu nisu nalazili ništa što bi ih ponijelo: sviralo se dobro, ali rutinski, bez prevelikog oduševljenja ili udubljivanja u tenzije i opuštanja koje donosi glazbeni materijal (mislim na uvodnu opuštenost, plesnu zaigranost *Scherza* te zanimljivu melodičnost *Romanze*). Malo se živnulo uz *Ples satira*, no kako je posljednji stavak kratak, inercija koja je ponijela izvođače bila je prilično daka da bi izvedbu učinila zanimljivijom.

Opipljive nijanse

Skladba *Dptych* Danijela Legina, uz *Protest* Ivane Kiš, druga je skladba prai-izvedena na prvom koncertu 56. Glazbene tribine. Skladatelj je djelo zamislio temeljeno na jednom motivu, koji se u dva odlomka, nazvana *Aria* i *Toccata*, širi i mijenja. Zbog zajedničkog temeljnog sadržaja, skladba se, unatoč unutarnjoj podjeli, doživljava kao kompaktna cjelina. Leginu je osnova zapravo statika — jedna harmonija leži, ali se isto tako i širi, omogućavajući malom motivu, predstavljenom na početku, da se iskuša u najrazličitijim glazbenim situacijama. Uvod timpana kojima se, kao specifična boja, uz gong pridružuje i klavir, postaje dijelom unutarnjeg perkusivnog kostura (*prelude / interlude / postlude*) kojim će skladatelj formu podijeliti na *Ariju* i *Toccatu*. Međutim, dijelovi unutar dijelova slušno su dobro skriveni: glazba se kod Legina sluša kao tijek različitih glazbenih boja koje se međusobno dopunjuju, rastu i padaju. Poigravanje konkretnim tonovima, akordima i tonaliteta rezultira na kraju gotovo opipljivim kreiranjem cijelog niza nijansi glazbenih boja. Leginovo nijansiranje potaknulo je zanimanje izvođača: kao glazba koja je naizgled 'neprestano

Drugo stanje

Još jednu prai-izvedbu na koncertu otvorenja 56. Glazbene tribine u Opatiji ponudila je Tena Ivana Borić djelom slikovita naslova *Pregnancy Mode*. I to ne samo naslova nego i takve glazbe, koja iznimno vjerno opisuje 'drugo stanje' kao stanje u kojemu je sve izuzetno teško (puhanje 'u prazno', duboki registar tube), ali i neobično lako (tema *Perfidia* koja se prepoznaje u svojevrsnoj melodijskoj kakofofoniji na samom kraju kompozicije). Skladba *Pregnancy Mode* nije samo slikovita, ona je gotovo šaljiva u svojem glazbenom viđenju trudnoće u kojoj hormoni divljaju (i zvuče 'opako' u perkusivnim odlomcima) i gdje se trenuci bezrazložnog bješnjaka (s izrazito gustim i ritmičnim glazbenim tkivom) izmjenjuju s mirnim i relaksiraju-

Sopranistica Arijana Gigliani Philipp osjetila je moć megafona ne samo kao političkog nego i kao glazbenog sredstva te je, ponavljajući bijes žena na demonstracijama i prosvjedima, postigla novi stupanj muzikalnosti glasa

Skladatelj Danijel Legin nakon prai-izvedbe njegove *Arije* i *Toccate*

ćim (glazbenim) trenucima. Ako je itko ikad sumnjao u to da se tema trudnoće može pretočiti u glazbeni medij, Tena Ivana Borić dokazala je da je to itekako moguće — dapače, zadivila je (jednostavnim a opet skladateljski inventivnim) izborom teme i načinom obrade. Također, bila je to jedna od onih skladbi s kojima je orkestar jednostavno 'kliknuo', pa se sav interpretativni izraz (iako ne uvijek savršen) pretočio u tu-mačenje toga jedinstvenog, pomalo duhovitog, a pomalo ozbiljnog glazbenog komada.

Petak, 8. studenoga, 12 h, Zlatna dvorana Hotela Imperial, Arijana Gigliani Philipp, sopran i Ivan Batoš, klavir

Interpretacija koja grabi za dušu

Pompozni program točno u podne donio je i praižvedbe nesvakidašnjih skladbi Berislava Šipuća, Margarete Ferek-Petrić i Tibora Sziovicze

Piše: dr. sc. Irena Paulus

Drugi koncert 56. opatijske Glazbene tribine održan je u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial točno u podne. Obično su takvi, 'matinejski' koncerti manje pompozni od onih koji se održavaju u večernjim satima, no ovaj put — iako je na pozornicu izašlo samo dvoje izvođača — nije bilo tako. Tome su svakako pridonijela pomno odabrana djela renomiranih hrvatskih autora, no ni ulog izvođača, sopranistice Arijane Gigliani Philipp i pijanista Ivana Batoša, nije bio malen.

Godine 2010. istaknuti hrvatski skladatelj Berislav Šipuč, čija djela nikad

ne miruju (pa tako ni ovo), napisao je *Tri jednostavne pjesme* na stihove Jure Kaštelana: *Talasanje*, *Divlje oko* i *Svjatlost*. Istražujući pjesnički svijet koji ga je još u studentskim danima osupnuo, Šipuč je dvije pjesme uronio u ekspresiju i gestu. Treća, i najlirskija, donosi (kako je sam skladatelj naveo) »zavodljivi motiv« i njemu se tijekom skladbe volio vraćati. Ako je Šipuč zaronio u Kaštelanovu opojnu mrežu riječi i ako je često, pa i za ovu priliku, skladbu 'preuređivao', to je samo pridonijelo zanimanju kojom se pratila interpretacija Arijane Gigliani Philipp i Ivana Batoša. Zapravo, bila je to izvedba koja »grabi za gušu«: Arijana je precizno pjevala Kaštelanov tekst, koristeći se 'normalnom' impostacijom glasa, a Batoš je za klavirom sudjelovao kao da i sam pjeva. Zvuk klavira znao bi zamrijeti, no to ne bi značilo da je sviranje završeno — ton bi bio

rukom oblikovan u zraku, čime je pijanist dao do znanja koliko razumije Šipučeve glazbene intencije koje klavir nikako nisu stavljale u kategoriju 'drugog' ili 'pratećeg' instrumenta.

Skladba dana

Skladba *Last Smoke* za solo klavir Margarete Ferek-Petrić u izvedbi Ivana Batoša postala je 'skladbom dana'. 'Sastavljena' od niza 'efekata' suvremene glazbe (M. Ferek-Petrić će ih nazvati klišeima) koji od početka zahtijevaju da pijanist djeluje i kao udaraljkaš (sviranje 'filcanim' batičem po žicama i po tijelu instrumenta, udaranje poklopcem klavira) te kao pijanist, skladba *Last Smoke* poigrala se očekivanjima publike. Povezujući 'efekte' s 'atmosfera', a sve to s tipičnom balkanskom ritmikom i melodikom (koju autorica

Zbog 'atmosferičnosti' i 'ritmičnosti' u *Posljednjem dimu* (skladbi *Last Smoke*)

Margarete Ferek-Petrić tražilo se od izvođača (koji je na neki način u međuvremenu postao glumac) da u izvedbi ne sudjeluje samo fizički, nego i intelektualno, a pijanist Ivan Batoš pokazao se baš pravom osobom za to

Na podnevnom koncertu pijanist Ivan Batoš i sopranistica Arijana Gigliani Philipp (pra)izveli su dojmljiva djela Berislava Šipuća, Margarete Ferek-Petrić i Tibora Sziovicze

FOTO: LUGI/OPATJIA

Pijanist Ivan Batoš oduševio je publiku ležeći pod klavirom na završetku skladbe *Last Smoke* Margarete Ferek-Petrić

također smatra klišejom), djelo se — u trenutku kad je pijanist ustao, okrenuo stolicu naopako i tako je izokrenutu stavio na pod — od klasične suvremene skladbe pretvorilo u performans. No glazba je ostala prisutnom; dapače, zbog 'atmosferačnosti' i 'ritmičnosti' tražilo se od izvođača (koji je na neki način u međuvremenu postao glumac) da u izvedbi ne sudjeluje samo fizički nego i intelektualno. Pijanist Batoš pokazao se baš pravom osobom za to: svirao je najprije stojeći, zatim klečeći, a onda, u završnici, i ležeći pod klavirom. Time je iznio izvedbu koja se, premda je nikla iz niza konvencija, u konačnici činila sasvim nekonvencionalnom i upravo zbog toga iznimno inventivnom.

Jedno tijelo

U nastavku koncerta prvi je put izvedeno djelo *Songs for Arja*, čiji je autor, Tibor Szirovicza, u programskoj knjižici najavio da će te tri pjesme na stihove suvremene hrvatske pjesnikinje Dorte Jagić u budućnosti vjerojatno proširiti »i nekim drugim pjesmama«. Djelo je pokazalo da i taj mladi skladatelj voli otkrivati i stvarati drukčije tonske boje od uobičajenih. Tako da je Ivan Batoš, koji je publiku upravo bio oduševio ležeći pod klavirom na završetku skladbe *Last Smoke* Margarete Ferek-Petrić, i tu skladbu počeo svirati stojeći. No njegova se uloga zatim stopila s ulogom

sopranske dionice Arijane Gigliani Philipp — dvoje izvođača postalo je jedno tijelo, dok su zajednički istraživali izvođačke mogućnosti glasa koji pjeva i glumi te glasovira čiji se okrugli ton oblikuje toplim zvukom bez obzira na to na koji je način dobiven.

Bez gledanja

Ricercare za klavir Berislava Šipuća, nastao 2000. godine, skladba je koja je u osobi Ivana Batoša našla vjerojatno najboljeg interpreta. Izvođač je i tu stavljen u poziciju osluškivača koji prema načelu odjeka prenosi skladateljski postupak »pitanje—odgovor«, čijoj se starosti i konvencionalnosti suprotstavljaju nova, moderna kompozicijska sredstva. Batošu takva pozicija, kako je pokazao tijekom koncerta, iznimno odgovara — on upravo jest pijanist koji osluškuje i upravo zbog toga mu glasovir tako nevjerojatno dobro zvuči. No s druge strane, kad je u Šipućevu *Ricercareu* trebalo iznijeti sirovu polifoniju, Batoš je i taj zadatak shvatio ozbiljno. Dok je nizao pasaže, koje su se činile da su, kao u staroj instrumentalnoj glazbi, proizišle iz vokalne dionice, obišao je cijelu klavijaturu, od najdubljeg do najvišeg registra. Posljednji tonovi u visokom registru ostali su dugo zvoniti, jednostavno zato što ih je pijanist odsvirao ne gledajući ni svoju ispruženu ruku ni note ispred sebe, a ni dale-

ku tipku koju je dodirivao. Od sile koncentracije u zraku se oblikovala napestost, koja je svakoj frazi Šipućeve skladbe pridavala dodatni unutarnji smisao.

Mrvica valcera

Izvedba dijela (pet pjesama od njih osam) iz ciklusa pjesama *Liederzirkus* Margarete Ferek-Petrić zaokružila je taj doista izniman koncert sopranistice Arijane Gigliani Philipp i pijanista Ivana Batoša. I opet je sjajni duo na specifičan način donio razmišljanja autorice koja uvijek izlaze iz 'sigurne zone', te koja suvremene tehnike glazbene izvedbe predstavljaju u novom i drugačijem, rekla bih, izrazito muzikalnom svijetu. Izobličavanje glasovirskog tona uz intervencije na žicama i batićima klavira, te uopće iznalaženje novih klavirskih zvukova bilo sviranjem 'praznih' pedala (bez pritiskanja tipki), bilo prelazenjem preko žica oštirim predmetom, bilo na neki drugi način, uvijek je ritamski i melodijski bilo vezano uz glasovne pokrete sopranistice.

Dapače, Batošev je klavir postao eksponirani dio dua, naročito kad je, iz čiste skladateljske šale, odsvirao majušnu mrvicu *Na lijepom plavom Dunavu*, koja se, unatoč svojoj 'majušnosti', odmah prepoznala kao citat. Sopranistica Arijana Gigliani Philipp pritom je donijela svoj dio interpretacije, koja

U Šipućevim *Trima* jednostavnim pjesmama sopranistica Arijana Gigliani Philipp precizno je pjevala Kaštelanov tekst, koristeći se 'normalnom' impostacijom glasa, a Batoš je za klavirom sudjelovao kao da i sam pjeva

je često balansirala između melodije i govora. Također je zaobilazila razumljivost teksta — vjerojatno je to činila radi njegove pravilne ritmizacije i radi isticanja kontrasta između melodije i recitacije u službi formalnog oblikovanja (u posljednjoj izvedenoj pjesmi). Sve u svemu, publika nije krila oduševljenje i izvedbama i odabranim skladbama. Program je, naposljetku, bio oblikovan poput koncentričnih krugova na čijim su se vanjskim rubovima zrcalile skladbe *Tri jednostavne pjesme* i *Ricercare* Berislava Šipuća, na unutarnjim rubovima *Last Smoke* i *Liederzirkus* Margarete Ferek-Petrić, a u sredinu je postavljena 'nedovršena' skladba Tibora Szirovicza koja nestrpljivo čeka najavljeni proširenje, *Songs for Arja*.

Zvuk = ton = glazba

Sedmeročlani ansambl istražuje mogućnosti čitanja (suvremene) glazbe na drukčiji način, pri čemu im je cilj, kako je u programskoj knjižici navedeno, »izložiti publiku širokom spektru novih (i starih) zvukova u neočekivanim i iznenađujućim kontekstima«

Piše: dr. sc. Irena Paulus

U petak, 8. studenoga 2019., na večernjem koncertu 56. Glazbene tribine u Opatiji održanom u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial, nastupio je švedski ansambl Mimitabu. Mimitabu čini skupina vrsnih glazbenika. To su: flautistica Ann Elkjær Gustafsson, oboistica Sara Svensson, klarinetist Dries Tack, udaraljaš Martin Salomonsson, pijanist Jonas Olsson, violinistica Emelie Molander, violončelistica My Hellgren te skladatelj, umjetnički voditelj ansambla i čovjek zadužen za elektroniku, Johan Svensson. Oni istražuju mogućnosti čitanja (suvremene) glazbe na drugačiji način, pri čemu im je cilj, kako je u programskoj knjižici navedeno, »izložiti publiku širo-

kom spektru novih (i starih) zvukova u neočekivanim i iznenađujućim kontekstima«. Ansamblom je na opatijskom koncertu dirigirao nevjerojatni japanski dirigent Rei Munakata, a koncert je počeo izvedbom skladbe umjetničkog voditelja Johana Svenssona, *ampérian loops* — III.

Elektronika i čovjek

Radi se o posljednjoj, trećoj skladbi iz istoimenog ciklusa u kojemu se skladatelj Svensson bavi svojom čestom preokupacijom — odnosom elektronike i čovjeka. Sadržaj djela su zvukovi, od kojih su neki uobličeni tradicionalnim klasičnim instrumentima. Oni drugi, doista netradicionalni, stvoreni su elektromehaničkim uređajima s računalno upravljanim solenoidima. (Navodim objašnjenje iz programske knjižice: »Solenoid je uređaj koji se sastoji

od induktivne zavojnice oko pomičnog čelika ili željeznog puža. Kad se elektromagnet uključi, puž se ugasi. Zvukovi nastaju kad solenoidni puž pogodi predmete.«) Zvukovi su bili strogo organizirani i precizno mjereni dirigentovom rukom, a krajnji je rezultat bio ne samo auditivan nego i vizualan. Naime, elektromehanički uređaj, postavljen točno iza dirigenta, 'reagirao' je na 'klikanje', šuškanje i udaranje, treperenjem različitih kombinacija lampica; osim toga, glazbenici su bili međusobno odvojeni metalnim pločama po kojima se također sviralo (u skladbi su, naime, iskoristeni svi uređaji iz njezinih prethodnih dijelova). U konačnici su proizvedeni zvukovi bili tretirani kao tonovi tradicionalne kompozicije, tvoreći ugodno akustičko okruženje inovativne, muzikalne i majstorski izvedene skladbe.

Na koncertu je zatim bila praiizvedena

skladba istaknutoga hrvatskog skladatelja Mladena Tarbuka *Quatre épi-grammes de temps* za *piccolo*-flautu/alt-flautu/bas-flautu, klarinet/bas-klarinet, vibrafon/cajón, klavir, violinu i violončelo. U tome djelu Tarbuk je postavio davni zadatak koji je zadao samome sebi, svojevrstu »misiju« vlastitog suočavanja s vremenitošću glazbe. Tako je u četiri stavka vrijeme bilo tretirano na četiri potpuno različita načina. Prvi je stavak (*Time Mirrored*) bio strogo organiziran u tri sloja semiserija koje je skladatelj detaljno objasnio u programskoj knjižici. No, kao što to u suvremenoj glazbi biva, stroga organizacija ostavila je dojam da ništa nije kontrolirano i tek je u kutu uma dala naslutiti striktnost i preciznost potrebne da se ta glazba napiše i izvede. U drugom stavku (*Stillstand der Zeit*), koji je i organizacijski i slušno sasvim suprotan prvome, u toliko se mjeri izbje- ga-

Jutro toga dana počelo je prvim *Artist Talkom* koji je vodila skladateljica Margareta Ferek-Petrić, razgovarajući s čelnicima švedskog ansambla Mimitabu — umjetničkim voditeljem Šveđaninom Johanom Svenssonom i šefom dirigentom Japancem Reijem Munakatom

Tarbukovo proučavanje vremena u suvremenoj glazbi izvedenoj konkretnim, 'živim' instrumentima, prikazalo je Mimitabu kao vrhunski ansambl koji perfekcionistački pristupa svakom skladateljskom zadatku

va bilo kakva vremenska organizacija materijala, da mu dirigent ne treba. Instrumenti oblikuju otegnute tonove/zvukove dugog daha koji, kako vrijeme odmiče, postaju sve dulji i 'rasteognutiji'. U trećem stavku (*Tempo di canto*) iz dugih se tonova oblikuje melodija — no stavak upravo zahtijeva vrijeme, ali i strpljenje da se tema uoči. Melodija je, naposljetku, prekrasna, posebice kad se u njezino stvaranje, u završnici djela, uključi ideja odjeka. Naposljetku, četvrti stavak (*Tempus fugit*) tonove polifono organizira i oblikuje u energičnu fugu koja se sasvim neočekivano smiruje, jer — kako skladatelj kaže — »vremenu ipak ne možemo pobjeći«.

Krajnja preciznost

Tarbukovo proučavanje vremena u suvremenoj glazbi izvedenoj konkretnim, 'živim' instrumentima, prikazalo je Mimitabu kao vrhunski ansambl koji perfekcionistački pristupa svakom skladateljskom zadatku. U izvedbama je posebnu ulogu odigrao dirigent Munakata za kojega je malo reći, kako piše u programskoj knjižici, da je jedan od »najzanimljivijih mladih dirigenata na području suvremene i eksperimentalne glazbe«. On je jednostavno zadivio spretnošću i preciznošću kojom je vladao ne samo ansamblom nego i elektronom te, uopće, doista zahtjevnom glazbom.

Perfekcionizam je svakako trebao biti prisutan u izvedbi provokativne skladbe švedske skladateljice Hanne Hartman. Ona sve svoje skladbe gradi od autentičnih zvukova koji se snimaju, a zatim oblikuju u kompoziciju tako da se izvlače iz konteksta i pretvaraju u gradbenu materiju skladbe. Njezin *The Boiler Room* za bas–klarinet, violončelo i ozvučene predmete, upravo je reprezentativno djelo u tom smislu, jer primjenjuje — doduše nevidljive, ali svakako snimljene — zvukove šesterokutnih vijaka, vijaka s kvadratnim vratom, vijaka za vješalice i krovne nokte. Ako tome pridodamo specifične načine sviranja gudačih i puhačih instrumenata (od puhanja 'u prazno', preko stiskanja 'klapni' bez puhanja, pa do 'divljanja' gudača, a rezultat je neugodno škripanje i zujanje), dobit ćemo iznimno izazovno i zahtjevno djelo ne samo za izvođače nego i za publiku.

Lagana provokacija

Još je jedna skladba hrvatskoga skladatelja praižvedena na tom koncertu. Bila je to *io sono je t'aime* Franje Đurovića za ansambl i elektroniku. Skladba se u početku razvijala u naletima, a zatim je donijela niz novih i možda ne tako novih tehnika sviranja. Oni se oblikuju najprije u zvukove, zatim u suzvučja, pa u konkretne tonove. Zvukovi

i tonovi mijenjaju pozicije i bivaju ritmički organizirani. I ta skladba pomalo provocira — možda ne tako izravno i 'opako' kao 'glazba bojlera' Hanne Hartmann — no svejedno, jer je skladatelj usred skladbe odlučio promijeniti žanr. Pa pred kraj postajemo sve svjesniji 'nesavršenosti' elektronike koja nudi 'krckanje', podsjećajući na zvuk stare ploče. Zvuk nije neugodan, dapače. A Đurović zaključuje djelo na isti način na koji su — vjerojatno iz istog razloga — u svoju snimku pjesme *Sam u vodi* (skladateljska inspiracija!) karakteristični zvuk ploče uključili i članovi alternativnog rock–sastava Let 3.

Glazba otpada

Junkyard piece II Ricarda Eizirika, kao što možemo zaključiti iz naslova, koristi se bezvrijednim, odbačenim predmetima (poput plastičnih cijevi u koje se puše), metalnim predmetima po kojima se povlači drugim predmetima, zvoncem koji zvoniti, ventilatorom koji zuji, a čuju se i zvukovi piljenja, rezanja, pištanja... Ideja da glazbe ima daleko izvan tradicionalnih okvira, dovela je Eizirika do stvaranja svojevrstnog *sound designa* od zvukova odbačenih i pronađenih predmeta koji se svjesno suprotstavlja svirci na, u svijetu klasične glazbe visoko rangiranim, skupocjenim klasičnim instrumentima. Glazba je mjerena — od prvog do zadnjeg tona bila je dirigirana vještom rukom dirigenta Munakate. To je bilo izuzetno važno ne samo za postupak pretvaranja običnih, svakodnevnih (ali na smetlište odbačenih) zvukova u glazbu, nego i za same izvođače, koji pred kraj skladbe, kad se tonovi i zvukovi povežu, moraju istovremeno svirati i svoj instrument te jedan predmet, ili više njih, 'sa smetlišta'.

Vrhunska izvedba

Svirajući različite instrumente istovremeno, od kojih su neki bili tradicijski a neki sasvim netradicijski, ansambl Mimitabu je, uz izvedbu pete skladbe te večeri, dokazao da doista majstorski ovladava svim elementima suvremene glazbe — od vremena i prostora, preko boje i organizacije, do stvaranja i oblikovanja tonova/zvukova u glazbena djela. Mimitabuovci su bili spremni na sve izazove — pokazali su da se skladateljski pristupi danas doista vrlo razlikuju i da su uvijek puni iznenađenja. Njihov moto, da vrhunskom izvedbom žele suvremenu glazbu prenijeti i približiti zainteresiranoj publici, pokazao se pravim načinom ne samo za širenje komunikacije između suvremenih skladatelja i slušatelja nego i za doista duboko razmišljanje i promišljanje o njoj.

Uoči koncerta Antun Tomislav Šaban dodijelio je HDS-ovu Nagradu Boris Papandopulo Frani Đuroviću za skladbu *Check Ignition and may God's Love be with You*, prvu u hrvatskoj glazbenoj literaturi pisanoj za bariton–saksofon solo i ansambl

Petak, 8. studenoga, 22 h i 30 min, Zlatna dvorana Hotela Imperial, Off program Tribine, Matej Meštrović: *Motiv/Improvizacija/Kompozicija*

Meštrović je jedinstvena glazbenička osobnost, i to ne samo u Hrvatskoj

Na poziv pijanista–skladatelja–improvizatora, glazbeni poznavatelji izlazili bi iz publike i na klaviru izveli nekoliko tonova kao temu za buduću improvizaciju

Piše: dr. sc. Zdenka Weber

Svakako valja pohvaliti umjetničkog voditelja 56. Glazbene tribine Opatija, skladatelja Tabora Szioroviczu, što je u off program Tribine, dakle za noćni termin 8. studenoga u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial, uključio solistički nastup Mateja Meštrovića, prošlogodišnjeg dobitnika potpore na natječaju *International* Hrvatskog društva skladatelja. U protekloj je godini Matej Meštrović ostvario i postigao izuzetno mnogo, o čemu je u časopisu *Cantus* već pisano. Ograničavanje stoga isključivo na solistički nastup na Tribini, najavljen kao *Motiv/Improvizacija/Kompozicija*, smatram dostatnim za

ovu prigodu izvješća s ovogodišnjeg susreta u Opatiji.

Poziv na dvoboj

Pijanist i skladatelj Matej Meštrović za svoj je opatijski nastup dao sljedeći opis: »Ideja mogega nastupa jest da od više ljudi prisutnih na Tribini zatražim različite glazbene motive (a da to, ako je moguće, nisu poznati motivi iz glazbene literature) i da na licu mjesta osmislim različita glazbena djela improvizacijom na zadane motive.« Okupilo se, unatoč kasnom noćnom satu i već odslušanim trima programima tijekom festivalnog dana, mnogobrojno društvo skladatelja, glazbenika i drugih sudionika na Tribini, a Matej Meštrović za klavirom na podiju izazivao je na »dvoboj«. Iako prilično suzdržani, nazočni su

DAVID KURTI/FOTO LUGI OPATIJA

Kolega skladatelj Davor Bobić daje Mateju Meštroviću motiv za improvizaciju

(dobri poznavatelji glazbe) pojedinačno izlazili na podij i na klaviru odsvirali svoje motive, zapravo tek po nekoliko tonova. Slijedile su Meštrovićeve improvizacije. Začudno i zadivljujuće odlično osmišljene izvedbe koje su svaka za sebe, u različitim ugodajima i oblikovnim rješenjima, dokazivale bogomdanu nadarenost glazbenika sposobnog da se u krajnje kratkom vremenu, u tek nekoliko trenutaka, koncentrira na zadani niz i u svaki put poduljem trajanju »iskomponira« svoj trenutačni doživljaj, svoju skladbu koja, poštujući zadani motiv, ostvaruje cjelinu temeljenu na dugoj praksi glazbenika trajno vjernog polazištima tonalitnog izraza i glazbe kao ozvučavanja osjećaja bilo meditativne introspekcije, bilo pak razigrane palete ritmiziranog vremena.

Smirujuće seanse

U kontekstu Glazbene tribine Opatija, koja se primarno posvećuje suvreme-

noj glazbi, a ona je još od vremena s početka 20. stoljeća trajno suočavana s grčevitim traganjem za novostima u zvuku i u formi, improvizacije Mateja Meštrovića djeluju nadasve smirujuće, neodoljivo asociraju na džezističke seanse prenesene na područje takozvane ozbiljne, klasične glazbe, u značenju koje nosimo kao baštinu glazbenoga sklada i ljepote uhu ugodnih harmonija. Doista, sat vremena, koliko je Matej Meštrović tako srdačno razrađivao motive koje su mu kao polazišta za improvizacije zadavali kolege, protekao je kao tren. Pitanje je jesu li te improvizacije snimljene. Jer ako jesu, nije veliki problem transkribirati ih i notno objaviti. Tada bi bio ispunjen i treći pojam najavljen u programu, naine »kompozicija«, budući da smo bili nazočni nastanku cjelovitih klavirskih minijatura koje bi s punim pravom mogle zaživjeti i u budućim izvedbama. U svakom slučaju, upućujem Ti čestitke, Mateju Meštroviću!

Iako prilično suzdržani, prozvani su predstavnici publike pojedinačno izlazili na podij i na klaviru odsvirali svoje motive, zapravo tek po nekoliko tonova, kao predložak za Meštrovićevu improvizaciju: Antun Tomislav Šaban, Ivan Živanović, Matko Brekalo, Davor Bobić i Jana Haluza

Ansambl za koji je nastalo više od 50 novih skladbi

Specifični i ugledni komorni sastav, prvi te vrste u našoj sredini, ove godine obilježava 30. godišnjicu djelovanja

Piše: Višnja Požgaj

Zapažen koncert u sklopu 56. Glazbene tribine u Opatiji održao je 9. studenoga u Zlatnoj dvorani hotela Imperial Zagrebački kvartet saksofona. Taj specifični i ugledni komorni sastav — prvi te vrste u našoj sredini — ove godine obilježava 30. godišnjicu djelovanja. Osnovao su ga vrsni diplomandi Muzičke akademije u Zagrebu, iz razreda prof. Josipa Nochte, u sastavu koji se nije mijenjao od prvog nastupa u prosincu 1989. do danas. Čine ga ugledni profesori Muzičkih akademija u Zagrebu i Ljubljani: Dragan Sremec (sopran-saksofon), Goran Merčep (alt-saksofon), Saša Nestorović (tenor-saksofon) i Matjaž Drevenšek (bariton-saksofon). Tijekom tri desetljeća intenzivnog djelovanja, ti sjajni entuzijasti u težnji za najvišim standardom usavršavali su tehniku (čemu je »kumovao« i znameniti francuski saksofonist i profesor Claude Delangle), istraživali su zvuk i eksperimentirali s različitim načinima interpretacije, poput francuskog, američkog, pa čak i afričkog.

Skladna obitelj

Održali su mnogobrojne koncerte u Hrvatskoj i svijetu (samostalne, ali i s mnogim orkestrima, solistima i dirigentima), kao i nastupe na svjetskim kongresima saksofonista i međunarodnim festivalima. Djeluju kao »dobro organizirana obitelj« u kojoj su svi ravnopravni i kompatibilni. Njeguju širok repertoar od klasičnog do obrada skladbi različitih glazbenih stilova, od renesanse do progresivnog jazza. Važna je i njihova uloga u poticanju skladanja novih djela za svoj sastav. Impresivan je podatak da su prouzveli više od 50 djela hrvatskih i inozemnih skladatelja, među kojima su i skladbe Brune Bjelinskog, Srđana Dedića, Dubravka Detonija, Silvija Foretića, Stanka Horvata, Olje Jelaske, Anđelka Klobučara, Milka Lazara, Rubena Radice, Miljenka Prohaske, Berislava Šipuća, Mladena Tarbuka i drugih. Uostalom, gotovo svi hrvatski skla-

datelji pisali su za njih, stoga je prvi od njihovih petnaestak objavljenih nosača zvuka posvećen upravo *Hrvatskoj glazbi za saksofone*.

Kvartet su osnovali vrsni diplomandi Muzičke akademije u Zagrebu, iz razreda prof. Josipa Nochte, u sastavu koji se nije mijenjao od prvog nastupa u prosincu 1989.

Hrvatska djela

Za uspješnu kulturnu djelatnost u Hrvatskoj, Zagrebački kvartet saksofona dobio je mnoga priznanja, među kojima se ističu nagrade *Milka Trnina*, *Judita*, *Vatroslav Lisinski* i sedam diskografskih nagrada *Porin*. O tim i drugim detaljima iz zanimljive karijere slavjenika bilo je govora i u razgovoru koji je s umjetnicima na Tribini u Opatiji vodila Iva Lovrec Štefanović na dan njihova koncerta, s djelima za kvartet saksofona iz opusa Vjekoslava Nježića, Tomislava Uhljaka, Marka Ruždjaka i Stanka Horvata, posvećenima upravo Zagrebačkom kvartetu saksofona. Praizvedena je i jedna skladba Viktorije Čop, napisana upravo za tu prigodu te obrada jednog djela Dubravka Detonija.

Skladbu *Jakovljevi san* Vjekoslav Nježić napisao je na poziv Muzičkog biennala Zagreb 2005. i tada je skladba praizvedena. Početak je snovit i u skladu s inspirativnim biblijskim citatom »...I usne san: ljestve stoje na zemlji, a vrhom do neba dopiru, anđeli Božji po njima se penju i silaze.« U nastavku *crescendo* vodi prema virtuosnom brzom gibanju i efektom završetku. Prva skladba koju je neki hrvatski skladatelj napisao za Zagrebački kvartet saksofona je Šareni izlog Tomislava Uhljaka. Ta vesela i ži-

Za prigodu proslave obljetnice Zagrebačkog kvarteta saksofona, skladateljica Viktorija Čop napisala je *Zaboravljena sjećanja* na poziv njegovih članova

vopisna skladba s kontrastima mirnijeg ugođaja nastala je 1989. godine.

Duhovitost i ekscentričnost

Skladba *Arioso* Marka Ruždjaka drugo je ostvarenje posvećeno Zagrebačkom kvartetu saksofona i uvršteno je na spomenuti CD *Hrvatska glazba za saksofone*, za koji je komentar napisao Dubravko Detoni: »*Arioso* iz 1990. osebujno je nizanje solističkih recitativa, njihovih spletova i skupnih arija-korusa, pri čemu strukture jednih inspiriraju druge. To je namjerno zatvoren, štedljiv, na svoj način minimalistički jezik posebno sordiniranih kolorita, u kojem svaki ton traži otkriće drugačije sugestivne geste.« Skladba *Rocambole* iz 2000. Stanka Horvata je igra u kojoj svaki član kvarteta pokazuje svoje solističke kvalitete, ali i skladno zajedništvo, duhovitost, neobičnost i ekscentričnost.

(Ne)zaboravljene muzike

Za prigodu proslave obljetnice Zagrebačkog kvarteta saksofona, skladateljica

Viktorija Čop napisala je *Zaboravljena sjećanja* na poziv njegovih članova. Praizveden je »niz od tri minijature, povezane nepretencioznim muzičkim gestama u jednu cjelinu«. Prva dva stavka su plesna, iako različita, a treći je živog ritma, sa zanimljivim zvučnim efektom bez tona. Na kraju koncerta izvedena je kulturna skladba *Zaboravljene muzike* Dubravka Detonija, izvorno napisana za gudački kvartet 1981. »Radi se o pregrštu neurotično ispremijsanih, a među sobom pomiješanih kraćih odlomaka zabavljenih glazbenom arheologijom, sentimentalnim traganjem za varavom prestarjelim suglasjima što tijekom naknadnih izdanja nekih činitelja (na račun drugih) poprimaju neka sasvim drukčija značenja...« (D. Detoni). Zagrebački kvartet saksofona dostojno je predstavio to duhovito i inspirativno djelo s efektima zviždanja, u odličnoj transkripciji Saše Nestorovića.

Na dan kad je održao prvi nastup prije 30 godina, Zagrebački kvartet saksofona nakon Tribine priredio je, 16. prosinca, svečani jubilarni koncert u Dvorani Blagoje Bersa na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Razgovori između gustog koncertnog rasporeda Tribine

ElektroINKeMenT (moderatorica Jana Haluza), Zagrebački kvartet saksofona (moderatorica Iva Lovrec Štefanović)

Piše: **Ena Hadžiomerović**

Treći dan opatijske Tribine imao je najgušći raspored. Nakon izrazito zanimljive jutarnje radionice Andysa Skordisa, ciparskog glazbenika koji je prisutne poučavao poliritmiji, u popodnevnom je satima Kulturni dom Zora bio mjesto održavanja dvaju razgovora s umjetnicima. S udaraljkaškim duom I.N.K. Experiment i njihovim gostima razgovarala je Jana Haluza, dok je Iva Lovrec Štefanović predstavila Zagrebački kvartet saksofona.

ElektroINKeMenT

Nastala na ideju Ivane Kuljerić Bilić i Nikole Krbanyevitcha, dua I.N.K. Experiment, platforma ElektroINKeMenT istražuje nove umjetničke tendencije. U razgovoru, koji je primarno bio najava koncerta te večeri, upravo se takvom

i predstavila. Uz duo, muzikologinja Jana Haluza razgovarala je i s trećim izvođačem, francuskim glazbenikom Mathieuom Teissonnièrom te skladateljima Brunom Ginerom i Markom Markušem, čije su se skladbe te večeri praišvodile.

Pomalo nespretno smješten na područje triju jezika (hrvatski, francuski i engleski), intervju bi možda bilo lakše pratiti da je bio cijeli na engleskom jeziku. Ipak, pitanja Jane Haluze s hrvatskog su prevedena na francuski, pa je francuski gost Bruno Giner na svojem jeziku uspio istaknuti ono bitno: da smatra da su udaraljke instrumenti 21. stoljeća. Skladbu *Miroirs de peaux* za udaraljke i elektroniku Giner je temeljio na principu zrcaljenja: *set up* instrumenata je na sredini, a Ivana i Nikola sviraju svaki s jedne strane, koristeći se zvukovima instrumenata i udarcima palica, istovremeno stvarajući koreografiju; time su rubno stupali na područje glazbenog teatra, kojim se skladatelj u svojem opusu u više navrata bavio. Ivana je tome dodala bogatstvo ekspresije i

boja kojima se skladatelj igrao, naročito u tišim dinamikama. Nadalje je svoju točku programa predstavio i Marko Markuš, još jedan od hrvatskih skladatelja koji djeluju u Beču. *One for D. M.* za udaraljke i elektroniku, posvećena je njegovu nedavno preminulom ocu. To je njegova prva skladba posvećena udaraljka, specifično instrumentariju koji je duo predložio. Prema autorovim riječima, skladba je puna interstilističkih referencija, poput onih na popularnu glazbu, ponajviše jazz.

Aktualna glazba

Nakon Markuša nastupio je multiinstrumentalist Mathieu Teissonnière, koji je ukratko opisao svoje glazbene početke unutar popularne glazbe. Upravo na području studija popularne glazbe, Teissonnière i djeluje u Francuskoj. Nakon podulje digresije o nejasnom određenju pojma *musique actuelle*, termina koji su francuske regionalne uprave stvorile da bi adresirale razna pitanja kulturnog financiranja, a predstav-

lja razne vrste tzv. amplificirane glazbe, Teissonnière je istaknuo važnost i neizbježnost međusobnog utjecaja popularne i suvremene klasične glazbe te neopravdanost njihova odvajanja u obrazovnom procesu. Kao i Giner, i Teissonnière smatra da udaraljke postaju sve prisutnije jer je i ritamska komponenta u suvremenoj glazbi sve važnija.

Za kraj prvog dijela razgovora s umjetnicima, Ivana Kuljerić Bilić i Nikola Krbanyevitch predstavili su preostale eklektične skladbe na repertoaru te večeri. Ivana je govorila o skladbi *Folk-art*, skladanoj u elektroničkoj fazi njezina oca Igora Kuljerića. Djelo za vrpču nastalo je u talijanskom elektroničkom studiju i uključivalo je snimke hrvatske tradicijske glazbe; funkcioniralo je kao namjenska skladba za plesne koreografije Lele Gluhak-Brunete. Već prisutni scenski element i elektroničku vrpču duo je u svojoj verziji skladbe postavio u suodnos s akustičnim zvukom udaraljki. Nadalje, samostalnu skladbu *Inter-ludium*, pisanu za sintesajzer, duo

Uz udaraljkaški duo što ga čine Ivana Kuljerić Bilić i Nikola Krbanyevitch, muzikologinja Jana Haluza razgovarala je i s trećim izvođačem, francuskim glazbenikom Mathieuom Teissonnièrom te skladateljima Brunom Ginerom i Markom Markušem, čije su se skladbe te večeri praišvodile

DAVID KURTI/FOTO LUIGI OPATJIA

Moderatorica Iva Lovrec Štefanović i prvi saksofonistički kvartet u ovom dijelu Europe koji su nakon studija u Hrvatskoj i inozemstvu, 1989. osnovali Dragan Sremec na sopran-saksofonu, Goran Merčep na alt-saksofonu, Saša Nestorović na tenor-saksofonu i Matjaž Drevenšek na bariton-saksofonu

je sam reinterpetirao te večeri, a motiv izvođenja ulomka *Inter-tango* iz opere *Maršal*, Ivana je opisala kao podsjećanje na cenzuru i kritiku.

Kao posljednji komentar, Ivana Kuljević Bilić osvrnula se na veliki svijet udaraljki u kojemu se ljudi često pogube, objašnjavajući instrumentarij kojim se ElektroINKeMenT ograničio za navedeni projekt. »Kontrabas koristi djelomično klasičnu tehniku sviranja, ali ne do kraja, udaraljke idu prema *drumsetu*, ali nije klasični *drumset* — stilске karakteristike svega se naziru — a što je to točno, ostaje otvoreno.«

U pomalo ubrzanom posljednjem odgovoru, Nikola Krbanyevitch nakratko se predstavio i najavio svoje pjevanje uz sviranje u skladbi *Folk-art*. Inače se uz sviranje udaraljki bavi i pjevanjem u rock bendovima. Bio je to prvi dio razgovora s umjetnicima toga poslijepodneva i uslijedila je kraća stanka.

Zagrebački kvartet saksofona

Nekoliko sati nakon njihova uspješnog koncerta, sa Zagrebačkim kvartetom saksofona razgovarala je dobro pripremljena muzikologinja Iva Lovrec Štefanović. Podulji razgovor bio je obilježen ugodnim tonom i mnogim reminiscencijama na proteklih trideset godina, koliko kvartet djeluje u tom sastavu.

Početak razgovora smjerio je tridesetogodišnjim mudrostima i zaključcima do koje je sastav došao. Nakon studija u Hrvatskoj i inozemstvu, 1989. osnovali su svoj kvartet u sastavu: Dragan Sremec na sopran-saksofonu, Goran Merčep na alt-saksofonu, Saša Nestorović na tenor-saksofonu i Matjaž Drevenšek na bariton-saksofonu. Nakon početnih proba koje je najviše or-

ganizirao i vodio Dragan, uskoro su svi postali ravnopravni glasovi kvarteta. Ta ravnopravnost i međusobno dopunjavanje bilo je vidljivo tijekom cijelog razgovora — članovi kvarteta opisivali su početni trud u učenju međusobnog muziciranja i slušanja te u radu na tehničkoj spremi. Širenje mogućnosti saksofona, kažu, najviše su ostvarili svirajući transkripcije skladbi Bacha i Mozarta, discipliniranjem zvuka saksofona. »Danas nam je puno lakše svirati *Šareni izlog* — zbog iskustva sviranja baroka i klasicizma.«

Bez autoriteta

O profilima tih umjetnika Dragan Sremec je rekao u svoje ime i u ime svih članova: »Ja se ne smatram saksofonistom. Smatram se glazbenikom koji, eto, svira saksofon. I da smo gudački kvartet, svirali bismo na istom nivou.« Kvartet je mnogo vremena proveo u istraživanju zvuka, naročito 'štimanju' alikvota. »Tako se danas stalno osluškujemo, pa u trenutku nečije dekoncentracije i pretjerane ekstroveriranosti, odmah skoče svi. U trenutku slabosti, drugi pokriju tu slabost«, opisao je Dragan zajedničko muziciranje. Do podjele uloga dolazi: ako je u pitanju *jazz*, onda Saša preuzme vodeću ulogu diljenja dionica; ako je klasika, to je Dragan. »Nitko nikome ni u čemu nikad ne ostaje dužan, pa ni u razgovorima, [...] kao unutar obitelji koja dobro funkcionira, nema vrhunskog autoriteta. Nekako smo naučili vlastita ega potisnuti u toj mjeri da to bude na dobrobit kvarteta, a ne pojedinog svirača«, rekao je Matjaž i time doista otkrio istinu zajedničkog suživota članova kvarteta, glazbenog i umjetničkog.

Moderatorica je razgovor nastavila pitanjem o skladateljima i skladbama pi-

sanim za kvartet, od kojih je među prvim bio *Šareni izlog* ondje prisutnoga Tomislava Uhljaka. Za kvartet su skladali mnogi hrvatski autori (Marko Ruždjak, Bruno Bjelinski, Stanko Horvat, Ruben Radica, Boris Papandopulo, Berislav Šipuš i Mladen Tarbuk). »Gotovo da nema hrvatskog skladatelja koji drži do sebe a da nije pisao za vas«, zaključila je Iva, na što su članovi kvarteta odgovorili: »Ima!« Njihov prvi album činila je hrvatska glazba za saksofone, a potom su svake godine (i na svakom Biennalu) upriličene nove praznovjedbe. Glazbenici su u razgovoru opisivali i svoju nedavnu turneju po Costa Ricu, na kojoj su praznovjedbe izveli djelo kostarikanskog skladatelja, ali i predstavili jedno Mladena Tarbuka.

Suradnja s Golanom

Kako to izgleda na međunarodnim saksofonskim susretima i kongresima, opisao je Goran Merčep: »To je izuzetno živo tkivo, mjesto puno događanja, predstavljanja ansambala. U počecima smo bili fascinirani, svakim dolaskom unaprijedivali smo i sebe i sve oko nas, naše učenike. Mijenjali smo tehnike sviranja i shvaćanje samog instrumenta, boje, estetiku, prilagođavali smo se.« Kvartet je opisao kao zanimljiv spoj francuske preciznosti i američke otkatčenosti, prema dvjema saksofonskim školama koje su nekad postojale.

O planovima snimanja članovi su rekli da već dugo planiraju snimiti sve zao-statke. Dosad su albumima zabilježili ono što ih je na neki način obilježilo: »To je bila ili glazba koja je pisana za nas ili glazba koju smo mi odabrali; transkripcije su radili Dragan i Saša.« Ono čime se najviše ponose su snimljeni klavirski kvinteti Brahmsa i Mozarta: »Tu smo se mogli osjetiti kao univerzalni glazbenici, a ne samo saksofonisti. Ušli smo u ma-

Ravnopravnost i međusobno dopunjavanje bilo je vidljivo tijekom cijelog razgovora s članovima Zagrebačkog kvarteta saksofona; nadovezujući se jedan na drugoga, zorno su opisivali početni trud u učenju zajedničkog muziciranja i slušanja te u radu na tehničkoj spremi

teriju u kojoj poznavanje samo vlastitog instrumenta ne koristi. Uz pomoć Itamar Golana, koji nam je prenio svoje bogato iskustvo, mogli smo ući u svijet pijanizma koji nam nije bio toliko blizak«, rekao je Matjaž.

Posljednji projekt na kojemu je kvartet radio je sekstet na kojem su surađivali s Milkom Lazarom i Bojanom Gorišekom za klavirima. Projekt se sastoji od autorske glazbe Milka Lazara i njegove obrade *Koncerta za kvartet saksofona i orkestar* Philipa Glassa, koji će uskoro i izvoditi. Najavom obljetničkog koncerta, 16. prosinca u Dvorani *Blagoje Bersa* na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, završili su razgovori ugodni subotnjeg poslijepodneva.

Interstilistička platforma *ElektrolNKeMenT* u noćne sate

INK Experiment duo (Ivana Kuljerić Bilić & Nikola Krbanyevitch, udaraljke i elektronika) i Mathieu Teissonnière, elektronika, kontrabas i električna gitara

Piše: Ena Hadžimerović

ElektrolNKeMenT je platforma nastala na inicijativu udaraljkaškog dua INK Experiment Ivane Kuljerić Bilić i Nikole Krbanyevitcha. Obilježena je multimedijским pristupom i istraživanjem glazbe i polja akustike, elektronike, luminoakustike, kazališta, videoarta i likovne umjetnosti. Na tom je tragu na opatijskoj Tribini bio i treći član — Mathieu Teissonnière, francuski jazz basist. Noćnim koncertom u subotu, 9. studenoga, trio je predstavio svoje viđenje međusobnog utjecaja glazbenih stilova.

Plemensko ozračje

Na početku toga posljednjeg subot-

njeg koncerta, trio je izveo vlastitu interpretaciju *Folk-arta* Igora Kuljerića. Nastao u Milanu 1976., kao Kuljerićevo istraživanje elektroničkog instrumentarija, ali i kao kritički odmak od vlastite glazbene tradicije, *Folk-art* preispituje odnos alternative i kontinuiteta. Prvotno skladana za vrpce, skladba je tu »podebljana« akustičnim zvukom timpana, koji su brzim i drastičnim mije- njanjem intonacija, s Nikolim pjevanjem i snimkom punom vrištećih glasova i zvukova gajdi, donijeli očaravajuće mistično, gotovo plemensko ozračje. Nakon pljeska stigao je prvi u nizu interludija koji su trebali povezati nastupe skladbi. Ti svojevrsni *impromptusi* sastavljeni su od glazbenih asocijacija i snimki govora skladatelja Ive Maleca i Pierrea Schaeffera. Druga na redu bila je praižvedba skladbe *One for D.* Marka Markuša, mladoga hrvatskog skladatelja koji je diplomirao kompoziciju na

bečkom Sveučilištu za glazbu i scensku umjetnost. Djelo je posveta preminulom ocu, a obilježeno je elementima *jazza*. Veoma disperzivno, puno je dijaloga vibrafona, kontrabasa i velikog i malog bubnja te je uvjerljivo djelovalo kao dijelom improvizirano.

Nekrolog socijalizmu

Nakon još jednog interludija uslijedila je prva od dviju skladbi Silvija Foretića. Samostalni *Inter-ludium*, izvorno realiziran kao vrpca, trio je aranžirao za instrumentalnu izvedbu. Na basovski ostinato karikaturnog prizvuka koji je Nikola svirao na sintesajzeru, Ivana i Mathieu improvizirali su na vibrafonu i električnoj gitari. Ta minijatura iz 1971. ujedno je i karikatura i *hommage* te se obradom prvih četiriju taktova *Internationale* može shvatiti kao slutnja propasti socijalističkog poretka ili kao nekrolog njemu. Sljedeća je bila praižvedba djela *Miroirs de peaux* u Opatiji nazočnog francuskog skladatelja Brune Gignera. Ta *Ogledala kože* koncipirana su vizualno zrcalno: Ivana i Nikola svirali su okrenuti jedno prema drugome, svaki s jedne strane *set upa* koji se sastojao od bubnjeva. Koristili su i zvuk udarca palice o palicu, kao i tzv. *body percussion*, stvarajući pritom zanimljivu koreografiju. Princip ogledala ogledao se i u glazbi: često su svirali unisono. Iako je Ivana djelovala uvjerljivije od Nikole, oboje su svirali ritmički usklađeno, snažno i hitro.

Crvene cipelice

Druga skladba Silvija Foretića, ulomak *Inter-tango* iz nikad u cijelosti izvedene opere *Maršal*, počela je sintesajzerom (koji je zvučao poput puhaćeg instrumenta) i vibrafonom. Nikoli i Ivani uskoro se pridružio Mathieu na kontrabasu, svirajući ga klasičnim gudalom. Taj ulomak koji je cjelovita obrada *Internationale*, prikazuje scenu u kojoj partizanka prijeti da će policijskom inspektoru i njegovu pomoćniku zbog traganja za

U Foretićevoj skladbi *Inter-tango* iskorišten je ulomak iz njegove opere *Maršal* koji prikazuje scenu u kojoj partizanka prijeti da će policijskom inspektoru i njegovu pomoćniku zbog traganja za dokazima zavjere u Muzeju revolucije — odrubiti glavu srpom i čekićem

dokazima zavjere u Muzeju revolucije — odrubiti glavu srpom i čekićem. U toj ulozi Ivana je prošetala pozornicom noseći simbole socijalizma iznad glave, u crvenim cipelama, u skladu sa svojim partnerom iz dua koji je za to vrijeme svirao sintesajzer zvukom orgulja. Kao podsjetnik na nekadašnju i sadašnju cenzuru i kritiku, hrabro izveden, ulomak je uz hihotanje dobio i hrabar pljesak.

Progresivni rock

Posljednja i autorska skladba ElektroINKeMenTa, *Y.org*, kombinirala je motive prethodnih skladbi i interludija. Počela je Ivaninom agresivnom svirkom na variranom *set upu* bubnjeva i Mathieovom na električnoj gitari pa se postavila Nikolinom na sintesajzeru i elektronici. Energični instrumentalni nastupi, snimke glasova i pauze; ukupno svi mnogi i različiti dijelovi te kode koncerta bili su glazbeni spoj koji je, po mojoj prosudbi, stilski bio najbliži progresivnom rocku. Ovaj koncert, uz improvizaciju Mateja Meštrovića prethodne večeri, najviše je koketirao s performansom na ovogodišnjoj Tribini. Za razliku od ostalih koncerata, dobro se mogao zamisliti izveden na nepravredno zatvorenom *izlogu suvremenog zvuka*. Suvremen i svjež, koncept povezivanja i zvukovne razrade skladbi te stilske karakterizacije instrumentacijom potvrdio je interstilistički utjecaj navedenih glazbenika.

Skladatelj Silvio Foretić i interpreti: Ivana Kuljerić Bilić, Nikola Krbanyevitch i Mathieu Teissonnière

Mnogoznačnosti suvremene glazbene misli

Uzorni primjer u svijetu uhodane prakse udruživanja međunarodno afirmiranih glazbenika odlučnih (pra)izvoditi djela današnjih, suvremenih skladatelja: hrvatski glazbenici Davorin Brozić, klarinet, Mia Elezović, klavir, Vlatka Peljhan, violina, Vid Veljak, violončelo, Kaja Farszky i Ivana Kuljerić Bilić udaraljke, i njihovi američki kolege Eric Lamb, flauta i Victor Lowrie Tafoya, viola, pod vodstvom skladatelja–dirigenta Ivana Josipa Skendera

Piše: dr. sc. Zdenka Weber

Koncert Ansambla Synchronos, održan 9. studenoga u sklopu 56. Glazbene tribine Opatija, paradigma je, dakle uzorni primjer današnje, suvremene prakse udruživanja glazbenika odlučnih (pra)izvoditi djela današnjih, suvremenih skladatelja. Ta se praksa susreće globalno i ona je uglavnom međunarodno usmjerena, i to jednako u odnosu na sastav takvih ansambala kao i na njihove programe, budući da se udružuju međunarodno afirmirani glazbenici i (pra)izvode djela skladatelja s raznih strana svijeta.

Specijalistički pristup

Za Glazbenu tribinu Opatija, kao eminentno suvremenoj glazbi posvećen »glazbeni sajam«, takva je praksa očito postala temeljni način djelovanja jer, već prema definiciji želje za ostvarivanjem međunarodne suradnje, omogućuje umrežavanja jednako u odnosu na glazbenike, koji se specijaliziraju za ozvučavanje najnovijih partitura, kao i za skladatelje koji, budući da je uglavnom riječ o živim osobama, na takav način dolaze u izravni kontakt s interpretima svojih novih notnih zapisa. A da je taj izravni kontakt prvih dviju karijera u lancu afirmacije glazbenoga djela, dakle suradnja autora glazbe i njegovih izvođača, prije nego što njihov zajednički »proizvod« dopre do treće bitne karike, to jest do slušatelja, nerijetko itekako važan, moguće je na početku promišljanja o novim skladbama povezati s činjenicom novih i često vrlo individualnih načina ispisivanja suvremenih partitura, kao i s činjenicom nerijetko nadasve osobnih skladateljskih ideja o načinu ostvarivanja njihovih akustičkih predodžbi i poimanja glazbe općenito. Naime, visoka razina individualnog, ekstremno osobnog shvaćanja, doživljavanja, pa i tumačenja glazbe danas, neminovno traži drukčije, nove pristu-

pe partituri kao predlošku/tekstu iz kojega glazbenici (pra)izvode zvučni događaj kao željeni rezultat skladateljske imaginacije.

Plodonosna suradnja

Polazeći s takvog stajališta, a kao odgovor na potrebu opisa koncerta na kojemu je u Zlatnoj dvorani opatijskog Hotela Imperial nastupio Ansambl Synchronos, treba navesti članove toga međunarodnog sastava u kojemu su se okupili hrvatski glazbenici Davorin Brozić, klarinet, Mia Elezović, klavir, Vlatka Peljhan, violina, Vid Veljak, violončelo, Kaja Farszky i Ivana Kuljerić Bilić udaraljke, i njihovi američki kolege Eric Lamb, flauta i Victor Lowrie Tafoya, viola, kako bi pod ravnanjem uglednog hrvatskog dirigenta Ivana Josipa Skendera izveli namijenjeni im program. Kad se, naime, čitaju njihovi pojedinačni životopisi, neminovno se dolazi do spoznaje da je riječ o glazbenicima s bogatim profesionalnim karijerama i inozemnim iskustvima, a kako su Victor Lowrie Tafoya i Ivan Josip Skender istovremeno i uspješni skladatelji, moguće je pretpostaviti da je suradnja takve skupine glazbenika itekako sadržajna, zanimljiva i nedvojbeno višestruko plodonosna i korisna.

Kad je riječ o novim djelima, uvijek je zanimljivo čitati što izjavljuju sami skladatelji; inspiracija nerijetko dolazi iz vanjskoga svijeta, nekog osobnog doživljaja ili jednostavno kao odgovor na neku narudžbu i zadani izvođački sastav

Šareni izlog

Na programu su bile čak četiri prai- zvedbe. Izvedbe su počele prvim javnim predstavljanjem skladbe *Citywalk* za flautu, klarinet, violinu, violončelo, udaraljke i klavir članice Hrvatskog društva skladatelja Sande Majurec,

a prai- zvedene su i skladbe još dvojice hrvatskih skladatelja, i to *Elements eternal* Borisa Jakopovića i *Duo*, za dva proizvoljna glazbala Dubravka Detonija te »u...zu« wailing ciparskog skladatelja Andysa Skordisa. Na koncertu se čuo još i *Doublespeak* za komorni

Sanda Majurec svojom prai- zvedenom jednostavačnom skladbom *Citywalk* za flautu, klarinet, violinu, violončelo, udaraljke i klavir nastavlja iskustva stečena na majstorskom tečaju pod vodstvom slovenske skladateljice Nine Šenk, koji je održan u vrijeme ovogodišnjeg Muzičkog biennala Zagreb. Zanimljivo je da starija skladateljica Sanda Majurec (1971.) pohađa *masterclass* mlađe kolegice Nine Šenk (1982.)!

Boris Jakopović u svojem novom djelu *Elements eternal* osluškuje različite zvukovne aglomeracije i slušatelju nudi dojmive zvučne senzacije koje rezultiraju, kako sam navodi, iz njegovih iskustava s područja elektroakustike

Ansambl Synchronos praižveo je i »u...zu« wailing ciparskog skladatelja Andysa Skordisa

ansambl, američkog skladatelja Nica Muhlyja, i *F/ern* za ansambl, njemačkog predstavnika Reika Füttinga. Doista, nadasve »šareni izlog« i raznovrsni »glazbeni menu« suvremenoga zvučanja iz radionica skladatelja koji s osobnih pozicija doživljavanja i ispisivanja notnih tekstova glazbenicima podastiru nove avanture za skupno muziciranje.

Raznovrsna nadahnuća

Kad je riječ o novim djelima, uvijek je zanimljivo čitati što izjavljuju sami skladatelji. Praksa autorskih opisa i najava pokazuje nerijetko da inspiracija dolazi iz vanjskoga svijeta, nekog osobnog doživljaja ili jednostavno kao odgovor na neku narudžbu i zadani instrumentalni sastav. U konkretnim slučajevima

praižvedbi koje smo čuli na koncertu Ansambla Synchronos, poticaji su također vrlo različiti, pa tako Sanda Majurec svojom jednostavačnom skladbom nastavlja iskustva stečena na majstorskom tečaju pod vodstvom slovenske skladateljice Nine Šenk, koji je održan u vrijeme Muzičkog biennala Zagreb. Zanimljivo je da nešto starija skladateljica Sanda Majurec (1971.) pohađa *masterclass* mlađe kolegice Nine Šenk (1982.), ali zacijelo je riječ o potrebi za razmjenom iskustava. U svakom slučaju, novo je djelo zvukovno zanimljiva evokacija šetnje osmišljene u interakciji odabranih instrumenata; moguće je očekivati nova izvođenja okupi li se isti sastav. Boris Jakopović u svojem novom djelu osluškuje različite zvukovne aglomeracije i slušatelju nudi dojmive

zvučne senzacije koje rezultiraju, kako sam navodi, iz njegovih iskustava s područja elektroakustike, a Dubravko Detoni, iskusni »izumitelj« kad glazbenicima treba ponuditi nešto duhovito i poticajno, svojim *Duom*, za dva proizvoljna glazbala, ovaj put odlukom da to budu flauta i viola, pružio je gostujućim američkim izvođačima priliku za odličnu instrumentalnu prezentaciju.

Užas i strava

Cipranin Andys Skordis, školovan u SAD-u i u Nizozemskoj, a očito fasciniran kamatskom glazbom, dakle glazbenim izričajem južne Indije, kao i balijskim gamelanom, što je također pomno studirao, ponudio je Ansamblu Synchronos praižvedbu skladbe pri-

Praizvedene su četiri skladbe: *Citywalk* za flautu, klarinet, violinu, violončelo, udaraljke i klavir Sande Majurec, *Elements eternal* Borisa Jakopovića i *Duo za dva proizvoljna glazbala* Dubravka Detonija te »u...zu« wailing ciparskog skladatelja Andysa Skordisa

lično misteriozna naslova. Pojam *wailing* prilično je složena značenja, koji kao glagol označuje izražavanje duboke tuge, očaja, a moguće je to prevesti i kao krik osobe koja tuguje i plače ispuštajući visoke tonove, ali na internetu se pod pojmom *The Wailing* nalazi i informacija o južnokorejskom filmu koji je prema sadržaju nadnaravni, psihološki, misteriozni horor-film. U svakom su slučaju u pozadini neki užas i strava, a i skladateljev opis o trojici u čamcu i prijetjećem vrtlogu prilično je ispunjen atmosferom horora. Pa ako je ono što smo čuli proizišlo iz tako »ugodenoga« stanja skladateljeva duha u određenoj situaciji rada na partituri, ne treba se čuditi rezultatu.

Uspješni skladatelji

Nico Muhly (1981.) i Reiko Fütting (1970.), kao predstavnici američke i njemačke glazbe, uz napomenu da je i Fütting studirao u New Yorku gdje je njegova skladba bila praižvedena, sada u drugom desetljeću 21. stoljeća postojano nastavljaju tradicije 20. stoljeća, dodajući neke osobne poglede. Nico Muhly u iznalaženju skladateljskih rješenja polazi od autoriteta predstavnika američkog minimalizma, dodajući posebnosti anglikanske zvorske glazbe, a kao autor operne, zvorske pa i filmske glazbe, očito je vrlo uspješan, dok je Reiko Fütting posebno zanimljiv kao primjer skladatelja rođenog u bivšem DDR-u kojemu je ujedinjenje Njemačke očito širom otvorilo vrata za ostvarivanje svih osobnih želja i pružilo mogućnost za studije ne samo u Dresdenu nego i u Seulu i New Yorku te afirmaciju na prostranstvima SAD-a, budući da je ostao živjeti u New Yorku. U pogledu umrežavanja, nedvojbeno zanimljive skladateljske osobnosti, kao i autori glazbe koju je zanimljivo i obogaćujuće upoznati.

Završni koncert majstorskoga tečaja studenata instrumentalista

Piše: Katia Šarlija

Nastavno na prošlogodišnju praksu sudjelovanja studenata na Tribini, za posljednji dan ovogodišnje Opatije rezerviran je termin u kojemu su posjetitelji i sudionici imali priliku poslušati završni koncert majstorskoga tečaja stude-

nata instrumentalista. Sudjelovalo je četrnaestero studenata i studentica triju akademija (Zagreb, Split i Osijek), a voditelji/mentor koji su ih pripremali za izvedbu jesu profesorice Ivana Kuljerić Bilić (Zagreb) i Mia Elezović (Osijek) te profesor Gordan Tudor (Split). Izvedene su četiri skladbe, od čega tri skladbe hrvatskih suvremenih skladatelja/ica te jedna američkoga skladatelja i pijanista Frederica Rzewskija. Skladba *Growing 3* Mirele Ivičević, u kojoj su se studenti okušali, pisana je za saksofone i klavir i

nastala je u ranoj fazi skladanja. *Elegija i ples*, skladba Tomislava Uhljaka, napisana za flautu, violu i harfu bila je druga na programu, a slijedila je *Slow motion* Krešimira Seletkovića, napisana za flautu i harfu, ali tom prilikom izvedena u sastavu klarineta i harfe. Posljednja skladba koncerta, *Coming together* za pripovjedača i ansambl Frederica Rzewskija, minimalistička je skladba politički i društveno angažirane tematike. U njoj su sudjelovali svi studenti. Pred njih je postavljen svojevrsni izvo-

đački izazov, jer su bili u specifičnim ulogama potrebnim za uspješnu izvedbu skladbe. Primjerice, pripovjedača u liku psihotičnog zatvorenika majstorski je odglumio splitski student saksofona Vedran Momčilović. Završni koncert Tribine na kojoj sudjeluju studenti, izvrstan je prikaz potrebe uključivanja mlađih generacija u izvođenje i približavanje suvremene glazbe jer su upravo mladi glazbenici jedan od ključnih pokretača za njezinu svijetlu budućnost.

U minimalističkoj skladbi *Coming together* Amerikanca Frederica Rzewskog, pripovjedača u liku psihotičnog zatvorenika uz uigrane je kolege majstorski odglumio splitski student saksofona Vedran Momčilović

Bitno je da smo jedni drugima podrška

U razgovoru s umjetničkim voditeljem Tiborom Sziroviczom otkrivamo koliko je truda i posvećenosti zahtijevala ovogodišnja 56. Glazbena tribina Opatija, njezine specifičnosti te planove za sljedeću godinu

Razgovarala: Hannah Pavlič

za nas je još jedna Glazbena tribina Opatija, koja je očekivano i ove godine, 56. put, predstavila izvrsne ansamble i koncerte hrvatskih i inozemnih umjetnika, ali i predavanja, *artist* razgovore i već uhodanu radionicu izvođenja suvremene glazbe za studente Muzičkih akademija iz Zagreba, Osijeka, Pule i Splita. Simfonijski puhački orkestar Oružanih snaga Republike Hrvatske otvorio je 56. Glazbenu tribinu u Zlatnoj dvorani opatijskog Hotela Imperial pod vodstvom Ivana Josipa Skendera, a izveo je tri nove skladbe Ivane Kiš, Tene Ivane Borić i Danijela Legina.

Deset praizvedbi

Program je uključio mnogobrojne izvođače, među kojima su se našli i švedski ansambl za suvremenu glazbu Mimitabu, sopranistica Arijana Gigliani Philipp, improvizacijski majstor Matej Meštrović, Zagrebački kvartet saksofona koji je obilježio trideset godina rada, novoosnovani međunarodni Ansambl Synchronos, udaraljkaško-elektronički sastav ElectrolNKemT i još neka iznenađenja, a ukupno je bilo deset praizvedenih djela, što naših, što inozemnih skladatelja. Tribina je posvećena suradnji sa švedskim i francuskim umjetnicima, a osim toga jedan od glavnih ciljeva bio je uspostaviti međugeneracijsku povezanost.

U razgovoru s umjetničkim voditeljem Tiborom Sziroviczom otkrivamo koliko je truda i posvećenosti zahtijevala ovogodišnja 56. Glazbena tribina Opatija, njezine specifičnosti te planove za sljedeću godinu.

Specifičnost festivala

Sad kad su se slegnuli dojmovi, što vam se čini, kako je prošla ovogodišnja, 56. Glazbena tribina Opatija i koja je njezina specifičnost?

Moram priznati da nisam očekivao da će biti uspješna na razini kvalitete koncerata u smislu angažiranja ansambala. Usporedio bih to s prošlom godinom, kad sam imao mnogo veći budžet jer smo dobili potporu Fondacije *Siemens* koja je ove godine izostala. Dobili smo gotovo 20.000 eura, pa kad raspoložemo većim budžetom, možemo pozvati »jače« ansamble za koje smo sigurni da će obaviti svoj posao. Svaki početak rada s novim ansamblima uvijek iziskuje neki rizik. Zbog toga treba kalkulirati, ali mislim da smo na kraju svi imali i malo sreće. Iz moje perspektive, većina koncerata je bila odlična, a iz perspektive publike svakom se nešto svidjelo, tako da ne mogu generalizirati. Ove sam godine dobio, i to više nego ikad, mnogo *mailova*, ne samo ja, nego cijeli tim, s potvrdom da je Tribina bila vrlo uspješna, zapravo najopuštenija do sada.

Bolje od očekivanog

Što ste vi očekivali od ovogodišnje Glazbene tribine?

Očekivanja su uvijek ista otkad sam preuzeo Glazbenu tribinu. Ono na čemu radim je da se povežemo s umjetnicima. Za sada još ne ciljам na regiju, ali ispitujem tu situaciju jer je to nekad bila regionalna tribina Jugoslavije, međutim, dio smo Europske unije, pa uvijek pokušavam naći zemlju partnera, što znači pronaći dodatne financije. Ove godine to baš nije bilo izraženo. Nemamo dobru suradnju sa svim zemljama. Recimo, Nizozemska nema mogućnost davanja financija, a isto tako nema ni Švedska, dakle tu je razlika od prošle godine. Prošle sam godine tražio veće financije da ugosti-

Više nego ikad, ove sam godine dobio mnogo *mailova*, ne samo ja, nego cijeli tim, s potvrdom da je Tribina bila vrlo uspješna, zapravo najopuštenija do sada

mo bolje ansamble, a ove smo radili s mnogo manje novca pa su i očekivanja u tom smislu bila manja, s nadom da će kvaliteta biti dobra... tako da smo uspostavili kontakt i s Orkestrom oružanih snaga Republike Hrvatske koji nije bio financijski zahtjevan. Orkestri većinom nisu zahtjevni jer se pitanje financija riješi na određen način u njihovim sezonama, a oni su, osim toga, nama izišli u susret i to se mora priznati. Čini mi se da je sve zajedno bilo dobro, a na kraju je ispalo bolje nego što sam očekivao. Treba uzeti u obzir da sam jako samokritičan!

Tri glavne osi

Ove je godine program bilo »šarolik« u puno aspekata. Imali smo prilike čuti jazz i improvizacije na klaviru, elektroniku, pa čak i odjeke tradicijske glazbe dalekih zemalja... koji biste koncert izdvojili?

Teško mi je izdvojiti jedan koncert. Obično ovako kako ja radim, a slično su radili čini mi se i prije, jest da odredim da jedan koncert dnevno mora biti »jači«, u smislu da na programu treba

Tibor Szivovica

BROJ 218/219, PROSINA

56 glazbena tribina
opatija

7.-10.11.2019.

Za studente osobno imam planove, ali ima i Društvo skladatelja. Već se neko vrijeme radi na tom projektu.

biti neki istaknuti ansambl ili neki orkestar. Izdvojio bih tri bitna koncerta. Svi su naravno bili bitni, ali ovi su bili glavni dio Tribine, tri glavne osi programa. Prvi je otvorenje, koje je uvijek važno, radi simbolike tog orkestra koji dugo nije bio na Tribini i njihova suradnja s dirigentom Ivanom Josipom Skenderom koji prije nije surađivao s njima. Drugi vrlo važan koncert koji bih izdvojio je koncert ansambla Mimitabu, koji je izveo dvije narudžbe, i to skladbe *Quatre épigrammes de temps* Mladena Tarbuka i *io sono je t'aima*, za ansambl i elektroniku Frane Đurovića, s kojima je ansambl bio, moram istaknuti, izrazito zadovoljan. Treći je bio novoosnovani ansambl sastavljen od hrvatskih i stranih umjetnika — Ansambl Synchronos. Čim je nešto novo, odmah postoji rizik kako će to sve zvučati i izgledati, ali odabrali smo ljude za to, odnosno međusobno su se odabrali i stvorili ansambl koji je odradio odličan koncert. Ja sam s tim koncertom možda najzadovoljniji, jer je s njim bilo najviše rizika. To je ansambl koji će u budućnosti sigurno nastaviti raditi na nekim europskim projektima i nadam se opstati i unutar Hrvatske ili barem biti prisutan s jednim koncertom ili dva–tri koncerta godišnje.

Novi horizonti

Ove godine imali smo priliku čuti predavanje posvećeno klasičnoj glazbi južne Indije. Je li to novi put otvaranja Glazbene tribine spajanju tradicijske glazbe sa suvremenom? Koliko su važni ovogodišnji organizirani razgovori s umjetnicima?

Za Tribinu sam ove godine osmislio više predavanja, međutim, nisam uspio realizirati sve što sam htio zbog nekih kolega koji nisu mogli doći jer su izvan Hrvatske, ali ipak se na sreću upravo to pokazalo dobro. Poučen prošlim godinama, zaključio sam da možda ne trebaju biti okrugli stolovi, tj. donio sam odluku, u dogovoru s produkcijskim

timom, da bismo trebali ostavljati prostora za slobodne i spontane razgovore koji su se cijelo vrijeme događali jer su se ljudi sastajali i razmjenjivali ideje o određenim temama mimo organiziranih događanja. To mi se čini kao vrlo važna dimenzija ovogodišnje Tribine i čak učinkovitija od nekih dogovorenih susreta s dogovorenom temom. Naravno da sam otvoren u budućnosti za sve, pogotovo ako se pojavi tema koja je zaista relevantna i iz koje možemo nešto napraviti, nakon koje će biti rezultata. Ako Tribina nema rezultata, ne vidim smisao u tome.

Tradicija kao opcija

Tradicijska glazba ne ubraja se u suvremenu, ali naravno postoji poveznica. U okviru tradicije gostovao je Andys Skordis s Cipra, inače za hrvatske pojmove egzotičan skladatelj. Samom pojavom drugačiji, taj mlađi i iskusi skladatelj radi na Konzervatoriju u Amsterdamu, gdje predaje glazbu *karnatik*, tj. klasičnu glazbu južne Indije. Kao skladatelj koristi se, između ostaloga, i *gamelanom*, tj. tradicijskom glazbom Indonezije, čije smo elemente mogli čuti u njegovoj praizdvojenosti skladbi u subotu pod nazivom »U...zu« *wailing*. Primjenjuje različite elemente iz tradicije, poput poliritmike i polimetrije, o čemu je i bila radionica, kako bi na neki način ta iskustva prenio u suvremenu glazbu. Njegovo predavanje počelo je s tradicijom, brojenjem, različitim ritmičkim strukturama te je na kraju pokazao poveznicu sa svojim skladbama, kako on to zapravo radi. I to je bilo ključno. To nije nešto strano jer tradiciju koriste svi, od Messiaena do Xenakisa, ali i drugi. Sve je to na taj način dosta blisko suvremenoj glazbi. Hoće li to biti na sljedećoj Tribini i na koji način, vidjet ćemo, možda ćemo uspjeti pronaći nekakav *link* s recimo hrvatskom tradicijom. Kako god gledamo, mislim da trebamo tradiciju povezati sa suvremenom glazbom. To predavanje je bilo vrlo uspješno jer se jasno pokazalo na koji način je to iskoristivo, ne samo za njega kao skladatelja, nego i za ostale skladatelje. Tradicija je opcija, tj. dobar sustav i osnova za pisanje djela. Između ostalog, radionica je bila interaktivna, tako da smo imali prilike nešto naučiti iz prve ruke. Slažem se s ovim pogledom, moram priznati, potpuno. Imao sam i sâm doticaje s tradicijom, samo sa sjevernom indijskom glazbom, prije deset godina.

Smjerovi kretanja

Ove godine bilo je šest praizdvođenih domaćih skladatelja, među kojima je bila i jedna vaša. Gledajući samoga sebe u odnosu na kolege, u kojim se trenutačno smjerovima kreće suvremena hrvatska glazba i kako ste birali djela za koncerte?

Glazba se kreće u najrazličitijim smjerovima. Priča povezana s mojom praizdvođenom odnosi se na moju kćer kojoj sam posvetio skladbu. Nije nešto što bih napisao za neku drugu priliku, tj. težina skladbe nije na toj razini, ali sve ovisi o kontekstu. Što se smjerova tiče, mislim da je mnogo toga prisutno zbog čega je teže stvoriti program. Ima dosta skladatelja koji pišu tradicionalno, što znači da koriste dosta tonaliteta, ali ima i skladatelja koji eksperimentiraju s nekim stvarima, i na kraju se mora uzeti u obzir da se sve to mijenja s vremenom. Morao bih pojedinačno sagledati nekog skladatelja i razgovarati o njegovu opusu. Čini mi se da kod nas nema nekih »struja«. Mi smo još dosta razvedeni u tom smislu, i generacijski i iskustveno, ali možda ćemo se s vremenom, kad se stvori jača zajednica, na neki način više povezati, i to dodatnim koncertima i aktivnostima koji nisu vezani uz Tribinu, a koji zapravo nedostaju u Hrvatskoj. Možda će se u jednom trenutku stvoriti takva atmosfera. Je li to dobro ili nije — ne znam. Svakako je dobro da ima više događanja.

Briga za studente

Što se tiče sudjelovanja studenata Muzičkih akademija s raznih strana Hrvatske, koja je prognoza za sljedeću Tribinu? Postoji li mogućnost organiziranja simpozija i kolika je uopće zainteresiranost studenata za suvremenu glazbu?

Mislim da su studenti vrlo važan dio priče, zato što su neki pred diplomom i za godinu dana bit će već spremni sudjelovati u nečemu, a neki već i sada sudjeluju. Moj dojam je da se studenti trebaju još više pokrenuti, iako je to bio dojam i prije dvije godine... Mislim, i sâm sam bio student dok smo radili neke stvari. Čini se da postoji studentska organizacija OMG (Organizacija mladih glazbenika) u Zagrebu koja je osvježanje i očito postoje neke ideje, ali još ne znam koje, jer smo o tome tek prvi put razgovarali ove godine. Razgovor je bio dogovoren *ad hoc*, ali ispao je vrlo konkretan te smo vrlo direktno razgovarali o postojećim problemima. Tajnik Društva (Antun Tomislav Šaban) izložio je studentima problematiku koju je nametnula Europska komisija za ulazak u članstvo HDS-a te ih upozorio na financijske aspekte. Bitno je da znaju da nisu prepušteni sudbini ili ne znam čemu, slobodnom hrvatskom tržištu u kojem nema toliko mogućnosti koliko ima u nekim drugim zemljama, tako da će se cijeli taj tim pobrinuti da što jednostavnije uspostave veze i da mogu relativno brzo ući u HDS te da se na neki način mogu ravnopravno uključiti u rad Društva i svih manifestacija, ne samo za ozbiljnu glazbu, nego i za jazz.

Produkcijski projekt

Za studente osobno imam planove, ali ima i Društvo skladatelja. Već se neko vrijeme radi na tom projektu. Moram reći da nismo uvijek svi usuglašeni u pogledu ideja i o tome se dosta raspravljalo, međutim, siguran sam da će se za cjelokupnu produkciju izdvojiti znatan novac, znači i za skladatelje i za muzikologe, koji će se baviti produkcijskim dijelom posla. Naravno treba osloboditi prostor i za instrumentaliste koji trebaju to izvesti. Potrebno je da se taj krug nekako zatvori različitim događanjima tijekom godina, ne samo na Glazbenoj tribini ili na Biennalu, jer ako između ne postoji ništa, mi zapravo nemamo scenu. Na tome se radi intenzivno, a ja ću sa svoje strane pokušati organizirati nešto za skladatelje; o tome moram razgovarati s profesorima kompozicije. Moram priznati da je jedini nedostatak što posljednje dvije–tri godine na Tribini nisam omogućio izvođenje studentskih skladbi jer nisam uspio pronaći način da to bude transparentno i pravedno prema nekim mojim kriterijima. U tom smislu još ništa ne mogu obećati jer moram strukturirati cijelu stvar s timom ljudi. Trebali bi se raspisati određeni natječaji, ali moram ispitati stanje »na terenu«, tj. kakve skladbe uopće postoje pa da to mogu prilagoditi ansamblima koji će nastupati na Tribini. Nadam se da će baš muzikolozi doći s nekim prijedlogom i projektom za koji možemo tražiti dodatne financije pa da sudjeluje što više studenata. Ne želimo se ograničiti na broj studenata koji mogu doći na Tribinu po godini, a to znači nabaviti dodatne financije.

Povezivanje akademija

Koja priča stoji iza ovogodišnje radionice za studente Muzičkih akademija?

Radionica za instrumentaliste je nešto što sam uveo na Tribinu jer sam shvatio da imamo skladatelje i muzikologe, ali da se mnogi mladi glazbenici (susreo sam se s njima i na Akademiji i drugdje) ne bave dovoljno suvremenom glazbom koliko bi oni to zapravo htjeli jer nemaju svi mogućnosti da to ostvare. Naravno, na Akademiji postoji ansambl ASMANGU, odličan projekt koji je pokrenuo profesor Berislav Šipuš s profesorom Mladenom Tarbukom. Taj ansambl omogućava studentima da izvode suvremenu glazbu, ali to je samo jedan aspekt. Smatram da treba biti više takvih događanja i da treba postojati neka sloboda u svemu tome. Što se tiče radionice, HDS nije samo zagrebačko društvo, nego cijele Hrvatske, dakle zastupamo i druge Akademije. U dogovoru opet sa svojim kolegama iz Društva, kretali smo se u smjeru povezivanja svih dijelova Hrvatske održavanjem radionice i zaista su se sve Akademije odazvale. Naravno da su Zagreb i Split najveće i da to sve

ovisi o profesorima na ustanovama, ali često projekti ne ovise o samoj ustanovi, nego o pojedincima koji se trude nešto napraviti. Mi smo svi zaista zahvalni takvim ljudima. Radionica je bila vrlo uspješna jer su se studenti izuzetno potrudili pa smo zajedno otvorili nove sfere komunikacije između Akademija. Ove godine je jedan dio radionice obavljen u Zagrebu, samo dvije probe, pa su se studenti okupili u Opatiji i odradili ostatak proba. Sudjelovali su studenti iz Splita, Zagreba i Osijeka. Opća opaska je da nedostaju instrumentalisti koji će se specijalizirati za suvremenu glazbu; to treba osvjestiti.

Sljedeća godina

Radite li već na sljedećoj Glazbenoj tribini Opatija?

Naša najvažnija financijska potpora

svakako je HDS i to je stalno za sve manifestacije. Što se tiče Tribine i Biennala, stalni je izvor sufinanciranja Ministarstvo kulture, što je bitno već godinama. Ja ću se, kao i prethodne godine, svojim programom prijaviti na neke natječajne već od drugog mjeseca, tako da moram dosta rano završiti program za iduću godinu. Program mora biti gotov i godinu dana prije, da bi se mogao slati na europske natječajne ili da bih mogao obaviti razgovore s institucijama koje bi ponudile financije... tako da ja već radim na sljedećoj tribini neko vrijeme, koliko stignem. Imam plan, to je bitno, pa se nadam da ću uspjeti dovesti jedan ozbiljni ansambl iz inozemstva, a dalje ćemo vidjeti. Ono što znam je da treba »podebljati« financije, i to znatno.

Koja je vaša kritika Tribine kao umjetničkog voditelja? Čemu se nadate u sljedećoj godini?

Problem je publika. Razmišljamo o aspektu publike i postoje različite mogućnosti povezivanja. Pojedinci koji su bitni za cijelu našu kulturnu scenu, uključujući kolege, skladatelje pa i muzikologe, ne samo studente nego i kolege koji su zaokupljeni drugim poslovima, mislim da ne sudjeluju dovoljno na Tribini. Ove godine ih je bilo malo više i to mi je drago. To govorim zato što ako se upravo ti ljudi — profesori na Muzičkim akademijama, ne samo iz Zagreba, nego i iz Osijeka i Splita — ne pojave, ne samo na Tribini nego i na drugim manifestacijama, studenti će ih početi imitirati i pomisliti da sve to nema smisla. Mislim da je za budućnost bitno da se svi uključimo u ta događanja ili da se barem pojavimo kao podrška jedni drugima na koncertima.

Za budućnost suvremene glazbe bitno je da se svi uključimo u događanja ili da se barem pojavimo kao podrška jedni drugima na koncertima

U okviru tradicije gostovao je Andys Skordis s Cipra, inače za hrvatske pojmove egzotičan skladatelj. Samom pojavom drugačiji, taj mladi i iskusni skladatelj radi na Konzervatoriju u Amsterdamu, gdje predaje glazbu *karnatik*, tj. klasičnu glazbu južne Indije. Kao skladatelj koristi se, između ostaloga, i *gamelanom*, tj. tradicijskom glazbom Indonezije, čije smo elemente mogli čuti u njegovoj praišnjoj skladbi u subotu pod nazivom »u...zu« *wailing*

Decentna glazbena posveta omiljenom profesoru i skladatelju

Obilježavanje prve godišnjice smrti skladatelja i profesora, nekadašnjeg predsjednika i počasnog člana HDS-a, koji nas je napustio u lipnju 2018., organizirao je HDS na poticaj Brkanovićeva nekadašnjeg studenta, Dubravka Palanovića

Piše: Srdana Vrsalović

Ove se godine obilježava prva godišnjica smrti skladatelja i profesora, nekadašnjeg predsjednika i počasnog člana Hrvatskog društva skladatelja Željka Brkanovića, koji nas je napustio u lipnju 2018. godine. Vrijednost i opseg njegova umjetničkog djelovanja

obuhvaćali su brojne slojeve glazbenog života u kojima je nenametljivo, ali postojano i blagonaklono davao svoj doprinos, ostavljajući velik trag na hrvatskoj glazbenoj sceni. Osim kao plodan skladatelj, Željko Brkanović djelovao je kao dirigent, pijanist, radijski urednik i producent, a posebno je bila važna njegova uloga pedagoga i profesora u odgoju brojnih istaknutih skladatelja, među kojima su Viktorija Čop, Mirela Ivičević, Dubravko Palanović, Ivan Josip Skender i drugi. Upravo je na inicijativu Dubravka Palanovića i ansambla Acoustic Project, u suradnji s Hrvatskim društvom skladatelja i Cantusom d.o.o., 4. prosinca u Hrvatskom glazbenom zavodu održan koncert Željku Brkanoviću u čast.

Nimfa i satir

Iz raznovrsnog Brkanovićeva opusa od sedamdesetak orkestralnih, koncertantnih, komornih, vokalnih, vokalno-instrumentalnih i scenskih djela, odabrano je nekoliko arhetipskih skladbi kao presjek

skladateljeva solističkog i komornog stvaralaštva, koje su u dvorani HGZ-a izveli renomirani hrvatski glazbenici Viktor Vidović, Dani Bošnjak, Ivana Srbljan, Zrinka Ivančić Cikojević, Branko Mihanović, Dubravko Palanović te gudački ansambl Acoustic Project. Programska dramaturgija vodila nas je kroz ulomke skladateljeva komornog opusa, otkrivajući njegov nedvojbeno romantični senzibilitet, čiji je suvremeni izraz organički bio vezan uz tradiciju. Inspiracija instrumentalnim koloritom i pronalaženje novih zvučnih kombinacija unutar jasnih formi ishodište su glazbenih misli Željka Brkanovića; od uvodne skladbe *Nymtyros*, flautist Dani Bošnjak i gitarist Viktor Vidović otkrili su nam impresionističku inspiraciju i debisijevski kolorit Brkanovićeve partiture inspirirane mitskim bićima; nimfom i satir u dva, tempom oprečna stavka. Atmosferičnost programa nastavljena je jednom od skladateljevih najizvođenijih skladbi, *Suitom Mediterraneo* za gitaru solo iz 1990. godine u interpretaciji Viktora Vidovića. Gitarist je vrlo odmjereno i profinjeno izveo tri stavka inspirirana plesnim idiomima, od uvodne *Jote*, ne prenatrpanog tokatnog karaktera, preko polagane i formom otvorenije *Siciliane*, do trećeg virtuoznog stavka — *Croatiane*.

Svježina zvuka

Vrhunac prvog dijela koncerta pružile su nam mezzosopranistica Ivana Srbljan i pijanistica Zrinka Ivančić Cikojević karakternom izvedbom ciklusa pjesama *Figurice* na stihove Dragutina Domjanića, Vere Herjavec i Mihovila Pavleka Miškine. Sugestivnost Ivane Srbljan u interpretaciji stihova triju, atmosferom kontrastnih, skladbi uspješno je pratila klavirska dionica kao ravnopravni tumač glazbene radnje na temu porculanskih figura, ljubavne čežnje i dogodovština jednog ždrebeta. *Per Quattro* za flautu, obou, klavir i kontrabas, prva je skladba koju je Željko Brkanović 2008. napisao za Acoustic Project (ansambl koji je nastao na inicijativu Dubravka Palanovića i violinista Marca Grazianija upravo s idejom eksperimentiranja s nesvakidašnjim zvučnim kombinacijama instrumenata te različitim žanrovima). Već od uvoda skladba *Per Quattro* plijeni svježinom zvuka nekonvencionalnog ansambla i razigranošću dionica koje su vrlo uvjerljivo iznijeli Dani Bošnjak, Branko Mihanović, Zrinka Ivančić Cikojević i Dubravko Palanović, otkrivajući vještinu i skladateljevo uživanje u spajanju oprečnih zvučnih boja, u pomalo oduljenoj formi kojom se gubi na ukupnom efektu početnih misli.

U ime priređivača i organizatora koncerta publici su se uspomenu na Željka Brkanovića obratili Dubravko Palanović i Antun Tomislav Šaban

Ansambl Acoustic Project nastao je na inicijativu Dubravka Palanovića i violinista Marca Grazianija s idejom eksperimentiranja s nesvakidašnjim zvučnim kombinacijama instrumenata te različitim žanrovima

Udovica Željka Brkanovića, Ivanka Brkanović, uz skladatelje Ivana Josipa Skendera i Silvija Foretića

Mostarski koncert

Zrinka Ivančić Cikojević predstavila se publici i samostalnom izvedbom *Sentimentalnog valcera*, a potom i uz gudački ansambl Acoustic Project, s kojim je izvela drugi stavak *Mostarskog koncerta* za klavir i gudače, *Sicilianu*. Te su

Vrhunac prvog dijela koncerta pružile su nam mezzosopranistica Ivana Sribljan i pijanistica Zrinka Ivančić Cikojević

dvije skladbe romantičarskom atmosferom i zvukom donijele malo programsko zasićenje, ali su predstavile i važan dio Brkanovićeva opusa posvećenog klaviru. Gudački ansambl Acoustic Project pokazao se, od *Siciliane* do posljednje skladbe *Con variazione*, kao ansambl fino posloženih boja s povremenim manjkom inicijative u vođenju tempa i podržavanju karaktera solističke dionice u povremeno presugestivnoj izvedbi Zrinke Ivančić Cikojević. Posljednja skladba *Con variazione* u izvedbi Acoustic Projekta na nekim je mjestima tražila dirigentsko vodstvo, s obzirom na brojna poigravanja ritmom unutar diviziranog i ujedinenog zvuka gudača. Unatoč tome, glazbenici Acoustic Projecta uspjeli su dočarati specifičnost i atmosferu Brkanovićeva zvučnog univerzuma i zaokružiti dojmljivi glazbeni *hommage* velikom profesoru i skladatelju Željku Brkanoviću.

Komemorativni skup za Andriju Tomašeka (1919. – 2019.) na dan njegova rođendana, 4. listopada 2019. u dvorani HDS-a

Počast duhovitom, vrcakavom i autoironičnom muzikologu

Događaj su organizirali Hrvatsko društvo skladatelja i Glazbena škola Pavla Markovca iz Zagreba, čiji je Tomašek bio dugogodišnji ravnatelj

Piše: Višnja Požgaj

U Zagrebu je 31. siječnja u stotoj godini preminuo Andrija Tomašek, ugledni muzikolog, glazbeni pisac, kritičar, pedagog, povjesničar, zborovođa, leksikograf, najstariji član Hrvatskog društva skladatelja i kraće vrijeme predsjednik Društva. Na dan njegova stotog rođendana, 4. listopada 2019., u dvorani HDS-a održan je komemorativni skup u čast toga svestranog kulturnog djelatnika, u organizaciji HDS-a i Glazbene škole Pavla Markovca, čiji je bio profesor i ravnatelj.

Podsjetimo da je Andrija Tomašek diplomirao 1957. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, na Odjelu za povijest glazbe. Usavršavao je bizantsku glazbu i notaciju te srednjovjekovnu i renesansnu glazbu na Muzičkoj akademiji znamenitog Sveučilišta u Oxfordu. Cijeli je svoj dugi život bio poslovno, društveno i znanstveno aktivan na mnogim poljima. Bio je referent na Odjelu za kulturu i umjetnost Ministarstva prosvjete Hrvatske, administrativni tajnik HGZ-a, a poslije i počasni član, dugogodišnji profesor i direktor Glazbene škole Pavao Markovac te honorarni predavač na Muzičkoj akademiji i pedagoški savjetnik. Kao zborovođa, surađivao je s više amaterskih zborova (*Slovenski dom*, *Kamensko*, *Ivan Goran Kovačić*, *Vinko Jedut*).

Desetak knjiga

Glazbene kritike pisao je za *Borbu*, *Oklo*, *Politiku* i *Vjesnik*, surađivao u časopisima *15 dana*, *Republika*, *Suvremeni akordi*, *Zvuk* i *Cantus* te uređivao časopise *Muzika* i *Muzička kultura*. Bio je i glazbeni urednik Školskog programa Radio Zagreba te suradnik raznih leksikografskih i enciklopedijskih izdanja sa čak 4200 natuknica (!). Bio je referent na stručnim skupovima i kongresima u zemlji i svijetu te organizator i voditelj Umjetničko-sociološke tribine u sklopu programa međunarodne Glazbene tribine u Opatiji. Andrija Tomašek djelovao je i u Zajednici muzičkih škola Hrvatske, Hrvatskom saboru kulture, HDS-u i Matici hrvatskoj, a naročito je bio aktivan u Hrvatskom društvu glazbenih i plesnih pedagoga, koje mu je dodijelilo Nagradu za životno djelo. Tomašek je autor više od tisuću kritika, prikaza i osvrti, emisija, referata, eseja i stručnih rasprava te desetak knjiga, od kojih treba izdvojiti *Duhači protiv puhača*, *Pripovijest o hrvatskoj himni 'Lijepa naša'*, *Njih šesnaestero – obitelj Stahuljak u hrvatskoj glazbi*, kao i knjige o

Slavku Zlatiću te Pavlu Markovcu i glazbenoj školi njegova imena. Posebnu strast pokazivao je za hrvatski jezik, njegov razvitak, narječja, bogatstvo izraza te pravilno korištenje riječi i stručne terminologije. Bio je počasni član HGZ-a i Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga.

Strastveni polemičar

Na komemorativnom skupu u povodu skladateljeve smrti i stote obljetnice rođenja, uvodnu riječ održao je aktualni ravnatelj Glazbene škole Pavla Markovca, profesor Josip Vrbanec, podsjetivši na najvažnije Tomašekove zasluge. Rekao je da je Tomašek bio strastveni polemičar, dobar govornik i precizan u poslu. Prikazan je i televizijski film u povodu 95. rođendana Andrije Tomašeka, a Klavirski trio Škole izveo je sjetni stavak iz Schubertova *Trija* op. 100. Svoja sjećanja podijelili su s publikom i njegovi bivši đaci iz Glazbene škole Pavla Markovca. Profesor Josip Burjan, tajnik HDGPP-a, istaknuo je između ostalog Tomašekovu sposobnost za dobru organizaciju škole i posebnu brigu za učenike, čiji se tragovi osjećaju i danas. Njegovom zaslugom osnovan je Teorijski odjel te škole i prvi put je uveden Zakon o umjetničkom obrazovanju.

Skladatelj Ivo Josipović zahvalio je svojem dragom profesoru na znanju koje mu je prenio na zanimljivim satovima dirigiranja i vođenja zbora osebujnim stilom s raznim digresijama. Bio je radišan i pozitivan čovjek, kreativno aktivan, k tome duhovit, vrcakast i autoironičan. Velik prilog dao je i unapređenju HDS-a. Prof. Vrbanec na kraju je zaključio: »Prof. Tomašek volio je prirodu. Kao svaki Zagorec, imao je svoj vinograd koji je bio njegova oaza mira. Uzgajao je traminac, što je bilo rijetko u ono vrijeme. Čak je instalirao klopoteć, kako bi tjerao napasne ptice od zrelih bobica. Bio je gurman i majstor roštilja. Iako strog kritičar, u biti je bio topao i nježan u duši. Svaki dan je poslije ručka popio čašu vina.« Zato je i publika bila pozvana da popije čašicu iločkog traminca u spomen na nezaboravnog učitelja, kolegu i prijatelja, profesora Andriju Tomašeka.

Novi programski zamah u jubilarnoj festivalskoj godini

Umjesto Udruge *Dani Milka Kelemena* koja je do ove godine pripremala i obavljala sve aktivnosti u provedbi Međunarodnog glazbenog festivala DMK, sada je organizaciju preuzela Glazbena škola Milka Kelemena i njezin ravnatelj Antonio Brzica, mag. mus.

Mezzosoprannistica Lucija Ercegovic

Flautist Roberto Fabricciani

Gitarist Francesco Romano

Piše: Višnja Požgaj

Kelemenovi prijatelji

Posvećen velikanu hrvatske glazbe Milku Kelemenu (Podravska Slatina, 30. ožujka 1924. – Stuttgart, 8. ožujka 2018.), međunarodni festival Dani Milka Kelemena (DMK) i nakon skladateljeve smrti nastavlja okupljati ugledne hrvatske i svjetski poznate umjetnike, kako je to bilo tijekom dva i pol desetljeća festivalске tradicije koju je ustanovio i brižno njegovao znameniti glazbenik u rodno-

Jubilarne, 25. Dane Milka Kelemena pripremio je programsko vijeće koje čine Berislav Šipuš (skladatelj), Goran Končar (predsjednik Udruge UNISON), Antonio Brzica (ravnatelj Glazbene škole Milka Kelemena) i Jadranka Srdoč (počasna predsjednica). Svečano otvorenje središnjeg dijela programa u Slatini održano je 10. listopada u kinodvorani POU prigodnim govorima i nastupom uglednog Cantus Ansambla pod ravnanjem Berislava Šipuš. Gostujući solisti bile su studentice solopjevanja Muzičke akademije Zagreb, violončelistica Tonka Javorović te vr-

Festival programski uspješno spaja istok i zapad Hrvatske, klasiku i jazz te Hrvatsku i svijet

me gradu. Programi širokih stilskih karakteristika, u kojima Kelemenova djela zauzimaju počasno mjesto, odvojno djeluju ne samo u Slatini nego i u susjednim gradovima i općinama.

Organizacijske promjene

Umjesto Udruge *Dani Milka Kelemena*, koja je do ove godine pripremala i obavljala sve aktivnosti u provedbi Međunarodnog glazbenog festivala DMK, sada je organizaciju preuzela Glazbena škola Milka Kelemena i njezin ravnatelj Antonio Brzica, mag. mus. Dosadašnja predsjednica Udruge i direktorica Festivala od samog početka, Jadranka Srdoč, imenovana je počasnom predsjednicom Organizacijskog odbora, predsjednik je Antonio Brzica, a dopredsjednik Hrvoje Felbar, sin Jadranke Srdoč. Na taj je način osiguran kontinuitet toga najvažnijeg kulturnog događaja u Slatini uz sjećanje na velikog skladatelja koji je tantijeme oporučno ostavio Muzičkoj akademiji u Zagrebu, koja će osnovati fond za stipendiranje mladih umjetnika, a uskoro će biti utemeljena i Nagrada *Milko Kelemen* pri MBZ-u.

sni talijanski umjetnici flautist Roberto Fabbriciani i gitarist Francesco Romano (obojska Kelemenovi prijatelji).

Hrvatsko-talijanski program uz jednu japansku skladbu i čak tri Kelemenova djela ukratko je predstavio Berislav Šipuš, kako bi publici približio tu specifičnu glazbu 20. stoljeća. Na početku je Kelemenovih *Sedam poštasti* za sopran solo na tekst Fernanda Arabala odlično izvela Irma Dragičević. Slijedila je sopranistica Maja Sremec u interpretaciji skladbe *Djamilia Boupacha* za sopran solo, posvećene nesretnoj alžirskoj medicinskoj sestri, ali i svim stradalnicima diljem svijeta. *Fabliau* za flautu solo Milka Kelemena virtuozno je ekstremnim tehnikama izveo Roberto Fabbriciani, a potom mu se pridružio gitarist Francesco Romano u izvedbi skladbe *And Then... Turn to the Mountain* za flautu i gitaru Berislava Šipuš.

Neoklasični Kelemen

Talijanski skladatelj Goffredo Petrassi napisao je jednu od ključnih skladbi 20. stoljeća za gitaru solo — *Suoni notturni* — istraživanjem novih mogućnosti sviranja toga instrumenta, ovaj put u vje-

Na ovogodišnjim su Danima nastupili Cantus Ansambli, Vokalni ansambl Brevis, Ivar Roban Križić Trio, pijanist Danijel Detoni, Djevojački zbor *Zvezdice*, Mladi virtuoz Glazbene škole Milka Kelemena te Kvartet *Turangalila* studenata Muzičke akademije Zagreb; posebna atrakcija bili su plesači iz Ugande te japanski plesač s europskom karijerom Ryuzo Fukuhara

štima rukama Francesca Romana. Slično je eksperimentirao i s glasom Luciano Berio u *Sequenzi* br. 3, što je prezentirala mezzosopranistica Lucija Ercegovač. Flauta i gitara ponovno su se udružile u zanimljivoj skladbi *Toward the sea* specifičnog ozračja koju je autor Toru Takemitsu posvetio kitovima. Na kraju smo čuli još jedno Kelemenovo djelo, ali iz njegove rane faze, napisano u stilu neoklasicizma s folklornim prizvukom. Taj vrlo lijepi *Concertino* za violončelo i gudače iz 1956. sjajno je interpretirala Tonka Javorović, pobjednica prošlogodišnjega glazbenog Natjecanja *Papandopulo* i jedino u toj točki programa sudjelovali su kao pratnja članovi Cantus Ansambila.

Jazz program

Istaknuli bismo i nastup odličnih jazz glazbenika udruženih u *Ivar Roban Križić Trio* koji je nastupio u koncertnoj dvorani 11. listopada. Trio je imao velik uspjeh na 8. Hrvatskom natjecanju mladih glazbenih umjetnika *Papandopulo*, jer je njihov voditelj, kontrabasist Ivar Roban Križić osvojio prvu nagradu u kategoriji *Jazz glazbenici i ansambli*. On je dobio i Nagradu HDS-a za najbolju obradu tradicijske teme *Ideju teži* te posebnu diplomu predsjednika žirija Davida Gazarova za najbolju autorsku skladbu *Lateral Shift*. Na natjecanju je Trio nastupio uz Petra Čulibrka za klavir i Šimuna Matišića na bubnjevima, kojega je međutim u Slatini zamijenio udaralikaš Borko Rupena. Na programu je, osim spomenutih nagrađenih skladbi, bila još jedna Križićeva originalna uspješnica *Liquify*, kao i njegov aranžman za popularni evergreen Cola Portera *I love You*. Čuli smo i *Portrait* Charlesa Mingusa, *Voyage* Kennaja Barrona, *There is no greater Love* Ishana Jonesa te *With Love* Ambrosa Akinmusire. Sjajni glazbenici oduševili su publiku, posebno voditelj Križić, virtuosnim jazz *pizzicato* na kontrbasu.

Šarmantne 'brevisice'

Odličan je bio i nastup Vokalnog ansambila *Brevis* iz Osijeka, koji je pod ravnanjem svoje dirigentice dr. sc. Anđelke Radočaj-Jerković i uz pratnju

pijanista Davora Dedića nastupio 13. listopada u slatinskoj crkvi blaženog Ivana Merza. Taj ugledni ženski pjevački zbor, osnovan 1996., godinama je jedan od najuglednijih hrvatskih pjevačkih zborova koji se afirmirao i izvan domovine zapaženim nastupima u primjerice Carnegie Hallu u New Yorku, Velikoj filharmonijskoj dvorani u Sankt Peterburgu ili u Opera Houseu u Sydneyju. Njeguje stilski raznolik program, od renesansnih do suvremenih skladatelja, što je predstavljeno i na ovom koncertu biranim djelima Miklosa Kocsara, Giovannija Pierluigija da Palestrine, Zoltana Kodalya, Tomasa Luisa de Victorije, Eriksa Ešenvaldsa, Pierra Passereaua, Ivana Lukačića, Gabriella Faurea, Francisca Poulenc, Lorenza Donatija, Gyrgya Orbana i Josipa Štolcera Slavenskog. Dakle, i staro i novo, kako su djevojke i naslovile svoj koncert na latinskom jeziku *Vetera Novis*. »Brevisice« su (kako ih obožavatelji od milja zovu) i tom prigodom potvrdile svoje kvalitete visokom razinom i disciplinom vokalnoga umijeća te šarmom i diskretnom koreografijom, premještanjem na više pozicija u prostoru i akustičnom crkvenom prostoru.

Nismo bili u mogućnosti pratiti sve događaje 25. DMK-a, zato ih samo spomenimo: održana je izložba *Ortolje* Marcela Bačića, profesora s Akademije likovnih umjetnosti i njegovo predavanje *Likovnost u partiturama Milka Kelemena*; predavanje *Kelemen i književnost* publicista i prevoditelja Sea Muhamedagića te koncerti na kojima su izvedena i Kelemenova djela. Nastupili su pijanist Danijel Detoni (*Dessins commentes*), Djevojački zbor *Zvezdice* i dirigent Zdravko Šljivac (*Orion*, *Venus*, *Andromeda*), Mladi virtuoz Glazbene škole Milka Kelemena i Kvartet *Turangalila* studenata Muzičke akademije Zagreb (Trio Aural). Posebna atrakcija bio je nastup plesne grupe iz Ugande (*Ugandan Dancers Band*), dok je japanski plesač s europskom karijerom Ryuzo Fukuhara, već poznat Slatincanima s prethodnih nastupa na DMK-u, izveo predstavu *Goodbye My Maestro* na Kelemenov rođendan (30. ožujka 2019.) kao uvod u 25. Dane Milka Kelemena.

Posebna atrakcija bio je nastup plesne grupe iz Ugande (Ugandan Dancers Band)

Najmlađi gitarski trio na hrvatskoj glazbenoj sceni — Trio Evocación

Kvartet Rucner redoviti je gost Dana Milka Kelemena

Violinist Goran Končar i skladatelj Berislav Šipuš kao članovi Programskog vijeća 25. Dana Milka Kelemena

Visoki dometi mladih pijanista

Međunarodni susret koji nosi ime uglednog pijanista, rođenog Osječanina, okupio je odabrane mlade glazbenike

Piše: **Bojana Plećaš Kalebota**

uzmемо li natjecanja, Memorijal *Darko Lukić* u Osijeku jedna je od rijetkih domaćih manifestacija u cijelosti posvećenih klavirskoj umjetnosti i pijanistima. Međunarodni susret koji nosi ime uglednog pijanista, rođenog Osječanina Darka Lukića, od 15. do 17. studenoga 2019. u Arheološkom muzeju u Osijeku okupio je već 21. put odabrane mlade glazbenike. Uzmemo li u obzir činjenicu da se manifestacija održava biennialno, izmjenjujući se s Memorijalom *Franjo Krežma*, dolazimo do logičnog zaključka da je riječ o hvaljevrijednoj manifestaciji višedesetljetne tradicije koja u prvi plan stavlja mlade pijanističke naraštaje. Nje-

višedesetljetnog programskog kreiranja Memorijala *Darko Lukić*, svoja su umjetnička i pedagoška znanja, iskustvo i ljubav prema klavirskoj umjetnosti, u manifestaciju pretočili i utkali brojni pijanisti i pedagozi, posebno Glazbena škola Franje Kuhača u Osijeku. U tom je smislu neizmjeran doprinos profesora Damira Sekošana (1940. – 2018.), vrhunskog znalca, nenametljivog profesionalca i nadasve skromnog i samozatajnog čovjeka, zaslužnog za osnutak i djelovanje studija klavira u Osijeku, kao Područnog odsjeka Muzičke akademije u Zagrebu i za odgoj niza generacija uspješnih klavirskih pedagoga i glazbenika.

U zvonkom ozračju dupkom ispunjenog Arheološkog muzeja u Osijeku održane su tri koncertne večeri, posvećene po najboljim osnovnoškolcima i srednjoškolcima, odabranim studentima i mladom umjetniku s karijerom u usponu. Prva koncertna večer bila je u znaku izvrsnih učenika osnovnih i srednjih glazbenih škola, među kojima su neki u međuvremenu postali studenti. Mladenčkom energijom i entuzijazmom ispunjenu koncertnu večer otvorila je najmlađa sudionica ovogodišnjega Memorijala, Helena Štengl, učenica OGS Ivana Zajca u Zagrebu (prof. Nina Opašić), vedrom izvedbom *Löschhornovih* i *Pleczonkinih* skladbi. Mina Ždinjak, donekdavna učenica GS Franje Kuhača u Osijeku (prof. Grlica Alić), a sada studentica prve godine na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (prof. Vladimir Babin), predstavila se temperamentnim izvedbama *Studije br. 4* Borisa Papandopula i *Impromptua br. 4 u cis-molu*, op. 66 Frederica Chopina, poznatog kao *Fantaisie-impromptu*. Osobito atraktivan bio je kraj prvog dijela koncerta, obilježen skladnom i energičnom izvedbom četvero mladih pijanista iz GS Vatroslava Lisinskog u Zagrebu (prof. Ela Korbar), Jadrana Mihelčića, Ivana Petrovića-Poljaka, Benjamina Pölheia i Maje Šokac. Četvero mladih pijanista izvelo je četiri stavka iz suite *Klaunovi i djeca* Alfreda Schmittkea, koje je za osam ruku obradio jedan od sudionika izvedbe, učenik četvrtoga razreda srednje glazbene škole, Benjamin Pölhe, prikazavši u punom sjaju ljepotu zajedničkog muziciranja. Drugi dio koncerta obilježile su izvedbe troje iznimnih mladih pijanista. Učenik drugog razreda SGS Vatroslava Lisinskog u Zagrebu, Ivan Petrović-Poljak, klavir uči kod prof. Olge Cinkoburove, a svojim se izvedbama Bachove *Toccate u e-molu*, BWV 914 i briljantne *Mađarske rapsodije br. 2 u cis-molu*, S. 244/2 Franza Liszta, predstavio kao muzikalan, virtuozan i inteligentan mladi glazbenik koji podjedna-

ku pozornost pridaje tehničkom aspektu interpretacije, kao i vrlo smislenom promišljanju o glazbenom sadržaju djela. Uslijedio je nastup Zvezdana Vojvodića, učenika trećeg razreda iste srednje glazbene škole (prof. Ivanka Kordić), mladog pijanista istaknutog umjetničkog senzibiliteta, koji je zabljesnuo tijekom izvedbe *Izoldine ljubavne smrti*, S. 447 Richarda Wagnera, u Lisztovoj transkripciji i *Utjehe u E-duru*, br. 2, S. 172 Franza Liszta, a svoj uspješni nastup na Memorijalu *Darko Lukić* zaključio je profinjenom i jasno artikuliranom izvedbom Lisztove virtuoze *Velike etide prema Paganiniju*, br. 3 u *gis-molu*, *La Campanella*, S. 141. Visoku razinu koncentracije i profesionalizam u pristupu glazbenom djelu prikazala je na kraju toga nesvakidašnjeg koncerta mladih glazbenika Mia Pečnik, donedavna učenica prof. Ivanke Kordić, a sada studentica prof. Andreasa Frölicha na Visokoj školi za glazbu i ples u Kölnu. Lisztove *Dvije legende*, S. 175 — *Sveti Franjo Asiški propovijeda pticama* i *Sveti Franjo Paulski hoda po valovima*, u odmjerenoj i elegantnoj izvedbi mlade pijanistice, uz sviračku vještinu, krasilo je i slikovito oblikovanje glazbenog ozračja tih programskih skladbi.

Inventivnost u novome

Središnja večer Memorijala bila je u znaku koncerta studenata Muzičkih akademija iz Beča, Zagreba, Osijeka i Novog Sada. Koncertna večer počela je nastupom Andrije Jovovića, studenta treće godine na Sveučilištu za glazbu i primijenjenu umjetnost u Beču (prof. Nataša Veljković), koji se osječkoj publici predstavio Scarlattijevom *Sonatom u E-duru*, K. 135, Bachovom *Toccatom u fis-molu*, BWV 910 i *Tokatom* Senada Gačevića. Nakon izvedbi zrelog i introspektivnog pijanista koji glazbenom sadržaju pristupa poštujući stilske odrednice, u ime Muzičke akademije u Zagrebu nastupila je Dora Iveković, studentica pete godine (Danijel Detoni, doc.). U suverenim i uvjerljivim izvedbama *Adagija iz Reinkarnacijske suite* suvremenog hrvatskog skladatelja Tomislava Olivera, a potom i monumentalnih *Varijacija na motiv iz Bachove kantate 'Weinen, klagen, sorgen, zagen'*, S. 180 Franza Liszta, Dora Iveković pokazala se i kao vrlo inventivna glazbenica. Pod prstima studentice treće godine Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku (prof. Konstantin Krasnitski), Kristina Hegeduš, romantičarski sanjivo zazvučale su Chopinove *Briljantne varijacije*, op. 12 i *Andante spianato i velika briljantna poloneza*, op. 22. Zahvaljujući

Omiški pijanist Lovre Marušić

umjetnički cjelovitom nastupu, na kraju druge koncertne večeri Memorijala, ovacije publike zaslužio je Aleksandar Đermanović, polaznik doktorskog studija na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu (prof. Dorian Leljak). Započevši svoj dojmljiv nastup obradama triju pjesama Sergeja Rahmanjinova, koje potpisuju Earl Wild i Arkadij Volodos, Đermanović je na samom kraju koncerta izveo zahtjevnju *Baladu br. 2 u h-molu*, S. 171 Franza Liszta, iskazavši neupitni virtuoziitet i izgrađenu umjetničku osobnost, koji su stopljeni urodili vrhunskim umjetničkim doživljajem.

Koncert mladog umjetnika kojim tradicionalno završava Memorijal *Darko Lukić*, bio je u znaku Lovre Marušića, dvadesetsedmogodišnjeg pijanista rođenog u Omišu, koji se, na poziv ugledne ruske pijanistice Natalije Trull, kao četrnaestogodišnjak upisao na Središnju glazbenu školu pri Državnom konzervatoriju *P. I. Čajkovski* u Moskvi. Započevši studij kod prof. Rubena Dalibaltayana, magistrirao je u razredu prof. Ljubomira Gašparovića na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a poslijediplomski studij upisao je kod Grigorija Gruzmana na Visokoj školi za glazbu *Franz Liszt* u Weimaru. Dobitnik je niza nagrada na međunarodnim natjecanjima, surađivao je s brojnim uglednim orkestrima i dirigentima, a trenutačno je zaposlen kao asistent na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Odbavši za svoj recital u Arheološkom muzeju u Osijeku djela Ludwiga van Beethovena (32 varijacije na izvornu temu u *c-molu*, WoO 80 i *Sonatu br. 14 u cis-molu*, op. 27, br. 2, *Mjesečevu*) i Roberta Schumanna (*Kreisleriana*, op. 16), Lovre Marušić potvrdio se kao maštovit i vrlo inteligentan pijanist izražene individualnosti, osobitog umjetničkog senzibiliteta, neupitnog virtuoziiteta i jasnog osjećaja za cjelinu, čije izvedbe očaravaju slušatelje, navodeći ih na posve novo promišljanje o poznatom glazbenom sadržaju.

Sudionici 21. Memorijala *Darko Lukić*, mladi pijanisti Jadran Mihelčić, Benjamin Pölhe, Ivan Petrović-Poljak, Maja Šokac, Zvezdan Vojvodić, Mia Pečnik, Mina Ždinjak i Helena Štengl

Aleksandar Đermanović, Andrija Jovović, Kristina Hegeduš i Dora Iveković

gova dodatna vrijednost nesumnjivo je i u oplemenjivanju iz godine u godinu sve bogatije koncertne ponude grada Osijeka i istočnog dijela Hrvatske. Još jedan uspješni Memorijal, koji je i ove godine zadržao provjerenu trodnevnu koncertno-programsku koncepciju, ostvarila je Glazbena mladež u Osijeku, predvođena predsjednicom Lidiom Nezanović, uz potporu Osječko-baranjske županije, Grada Osijeka i Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Tijekom

DAVORIN TRAM

Dijalog soli i glazbe

Bogati programi festivala već 21 godinu oplemenjuju život Pažana i svih onih koji se u srcu ljetne sezone nađu na tom pitoresknom Mjesečevu otoku

Piše: Tea Kulaš

Vrhunskom kvalitetom i dugom tradicijom, čiji korijeni sežu u davnu 1999. godinu, programi PagArtFestivala već 21 godinu oplemenjuju život Pažana i svih onih koji se u srcu ljetne sezone nađu na tom pitoresknom Mjesečevu otoku. Kad se već opravdano pomislilo da su kreativne dosjetke organizatora Nine i Lovre Pogorelića dosegnule najvišu razinu i iscrpile mogućnosti otoka, oni su nas domišljatim inovacijama ponovno iznenadili te nadišli velika očekivanja svojih vjernih posjetitelja. Naima, ovogodišnje izdanje ostvareno je gostovanjima izvršnih umjetnika u, kako organizatori kažu, »spoju umjetnosti i prirode te suživotu gospodarstva i kulture«. Ta ideja kulminaciju je doživjela u dijalogu soli i glazbe u transformaciji industrijskog ambijenta skladišta sitne soli Solane Pag u koncertni prostor nadahnut bespriječnim nastupom pijanista Lovre Pogorelića. Svojom je briljantnom interpretacijom u Hrvatskoj rijetko izvođenih maestralnih djela Aleksandra Skrjabinu oduševio sve prisutne te dokazao da kreativna snaga toga festivala konstantno raste, a uspješnost nikad ne počiva na lorvikama. Za razliku od brojnih festivala ozbiljne glazbe koji se često s godinama 'uljuljaju' u zoni ugođe, programske se koncepcije PagArtFestivala konstantno razvijaju i šire okvire standardnih festivala klasične glazbe.

Mann i orgulje

Jedan od dokaza otvaranja prema eksperimentiranju u umjetničkom izričaju, odnosno izraženih afiniteta prema udruživanju glazbe s ostalim umjetnostima, svakako je program naslovljen *Muzika i misli*, nastao u kreaciji sjajnih umjetnika — izvanserijskog ruskog orguljaša Alekseja Vilegžanina i našega poznatog glumca Enesa Vejzovića. Osim impresivnog umijeća izvedbe toga dvojca, program ostvaren u suradnji s novonastalim interdisciplinarnim orguljskim festivalom Zadar Organ Festival prvi je put paškoj publici predstavio prijenosne koncertne orgulje slovenske radionice *Škrabi* te uputio na mogućnost decentralizacije izvedbi orguljskih koncerata. Neuobičajeni program koji je veoma uspješno spojio orguljsku glazbu Franza Liszta i nje-

gova učenika Juliusa Reubkea te odabrani tekst iz prve knjige tetralogije *Josip i njegova braća* Thomasa Manna,

nizatora, u svoj je program uključio i *Lamento per violoncello solo* hrvatskoga skladatelja Antuna Tomislava Šabana

kroz pukotine paškog kamena, programi PagArtFestivala nastavljaju cvjetati isključivo zahvaljujući velikom entuzijazmu i posvećenosti organizatora koji bez obzira na skromnu financijsku potporu uvijek pronadu kreativne načine da ostvare svoje inovativne koncepte i ideje. Time ne samo da neizmjereno poboljšavaju skromnu kulturnu ponudu otoka nego izravno utječu na živote građana otoka Paga, ali i njihovih turista koji se zbog nezaboravne ljepote i 'mirisa' takvih kulturnih manifestacija nerijetko vraćaju tom otoku soli, kamena, ali i prvorazredne umjetnosti.

Bespriječnim nastupom pijanista Lovre Pogorelića industrijski je ambijent skladišta sitne soli Solane Pag transformiran u koncertni prostor

prema riječima organizatora, svakako je jedan od vrhunaca PagArtFestivala.

Tradicije festivala

Osim unošenja novina, PagArtFestival duboko njeguje i svoje tradicije. Jedna od njih je i redovito priređivanje gitarističkih recitala, a čast da održi tu praksu ove je godine pripala umjetniku Zoranu Dukiću, već poznatom paškoj publici. Taj je proslavljeni hrvatski gitarist i pedagog svojim recitalima u Domu kulture u Kolanu te među ruševnim ostacima samostana u Starom gradu Pagu ponovno pokazao zavidnu razinu umjetničke izvedbe, a posebno je zablistao u čarobnim alternacijama djela svevremenskog Bacha i iskričavog Argentinca Ástora Piazzolle, kao i u izvedbi *Triju igara* Borisa Papandopula. Veoma pozitivne dojmove na publiku je ostavio i nastup gitarista Srđana Bulata i pjevačice Biljane Kovač, čiju je senzualnu izvedbu uvelike poduprla romantična i gotovo nestvarna atmosfera srednjovjekovnog Starog grada Paga.

Šabanova Tužaljka

Suitu za violončelo solo Johanna Sebastiana Bacha, koju smo prije tri godine slušali u izvedbi gitarista Petrita Čekua, ove nam je godine u crkvi sv. Frane u Pagu priredio albansko-francuski violončelist Vlorent Xhafaj. Uz prvu i četvrtu Bachovu suitu, na prijedlog orga-

te svojom temperamentnom izvedbom pokazao istinsko razumijevanje te glazbe. U istom prostoru, u sklopu još jedne tradicije, pod nazivom *PagArtFestival predstavlja mlade glazbenike*, ovogodišnji je festival zaključio pijanist Kristian Keil koji je nakon izvedbe djela *All that Blues* Srđana Dedića — ali i izvedbi skladbi Šostakovića, Beethovena i Musorgskog — zaslužio dobio gromoglasni pljesak na kojemu je zahvalio dvjema veoma zrelih improvizacijama.

Cvijet u kamenu

Poput cvijeta kojemu je potrebna velika upornost da izraste

Gitarist Zoran Dukić među ruševnim ostacima samostana u Starom gradu Pagu

Publika na nogama

Kako se na većini koncerata tražilo sjedalo više, za gitaristički doživljaj publici nije bio problem ni stajati

Piše: Karmen Širović

Najbolje *Dane klasične gitare* dosad, prema riječima umjetničkog voditelja Josipa Dragića, činila su četiri koncerta, na koje je ulazak bio slobodan. Kako se na većini koncerata tražilo sjedalo više, za gitaristički doživljaj publici nije bio problem ni stajati. Kao i prošle godine, otvorenje se održalo u Galeriji Vaska Lipovca, nastavljajući koncept započinjanja festivala domaćim gitarističkim imenima. Ove godine ta čast pripala je Petru Čuliću, koji je, kao i njegov kolega Srđan Bulat na prošlogodišnjem otvorenju, ponudio program u kojem je polovica išla u prilog hrvatskim autorima. Za razliku

od Bulata, Čulić je uronio malo dublje u povijest, izvedeći djela starijih hrvatskih skladatelja, a neizbježan dio programa bila je i njegova autorska skladba. Za tu je prigodu iz vlastitog opusa odabrao nježnu i melodičnu skladbu *Vjerovati* s dramatičnim i pomalo agresivnim središnjim dijelom izražene ritmičnosti. Tom raznovrsnom glazbeniku širokih sklonosti u posljednje vrijeme hrvatski autori su u fokusu djelovanja pa je njegova vjerna publika mogla poslušati skladbe koje se već neko vrijeme nalaze na njegovu repertoaru; *Varijacije na temu iz opere Norma V. Bellinija*, op. 16 Ivana Padovca te skladbe Marija Nardellija *Dubrovački stari tramvaj*, *Omaggio a Bo-*

ris Ulrich te *Folklornu impresiju* br. 2. Svakim novim koncertom izvedbe su istančanije te još uvijek svježije, gotovo srasle s izvođačem koji sve više plijeni pozornost i kao skladatelj.

nudeći lirске i senzibilne dijelove, poput Schubertove solopjesme *Auf dem wasser zu singen*, op. 72 i serenade *Ständchen* iz ciklusa *Labudji pjev*, do dinamičnijih i energičnijih skladbi, kao što su *Suite popular Española* Manuela de

Canzonu Srđana Dedića nadahnuto su izveli gitarist Petrit Ćeku i violončelistica Kajana Pačko

Sedmi festival ponudio je odličan omjer domaćih i inozemnih proslavljenih gitarističkih snaga, a vrata je otvorio i perspektivnim mladim gitaristima na putu do akademske titule

Koncert otvorenja 7. Dana klasične gitare održao je gitarist Petar Čulić

Kao posebno važan najavljan je recital jednoga od najboljih gitarista današnjice, Aniella Desiderija, koji je privukao toliko publike da su svi jedva uspjeli stati u Muzej grada Splita. Osim koncerta, maestro Desiderio održao je i dvodnevnu majstorsku radionicu koju su u velikom broju pohodili profesori, studenti i učenici gitare sa šireg splitskog područja, ali i iz drugih dijelova Hrvatske. Ništa manje zanimanje nije bilo ni za koncert dua Petrit Ćeku i Kajana Pačko, koji je u solinskom Domu kulture *Zvonimir* potvrdio njihov status miljenika publike. Otkad su za nastup na Splitskom ljetu 2015. osvojili *Judit*u, gitarističko-violončelistički duo uvijek je rado viđen gost. Kajana Pačko, kao splitsko diteklo iz Glazbene škole Josipa Hatzea, unatoč inozemnom mjestu prebivališta, sugrađane i dalje oduševljava izvedbama, i onim solističkim i u različitim ansamblima. Dobro poznata ličnost u gradu pod Marjanom svakako je i Petrit Ćeku, kojega smo na Danima klasične gitare slušali 2017. u izvedbi šest Bachovih violončelističkih suita u obradi nekadašnjeg Kajanina profesora, Valtera Dešpalja. Dubokoumna i raznovrsna vizija glazbe, koju ti glazbenici dijele, sigurno je bila okidač za nesvakidašnji spoj gitare i violončela u duo koji spaja dvije snažne glazbene ličnosti u gotovo superiorni entitet. Program koncerta u Solinu publiku je odveo na putovanje glazbenostilskim razdobljima,

Falle u obradi Darka Petrinjaka te završna skladba koncerta *Requie-bros* Gaspara Cassadóa.

Motorični drive

Suvremene hrvatske glazbene ideje prezentirali su izvedbom *Canzone* Srđana Dedića, rijetko originalno skladanog djela za takvu vrstu dua. Lirsku melodiju, koja koketira s dramatičnim ugođajem, na početku donosi violončelo solo, a temu potom preuzima gitara. Nakon toga se oba instrumenta isprepliću u motorični *drive*, poigravajući se tempom, dinamikom i tehnikom sviranja, izobličujući i rasplinjujući melodiozni zvuk s početka u pomalo uznemirujuće ruho. Kraj skladbe vraća se početnom ugođaju, donoseći smirenje. Iako su aranžmani nekih skladbi prezentirali Kajanu Pačko na violončelu kao dominantniju glazbenu ličnost, a Petrita Ćekua više smjestili u prateći instrument, mjesta nije bilo za preuzimanje *spooftighta*, jer su zvučali kao jedno. Posljednji koncert festivala, *Mladi virtuosi* u splitskom Etnografskom muzeju, predstavio je najbolje hrvatske gitariste na putu do akademske titule (Silvio Bilić, duo Lucija Štivec i Vanesa Ilić te gitarist Filip Mišković). Dani klasične gitare potvrdili su status festivala koji u okrilju prima sve one koji su tehničkim umijećem, muzikalnošću i individualnošću to i zaslužili.

Koncert za stoti rođendan Zagrebačkog kvarteta

Zagrebački kvartet je, uz Vatroslava Lisinskog, bio najveći slavijenik hrvatske glazbe u godini na izmaku

Piše: Jagoda Martinčević

Zagrebački kvartet, uz Vatroslava Lisinskog, najveći je slavijenik hrvatske glazbe u godini koja istječe. Lisinski kao autor s godišnjicom rođenja koja broji dva stoljeća, a Zagrebački kvartet kao naš najdugovječniji komorni ansambl s jednim stoljećem trajanja. Nažalost, nisu se mogli susresti jer Lisinski nije skladao ni jedan gudački kvartet, no možda se ipak nešto dalo učiniti preradbom neke od klavirskih dihonica u kvartetsku partituru koja bi popratila koju od Lisinskijevih solopjesama?! Možda se moglo, ali eto — nije!

Reciklirani Boccherini

Na tu me možda i pomalo nate-

to postupak kojim su se, posuđujući sami od sebe, služili mnogi autori, od Bacha i Mozarta do Rossinija, pa sam, eto, pomislila da je možda vrijeme uložiti napor kako bi se u obljetničkom slavlju bez recikliranja, ali s vrijednim napornom obradbe, susreli Lisinski i Zagrebački kvartet.

No nakon ove digresije koju je dijelom izazvao i taj nespretni Boccherini, kojem u akustici velikoga prostora nije osobito, osim u završnom *Fandangu*, pomoglo ni sudjelovanje gitarista Srđana Bulata, sve drugo u slavljeničkom programu bilo je zanimljivo sročeno. Prije svega nastavljena je jednostoljetna misija Kvarteta posvećena podržavanju i afirmaciji starih

U Gitarskom kvintetu u D-duru br. 4, G. 448 Luigijsa Boccherinija, djelu namijenjenom sastavu gudačkoga kvarteta i gitare, slavljenicima se pridružio splitski gitarist Srđan Bulat

šega suvremenog skladatelja Srđana Dedića, koju je publika, složivši se s apartnim i ekskluzivnim zvukom, iznimno srdačno prihvatila. Dedićeva glazba djelomice je koncipirana uz pomoć računalnih fenomena koji prate današnjicu mogućeg stvaralaštva, učinila se

autora Edwardu Elgaru i Benjaminu Brittenu. Zagrebačkom kvartetu pridružili su se Zagrebački solisti i zajedničkim snagama izveli Elgarovu *Introdukciju* i *Allegro* op. 47, dok im se u izvedbi duhovita i nadahnuta Brittenova *Mladog Apolona* op. 16 efektno

Muzikologinja Iva Lovrec Štefanović u razgovoru s članovima Zagrebačkog kvarteta nakon koncerta u Lisinskom

gnutu pomisao navela jedna od skladbi svečanoga slavljeničkog koncerta koji je Zagrebački kvartet s gostima održao 30. studenoga u Dvorani *Lisinski*. Riječ je o *Gitarskom kvintetu u D-duru* br. 4, G. 448 Luigijsa Boccherinija, djelu koje jest namijenjeno sastavu gudačkoga kvarteta i gitare, ali nije originalno, budući da je »skovano«, kako je u komentaru duhovito primijetila Iva Lovrec Štefanović, od stavaka dvaju drugih djela istoga sastava. Legitiman je

i novih djela hrvatske kvartetske gudačke literature.

Tankoćutnost muziciranja

Mnogo je naših autora Zagrebačkome kvartetu posvetilo svoja nova djela, mnogo ih je prai-zvedeno ili izvedeno kod nas i u svijetu, mnoga su trajno zabilježena na snimkama, a u ovoj prigodi ta je čast pripala prai-zvedbi *Drugog gudačkog kvarteta* na-

sjajnim uvodom u autorstvo kvartetske glazbe jednog drugog vremena, koje premda udaljeno nešto više od sto godina, još uvijek smatramo dijelom glazbe novijega doba. Riječ je o jedinom gudačkom kvartetu Mauricea Ravela (1903.), zvukovno i doživljajno osjetilnom, lirskom tkivu slutnji koje je u izvedbi slavjenika dobilo svu moguću tankoćutnost izražajnosti.

Energična parada gudačkoga zvuka pripala je dvojici engleskih

pridružio i energični pijanist Filip Fak.

Još malo i slavljeničko prvo stoljeće Zagrebačkog kvarteta završava. Imamo sreću, barem u početku, biti svjedoci drugoga stoljeća djelovanja ansambla bez kojega bi u hrvatskoj glazbi štošta bilo drukčije. Čini se da današnji sastav Kvarteta koji vodi mladi Martin Krpan, uz Davora i Hrvoja Philipsa te Martina Jordana kao (već?) veterana, zadaću budućnosti shvaća vrlo ozbiljno.

Skladatelja Srđana Dedića, složivši se s apartnim i ekskluzivnim zvukom, publika je iznimno srdačno prihvatila

Dedićeva je glazba u njegovu *Drugom gudačkom kvartetu* djelomice koncipirana uz pomoć računalnih fenomena koji prate današnjicu mogućeg stvaralaštva

Predstavljanje knjige u sklopu **Mjeseca hrvatske knjige 30. listopada 2019., Knjižnica Marija Jurić Zagorka, Zagreb**

Zabavna knjiga o immanentno nezabavnom ansamblu (jednom gudačkom kvartetu)

Knjiga o stotinu godina Zagrebačkog kvarteta, treći u nizu monografskih parametara koji prikazuju i tumače dug i bogat put kvartetskoga sastava u čijem su stogodišnjem djelovanju sudjelovale brojne generacije zagrebačkih glazbenika

Piše: **Jagoda Martinčević**

Hrvatska glazbena knjižnica dobila je još jedno vrijedno i zanimljivo djelo. U povodu sto godina djelovanja Zagrebačkog kvarteta objavljena je monografija o našem najstarijem komornom sastavu, autora i urednika Borka Špoljarića, u izdanju nakladnika Leykam international d.o.o. Predstavljanje je u sklopu

Mjeseca hrvatske knjige uz prigodni koncert održano 30. listopada u Knjižnici *Marija Jurić Zagorka*, ugodnom malom prostoru, ali ipak ne tako malom da ga ne bi mogli popuniti ljubitelji glazbe i oni koji prate rad Zagrebačkog kvarteta. Šteta, jer prigoda je zavrijedila veću pozornost, baš kao i knjiga! No kako tematika knjige o glazbi i njezinim interpretima ne pripada kategoriji publikacija koje danas ili politikom ili romansiranim životima »slavnih« danas magnetski privlače javnost, skromnost te priredbe ostala je nažalost notorna činjenica.

Malu svečanost popratili su članovi današnjega sastava: Martin Krpan, Davor Philips, Hrvoje Philips i Martin Jordan,

izvevši ulomke iz Beethovenovih kvarteta i *Arabesku* Jure Tkalčića, s porukom da obljetnicu posvećuju svim dosadašnjim glazbenicima Zagrebačkog kvarteta.

285 stranica

Knjiga *Zagrebački kvartet 100 godina* treća je u nizu monografskih parametara koji prikazuju i tumače dug i bogat put kvartetskoga sastava, u čijem su stogodišnjem djelovanju sudjelovale brojne generacije zagrebačkih glazbenika. Prva je bila opsegom i izgledom skromna, mala i tanka, u povodu 75. obljetnice Kvarteta. Drugu, opsežniju, kao dopunu prvoj, Kvartet je dobio za 90. rođendan. Obje je kao urednica, i djelomične autorice, potpisala vaša izjestiteljica, dakle možda posljednja osoba prikladna za prikaz treće. Pa ipak, potrudivši se pomno pročitati i pregledati 285 stranica treće knjige, nastojat će biti

To zapravo nije monografija, nego razigrana knjiga koja se može početi čitati u bilo kojem dijelu, na što navode gromoglasni, često duhoviti naslovi poglavlja

objektivna i odmah reći da je knjiga o Zagrebačkom kvartetu najpotpunija podacima i obiljem slikovnog materijala te najraskošnija dizajnom i ukupnim izgledom. I kao što je muzikolog autor Špoljarić istaknuo u predstavljanju, ona nije klasična monografija, niti je takvom željela biti. Ona naime nije (dosadna?) uobičajena monografija, u kojoj bi čitatelj na točno određenom mjestu mogao pronaći monografske podatke o godištim i članovima koji su djelovali »od — do«, repertoar, suradnike, diskografiju, nagrade..., dakle sve one kolone ili kućice koje su po mojem mišljenju nužne da bi poslužile kao putokaz eventualnoj četvrtoj ili petoj knjizi o djelovanju ansambla.

Zabavna priča

Dakle, *Zagrebački kvartet 100 godina* zapravo nije monografija. To je razigrana knjiga koja se može početi čitati u bilo kojem svojem dijelu, na što navode gromoglasni, često duhoviti naslovi poglavlja koji će čitatelja s bilo koje strane knjige odmah privući. Bogata je i podacima kojih u prijašnjim publikacijama nije bilo i svakako je rezultat novog rudarskog istraživanja koje će se ubuduće, dođe li do toga, dopunjavati s obzirom na još neke »rupe« koje do danas nije bilo moguće popuniti. Dvojezična knjiga izgledom je vesela, šarena, raznobojnih stranica i isto takvih naslova, na prvi je pogled iznimno privlačna, ali na drugi ne i do kraja jasna. Točnije, shvatit će je struka, oni koji materiju poznaju, a radoznali su da doznaju i neke nove detalje. No što je s drugima? Njih vjerojatno i nema ili ih je vrlo malo! U svakom slučaju, knjiga Borka Špoljarića atraktivna je i zabavna priča o putu jednog ansambla koji već prema definiciji gudačkoga kvarteta baš i nije zabavan. Ozbiljnost poziva i misije u velikim projektima i gotovo cijeli kvartetski repertoar u kojem veliku ulogu ima skrb za domaće autorstvo, prepletena sa životnim situacijama i anegdota, čini tu knjigu neobičnom i posebnom u knjižnici hrvatske glazbe i glazbenika prošlosti i sadašnjosti. A Zagrebački kvartet eto traje i obilježava svoje prvo stoljeće!

Hrvatsko društvo skladatelja 13. siječnja 2020. raspisuje

NATJEČAJ

Za stimulaciju stvaralaštva mladih skladatelja iz sredstava Fonda Rudolf i Margita Matz

Temeljem želje izražene u oporuci i rješenja o nasljeđivanju, Hrvatsko društvo skladatelja (dalje: HDS) raspolaže sredstvima od tantijema skladatelja Rudolfa Matza i supruge, pijanistice Margite Matz. Predsjedništvo HDS-a donijelo je 6. listopada 2009. odluku da se prikupljena sredstva utroše u obliku stimulacija, nagrada i stipendija za mlade skladatelje.

HDS Natječajem podupire školovanje, profesionalni razvoj i umjetnička postignuća mladih skladatelja ozbiljne glazbe, koji na dan 31. prosinca 2019. nisu stariji od 30 godina.

Cilj Natječaja je poduprijeti i promicati glazbeno stvaralaštvo najmlađe generacije, odnosno pomoći mladim autorima u odabiru poziva profesionalnog skladatelja.

Maksimalan iznos sredstava koja će se dodijeliti ovim Natječajem u 2020. godini iznosi **20.000 kuna**. Iznos pojedinačne stimulacije, odnosno stipendije, način i rokovi isplate bit će određeni individualno temeljem potreba, kvalitete, radnog i porednog statusa dobitnika stimulacije.

Na natječaj se mogu prijaviti učenici, studenti i diplomirani skladatelji, kao i ostali mladi autori koji se bave skladanjem ozbiljne glazbe i koji žele postati profesionalni glazbenici. Ne mogu se prijaviti dobitnici stipendije iz prethodnih godina. Za Natječaj treba priložiti:

- životopis, s težištem na vlastitom glazbenom iskustvu
- popis cjelokupnog autorskog opusa, s naznakama o godini nastanka i trajanju
- skladbe (notni zapisi, snimke, demosnimke i ostalo)
- najmanje jedna preporuka učitelja, mentora ili profesionalnog skladatelja, člana HDS-a, koji poznaje kandidata i njegov rad
- medijski osvrti, kritike, potvrde o izvedbama ili snimanjima autorskih radova i slično
- tekst zamolbe koji uključuje: viziju vlastitog razvoja, prijedlog projekata kojima bi se kandidat bavio za trajanja stimulacije, obrazloženje vlastitog imovinskog stanja i važnost stimulacije Fonda za daljnji razvoj.

Svi materijali čuvat će se najdulje 15 dana nakon objave rezultata.

Prilikom odlučivanja o stimulaciji vodit će se računa o stilskoj raznolikosti glazbenih izraza kandidata, o imovinskom stanju, odnosno o važnosti sredstava stimulacije za njihov daljnji razvoj, rad i karijeru.

Natjecatelji su dužni podnijeti svu dokumentaciju HDS-u zaključno s 31. siječnja 2020. godine, s naznakom **Za Fond Matz**, na urudžbeni zapisnik ili poštom na adresu: **Hrvatsko društvo skladatelja, Berislavićeva 9, 10 000 Zagreb.**

HDS pridržava pravo da ne dodijeli maksimalan predviđeni iznos stimulacija. Dobitnici stimulacija pristaju na sudjelovanje u medijskoj promociji prema traženju HDS-a, a svoja autorska prava također moraju zaštititi sustavom kolektivne zaštite.

Odluku o dobitnicima stimulacija donijet će Skupština predstavnika HDS-a na prijedlog Stručnog povjerenstva sastavljenog od istaknutih skladatelja i drugih stručnjaka najkasnije do 21. veljače 2020. godine, o čemu će javnost biti obaviještena objavom na internetu.

FESTIVAL kao živi organizam

Glazbena mladež Split potrudila se da CRO PATRIA i na 23. festivalu ponudi niz aktivnosti povezanih s vokalnom glazbom, a središnji događaj i ovaj put bila je natjecateljska večer zborova *Canticum novum*

Piše: Karmen Širović

Glazbena mladež Split potrudila se da Međunarodni zborni festival CRO patria i na 23. festivalu, koji se održavao od 29. studenoga do 1. prosinca 2019. u Splitu, ponudi niz aktivnosti povezanih s vokalnom glazbom, a središnji događaj i ovaj put bila je natjecateljska večer zborova *Canticum novum*. Festival je otvoren predavanjem dr. sc. Katice Burić Čenan, održanim u povodu 200. obljetnice rođenja Franza von Suppéa, a obogaćeno je glazbenim ulomcima iz njegove opere *Povratak mornara* u

izvedbi sopranistice Marije Buzdovačić Peručić, tenora Vladimira Garića i basa Mate Akrapa, uz klavirsku pratnju Tetyane Borščagivske. Drugoga dana festivala održan je seminar zbornog pjevanja i interpretacije, koji je ove godine vodio tenor King's Singers Paul Phoenix, nakon čega je popodnevni revijalni nastupom zborova u Đardinu otvoren *Advent u Splitu*. Svi kojima je bilo prehladno za glazbena druženja na otvorenom, u zbornoj su glazbi mogli uživati na večernjem koncertu Akademskog muškog zbora Fakulteta elektronike i računarstva iz Zagreba te Gradskog zbora *Brodosplit* u velikoj dvorani Medicinskog fakulteta. Na istom mjestu sutradan je održan i najiščekivaniji koncert, natjecanje zborova

Canticum novum.

U više od dva desetljeća održavanja festivala, koncept se dosta mijenjao, naročito u kontekstu natjecateljskog dijela koji je koketirao s različitim kategorijama u sklopu kojih su se vrednovali zborovi, a ustao se obrazac u kojem se svi izvođači »trpaju u isti koš«. Razlog tome je sve manji broj zborova koji imaju interes, kapacitet ili financijsku podlogu za takve manifestacije. Unatoč problematici pri vrednovanju i usporedbi različitih vrsta zborova, naročito dječjih s već zrelih i artikuliranim glasovima odraslih, u tako maloj zajednici možda nema ni potrebe za razjedinjavanjem. Program-ska poveznica svih zbornih natjecatelja bila je izvedba jedne nove skladbe, čiji su se autori natjecali za nagradu

Uviše od dva desetljeća održavanja festivala, koncept se dosta mijenjao, naročito u kontekstu natjecateljskog dijela, koji je koketirao s različitim kategorijama, u sklopu kojih su se vrednovali zborovi; ustao se obrazac u kojem se svi izvođači »trpaju u isti koš«

Miljenik publike prema zbroju glasova, Akademski muški zbor Fakulteta elektronike i računarstva, pod vodstvom Josipa degl' Ivelija, od žirija je dobio *Brončanu katedralu*

Mješoviti zbor Umjetničke akademije u Splitu i njihov voditelj Vlado Sunko

Mješoviti zbor Studija glazbene umjetnosti FPMOZ-a u Mostaru s voditeljicom Katjom Krolo Šarac i skladateljem Ivanom Božičevićem

Dubrovački komorni zbor i njihov voditelj Frano Krasovac nagrađeni su Plaketom HDS-a za najuspjeliju izvedbu skladbe hrvatskog autora

Hor Dječjeg kulturnog centra Beograd pružio je koncertnoj večeri scensku dimenziju: najmlađi sudionici publici su pružili efektan ulazak i izlazak na scenu, držeći se za ruke u tri reda, poput pletera, predvođeni voditeljicom Nevenom Ivanović

Canticum novum, te dva djela iz bogate baštine hrvatske glazbene literature ili krajeva iz kojih zborovi dolaze.

Zborsko nadmetanje

U glasovnom i interpretacijskom nadmetanju izvođača, najzanimljiviji i možda najvrjedniji dio Cro patria nudi u poticanju nove zborske literature, i domaćih i inozemnih autora. Nije jednostavno prvi put oživjeti neku skladbu, a većina zborova upravo je i najnesigurniji nastup ostvarila u izvedbi takvih djela. Toj problematiki vješto godinama odolijeva Mješoviti zbor Umjetničke akademije u Splitu, čiji je voditelj Vlado Sunko nepresušni izvor i novih zborskih djela. I ove godine nastupili su sa skladbom svojega voditelja, ujedno i kandidatom za *Canticum novum*, u kojoj je Sunko uglazbio stihove Jamesa Joycea. *This Heart that Flutters Near My Heart* tako nije imala ništa lošiju izvedbu od »starih« skladbi Silvija Bombardellija kojima su se natjecali. Iako su članovi zbora studenti Akademije na putu da postanu profesionalni glazbenici, generacije se mijenjaju i nemaju svi jednak afinitet za zborsko pjevanje. Unatoč tome, Sunko uvijek uspijeva izvući najbolje iz svojih studenata u skladnom zboru zavidnog opsega s odlično razrađenim dionicama, dikcijom, fraziranjem i dinamičkim nijansiranjem.

Klasičnije za glas(ove)

Takva je bila i izvedba novonastale Sunkove skladbe, kojom je skladatelj predstavio klasičniji stil u odnosu na njegova instrumentalna djela u kojima se koristi suvremenijim glazbenim jezikom. Iako zbor ima povlasticu uvježbavanja nove skladbe izravno s autorom, ta mala prednost nije presudila u dodjeli *Zlatne katedrale*, koju su primili prema odluci žirija kojim je presjedala dirigentica i urednica iz programske jedinice Glazbeni sadržaji HRT-a Marija Ramljak, uz koju su djelovali i vokalni pedagog Paul Phoenix, dirigent i zborovoda Domenico Briški te skladatelj i zborovoda Blaženko Juračić. Posljednji član žirija također je bio u utrci za nagradu najuspješnije nove skladbe, koja mu je nakon brojnih plaketa s Cro patrije, baš kao i Vlado Sunko, ove godine ipak promaknula. Za odabir najuspješnijih novih skladbi bio je zadužen

žiri drugačijeg sastava (Bran-ko Okmaca, Ken Steven, Luke Wenceslas Mayernik, Kobus Venter i Dunja Huzan), koji je odluku donio mjesecima prije, kako bi zborovi odabrana djela prvi put oživjeli na festivalu. Takvim pristupom skladbe ne ostaju mrtve note na papiru, nego počinju život na pozornici, među publikom, nošene glasovima onih kojima su i namijenjene.

Stoti nastup

Miljenik publike prema zboru glasova, Akademski muški zbor Fakulteta elektronike i računarstva, pod vodstvom Josipa degl' Ivellija, od žirija je dobio *Brončanu katedralu*. Otkako su se prošle godine pojavili na Cro patriji, muški pjevači zaludjeli su splitsku publiku, a njihov voditelj Josip degl' Ivelio, koji u Zagrebu koordinira čak 24 zbora, na ovogodišnjem festivalu ovjekovječen je i posebnom plaketom *Zvuci baštine* za zasluge u istraživanju, razvoju i promicanju hrvatske glazbene baštine. Dodjelu priznanja njegovi studenti pjevači, kojima je to bio stoti nastup u tri godine djelovanja, popratili su gromoglasnim pljeskom i skandiranjem. Sigurne, čiste i dinamične izvedbe zbor je ostvario u pjesmama *U našeg Marina* i *Barbara*, dok je praižvedba *Exultate, jubilate* Bernardina Zanettija urodila nesigurnošću, mjestimično nejasnom dikcijom i ponekim nečistoćama, što je zbor udaljilo od srebra ili zlata glazbenih stručnjaka. Unatoč tome, *Exultate, jubilate* istaknula se kao najbolja skladba ovogodišnje Cro patrije i opravdano je zaslužila zlatni *Canticum novum*.

Najbolje skladbe

Exultate, jubilate počinje repetitivnim uvodom kojim se ističe poruka i naziv skladbe, a postupnim dodavanjem dionica polako se podižu tenzije koje se nastavljaju i u motoričkoj temi puntkiranog ritma. Središnji dio u *pi-anu* donosi smirenje u polaganijem tempu, dok se kraj skladbe vraća počecima, završavajući u snažnom *forte*u. Zanetti je bio i jedini skladatelj čije su dvije skladbe na ovogodišnjem festivalu bile u utrci za *Canticum novum*. Za razliku od dramatične, dinamične i izvedbeno zahtjevne pobjedničke skladbe, u drugom djelu toga talijanskog skladatelja i orguljaša, *Heavenly Garden*, izmjenjivale su se njezne nijanse s pomalo »histeričnim« dijelovima. Na takav je dojam možda utjeca-

Plaketu HDS-a za najuspjeliju izvedbu skladbe hrvatskog autora osvojio je Dubrovački komorni zbor i njihov voditelj Frano Krasovac

la i ne tako uspješna izvedba Vokalnog ansambla *Domenike*. Pod vodstvom Ane Benković, *Domenike* su ostvarile izvrsne izvedbe u ostalim djelima. Pjesmu *Dalmatino, povišću pritrupljena* Ljube Stipšića Delmate publika se naviknula slušati u klapskim izvedbama pa ju je pomalo drugačiji aranžman i stil izvođenja toga zagrebačkog vokalnog ansambla učinio posebnijom i zanimljivijom. Iako je trinaest članica odlično pjevalo i u *Črlenj hiži* Hrvoja Herčeka, u Zagreb su se vratile samo sa zahvalnicom za sudjelovanje.

Bogomoljačka pjesma

Bez nagrade je ostao i Hor Dječjeg kulturnog centra Beograd, unatoč zanimljivom (i jedinom) scenskom nastupu te sigurnoj izvedbi dijela programa. Najmlađi sudionici publici su pružili efektan ulazak i izlazak na scenu, držeći se za ruke u tri reda, poput pletera, predvođeni zborovodnom Nevenom Ivanović. Kvaliteta njihove izvedbe stupnjevito se uspinjala, pa iako su nesigurno počeli s praiizvedbom *Ave Maria* Božidara Baumgartena, izvedbom srpske bogomoljačke pjesme *Marijo slavna*, zbor je pružio skladniji zvuk, dok su *Kolovodom* Aksentija Maksimovića osvojili srca publike u dinamičnoj izvedbi obogaćenju dodavanjem defa, pokretima tijela i stupanjem nogama.

Plaketa HDS-a za najuspjeliju izvedbu skladbe hrvatskog autora pripala je Dubrovačkom komornom zboru i njihovu voditelju Frani Krasovcu, kojem je dodijeljena i Povelja Cro patrije za posebne zasluge u zborskoj djelatnosti. Nagradu je zbor osvojio praiizvedbom pjesme *Cantate Domino* Milana Hibšera, za koju je skladatelj osvojio i brončani *Canticum novum* prema izboru inozemnog stručnog žirija. Taj orguljaš i predavač na Katoličkom bogoslovnom fakultetu uglazbio je stihove 98. Psalmu u koje uvodi gradacijom ostinatnih fraza, a potom se poigrava tempima. Unatoč nagradi za najuspjeliju izvedbu skladbe

hrvatskog skladatelja, Dubrovački komorni zbor mnogo bolje interpretaciju ostvario je u djelu *Kad Ljubmir uteče* Rudolfa Matza i u *Lindu* Vladimira Berdovića. Kvaliteta novih i starih djela varirala je i u izvedbi Mješovitog zbora Studija glazbene umjetnosti FPMOZ-a u Mostaru, pa je zbor ostvario solidnu izvedbu skladbe njihove voditeljice Katje Krolj Šarac na tekst Antuna Branka Šimića, *Molitva na putu*, dok se u *Bosanskoj rapsodiji* Josipa Hatzea pokazao u punom sjaju. Praizvedbom djela Ivana Božičevića *Cor mundum*, imali su čak i bolju izvedbu od Dubrovčana, a za spretnije i smjeli je kompozitorsko umijeće nagrađen je i skladatelj srebrnom nagradom *Canticum novum*. Čistog srca, kako u prijevodu glasi naziv skladbe, karakterizira eteričnost svojstvena za dio Božičevićeva opusa pa bi posebnom doživljaju u izvedbi i slušanju toga djela svakako pridonio i neki crkveni prostor čija bi akustika odgovarala ugođaju skladbe.

Policijska klapa

Iako je Cro patria počela kao festival duhovne glazbe, u djelovanju se proširila na područje vokalne glazbe. Međutim, nove skladbe očito prate nekadašnji koncept pa su skladatelji pretežito orijentirani na sakralne tekstove. Sloboda odabira ostatka programa leži na zborovima pa osim predstavljanja svojih afiniteta i osobnosti, pružaju i programsku raznolikost kojoj pridonose i koncerti organizirani u sklopu festivala, ali i gosti na natjecateljskoj večeri. Ove godine vrijeme prebrojavanja glasova publike i dogovora žirija kratila je Policijska klapa Sveti Mihovil, koja je izvedbom poznatih tradicijskih napjeva i popularnih pjesama dobila najveći pljesak publike. Unatoč brojnim izmjenama, na Cro patriji zadržalo se nešto starog na što se neprestano nadograđuje novo, jer je i festival živi organizam koji ide u korak s vremenom.

Talijanski skladatelj Bernardino Zanetti od predsjednice žirija Marije Ramljak prima *Canticum novum* za najbolju novu skladbu na Cro patriji 2019., što u pozadini promatra član žirija, i sam kandidat za tu nagradu, skladatelj Blaženko Juračić

Nagradu *Zlatna katedrala* primio je skladatelj i zborovoda Vlado Sunko

Frani Krasovcu Povelju Cro patrije za posebne zasluge u zborskoj djelatnosti dodijelio je engleski vokalni pedagog Paul Phoenix, član žirija

Kako su organizatori splitskih glazbenih priredbi propustili obilježiti stotu godišnjicu jazz u Splitu

Neobilježena godišnjica

Godine 1919. američki mornari koji su u sklopu Međunarodne mirovne misije nakon Prvoga svjetskog rata boravili u Splitu, povremenim javnim nastupima upoznali su stanovništvo Grada pod Marjanom s novim strujanjima na području zabavne glazbe

Piše: Ivan Bošković

Tijekom 2019. kulturni život Splita obogaćen je proslavama velikih obljetnica: 40. godišnjice uvrštavanja stare gradske jezgre na UNESCO–ov Popis svjetske baštine, kao i 40. godišnjice održavanja VIII. Mediteranskih igara. Ta su dva događaja bitno izmijenila dotadašnji izgled grada.

Nažalost, do današnjih dana nema dovoljno zaljubljenika u taj glazbeni stil koji bi tvorili stalnu jazz scenu najvećega dalmatinskog grada

Ivo Tijardović, Jazz

Tolić:

Milan Tolić, Mihovil Brajević Mićo

Miće Brajević

ARHIV OBITELJI BRAJEVIĆ

Ipak, jedna je obljetnica, ne manje važna, ostala neobilježena.

Prvi saksofon

Premda se smatra da se jazz u Hrvatskoj pojavio sredinom dvadesetih godina 20. stoljeća, kad je, poslije poznati, filmski redatelj Oktavijan Miletić iz Beča u Zagreb donio prvi saksofon, prvi susret Hrvata s tim (u to vrijeme novim) glazbenim stilom dogodio se nekoliko godina prije toga. Naime, već su 1919. američki mornari Jacob M. Bregar, A. T. Carpenter, C. Cimaglia, Milton Goldsmith, Karl Match, William Moran i J. O. Turner, koji su u sklopu Međunarodne mirovne misije nakon Prvoga svjetskog rata boravili u Splitu, povremenim javnim nastupima upoznali stanovništvo Grada pod Marjanom s novim strujanjima na području zabavne glazbe. Dakako, poznati splitski skladatelj Ivo Tijardović već se prije, još tijekom Prvoga svjetskog rata, susreo s jazzom te je pod njegovim utjecajem stvarao svoja glazbena i likovna djela. No maestro Tijardović ipak nikad nije prihvatio jazz kao isključivi način izražavanja svojih glazbenih zamisli.

Prevrtljive okolnosti

Idućih desetljeća pojedini splitski glazbenici prihvatili su novi glazbeni stil te su osnovali više glazbenih sastava: *combo* i *big bandova*. Vještiji među nji-

ma počeli su skladati vlastite skladbe po uzoru na strane, uglavnom američke skladatelje. Nažalost, zvučni zapisi prvih generacija splitskih jazz glazbenika nisu sačuvani, ako su uopće postojali. Naime, s obzirom na prevrtljive političko–ekonomske okolnosti prve polovice 20. stoljeća, postoji mogućnost da tadašnji splitski glazbenici, i financijski i tehnički, nisu ni bili u mogućnosti na taj način sačuvati svoja djela od zaborava, pa o njihovu djelovanju, kao i o djelovanju glazbenika koji su jazz donijeli u Split, svjedoče tek novinski članci i memoarski zapisi, rijetke fotografije te neobjavljena i objavljena arhivska grada.

Bez zaljubljenika

Premda su u Splitu između dvaju svjetskih ratova i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata djelovali brojni znameniti glazbenici koji su dio života posvetili razvoju jazz, primjerice članovi Big benda Mićo, poslije poznatoga glazbenog urednika Mihovila Brajevića, te premda su se i u kasnijim desetljećima pojavljivali mladi glazbenici koji su nastavljali rad starijih generacija, ipak se do današnjih dana nije okupilo dovoljno zaljubljenika u taj glazbeni stil koji bi tvorili stalnu jazz scenu najvećega dalmatinskog grada. Možda je upravo zahvaljujući toj činjenici velika obljetnica, stota godišnjica jazz u Splitu, ostala neobilježena!

Bezvremene skladbe Boška Petrovića

Trio Jazz Continuo izvedbama Petrovićevih skladbi podigao je publiku na noge i uz ovacije podario slušateljima dva dodatka

Piše: Ladislav Varga

Jubilarni, 25. međunarodni Jazz Fair otvoren je izložbom plakata sa svih festivala i kolažom fotografija gotovo svih glazbenika (njih 132) i bendova koji su, iz 32 zemlje svijeta, svih tih godina nastupali. Festival je prošao pretežit u znaku hrvatskih jazz glazbenika uz goste iz Slovenije.

Na otvaranju festivala nastupili su glazbenici okupljeni oko kontrabasišta i skladatelja Vedrana Ružića koji su odsvirali program s nagrađenog CD-a *Spiritual Market*, uz koji je emitiran i film koji prati glazbu, ili glazba koja prati film, prema autorovim riječima. Glazbenici su ponovo dokazali svoj talent i vrhunsko umijeće sviranja i improvizacije. To i nije iznenađenje jer su redom dobitnici nagrade *Status*.

U drugom dijelu prve večeri Saša Nestorović pružio nam je djelić stvaralaštva velikog Johna Coltranea. Nestorović je svojom virtuoznošću dokazao da je godinama u samom vrhu hrvatskog, ali slobodno mogu reći, i europskog jazz. U nastupu je imao dostojne suradnike: Hrvoja Galera na klaviru, koji izrasta u respektabilnog pijanista, starog jazz lisca Sašu Borovca na kontrabasu, sve boljeg bubnjara, mladog Šimuna Matišića, koji dokazuje veliki talent i svestranost, i gošta na bas-klarinetu Željka Milića iz

Splita, koji je predivnom bojom svojega instrumenta obojio Coltraneove skladbe.

Drugu festivalsku večer otvorili su glazbenici okupljeni pod nazivom Jazz Continuo — s glazbom Boška Petrovića. Uz stalne članove iz Boškove trojke: bas-gitarista Marija Mavrina i gitarista Primoža Grašića, nastupio je mladi vibrafonist Vid Jamnik, koji je bio Boškov đak, a u međuvremenu je diplomirao na Berklee College of Music. Izvedbama Petrovićevih skladbi trojka je podigla publiku na noge i uz ovacije podarila slušateljima još dva dodatka.

Završetak festivala pripao je pjevaču, skladatelju i pijanistu Urošu Periću, izvrsnom interpretu glazbe Raya Charlesa. U svojem poznatom zabavljačkom stilu, Uroš je, potpomognut Peterom Rizmalom na gitari, Gregorom Horvatom na bubnjevima, Rudijem Javornikom na saksofonu i Mariom Mavrinom na basu, na traženje publike svirao gotovo pola sata dulji program od predviđenog.

Veliko zanimanje za jazz glazbu, brojni koncerti i gostovanja međunarodnih glazbenika, potpora lokalne zajednice i Ministarstva kulture RH, dokaz su održivosti manifestacije koja najveću vrijednost ima u edukaciji mladih naraštaja, predstavljanju domaćih glazbenika i sedmorici mladih Međimuraca koji su u proteklih 20 godina diplomirali jazz na europskim akademijama.

Drugu festivalsku večer otvorili su glazbenici okupljeni pod nazivom Jazz Continuo — s glazbom Boška Petrovića

ZZ Quartet
gitarista
Ratka Zjače,
dobitnika
HDS-ove
Nagrade
Miroslav
Sedak-Benčić

DAVOR HRVOJ

Festival Jazz.hr/jesen 2019. HDS-a, 17. – 19. listopada 2019. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu

Publika uživala u Zjačinim skladbama

U svim autorskim skladbama prepliću se folk tradicije skladatelja, a većina je skladbi bila zanimljiva i melodiozna

Piše: Saša Drach

O d 17. do 19. listopada održan je, na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u organizaciji HDS-a i pod umjetničkim vodstvom Davora Hrvoja, festival Jazz.hr/jesen 2019. Prve večeri nastupio je poljski pijanist Leszek Możdżer (1971.), najveće otkriće novijeg poljskog jazz. Njegova poetika kreće se od snažnog utjecaja stila Keitha Jarretta i škole u smjeru *new agea* do potrebe za eksperimentiranjem zvukovima klavira, i to tako da u utrobu instrumenta, na same žice, stavlja lančice (koji uz odsvirani ton brencje, škripe i zuje) ili pak stavlja krpice (koje znatno omekšavaju i stišavaju odsvirane tonove). Możdżer je pokazao i da je klasično obrazovan, kao i da je sjajan tehničar; njegovi su pasaži bili impresivni, no što se tiče same glazbe u onome što sklada, improvizira i što je ponudio publici, zasigurno bi sve to bilo još bolje da se nije činilo da je imao potrebu pokazati što sve zna, mijenjati osnovni ton klavira, pljackati bosim nogama po parketu itd. Najatraktivniji dio koncerta bila je završnica, kad mu se pridružio harfist Edmar Castaneda, Kolumbijac koji je nastupio sljedeći dan. Preparirani Możdżerov klavir odlično se stopio sa zvucima harfe i njih dvojica su u svojevrsnom bisu odsvirala tri standarda, skladbe Charlieja Haden, Chicka Coreae i Astora Piazzolle, što je u publici izazvalo ovacije oduševljenja.

Druga večer, Castanedin impresivni solistički nastup na harfi također je bio pokazna vježba što se i kako može svirati na harfi. On svira na kolumbijskoj harfi koja ima podjelu na visoke žice i duboke, bas žice, koje se mogu preštimavati, što je tijekom koncerta Castaneda i činio, po pola tona gore ili dolje. Tako je ugadao harfu čudesnog tona. Njegova

je vještina zavidna, no opet, sama glazba kao da je i tu ostala u drugom planu, koliko god je vrlo brojna publika bila iznimno zadovoljna. Radije bismo ponovo za kraj odslušali sjajne duete s Możdżerom. Ako njih dvojica ikad zajedno snime album, to će biti pun pogodak.

Treću večer nastupio je kvartet Ratka Zjače i Simonea Zanchinija. Zjača, zagrebački dečko, vrstan gitarist i skladatelj, koji je nakon školovanja ostao u Nizozemskoj gdje se više od 25 godina aktivno bavi jazzom (koncertira, predaje i redovito snima albume), ove je godine dobio HDS-ovu Nagradu Miroslav Sedak-Benčić za autorsko stvaralaštvo na području jazz, koju je primio uoči koncerta. Kvartet je osnovao s talijanskim harmonikašem Zanchinijem i sve skladbe koje kvartet izvodi potpisuju obojica. Uz njih je na bubnjevima američki doajen Adam Nussbaum, a na basu senzacionalni Makedonac s adresom u Kölnu, Martin Gjakonovski. U svim skladbama prepliću se folk tradicije skladatelja, baš kao što su se preplitale i njihove solaze, često i unisono, dok je gitara ipak ostala u drugom planu. Šteta, jer je Zjača izvstan gitarist kojega rijetko imamo priliku čuti. Raskošna harmonizacija i virtuoznost Talijana dobile su više prostora, a Gjakonovski je na basu tako lijepo svirao da je zaista bila milina pričekati ne samo njegove solo dionice, nego i prostor koji su mu rado otvarali partneri iz kvarteta. Bilo je tu više odjeka europskog folka nego američkog bluesa ili swinga, ali većina je autorskih skladbi bila zanimljiva i melodiozna, pa je publika u tom odličnom ugođaju, u prijateljskom raspoloženju, doista uživala.

Uživali su i polaznici glazbenih radionica koje su tijekom festivala održali Edmar Castaneda i Ratko Zjača, što je iznimno važno za hrvatske jazz glazbenike i studente, budući da na Muzičkoj akademiji još uvijek nije otvoren odjel za jazz.

All About That Bass

Mladi zagrebački kontrabasist osvojio je prvo mjesto u kategoriji *Jazz glazbenici i ansambli*, nagradu za najbolju izvedbu obrade hrvatske narodne teme *Ideju težaki* i nagradu za najbolju vlastitu skladbu, za izvedbu djela *Lateral Shift*

Piše: Saša Drach

»Teško je na kontrbasu tehnički svirati kao na gitari i klaviru, tako da sam se odlučio zaigrati na umjetnički dojam i koncept, a ne na *soliranje*«, rekao je početkom listopada u dvorani Hrvatskog glazbenog zavoda mladi zagrebački kontrabasist Ivar Roban Križić neposredno prije kraja Natjecanja *Papandopulo*. Zaista, kontrabas kao solistički instrument, odnosno kao instrument u prvom planu, teško je svirati tehnički dovoljno atraktivno, pogotovo u dvorani koja prijeti da jekom nadglaša i poništi svaki jači i nedovoljno izbalansiran ton.

Dodatni poticaj

U finale kategorije *jazza* ovogodišnjeg *Papandopula*, s Ivarom su ušli i vin-kovački gitarist Marko Bertić i zadar-ski pijanist Borna Pehar sa svojim tri-om, obojica zreli i vješti instrumentalisti. »Zato sam izabrao skladbe koje mi dopuštaju da kanaliziram to nešto i koje mi ostavljaju dovoljno prostora u vlastitom umu da imam osjećaj da se ne natječem, nego da samo izvodim glazbu«, dodao je Ivar.

Tada još nije znao da će osvojiti ne samo prvo mjesto u kategoriji *Jazz glazbenici i ansambli* nego i nagradu za najbolju izvedbu obrade hrvatske narodne teme *Ideju težaki* i nagradu za najbolju vlastitu skladbu, za izvedbu djela *Lateral Shift*.

Koliko god svako natjecanje bilo neizvjesno, pa je tako bilo i ovo, zapravo se čini da drugačije nije moglo ispasti. Bolje rečeno, doći će i vrijeme ostalih finalista, ali Ivar Roban Križić je zaista, u ovom trenutku, mladi glazbenik koji se nameće ne samo kao najbolji na tom natjecanju, nego je on, i svim svojim dosadašnjim radom, svakako najviše zaslužio da mu ta nagrada pomogne i da mu dâ dodatni poticaj koji je,

Ivar Roban Križić potomak je slavne *jazz* obitelji — unuk je preminulog *jazz* kritičara Mire Križića i nećak trubača, skladatelja i dugogodišnjeg člana *Jazz orkestra HRT-a*, Davora Križića

Jazz se još uvijek u Hrvatskoj ne može studirati na akademskoj razini, no mladi Ivar možda je najvažniju jazz izobrazbu stekao kod kuće, živeći s djedom, Mirom Križićem

kako znamo, i najvećim jazz glazbenicima uvijek važan.

Presudan upis

Potpisnik ovih redaka prvi je put čuo i vidio Ivara na kontrabasu u orkestru Međunarodne glazbene mladeži pod ravnanjem Louisa Bonille u Grožnjanu. U to vrijeme bio je student Muzičke akademije u Grazu, s iskustvom sviranja u HGM jazz orkestru Zagreb, pod ravnanjem Sigijja Feigla, ali i s iskustvom iz niza manjih sastava u vrijeme studija filozofije i germanistike na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. Upis na Akademiju u Grazu (bez osnovne i srednje glazbene škole) za njega je bio, dakako, presudan. U Zagrebu, kako znamo, jazz se ne može studirati na akademskoj razini, no mladi Ivar možda je najvažniju jazz izobrazbu stekao kod kuće. Živeći s djedom, Mirom Križićem, ustajao je i lijegao s jazzom. Često spomene da ga je djed budio big bendovima, no djed je, za one koji ne znaju, bio i jedan od naših prvih i najvažnijih jazz kritičara i promotora koji je svojim tekstovima i jazz tribinama odgojio niz generacija zagrebačkih ljubitelja jazz. Usto je Miro Križić skupio i

jednu od najvećih jazz diskoteka s ovih prostora, s kojom je Ivar odrastao. Naravno, njegov ujak, sjajni trubač, skladatelj i dugogodišnji član Jazz orkestra HRT-a, Davor Križić, bio je još jedna spona koja je učvrstila Ivarov životni put. Zapravo, u takvom neposrednom obiteljskom okruženju (mama Sandra Križić Roban i tata Nenad Roban bave se poviješću umjetnosti, a čak je i baka, Nada Vrkljan Križić, pisala o glazbi) čini se da i nije moglo biti drukčije. Ivar je dobar poznavatelj jazz tradicije, no svakako je mladi čovjek koji živi u svojem vremenu, zanima ga živa i nova glazba, novi trendovi, novi sastavi i ima smjele planove za budućnost.

Autorska inicijativa

Tijekom studija na Akademiji u Grazu, gdje je prije ljeta magistrirao, dvije je godine, dakle, svirao u svjetskom Jazz orkestru glazbene mladeži, ali i s nizom naših sjajnih glazbenika — u zapaženom projektu *Love Supreme 2016.* sa Sašom Nestorovićem, Darkom Stanojkovskim Graponeom, Hrvojem Gallerom i Zvonimirom Šestakom, član je trija Šimuna Matišića, kao i sastava Peek 3, koji vodi Pavle Jovanović. Član je i sastava MILK, s Majom Rivić, Lukom Čapeštom i Kruno Levačićem, svira u projektu Sunrise Sessions s Ivanom Kapecom, no njegov, čini se, najozbiljniji i najcjelovitiji angažman je u sklopu sastava Reel Problems (ili Problemi) u kojem uz Levačića sviraju i Mario Bočić i Luka Žužić. Da je Ivar nesumnjivo ozbiljan glazbenik, bilo je vidljivo još prije tri godine, na legendarnom, prvom koncertu Problema u zagrebačkom klubu Močvara, kad je s Krunom Levačićem na bubnjevima izveo zaista čudesni, nadahnuti, neponovljivi bis i kad je potpisnik ovih redaka shvatio da se događa nešto zaista nesvakidašnje. Otada su Problemi svirali često, svaki put sve bolje, a jedan od tih koncerata uvijek je i na sjajnom, autorskom dvostrukom albumu *The Bag of Problems*, na kojem, osim niza zajedničkih pjesama, Ivar potpisuje i jednu samostalno, *Apply Pressure*.

Jazz doktorat

Nagrada *Papandopulo* donosi snimanje samostalnog albuma. Možda će to biti složena, zanimljiva i nadasve atraktivna suita koju je napisao i izveo u sklopu svojeg magisterija? U svakom slučaju, Ivar nastavlja školovanje u Beču, za što je dobio dvogodišnju austrijsku državnu stipendiju i to je njegov put prema — jazz doktoratu! No ono što iskače iz uobičajenih okvira djelovanja jednog glazbenika svakako su njegova, posebno austrijska poznanstva, izražena potrebom da ljude i krajeve povezuje. Tako je nedavno, u sklopu tek pokrenutog *Dubrovnik Outbreak Jazz Festivala* svirao u sastavu finskog sastava Vikka Wahla — Kaiho. Usto, u proteklom sezonama sam je doveo niz austrijskih sastava u Zagreb, u klub KCM, u što je uspio uključiti i institucije. U promociju austrijskog jazz uključio se i Austrijski kulturni forum iz Zagreba, a naš će HDS, nakon te nagrade, sigurno naći načina da potpomogne i Ivarovo jazz poslanstvo u Austriji. Iako sve to zahtijeva često iscrpljujući angažman, čini se da tek takvim djelovanjem vještina i virtuoznost jednog mladog glazbenika, pa i scena koja se uvijek mora obnavljati i razvijati, mogu dobiti neku prepoznatu i podržanu trajnu vrijednost.

Dave Holland primio Porin Special Merit Award

Legendarnom britanskom kontrabasistu, skladatelju i članu sastava CrossCurrents Trio, Daveu Hollandu, uoči koncerta u sklopu sezone Jazz.hr u Zagrebačkom kazalištu mladih uručena je *Porin Special Merit Award* za posebna postignuća u glazbi. Tu prestižnu nagradu dosad su dobili mnogi slavni glazbenici, među njima su i jazzisti Arturo Sandoval te trojica koja su nastupila u manifestacijama Jazz.hr-a: Ron Carter, Jean-Luc Ponty te Lee Konitz. Kip izrađen od bračkog kamena Hollandu je, u ime Upravnog odbora *Porina*, uručio ugledni jazz glazbenik Neven Frangeš: »Dave Holland je velikan jazz, aktivni sudionik vrhunske svjetske jazz scene još od šezdesetih godina 20. st., dakle ere 'klasičnog' jazz, ali i svih kasnijih preobrazbi jazz glazbe. Gotovo da nema velikana jazz, od Milesa Davisa nadalje, s kojim nije surađivao.«

Dobitnik nagrade *Grammy*, kontrabasist, bas-gitarist, violončelist, pijanist, gitarist i skladatelj te voditelj big benda, Dave Holland je plodan skladatelj koji je za svoje sastave ili suradnje s raznim glazbenicima napisao više od sto djela. Njegove su skladbe svirali ugledni jazzisti, i ne samo jazzisti, kao što su Hank Jones, Chick Corea, Joe Henderson, Steve Coleman, Cassandra Wilson, Kenny Barron, Gonzalo Rubalcaba, Dave

Neven Frangeš uručuje nagradu *Porin* Daveu Hollandu

Liebman, Sam Rivers, Anthony Braxton, Jack DeJohnette, John Abercrombie, Anour Brahém, Zakir Hussain i drugi. Cijenjen je i kao glazbeni pedagog, predavač na Konzervatoriju Nove Engleske, Banff School u Alberti i Kanadi i u Woodstock Creative Music Studiju. Dobitnik je počasnih doktorata na Berklee School of Music i Konzervatoriju Nove Engleske. (Unison)

Borba za prava *jazza*

U nizu festivalskih događanja, posebno su zanimljivi bili koncerti dvojice mladih jazz skladatelja: gitarista Filipa Pavića (koji je predstavio album *Terra Incognita*) i Ivana Bonačića, jednoga od umjetničkih voditelja toga festivala

Piše: Saša Drach

Kad je Dubrovnik u 16. stoljeću, na istočnom ulazu u Grad podigao Lazarete, karantenu koja je štitila grad od kuge, vjerojatno ni onodobni prorok Nostradamus nije mogao predvidjeti da će se iz tih prostora, šest stoljeća poslije, Dubrovnikom ipak proširiti zaraza — ali jazz glazbom. Naime, posljednjih su godina obnovom i opremanjem spomeničkog kompleksa Lazareti stvoreni sjajni uvjeti za održavanje raznih umjetničkih sadržaja. Operativnim programom *Konkurentnost i kohezija od 2014. do 2020.* za projekt vrijedan više od 33 milijuna kuna (iz europskih fondova sufinancirano je nešto manje od 26 milijuna kuna), Lazareti polako postaju punkt kreativne i kulturne industrije — mjesto izvedbi za publiku različitih afiniteta.

Novopokrenuti festival

Peta loža Lazareta, u tu svrhu posebno

preuređena i akustički tretirana, početkom studenoga, izvan špice turističke sezone, ugostila je novopokrenuti jazz festival na kojemu je od 8. do 10. studenoga ove godine održano sedam sjajnih koncerata.

Umjetnički voditelji *Dubrovnik Jazz Outbreaka*, Ivan Bonačić i Alan Polzner, obojica mladi jazzisti koji su diplomirali na prestižnom Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu, organizirali su odličan program. Okosnicu su činili bendovi njihovih kolega koji su izravno ili neizravno povezani s tom školom. Nastupili su makedonski Cockoo Rack Quintet trubača Trajče Velkova, sastavljen od mladih prvaka tamošnje scene, pariški kvartet Brazilca Felipea Sequeire, međunarodni sastav Finca Vikka Wahla — Kaiho (s našim kontrabasistom Ivarom Robanom Križićem koji je diplomirao u Grazu i upisao doktorski studij u Beču), zatim kvintet kostarikanskog trombonista Luisa Bonille, u kojem svira sjajni novosadski basist Vladimir Samardžić, dubrovački kvartet Ivana Bonačića te Soul on Ice Trio legendarnog američkog bubnjara Howarda Curtisa.

Našla su se u Dubrovniku i dva profesora — Bonilla i Curtis. Curtis je održao glazbenu radionicu za mlade udaralikaše iz muzičke škole u Dubrovniku, ali i za profesionalne glazbenike. Zapažena je bila i izložba originalnih radova američkog fotografa Ire Cohena iz kolekcije dubrovačkog pjesnika i prevoditelja Voje Šindolića. Za nas su posebno zanimljiva bila dva koncerta. Filip Pavić, mlada nada hrvatske jazz scene, gitarist i skladatelj, dobio je u Dubrovniku priliku za prvo koncertno predstavljanje albuma *Terra Incognita*. *Dreamteam* koji je okupio za svoj prvi album doveo je i u Dubrovnik, a to su pijanist Matija Dedić, kontrabasist Zvone Šestak, bubnjar Borko Rupena i slovenski saksofonist Jaka Arh. Intimistički, cizelirani Pavićev album doživio je sjajnu koncertnu promociju.

Umjesto juga

Drugi nastup koji vrijedi izdvojiti održao je kvartet Ivana Bonačića, saksofonista koji se već dokazao sjajnim skladbama (zapažen nastup u Zagrebu s Jazz orkestrom HRT-a i hvaljeni autorski al-

bum *Kraken*). Bonačić je mladi predvodnik dubrovačkog jazz, entuzijast i borac, a navedeni koncert u kojemu su prednjačile njegove skladbe (gostovao je i sjajnim solom u kvintetu Luisa Bonille) bio je njegov veliki trijumf. Dugogodišnja »borba za prava jazz« u Dubrovniku, da se svira mimo ulica i kafića u kojima je jazz eventualno daleka kulis, borba za koncerte i ozbiljne nastupe, sve se to osjetilo u njihovu nastupu. Bio je to trijumf jazz u Lazaretima i trijumf organizatora, predvođenih nositeljicom projekta Zrinkom Lucianović iz *Dubrovačke baštine*. Organizatorima su pomogle gradske strukture i *Dubrovačke ljetne igre* te druge ustanove. Na pomolu su i suradnje s dubrovačkim gradovima prijateljima (između ostalih, kontakti su uspostavljeni i s Montereyem), tako da bi bilo sjajno da ta energija i polet, ali i znanje i upornost entuzijasta koji su projekt počeli, uspije za koju godinu Dubrovnik dostojno pozicionirati na svjetskoj karti jazz.

Bilo je očito da se već tih prvih, još blagih, ranojesenskih dana u studenome, umjesto juga, podno dubrovačkih zidina i Lovrjenca — obilno pjenio jazz.

Ivan Bonačić Quartet izvodio je mahom skladbe svojega osnivača, mladog dubrovačkog saksofonista čije ime nosi

Nagrada za najbolju izvedbu pripala je ženskoj klapi Teranke iz Pule za izvanredno muzikalnu i fino ugođenu izvedbu skladbe *Kapi na obrazin* autorice glazbe i teksta Ane Kodrić Ivelić

53. Festival dalmatinskih klapa Omiš 2019. završio 1. prosinca u Zagrebu jubilarnim, 35. tradicionalnim koncertom u Velikoj dvorani Lisinski

Pismo moja, hrli tamo — Zagrebu na dar

Koncert na kojemu nastupaju mahom omiški laureati, ovaj je put bio posvećen neponovljivom Oliveru Dragojeviću

Piše: Marijo Krnić

Jubilarnim, 35. koncertom *Pismo moja, hrli tamo — Zagrebu na dar*, održanim u nedjelju, 1. prosinca u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, u organizaciji Gradske skupštine Grada Zagreba, Grada Omiša i Festivala dalmatinskih klapa Omiš te pod pokroviteljstvom Gradske skupštine Grada Zagreba, zaključen je 53. Festival dalmatinskih klapa Omiš

2019. Posebnost ovogodišnjega zagrebačkog koncerta, na kojemu sudjeluju mahom laureati omiških natjecateljskih večeri, posveta je neponovljivom Oliveru Dragojeviću. Ove godine sve klape sudionice uz tradicijsku klapsku pjesmu izvele su i po jednu od Oliverovih uspješnica u a cappella obradi. Posljednjom točkom programa, zajedničkom izvedbom pjesme *S ponistre se vidi Šolta* izvođači su se prisjetili i velikoga pjesnika, dugogodišnjega člana Festivalškoga vijeća, akademika Jakše Fiamenga.

Tako je završena još jedna događanja-

ma bogata i vrijednim izvedbama puna omiška festivalska godina. Počela je 26. lipnja svečanim otvorenjem koje je ove godine bilo posvećeno dubrovačkom magu klapske pjesme — Krešimiru Magdiću. Želeći odati dužno poštovanje svojem dugogodišnjem suradniku i prijatelju, iz čijega su pera potekli mnogi stihovi koje je znalački uglazbio, Magdić je svoju autorsku večer posvetio Jakši Fiamengu, predstavivši svoje glazbene kreacije nastale na Fiamengove stihove. Redom ponajbolji i mnogim omiškim nagradama ovjenčani klapski sastavi, poput *Neverina*, *Cesa-*

Zajedničkom izvedbom pjesme *S ponistre se vidi Šolta* izvođači su se prisjetili i velikoga pjesnika, dugogodišnjega člana Festivalškoga vijeća, akademika Jakše Fiamenga

Zlatni štit s povijesnim grbom Grada Omiša četvrti je put pripao klapi Vinčace iz Novog Vinodolskog, koja je osvojila senzibilnim, filigranskim izrađenim, dinamički raskošnim, skladnim, dotjeranim, homogenim, sigurnim i stabilnim pjevom

rica, *Armorina*, *Nostalgije*, *Grdelina* i dr., podarili su nam nadahnute i dotjerane izvedbe djela toga sjajnoga dvojca, u kojima je ostvarena istinska simbioza tona i riječi. Impozantan glazbeni opus barda klapske pjesme prepoznalo je, uz mnoge klapske pjevače, voditelje i ljubitelje klapske pjesme, i Hrvatsko društvo skladatelja, dodjelivši Magdiću Nagradu *Franjo Ksaver Kuhač* za životno djelo. Nagradu mu je tom prigodom uručio predstavnik HDS-a Jovica Škaro. Magdiću i obitelji pokojnoga Jakše Fiamenga uručene su i prigodne plakete Festivala, kao skromni znak zahvale za majstorstva koja nam ostavljaju u naslijeđe.

Natjecateljski dio festivalskoga programa počeo je natjecanjem klapa debitantata u Bolu. Omiška pozornica, san

Žalosti činjenica što je na ovogodišnjem natjecanju debitantata sudjelovalo tek pet klapa, što traži hitnu i snažnu reakciju, između ostalih, vodstva Festivala

svakoga bolskoga debitanta, gubi sav svoj sjaj i smisao ako joj ne prethodi kvalitativno, ali i kvantitativno snažna bolska debitantska večer. Nerijetko se događalo da bolski pobjednici iste godine na omiškim pjacama svježinom zvuka i pristupa klapskoj pjesmi ostvare zavidan umjetnički i natjecateljski rezultat. U tom kontekstu, žalosti činjenica što je na ovogodišnjem natjecanju debitantata sudjelovalo tek pet klapa. To je ujedno i činjenica koja zvuči na uzbunu te traži hitnu i snažnu reakciju, između ostalih, vodstva Festivala, koji je svojim statusom u klapskom svijetu pozvan naći načina i snage mijenjati takvu situaciju. Devetnaesta bolska večer, za razliku od lanijske, koja je bila kvalitativno heterogenija i u kojoj su se pojavile i od ostalih odskočile tri jako dobre klape (ženske klape *Luše* i *Sorelo* te muška klapa *Idro*), izvedbenom je razinom bila prilično ujednačena, ali, nažalost, nije ponudila neka vrednija ostvarenja. Pobjedila je ženska klapa *Izgero* iz Lumbarde (voditelj Roko Radovan), predstavivši se dvama tradicijskim napjevima (*Majko mila*, *Majko draga* i *Milane*, *Milane*) u zanimljivim, lepršavim, ludički skovanim i ženskoj klapi primjerenim obradama njihova voditelja, za koje će vrijeme i sud struke tek utvrditi vode li klapsku pjesmu u nekom novom smjeru ili su tek razigrani kratki proplamsaj u njezinoj dugoj povijesti.

Blatska pozornica

Još donedavna jedna od najkvalitetnijih večeri omiškoga Festivala, Večer mješovitih klapa, u kojoj smo iz godine u godinu svjedočili iznimnim izvedbama, koja je javnosti predstavljala visok izvedbeni domet sjajnih (mješovitih) sastava, poput *Versa*, *Kampanella*, *Basce*, *Signuma* i dr., koja je svake godine predstavila šarolikost mješovitih klapskih sastava te različite pristupe klapskoj pjesmi u pravilu desetak klapa sudionica, ove je godine na blatsku pozornicu dovela tek četiri ansambla. Istini za volju, mnoga ostvarenja kojima smo svjedočili tu večer bila su na visokoj ili u najmanju ruku na solidnoj razini; *nota bene*, izvedbe su kvalitetom bile iznad mnogih koje smo čuli u ovogodišnjim izbornim večerima u Omišu. Ipak, činjenica da su sudjelovala tek četiri sastava (peti je u posljednjem trenutku odustao od natjecanja) ostavlja gorak okus i strepnju da će se taj kvalitetan i vrijedan program Festivala ugasi. Pobjedu je zaslužila klapa *Kampanelli* iz Donjih Kaštela (voditeljica Mira Đukić Milašević), izvevši sljedeće tri pjesme: *Ti si nestala tiho* Vladimira Vicića, u obradi Eduarda Tudora, *Plavi putevi mora* Marija Nardellija, u obradi Nikole Bublea te tradicijsku *Garifule*, *cviće moje*, u obradi Ljube Stipišića. Poj tih vrsnih i iskusnih klapskih pjevača osvaja izvan-

rednom muzikalnošću, nježnošću i dotjeranošću. Njihova pjesma zvuči i odiše profinjenošću i elegancijom, a interpretativne vrhunce (nešto poput muške klape *Šuffit*) dosežu u lirskim, melankoličnim, intimnim skladbama. Prve dvije skladbe natjecateljskoga programa ponudile su nam upravo to, umiveno i nježno, prepoznatljivo lice toga poslovično uigranoga i dobro ugođenoga sastava. Želeći prezentirati širinu interpretativnih mogućnosti, odmaknuti se od lirčnosti, *Kampanelli* su za treću skladbu odabrali tradicijsku pjesmu koja traži jedar, čvrst, pomalo robusni ton. Kad god je to moguće, takav je pristup logičan, opravdan i poželjan, no u konkretnom slučaju nije osobito uspio. Dapače, treća je skladba razotkrila sve one male nesavršenosti toga sastava. Interpretacija je bila pomalo hladna i suzdržana, zvukovno nedorađena i nedorečena te je u izvjesnoj mjeri narušila dojam u cjelini vrlo dobroga nastupa toga sastava.

Nagrade najboljima

Uspješna je bila i Večer novih skladbi, festivalski sadržaj koji svake godine izaziva veliko zanimanje i stručne javnosti i poklonika klapske pjesme. Ovaj je put praižvedeno 11 skladbi, a najboljom je, odlukom stručnoga ocjenjivačkoga suda, proglašena skladba *Zlamenuj se* Vicka Dragojevića, na stihove Pjera Mirića. Skladbu je uzorno izvela muška klapa *Stine* iz Zagreba. Drugu nagradu stručnoga povjerenstva osvojila je skladba *Dok ti ne dođem* Line Ivanković, na stihove Ružane Kovač, u izvedbi ženske klape FA *Lindó* iz Dubrovnička. Treću nagradu zavrjedila je skladba *Bašćinski glasi* Duška Tambače, na stihove Jakše Fiamenga, u izvedbi muške Klape *Filip Dević* iz Splita. Nagrada za najbolju izvedbu pripala je ženskoj klapi *Teranke* iz Pule za izvanredno muzikalnu i fino ugođenu izvedbu skladbe *Kapina obrazin* autorice glazbe i teksta Ane Kodrić Ivelić. Publika je pak svojim glasovima nagradila skladbu *Ča to more ima* Tonija Eterovića, na stihove Nede Zubana, koju je otpjevala ženska klapa *Floret* iz Tučepa. Nagrada za najbolji tekst pripala je Pjeru Miriću za skladbu *Zlamenuj se*.

Tamburaši uz klape

Uz natjecateljske večeri, ovogodišnji Festival ponudio je i nekoliko pažnje vrijednih koncerata. Održana je Večer tradicijskih napjeva, u kojoj je osam klapa izvodilo rjeđe izvođene i gotovo zaboravljene tradicijske napjeve u obradama eminentnih, davno potvrđenih klapskih znalaca. Upriličen je i tradicionalni koncert *Grad Zagreb Gradu Omišu*, koji se pod pokroviteljstvom Gradske skupštine Grada Zagreba ove godine održao 24. put. Uz Tamburaški orkestar HRT-a, pod ravnanjem Siniše Leopolda, sudjelovali su: Đani Stipa-

ničev, Danijela Pintarić, Mirko Švenda Žiga, Gordana Ivanjek Tušek i muška klapa Oneum. Zanimljivost ove godine svakako je Večer klapa iz iseljeništa. Neobičan i vrijedan (glazbeni) doživljaj pružili su nam: muška klapa Astoria iz New Yorka (SAD), muška klapa Croatia iz Münchena (Njemačka), mješovita klapa Kartolina i dječja klapa Fritule iz Windsora (Kanada), ženska klapa Valovi iz Buenos Airesa (Argentina), muška klapa Samoana s Novog Zelanda te kao posebni gosti — barbershop kvartet Studio 4 (SAD).

Ženska završnica

Ipak, najviše su zanimanja izazvale završnice natjecanja ženskih i muških klapa. U ovogodišnjoj završnoj večeri ženskih klapa nastupilo je deset najbolje ocijenjenih klapa u izbornim večerima. Prema odluci stručnoga ocjenjivačkoga suda, pobjednica, dobitnica *Zlatnoga štita s povijesnim grbom Grada Omiša* je klapa Orca iz Splita. Druga nagrada stručnoga ocjenjivačkoga povjerenstva i prva nagrada publike pripala je klapi Luše, također iz Splita.

Klapa *Teranke* iz Pule osvojila je treće mjesto stručnoga ocjenjivačkog povjerenstva, a treću nagradu publike osvojila je omiška klapa *Mirabella* Czk. Klapa *Ankora* iz Podstrane dobitnica je druge nagrade publike.

Novi izazovi

U muškoj završnici, u kojoj je sudjelovalo jedanaest klapa, *Zlatni štit s povijesnim grbom Grada Omiša* četvrti je put pripao klapi *Vinčace* iz Novog Vinodolskog, koja je osvojila senzibilnim, filigranski izrađenim, dinamički raskošnim, skladnim, dotjeranim, homogenim, sigurnim i stabilnim pjevom. *Srebrni štit* dodijeljen je lanijskim pobjednicima, klapi *Stine* iz Zagreba, a *Brončani štit* pripao je klapi *Bošket* iz Zagreba. Publika je najviše glasova poklonila domaćoj klapi *Oneum*. Druga nagrada publike pripala je klapi *Bošket* iz Zagreba, a treća nagrada publike klapi *Contra* iz Splita.

Zaključno recimo da je za nama još jedan uspješni omiški Festival, koji je ipak nagovijestio nove izazove s kojima će

se vodstvo morati uhvatiti ukoštac. Uz čestitke organizatorima i klapskom puku, izrazimo nadu da će već sljedeći Festival ponuditi adekvatna rješenja ili da će se barem ta rješenja nazreti.

VLADZEMUNIK/FDK

Hrvatsko društvo skladatelja prošloga je ljeta u Omišu Nagradu *Franjo Ksaver Kuhač* za životno djelo dodijelilo dubrovačkom magu klapske pjesme — Krešimiru Magdiću. Nagradu mu je u ime HDS-a dodijelio njegov član Jovica Škaro

Za nama je još jedan uspješni omiški Festival, koji je nagovijestio nove izazove s kojima će se njegovo vodstvo morati uhvatiti ukoštac

U sklopu Večeri klapa iz iseljeništa na omiškom 53. FDK-u nastupila je dječja klapa Fritule iz kanadskog Windsora

VLADZEMUNIK/FDK

Spomenik Mao Ce Tungu u gradu Chengduu

Razgovor s maestrom Sinišom Leopoldom u povodu prvoga gostovanja Tamburaškoga orkestra HRT-a u Kini (8. – 18. studenoga 2019.)

Kineska je publika pjevala s nama

U sklopu Hrvatsko–kineske godine kulture i turizma, na pet su koncerata u gradovima Chengdu, Meshian, Pengshan i Deyang izvedene hrvatske umjetničke i tradicijske skladbe izvorno pisane ili obrađene za tambure

Piše: Ana Vidić

O d 8. do 18. studenoga Tamburaški orkestar Hrvatske radiotelevizije, uz svojega šefa dirigenta Sinišu Leopolda, gostovao je u Narodnoj Republici Kini u sklopu Hrvatsko–kineske godine kulture i turizma. Riječ je o manifestaciji koja je od travnja do prosinca 2019. godine predstavila brojne hrvatske i kineske kulturno–umjetničke i turističke programe kao zajednički projekt Ministarstva kulture i Ministarstva turizma Republike Hrvatske te Ministarstva kulture i turizma Narodne Republike Kine.

U glavnom gradu pokrajine Sečuan, Chengduu, 2018. godine potpisan je sporazum o umjetničkoj suradnji Kine i država srednje i istočne Europe, a upravo se ondje, od 10. do 17. studenoga 2019. održao Glazbeni tjedan Kine i država srednje i istočne Europe. Tamburaški orkestar HRT-a i maestro Siniša Leopold stigli su na poziv Centra za inozemnu i kulturnu razmjenu grada Chengdua, i uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, te održali pet koncerata u sklopu spomenutog Glazbenog tjedna: 11. studenoga u Meshianu, 12. studenoga u Chengduu, što je bilo i svečano otvorenje festivala, 13. studenoga u Pengshanu, 14. studenoga u Deyangu te 16. studenoga ponovno u Chengduu. Na programu su dakako bile hrvatske umjetničke i tradicijske skladbe izvorno pisane ili obrađene za tambure.

Uoči Špelancija

Maestro Siniša Leopold našao je vremena za razgovor o brojnim doživljajima i dojmovima iz Kine između priprema Tamburaškoga orkestra HRT-a za tradicionalni humanitarni koncert za djelatnike i pacijente Kliničke bolnice Sv. Duh 23. prosinca te za redoviti novogodišnji koncert Valceri, polke i druge špelancije 1. siječnja 2020., koji se ovaj put održava u Hrvatskom narodnom kazalištu u Varaždinu. Vodili ste Tamburaški orkestar HRT-a na brojne turneje po cijelome svijetu — po Kanadi, Sjevernoj i Južnoj Americi, Maleziji, Australiji,

Južnoafričkoj Republici... Je li ovo gostovanje po nečemu bilo posebno?

Prvi put smo gostovali u dalekoj i velikoj Kini. Prošli smo puno toga na različitim kontinentima i uvijek se nađe stvari koje vas impresioniraju. Kina je zanimljiva zemlja u svakom smislu, od veličine zemlje do impozantnih zgrada, trgova, parkova... Iznenadilo me nekoliko stvari: odakle crpe tu rasvjetu; na svakom trgu kad dođete, sve bliješti kao da ste u Las Vegasu; automobili koji se nečujno voze po gradu, većinom su na struju. Nisam vidio ni jedan motocikl na benzin, samo na struju. I većina bicikala, ako nisu na nožni pogon, onda su na struju. Pitam se odakle crpe tu energiju... Dojmila me se dopadljivost i jednostavnost tih ljudi, koji su, kao uostalom i mi njima, na prvi pogled gotovo svi isti. Naši vodiči, simpatični volonteri koji su se brinuli 24 sata da nam ništa ne nedostaje, u početku su bili malo rezervirani i službeni, a već drugi dan, zahvaljujući našim članovima orkestra koji su ih naučili neke riječi, prije doručka pozdravljali su s 'bok'. Prisnost se vidjela pogotovo na samom odlasku; kad smo se opraštali, potekle su i suze, bili su zaista tužni što napuštamo njihovu zemlju.

Vaš prvi koncert upriličen je u gradu Meshianu. Kako je izgledao taj prvi susret s domaćinima i s kineskom publikom?

Prvi koncert je bio u predivnoj, velikoj dvorani. Već prije probe osjetila se velika ozbiljnost u organizacijskom smislu, sve se unaprijed znalo što, kako i gdje treba napraviti i kako ozvučiti. I ono što nam je svima bilo ugodno iznenađenje, na svim koncertima zvučali smo izvrsno, ujednačeno, zvuk tambure je bio prirodan i to nas je zaista frapiralo — ljudi koji su nas prvi put vidjeli i čuli, i uopće tada upoznali instrument koji se zove tambura — da su tako dobro reagirali u stručnom smislu kao ton–majstori i producenti zvuka.

Ritamski impuls

Nama je pripala čast da zasviramo pri početku programa u Meshianu. Već taj prvi kontakt s

kineskom publikom bio je izvanredan. Inače suzdržana kineska publika, koja nije vična ne-

Članovi Tamburaškoga orkestra HRT-a jedini su slobodni dan kineske turneje iskoristili za posjet budističkoj svetoj planini Emei: Vjekoslav Klešćić, Marko Blašković, Dino Celizić, Igor Tinodi, Kruno Gabaj, Davor Grah i Dubravko Češnjak

DINO CELIZIĆ

Tamburaški orkestar HRT-a sa svim sudionicima koncerta u 17-milijunskome Chengduu, glavnom gradu pokrajine Sečuan

Tamburaški je orkestar dosad gostovao u Kanadi, Sjevernoj i Južnoj Americi, Maleziji, Australiji i Južnoafričkoj Republici, a ovo je bilo njegovo prvo gostovanje na Dalekom istoku

DAVOR GRAH

kom posebnom pljesku, sjajno je reagirala. Kad smo počeli svirati neke ritmičnije skladbe, pogotovo naše tradicijske plesove i pjesme, publika je odmah pljeskom reagirala na ritamski impuls, i to pri izvedbi. Organizatori su bili zadovoljni našim programom. Zamolili su nas da neke skladbe ponovimo i na drugim koncertima. Dvorane su bile od oko 600–700 mjesta do sportskog prostora, kad smo nastupali u jednom koledžu (u Pengshanu), koji prima oko 1500 ljudi. Prostor se u desetak minuta ispunio studentima i njihovim profesori-

ma. Prijem je bio izvanredan i kod te mlađe publike koja je prvi put slušala takvu glazbu.

Glavni zadatak vaše turneje bio je predstavljanje hrvatske glazbe za tambure. Kako ste koncipirali program?

Cijela je turneja bila vrlo važna jer joj je cilj bio predstavljanje hrvatskih skladatelja i njihovih djela, pisanih uglavnom za naš orkestar. Raspon repertoara bio je posložen tako da smo se kretali

u poznatim glazbenim profilima koji se izvode na tamburi: od naše originalne tradicijske glazbe, narodnih plesova i pjesama, od kojih je neke orkestar i zapjevao, do skladbi koje su napisali uvaženi skladatelji i posvetili ih upravo nama, uz neke malo ekstravagantnije izvedbe. Izvodili smo skladbe Tomislava Uhljaka, Zlatka i Bože Potočnika, Mladena Tarbuka, nešto od mojih skladbi, primjerice *Etnofoniju*. U programu je bila i skladba *Zlatne tambure* Miljen-

ka Prohaske koju je veliki maestro posvetio našem orkestru za 60. obljetnicu našega rada, kao i *Instrumentale preobrazbe starohrvatske pučke pjesme* Igora Kuljerića. Te su kompozicije prepoznatljiva tamburaška literatura.

Šlag na torti

Uvrstili smo i neke skladbe koje samo mi izvodimo na tamburama, primjerice onu mladoga Filipa Novosela, pi-

Siniša Leopold na planini Emei skuplja nadahnuća za nove skladbe, koncerte, projekte i gostovanja

sanu u modernom jazz stilu i nazvanu, ne slučajno, *Made in China*. Tu skladbu su slušatelji odmah s oduševljenjem prihvatili jer su u njoj prepoznali motiv jedne stare narodne kineske pjesme. Na kraju je uvijek, kao šlag na torti, bio doprinos našega člana orkestra Romana Grossa, koji je obradio jednu od najpoznatijih kineskih pjesama, šansonu *Mjesec predstavlja moje srce*. Tu pjesmu je orkestar i zapjevao. Na svim koncertima izvodili smo je kao dodatak; pjevali smo je na kineskom, zahvaljujući kolegi Romanu koji si je dao truda, pa smo naučili originalan izgovor riječi, što je njima bilo veliko iznenađenje. Uvijek bi na tu izvedbu cijela dvorana ustala i, kako je običaj, publika bi upalila svjetla na svojim mobilima i zapjevala s nama. To su bili nezaboravni trenuci na svakom koncertu.

Oduševljenje publike

Kako je publika reagirala na našu tradicionalnu glazbu?

Moram reći da je publika na svim kon-

certima izvanredno reagirala na naše narodne plesove — sastavio sam potpuri kojim smo u pet minuta prošli kroz hrvatsku glazbu od Međimurja, Slavonije, Dalmacije do pjesme *Serbus, Zagreb*, koju su članovi orkestra također zapjevali. To je bilo prepoznato kao autentična hrvatska glazba. Već na našem prvom nastupu, kad sam nas predstavio i rekao da dolazimo iz jedne male zemlje koja je njima vjerojatno potpuno nepoznata i ima oko četiri milijuna stanovnika, čuo se tihi žamor u publici. Pretpostavljam da su se čudili kakva je to zemlja s tako malo stanovnika, a mi smo boravili u gradu koji ima gotovo 18 milijuna stanovnika. Njihov je običaj i da se vole fotografirati s izvođačima koji nastupaju. Čuo sam nešto o tome i prije, ali nisam očekivao da će to tako izgledati. Mi završimo, odsviramo bis, oni plješću, mi se naklanjamo, dajem znak orkestru da možemo sići s pozornice, kad prvi redovi publike dolaze na pozornicu i žele se slikati s nama. Nakon jednog koncerta mi je trebalo gotovo pola sata da dođem do garderobe.

Na kraju je uvijek bio doprinos našega člana orkestra Romana Grossa, koji je za tambure obradio jednu od najpoznatijih kineskih pjesama, šansonu *Mjesec predstavlja moje srce*, koju smo svirali i pjevali na kineskom

Vaše gostovanje, točnije nastup na otvorenju Glazbenog tjedna u Chengduu 12. studenoga, pratili su veleposlanik Dario Mihelin i savjetnica iz Veleposlanstva Republike Hrvatske u NR Kini Bisera Fabio, koja je izrazila želju da ponovno gostujete.

Nakon nastupa na otvorenju Festivala, razgovarali smo s gospođom Fabio, koja se odmah vraćala u Peking. Izrazila je volju da nas opet rado vidi u Kini. Domaćini su bili oduševljeni koncertom, pa je i ona rekla da bi bilo lijepo kad bismo opet došli, pa možda posjetili i Mongoliju, gdje će se također održati jedan međunarodni festival. No za sada je to samo ideja, ali svakako bi se i mi rado vratili u Kinu.

Što takvo gostovanje, turneja na kojoj se orkestar susreće s novom publikom i okolnostima, znači za rad ansambla u usporedbi s redovitim koncertnim nastupima u Zagrebu i Hrvatskoj?

Od svoje 16. godine počeo sam putovati s raznim ansamblima po svim kontinentima i već tada shvatio važnost takvih turneja. Primjerice, s Ansamblom *Joža Vlahović* 1974. boravio sam u Indiji, Pakistanu i Afganistanu. Kad sam kao dirigent počeo voditi Tamburaški orkestar HRT-a, činilo mi se potrebnim da ansambl putuje i pokazuje diljem svijeta svoje umijeće. Zato mi je posebno drago što smo realizirali to kinesko gostovanje, uz veliku pomoć Ministarstva kulture, HDS-a i naše kuće, Hrvatske radiotelevizije. Smatram da su gostovanja vrlo važna karika u djelovanju našega orkestra koji će za dvije godine proslaviti 80. obljetnicu kontinuiranog postojanja. Na takvim turnejama se više družimo i izvan radnih obaveza. Ponekad provedemo zajedno više vremena nego sa svojim obiteljima. U tom se smislu orkestar homogenizira i dobiva novi poticaj, stvori se imaginarna iskra koja zablista, a to je jak i bitan poticaj za daljnji rad.

Komentari hrvatskog veleposlanika u Kini na kinesku turneju Tamburaškog orkestra HRT-a

Gostovanje su pratili savjetnica u Veleposlanstvu RH u Narodnoj Republici Kini

Bisera Fabio i veleposlanik Dario Mihelin koji nam je otkrio svoje dojmove: »Na svečanom otvorenju Glazbenog festivala u Chengduu, naši su se umjetnici potrudili dati ne samo svoj kulturni nego i turistički doprinos cijeloj *Godini turizma i kulture* jer su se cijelo vrijeme nastupa u pozadini scene puštale snimke iz Hrvatske koje prikazuju turističke ljepote naše zemlje. I na taj način su potvrdili svoju profesionalnost i temeljit pristup svojoj kineskoj turneji. Bilo bi nam zaista drago Tamburaški orkestar ponovno vidjeti u Kini, na nastupima i u drugim gradovima te velike i fascinantne zemlje.« Uz hrvatske umjetničke i tradicijske skladbe, izvorno skladane ili obrađene za tambure, iz pera Igora Kuljerića, Mladena Tarbuka, Siniše Leopolda, Miljenka Prohaske, Bože i Zlatka Potočnika, Borisa Beninija i Filipa Novosela, te narodne plesove i pjesme, tamburaši su oduševili domaćine i izvedbom poznate kineske pjesme u obradi Romana Grossa, člana Tamburaškog orkestra HRT-a. Što ta pjesma znači Kinezima, otkrio nam je veleposlanik Mihelin: »Posebno je oduševljenje izazvala obrada jedne od najpoznatijih kineskih šansona *The Moon Represents My Heart*, slavne pjevačice Tere-se Teng, koja je kineski *evergreen* i s kojom su hrvatski glazbenici zaista osvojili srca publike u Sečuanu. Gostovanje Tamburaškog orkestra Hrvatske radiotelevizije u pokrajini Sečuanu, u sklopu *Godine turizma i kulture između Hrvatske i NR Kine*, zaista je bio veličanstven događaj, ne samo zbog osobnog i profesionalnog angažmana glazbenika, nego i njihove interakcije s inače suzdržanom i stidljivom kineskom publikom.« (Glazba HRT-a)

Uz Tamburaški orkestar HRT-a Ibrica Jusić ostvario dječjački san

Koncert *Ibrica i tamburica* nastavak je tradicije maestra Leopolda i Tamburaškog orkestra HRT-a da u svojem koncertnom ciklusu ugošćuju najvažnija imena hrvatske glazbene scene

Piše: HRT

Koncert *Ibrica i tamburica* nastavak je tradicije maestra Siniše Leopolda i Tamburaškog orkestra HRT-a da u svojem koncertnom ciklusu ugošćuju najvažnija imena hrvatske glazbene scene. A Ibrica Jusić, sa svojom gitarom, vodeći je trubadur i šansonijer ne samo u Hrvatskoj. Iako je proslavio 55 godina estradne karijere, dobio nagradu *Porin* za životno djelo (2019.), i dalje je jednako vitalan, energičan i spreman za nove izazove. »Još kao dječak, svirajući bisernicu u školskom orkestru,« otkrio je na koncertu Ibrica, »sanjao sam da ću jednom svirati s Tamburaškim orkestrom HRT-a.« Svoju ljubav prema tamburi nije zaboravio, a suradnja s maestrom Leopoldom počela je na Krapinskom festivalu 2017., na kojem je Ibrica interpretirao *Suzu za zagorske brege* te tada uvidio da se uz tambure može svirati sve — i slavonske i dalmatinske pjesme i sevdalinke.

Iz različitih krajeva

Na programu koncerta na kojemu je uživala puna dvorana Studija *Bajsić* na zagrebačkom Prisavlju, našle su se tradicionalne pjesme iz različitih krajeva — *Dubrovačka kontrančanka* (u izvedbi Tamburaškog orkestra HRT-a), *Da smo se ranije sreli* (u solo izvedbi Ibrice Jusića),

Ima dana, Lijepi li su mostarski dućani i *Na te mislim*, kao i autorske skladbe Ibrice Jusića i drugih autora. Čuli smo njegove *Sonet za tamburu*, koji je posvetio Slavoniji, i svevremensku uspješnicu *U svakom slučaju te volim*, ali i *Suzu za zagorske brege* (A. Bešenić — Z. Špišić — obr. N. Kalogjera), *Baladu iz predgrađa* (D. Cesarić — H. Hegeđušić — obr. S. Leopold), *Nikolinu* (T. Zuppa — P. Gotovac — obr. J. Cvitanović), *Jesenje lišće* (V. Tornjanska — A. Joyce — obr. S. Mihaljinac), *Finili su, Mare, bali* (T. Zuppa — P. Gotovac — obr. S. Mihaljinac), *Odlazak* (T. Ujević — A. Dedić — obr. R. Purić), *Osobenjaka* (Z. Golob — P. Gotovac — obr. J. Cvitanović) i *Svirci moji* (D. Britvić — S. Leopold — obr. S. Leopold). Na oduševljeni pljesak publike, Ibrica je otpjevao još dvije pjesme legendarnih Dubrovačkih trubadura — *Dok palme njišu grane* i *La musica di notte*.

Pas Bond

U razgovoru s voditeljicom koncerta Ljiljanom Vinković, Ibrica se prisjetio svojih početaka na dubrovačkim skalama, prvog nastupa na Zagrebačkom festivalu... ali i anegdota tijekom bogate karijere — zaljubljenih parova čijoj su ljubavi njegove pjesme dale dodatnu čar, kao i nastupa na brucešijadi, kad mu je prišla mlada djevojka i rekla kako je njezina majka, dok ju je radala, s radija čula njegovu pjesmu *Margareta* i pomislila — ako rodim kćer, zvat će se Margareta. »I evo — Margareta stoji pred vama.«

Tamburaški orkestar HRT-a, maestro Siniša Leopold, Ibrica Jusić i njegov pas Bond svima koji su stigli u Studio *Bajsić* HRT-a koncertom su uljepšali hladnu, gotovo zimsku noć pa su svi kući pošli s toplinom u srcu koja je, nadamo se, potrajala do blagdanskih dana.

Koncert je uljepšao hladnu, gotovo zimsku noć pa su svi kući pošli s toplinom u srcu koja je, nadamo se, potrajala do blagdanskih dana

»Još kao dječak, svirajući bisernicu u školskom orkestru,« otkrio je na koncertu Ibrica Jusić, »sanjao sam da ću jednom svirati s Tamburaškim orkestrom HRT-a.«

Trnjanski fakini zvjezdanog statusa

»Zvijezde stvara publika. A ja sam obični, nekad bi rekli, trnjanski fakini. A ako moja publika misli da zaslužujem i taj sjajni naziv, onda nek' bude tak'«

Razgovarao: Mladen Pavković

Drago Diklić (81) je legenda hrvatske zabavne i jazz glazbe. Iza njega su brojni nastupi, festivali, albumi... gotovo 65 godina glazbenog umjetničkog rada. Tu svoju veliku i uspješnu obljetnicu proslavio je 19. studenoga 2019. pred prepunom Dvoranom Vatroslava Lisinskog, gdje je gotovo svaku pjesmu pratilo oduševljenje publike.

Na pitanje o dojmovima s koncerta, odgovorio je: »Osjećao sam se predивно, kao da sam u svijetu mladosti. Koncert smo nazvali *Zagreb je najljepši grad*. Mnogi su znali moje pjesme, pa je teško reći – ima li ili nema nešto bolje za jednog glazbenika koji je prošao niz velikih pozornica, u zemlji i inozemstvu. No jako mi je drago što su navratili i neki moje kolege, ali i kolegice, dok sam posebno priznanje dobio od gradonačelnika Milana Bandića.«

Prvi doček

Osim kao pjevač, poznat je i kao vrstan saksofonist i violinist, ali i vođa glazbenog sastava Profesionalci. Skladateljskim se radom počeo baviti 1963., a pjesme iz tog razdoblja *Još samo večeras* i *Oprosti, volim te*, slušaju se i danas. Samo za Radio Zagreb snimio je oko dvjesto skladbi. Dobitnik je mnogih nagrada i priznanja, od kojih treba istaknuti *Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića*, *Josip Slavenski*, *Milivoj Korbler*, *Porin* i druge. Bio je i direktor Zagrebačkog festivala. Od 1991. njegovom je za slugom na *Zagrebfestu* izvede-

no oko 130 domoljubnih pjesama, od kojih se mnoge i danas svakodnevno slušaju. Inicirao je, organizirao i realizirao prvi doček Nove godine (1988./1989.) na zagrebačkom Trgu bana Jelčića (tada Trgu Republike). Godstovao je diljem Europe, ali i šire. Osim glazbe, njegova velika ljubav je i *bridge*, koji je baš zahvaljujući njemu u Hrvatskoj stekao brojne poklonike (o tome je objavio i knjigu *Bridž, igra i sport*).

Kad smo ga pitali kako ocjenjuje hrvatsku zabavnu glazbu, odnosno gdje smo mi u odnosu na one u tzv. regiji, uz ostalo je rekao: »Nažalost, hrvatska zabavna glazba nije više, kao što je nekad bila, u vrhu europske glazbe. Nema više prepoznatljivih skladatelja i melodija koje se pamte. Zabavna glazba mojeg vremena bila je u svjetskim trendovima.« Drago Diklić već sada i u 2020. priprema nove skladbe, ali i neke možda još veće nastupe. Naime, čuli smo da mu je, nakon velikog uspjeha u *Lisinskom*, hrvatski producent Vladimir Mihaljek Miha, koji je do sada organizirao bezbroj nastupa najboljim hrvatskim i drugim zabavljačima, poručio: »Drago, idemo u Arenu!« A kad to kaže Miha, treba mu vjerovati! U nastavku donosimo cijeli razgovor s Fikom.

Sudjelovali ste i na mnogim festivalima. Kakva je razlika između tih manifestacija nekad i danas?

Festivali su u početku, posebno Zagrebački festival, bili prezentacija novih melodija i skladatelja, a ne pjevača. Pobjeđivali su skladatelji. S vremenom se sve promijenilo i festivali su postali nadmetanje pjevača, s kupovanjem glasova i slično. Sve se svelo na sasvim drukčiju svrhu održavanja festivala. Autori, bez kojih pjesama ne bi ni bilo, ma-

knuti su u drugi plan. Tipičan primjer su pjesme Zdenka Runjića, za koje mnogi kažu, pa i misle, da su Oliverove.

Festivalski praznik

Bili ste dugo godina i direktor Zagrebačkog festivala. Čini se da se taj festival pretvorio u »obični« koncert? Naime, nema više »zvijezda«, ali ni pravih skladbi. Ili se to nama samo tako čini?

Zagrebački festival oduvijek je bio vodeći festival zabavne glazbe u nas. Tek poslije nastali su Opatijski i Splitski, pa onda i ostali. Zagrebački festival vodio sam 12 godina, a onaj 1971. bio je najveći ikad održan u tadašnjoj Jugoslaviji. Šest dana je Zagreb bio u festivalskom ozračju. Ne samo glazbene dvorane, uključujući i Hrvatsko narodno kazalište, sa šansonama, nego i hoteli i ugostiteljski objekti cijeloga grada. To je bio pravi festivalski praznik glazbe i ugodaja. Dobio je europsko priznanje, kao najbolji europski festival. »Zvijezde« više ne dolaze na festivale ako je festival natjecateljski, da ne bi izgubile na rejtingu. Nama, nekad, to nije bilo važno. Vladao je sportski duh, a natjecali su se skladatelji, a ne pjevači.

Pravi hitovi

Što je važno za uspjeh, poglavito da se netko dugo, poput vas, održi na estradnoj sceni?

Važno je biti svoj, na umjetnički i prepoznatljiv način, stvarati dobru glazbu, znati interpretirati i pjevati, i šarmirati publiku, koja je uvijek strog kritičar.

Autor ste brojnih skladbi, od koje su neke danas i »bezvremenske«. Kad ste pjevali *Opet si plakala* i ostale hitove, jeste li vjerovali u njihov veliki uspjeh?

Autori, bez kojih pjesama ne bi ni bilo, maknuti su u drugi plan. Tipičan primjer su pjesme Zdenka Runjića, za koje mnogi kažu, pa i misle, da su Oliverove

Skladatelj uvijek piše glazbu s nadom da će se svidjeti publici i postati popularna. To, naravno, ne uspije uvijek u cijelosti, ali kad vam se melodije, koje u početku i nisu odmah bile najpopularnije, sviraju i slušaju dulje od pedeset godina, onda o kvaliteti i popularnosti više nema sumnje. To su pravi 'hitovi', za razliku od mnoge današnje glazbe, za koju ja u šali, ali i s pravom, kažem da je 'za hititi'.

U zagrebačkoj Dvorani Vatroslava Lisinskog, kao što smo rekli, održan je vaš veliki koncert (rasprodan deset dana prije!). Neki su dometnuli da je to bio i »najveći skup glazbenih Zagrepčana«, to prije što ste baš za tu prigodu napisali i dvije pjesme o glavnom gradu (na stihove Enesa Kiševića). Dugo vam je trebalo da se pojavite u tako velikoj dvorani. Zašto?

Uvijek sam više volio klubove i manje dvorane, jer je moja glazba sentimentalna i intimna. Takvu intimnu atmosferu vro je teško postići u velikim dvoranama, da ne spominjem 'arene' i sl. Dvorana *Lisinski* je na gornjem rubu takvih intimnijih prostora. Odlična dvorana za ozbiljnu, a nešto manje za zabavnu glazbu. Uvijek mi je žao što Zagreb nema bar jednu koncertnu dvoranu s oko 800 mjesta, kakva je nekad bila dvorana Studenskog centra, gdje su se također održavali festivali. No ta dvorana je prije svega kino. Možda bi sada u novom dijelu Zagreba dobro došla jedna upravo takva, nešto manja i intimnija dvorana za 'ozbiljniju' zabavu i klasičnu glazbu.

Prepoznatljiv stil

Tko su za vas 'zvijezde'? Smatrate li se i vi jednom od njih?

Zvijezde stvara publika. A ja sam obični, nekad bi rekli, trnjanski fakir. A ako publika misli da zaslužujem i taj sjajni naziv, onda nek' bude tak'.

Koliko su mladi pjevači i skladatelji zahvalni kad im pomognete u karijeri? A mnogima ste pomogli...

Ima ih raznih. Neki, nakon što postanu popularniji, zaboravljaju tko im je pomagao u početku. No takvi, kao po nekom pravilu, vrlo brzo i odlaze. Rado sam pomagao mladim, talentiranim pjevačima i glazbenicima, a to radim i danas, kad smatram da to ima smisla i budućnosti.

Pretpostavljamo da i dalje skladate. Razlikuju li se te pjesme, i po čemu, od onih koje ste napisali u vremenu kad su nastali neki od vaših legendarnih hitova?

Imam dosta skladbi koje nisam objavio, jer sam po prirodi malo i lijenčina. Ali, kojiput naravno, volim probati različite forme. Pa su *Još samo večeras*, *Opet si plakala* i mnoge druge moje *evergreenske* pjesme, drukčija forma od *Vse bum zapil*, *Gde si sad*, *moj prijatelj* i ostalih zagorskih popevki. Dragec Diklić se uvijek prepozna.

Pohvala 'penzićima'

Nego, što je s Profesionalcima...

Profesionalci su svojevremeno bili jedan od najpopularnijih, a mogu s ponosom kazati, i najboljih malih orkestara u nas. Vodio sam septet, nonet, pa i big bend od 18 glazbenika. Svi moji orkestri bili su izvanredni, u njima su svirali samo naši najbolji glazbenici. Ako vam kažem da je od 18 kolega iz mog big benda 16 otišlo, kako Indijanci kažu, »u vječna lovišta«, onda je razvidno zašto je mojih Profesionalaca sve manje. Sad radim pretežito s kvartetom najboljih glazbenika, a u *Lisinskom* su me pratili Julije Njikoš, Ante Gelo, Mladen Baraković i Josip Cvitanović; gost mi je bio Hrvoje Hegedušić.

Svojevremeno ste osnovali i izdavačku kuću...?

Moja izdavačka kuća ALTA Music postoji i radi i danas. Nažalost, nema nasljednika iz familije, ali se nadam da će ipak postojati uz neke entuzijaste slične meni. ALTA je organizirala i moj slavljenički koncert u Dvorani *Lisinski*.

Želite li još nešto reći, dodati, poručiti?

Želio bih pohvaliti svoju veliku i najvjerniju publiku, koja je odrastala s mojim glazbom. To su sada pretežito 'penzići', koji nemaju puno love. Zato sam ih i na ovom koncertu u *Lisinskom* 'počastio' niskom cijenom ulaznica, jer sam znao da žele doći i zabaviti se. Mnogi su mi rekli da tu glazbu koju ja izvodim sa svojim dečkima, pravim profesionalcima, još jedino mogu čuti na ovakvim koncertima, ali njih je nažalost sve manje.

Drago Diklić 19. studenoga 2019. obilježio 65 godina karijere samostalnim koncertom u Lisinskom, Zagreb je najljepši grad

Želio bih pjevati za Zagrebov rođendan, da ga proslavimo kak' se šika

Njegovi bezvremenski hitovi dočekani su gromoglasnim pljeskom i ovacijama, a u glazbi koja je prepunu Dvoranu *Lisinski* vratila u zlatno doba naše metropole, uživale su sve generacije

Piše: Ivana Vašarević

ako je i prije često nastupao u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, jedan od najvećih šarmera i velikana hrvatske glazbene scene, Drago Diklić, tek je 19. studenoga 2019. ondje održao svoj prvi samostalni koncert, nazvan *Zagreb je najljepši grad*. Njegovi bezvremenski hitovi, sve do jednog, dočekani su gromoglasnim pljeskom i ovacijama, a u glazbi koja je prepunu dvoranu vratila u zlatno doba naše metropole, uživale su apsolutno sve generacije. Nema idealnije osobe od gospodina Diklića koja želi, može i toliko zorno uspijeva dočarati te slušateljima prenijeti tu silnu ljubav prema Zagrebu koja duboko živi i u njemu samom, baš u svakoj pori njegova bića.

Nigdje bez šešira

Drago se na pozornici pojavio u elegantnom crnom odijelu, naravno, sa šeširom na glavi, kao i uvijek, a u glazbenom vremeplovu koji je trajao nešto više od dva sata pratili su ga vrhunski glazbenici — Julije Đula Njikoš na klaviru, Ante Gelo na gitari, Mladen Baraković na basu i Josip Cvitanović na bubnjevima. *Opet si plakala*, *Gde si sad*, *moj prijatelj*, *Vse bum zapil*, *Još samo večeras*, *Teško mi je zaboravit' tebe...* mnoge su u prepunoj dvorani ganule do suza, a Drago se na pozornici u *Lisinskom* prisjetio i svojih velikih stranih idola, Franka Sinatre i Nata Kinga Colea, pa je izveo i njihove klasike *Unforgettable* te *New York, New York*.

Prožeto humorom

Ništa manje zanimljive nisu bile ni anegdote iz Diklićeve mladosti, provedene u zagrebačkom naselju Trnje, kojih se taj genijalni glazbenik prisjećao u stankama između pjesama. Nostalgija za Zagrebom i vremenima kad je u gradu, kako je rekao Drago, bilo dvanaest noćnih klubova i nebrojeno plesnjaka na kojima se gotovo svake večeri izvodila 'živa glazba' bila je i više nego opipljiva.

S obzirom na to da je taj vječiti Trnjan na koncertu obilježio 65 godina glazbenog stvaralaštva, posebno priznanje uručila mu je i disko-

Drago Diklić pozvao je najbolje estradne glazbenike da nastupe uz njega u *Lisinskom*; među njima su Ante Gelo na gitari i Mladen Baraković na basu

grafska kuća Croatia Records, a među čestitarima je bio i zagrebački gradonačelnik Milan Bandić, inače veliki poklonik Diklićeva lika i djela. U publici su, među ostalima, bili i Miro Ungar, Elvira Voća, Tereza Kesovija, Jacques Houdek te Hrvoje Hegedušić.

Draži klubovi

Za osobito dirljive trenutke pobrinuo se cijenjeni književnik i dramski umjetnik Enes Kišević, koji je isključivo za Diklićev koncert napisao i premijerno predstavio svoje dvije pjesme posvećene Zagrebu — *Šetnja Zagrebom* te *Zagreb i Kaja*. Upravo te stihove ugazbili su i u *Lisinskom* otpjevali Hrvoje Hegedušić i sam Drago Diklić.

»Bilo je jako lepo, je, zadovoljan sam, kak' ne bi bil, a mislim da su i ljudi uživali«, skromno nam kaže glavna zvijezda poslije koncerta koji su Zagrepčani dugo i željno iščekivali. No naš proslavljeni pjevač, saksofonist i skladatelj ni danas ne skriva činjenicu da ipak više voli nastupati u klubovima, gdje je atmosfera intimnija, ali otkriva i da nije mogao odoljeti samostalnom koncertu u *Lisinskom*, koji je zapravo bio ideja njegovih sinova. Pitamo ga i planira li ponoviti taj spektakl.

»Nadam se da će biti nešto, na proljeće 2020., taman za rođendan našeg Zagreba, da ga proslavimo kak' se šika«, najavljuje gospodin Diklić, zvani Fiko.

»Netko je za pozornicu, netko je za iza, a netko za ispod«, objasnio je Mrduljaš svoje djelovanje, kojim je iza svjetala pozornice zadužio hrvatsku glazbenu scenu velikim i raznovrsnim opusom

Autorski koncert Tomislava Mrduljaša 2. prosinca 2019. u splitskom Hrvatskom narodnom kazalištu

Zovem prijatelje moje

Ulaznice su bile rasprodane danima unaprijed, a mnogobrojna publika željna najvećih hitova iz njegova opusa sudjelovanjem je pomogla u kupnji uređaja za promatranje vitalnih funkcija za Jedinicu intenzivnog liječenja splitskoga KBC-a

Piše: Karmen Širović

Ulaznice su bile rasprodane danima unaprijed, a mnogobrojna publika željna najvećih hitova iz njegova opusa sudjelovanjem je pomogla u kupnji uređaja za promatranje vitalnih funkcija za Jedinicu intenzivnog liječenja splitskoga KBC-a. U adventskom ozračju, Mrduljaš je tako pokazao i velikodušno srce. Samozatajan i gotovo nevidljiv autor, i ovaj put držao se po strani sve do kraja koncerta, puštajući glazbi da govori u njegovo ime. »Netko je za pozornicu, netko za iza, a netko za ispod«, objasnio je Mrduljaš svoje djelovanje kojim je iza svjetala pozornice zadužio hrvatsku glazbenu scenu velikim i raznovrsnim opusom, u koji se ubrajaju i neke od najdulgovječnijih pjesama hrvatske popularne glazbe. Nema glazbenika u Splitu s kojim Mrduljaš nije surađivao u svojem studiju u Puntarskoj, a uz glazbenu produkciju u četiri zida, kao dugogodišnji ravnatelj Splitskog festivala, zalagao se i za to da sva nova glazba uživo zaživi među publikom. Među brojnim suradnjama ističe se i ona s Hrvatskom ratnom mornaricom

pa je jedan od plodova morao uroditi i ovakvim finalom. Prepuštajući zasluge za organizaciju toga humanitarnog koncerta Orkestru Hrvatske ratne mornarice, publika je dobila svojevrsni rezime bogate skladateljske i producerske karijere duge 36 godina, koja je napokon ovjekovječena autorskim koncertom.

Brojni odaziv

Orkestar HRM-a, pod ravnanjem maestro Tonča Čičerića, koncert je počeo instrumentalnim orkestralnim uvodom od melodija refrena Mrduljaševih najpopularnijih hitova, koje je publika poslije u cijelosti mogla poslušati u izvedbi raznih izvođača. Kad Mrduljaš zove prijatelje svoje, odaziv je velik pa je odabir izvođača također otkrio skladateljevu suradnju s nekima od nezaobilaznih pjevačkih imena popularne hrvatske glazbe, uz mlade snage, koje on i danas promiče u svojem radu. Neki pjevači koji su oživjeli Mrduljaševu glazbu, nažalost, nisu više s nama pa je dostojna zamjena za Oliverov glas bio Oliverov nećak Petar Dragojević u izvedbi skladbe *Ješka od ljubavi*. Pojava Olivera na videozidu, sa simbolično odabranom *live* izvedbom *Bez tebe*, potaknula je na pjevanje cijeli HNK, a potom je

tu pjesmu otpjevao Alen Nižetić. Euforiju publike izazvala je i energična izvedba pjesme *Srna i vuk* Marka Kutlića. Ta pjesma, uz brojne Mrduljaševe hitove, krenula je u život s Giulianom, kojem je uspješna suradnja sa skladateljem poslužila i kao odskočna daska u karijeri. Nažalost, pjevač se nije pridružio brojim izvođačima na pozornici, ali odličnih interpretata nije nedostajalo. *Tama* je za tu prigodu izvedena u instrumentalnom aranžmanu u kojem je Tedi Spalato solirao na električnoj gitari, a glas je potom pustio u pjesmi *Najljepša na svijetu*, čiju je izvedbu obogatio i Gudački kvartet Fascination. A gdje si ti pjevao je Neno Belan, *Gori more* Goran Karan... U moru balada Ivo Amulić podsjetio nas je na to da Mrduljaš zanatski umije složiti i rock 'plesnjak' pa je u ritmu *Ti me izluduješ* publika lupkala nogama i gotovo zaplesala, a pokrenuo ih je i Mjesni odbor izvedbom *Život si mi potrošila*. Iako je većinu pjesama Mrduljaš napisao za muške glasove, na pozornici nije nedostajalo ni pjevačica, među kojima se istaknula Zorica Kondža. Interpretacija pjesme *Ne voliš me više*, koju inače pjeva Marijan Ban, pružila joj je poseban izazov za koji je transformirala glas i pokazala zavidne dubine. Izvedba naslovne pjesme pripala je Alenu Nižetiću, a za kraj su svi izvođači,

kojima se spontano na sceni pridružio i Gibonni, izveli *Jugo*.

Jugo je možda i najbolja pjesma Tomislava Mrduljaša, koja je u interpretaciji Giuliana i Marijana Bana dobila i odlično posložene interprete. Stihovi nose najčešća obilježja Mrduljaševih pjesama: nesretnu ljubav, more, galeba, sol, stihove i glazbu, neodvojiva od ambijenta u kojem živi. Rijetko koja pjesma pruža toliko emocija u zanatski posloženoj glazbenoj dramatizaciji, spoj lirike i melodike, očaja i sjete, tuge i nade. Za takvu uspješnicu uz Mrduljaša zaslužni su i Jasminka Uršić, Šime Gržan te aranžerski Remi Kazinoti, još jedan od velikana glazbene scene koji je obilježio Mrduljaševu karijeru, a nažalost nije više među nama. Uspješnost Mrduljaševih pjesama svakako je i u prekrasnim stihovima za koje je pomno birao suradnike. Među probranom pjesničkom ekipom ističe se Robert Pauletić s kojim je imao posebno plodnu suradnju. Iako Mrduljaševi skladateljski počeci sežu u osamdesete godine prošloga stoljeća, ovim koncertom dokazano je da glazba nema rok trajanja. Svi oni koji su propustili splitski koncert, u Mrduljaševoj glazbi mogu uživati i 30. siječnja 2020. u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog.

Veće su šanse da dobijete zgoditak na Lotu, nego da postanete glazbena zvijezda

Osim što pjeva i sklada, Burnać piše tekstove, svira gitaru, vodi televizijske emisije... Rođen je u Kninu, a živi u Zagrebu

Razgovara: Mladen Pavković

Mladen Burnać već je godina-ma na hrvatskoj estradnoj sceni. Osim što pjeva i sklada, piše tekstove, svira gitaru, vodi televizijske emisije... Rođen je u Kninu, ali živi u Zagrebu.

U vrijeme hrvatskog obrambenog Domovinskoga rata bio je itekako aktivan. Sudjelovao je na velikom broju humanitarnih manifestacija, a poglavito je ponosan na to što je bio i dio tima pjevača i glazbenih sastava koji su u vrijeme Domovinskoga rata održavali brojne humanitarne nastupe.

Sudjelovao je i na mnogim festivalima. Ipak, najveći uspjeh imao je tijekom suradnje s Arsenom Dedićem, ali i Kemalom Montenom.

Dosad je snimio relativno velik broj albuma, odnosno CD-ova, a sada se priprema i za još jedan — deseti.

Uoči visoke obljetnice i jubilarnog, desetog albuma, vrijeme je da se osvrnemo na učinjeno: možete li se prisjetiti svojih glazbenih početaka?

Toga se vremena vrlo dobro sjećam. Od prvih proba po garažama i tavanima, do izlaska prvog LP albuma s *punk-rock* bendom *Brze banane*, 1990. Sjećam se zajedničkog singla sa Severinom, Ivanom Banfić i Sandijem 1991. Zatim i izlaska prvog solo albuma 1993. Uvijek mi je žao što je propala ta priča s prvim bendom..., ali počeo je Domovinski rat, počele su se slušati domoljubne pjesme, tako da nekakav mladi, nepoznati *rock-bend* jednostavno nije imao ni priliku tada stvarati karijeru. Nakon rata, dečki su se okrenuli nekim drugim stvarima, a ja sam ostavio sve, dao otkaz na poslu i snimio svoj prvi album 1993. Od tada se bavim samo glazbom.

Stroga selekcija

Je li lakše uspjeti danas ili je to bilo u vaše vrijeme?

Uvijek je teško uspjeti u bilo čemu. Pogotovo u glazbi. Veće su šanse da dobijete zgoditak na Lotu, nego da postanete velika glazbena zvijezda. Svi misle da je prije bilo lakše. Ali nije. Bilo je užasno teško. Kao i danas, ali na potpuno drugačiji način.

Prije nije bilo mogućnosti da predstavite svoje pjesme, osim da ih objavite na ploči, tzv. vinilu. Dakle, trebao vam je netko ploču otisnuti, proizvesti i sl. Naravno, to su htjeli svi novi pjevači, ali ploče su se u nekim pogonima tiskale i po mjesec dana, pa su izdavačke kuće vraški razmišljale o tome kome objaviti ploču, tko bi im bio isplativ. Čekalo se onda i godinama da dođeš na red, ako bi te uopće i uzeli. Koma... To se malo ubrzalo pojavom CD-a, ali ne bitno. Međutim, kad si napokon snimio album, mogao si se s njim pojaviti samo na jednoj televiziji (drugih nije bilo), najčešće u *Nedjeljnom popodnevu*. Naravno, to su htjeli svi pjevači, tako da je i to najčešće bila nemoguća misija. Isto tako, imali ste samo nekoliko tiskanih medija u kojima ste se mogli 'slikati': *Večernji*, *Arena* i *Vikend*. Bilo je zaista teško nametnuti svoj rad. Ali baš zbog svega toga, postojala je izuzetno jaka selekcija u odabiru kvalitete. Nisi onda mogao doći na TV ako nisi bio kvalitetan, zapravo zanimljiv na bilo koji način. Selekcija je bila izuzetno stroga.

Preko noći

Danas je posve drugačije. Sada u sobi uz gitaru snimate nekakvu pjesmu i za nekoliko minuta je objavite na YouTubeu i može je vidjeti cijeli svijet. I tu ima kvaka; zašto bi netko gledao baš vaš video, kad je to upravo ovog trena napravilo i tisuće drugih izvođača? Ili npr. danas imate samo kod nas bar pedeset televizija, sve očajnički popunjavaju programe svim i svačim. Zbog toga svako 'smeće' može doći na televiziju. Izmišljaju i svakakve *reality showove*, pjevačka natjecanja itd., itd. Pa onda i novina, časopisa, portala i sl. imate 'na bacanje'. Danas se bez problema preko noći možete pojaviti u medijima. Jer su oni gladni vas. Ali kvaka je u tome da to mogu svi, kao i vi, pa kako da se onda baš vi istaknete? Možete npr.

stalno biti prisutni na nekom radiju, ali u Hrvatskoj ih ima dvjestotinjak, pa vas svejedno nitko ne zna ako ne sluša baš taj radio. Evo vam primjer iz mog iskustva... Bio sam posljednje tri godine voditelj glazbene emisije na Zagrebačkoj televiziji. Emisija je išla svaki radni dan po 60 minuta. I repriza od dana prije. Svaki dan bio sam dva sata na TV-u. Znači, imao sam više od 250 emisija u tri godine, a svejedno sam susretao ljude, čak s posla, koji o tome nisu uopće imali pojma. Jednostavno su gledali neke druge televizije. U tome je težina današnjeg puta prema uspjehu. Lako je snimiti pjesmu, objaviti je, doći na tren u medije — ali kako doći u sve medije, biti stalno prisutan i graditi finu karijeru? Dakle, i danas je teško nametnuti se i uspjeti.

Osobnost pjevača

Ipak, što je presudno za uspjeh: dobra pjesma, izgled, mediji...?

Sve je presudno i bitno. Sve se mora poklopiti. Uopće ne vjerujem u ono da je samo pjesma najvažnija. To je najobičnija glupost. Prije svega, ne 'pjesma', nego pjesme, mnogo njih, to je velika razlika. Mnogi su imali jedan hit i nikad to nisu ponovili, niti izgradili karijere. Ne vjerujem — da ako je nešto kao megahit, da će biti hit da bilo tko to otpjeva — i to je glupost. Pod pretpostavkom da netko i ima kvalitetne pjesme i korektno pjeva, to mu svejedno ne jamči uspjeh, jer to je samo jedan od deset kotačića u cijeloj priči... Pažnja publike je direktno povezana s osobnošću pjevača, s tim kako on i što govori, kako izgleda, kako se ponaša, kako živi i uz sve to, njegove pjesme moraju biti izravno povezane s njegovim bićem. Ljudi žele od pjevača da su njihov glasnogovornici, heroji, zvijezde, idoli... oni se žele poistovjetiti s njima, maštati da su kao oni ili slični... Tek kad se sve to poklopi s pjesmama, postoji neka šansa da se uspije. Pa kad vas netko pita »što slušaš?«, nećete valjda nabrajati pjesme koje su vam drage? Naravno da ne. Uvijek nabrajate imena pjevača i bendova koje slušate. Zašto? Zato što vas je neki pjevač 'kupio' svojom osobnošću, talentom, poseb-

Mladen Burnać najveći uspjeh imao je tijekom suradnje s Arsenom Dedićem, ali i Kemalom Montenom

nošću i jer vam je obilježio neke životne trenutke. A da bi za nekoga baš vi postali 'taj' izvođač, treba puno truda, godine i godine predanog rada.

Vrhunac karijere

Što smatrate svojim dosadašnjim najvećim uspjehom u karijeri?

To je svakako moj duet iz 2005., s legendarnim kantautorom i pjesnikom Arsenom Dedićem. U pitanju je danas već antologijska pjesma *Jer ti ljubiš drugoga*. Ja sam autor i glazbe i stihova, ali je Arsen svojim sudjelovanjem dao pjesmi i mojem imenu pečat kvalitete. Prije su mnogi znali reći: »Mladen je dobar ili nije (svejedno)«, ...ali kad je to rekao veliki Arsen, neupitan glazbeni autoritet na ovim prostorima — onda je to imalo svoju težinu. Od tada su me u struci počeli drugačije doživljavati, svi su me nešto počeli tapšati po ramenu »kako si ti ustvari dobar, evo i Arsen pjeva s tobom«. Što je apsurd, jer je on bio milijama ispred svih nas zajedno. Jedino mogu reći da sam bio počašćen time što Arsen pjeva sa mnom moju pjesmu. U tom trenu nisam ni pretpostavio koliki će to imati utjecaj na moju daljnju karijeru. Iskreno, ta pjesma i nije bila nikakva prekretnica u mojem stvaralaštvu, čak su dva albuma prije nje obilovala takvim pjesmama. Dapače, meni su neke moje pjesme i bolje od te, ali moje ime tada nije bilo dovoljno jako da bi me se ozbiljnije doživjelo.

Zato je pjesma *Jer ti ljubiš drugoga* najveći uspjeh, jer je ona spontano usmje-

Moja je stvar što nisam želio da mi itko vodi karijeru i što ne želim biti član ikakvog klana

rila svoju karijeru putem koji sam želio.

A kako je došlo do dueta s Arsenom?

Slučajno. Arsen se uključio u već gotovu i snimljenu pjesmu, ali je sve dobro ispalo, sjajno zapravo. Netko mi je jednom rekao da sam imao sreće s tom suradnjom. Ha, ha, kvragu, kakve sreće (!)! Pa prije dueta sam već bio objavio pet albuma i bio iskusni izvođač u svakom pogledu. Arsen i ja smo surađivali na još dvije moje pjesme i na mojem duetu s Kemalom Montenom (on je koautor teksta). Imam i lijepu suradnju s Arsenovim sinom Matijom Dedićem u novijoj pjesmi *Rana jesen miriše*. Znam se našaliti da je Arsen nesvjesno odradio svojevrni PR za svoju karijeru. I na tome sam mu zauvijek zahvalan. Da nije bilo njega i njegova imena, pitanje je koliki bi doimet imala ta pjesma. Možda i bi, tko bi to sada znao. Ali ispalo je ovako.

Kako gledate na festivale?

Kao na dobro mjesto da se sretnu kolege i malo se provedu na (mogućem) 'after partiju'. S pojavom YouTubea i tolikom količinom televizija i raznih medija — odavno su posve izgubili smisao i značenje koje su nekad imali. Nekad, dok smo imali samo jednu televiziju ili dvije, svi su gledali festivale i svi smo znali tko nastupa, već drugi dan bi te pjesme postajale hitovi. Bili su jedina i sjajna promocija za izvođače. Ali to je bilo davno. Čak i ja kao profesionalac, nemam pojma kad je koji festival, a kamoli tko je na kojem pobijedio. Evo vam i primjer koliko su važni samim pjevačima. Dvije godine bio sam umjetnički direktor MEF festivala u Čakovcu i kad sam pozvao neke videnije kolege da nastupe, većina nije mogla nastupiti, jer bi imala već dogovorene gaže vikendom (!?). Zamislite! Nekad bi 'prodali bubreg' da se pojave na festivalu, a sad je 'gaža' važnija! Na kraju sam predložio da festival bude sredinom tjedna.

Postoji li svojevrсна 'glazbena mafija' koja vlada scenom?

Postoji, ali ne bih to baš tako nazvao. Recimo da postoje mnogi (nama svima znani) autori koji su oko sebe okupili veću plejadu izvođača, kojima oni pišu i odabiru pjesme, financiraju snimanja u studiju i snimanje spotova. U pitanju je velik novac koji se ulaže, tako da se ti isti autori lavovski bore da guraju svoje pjevače, da vrate uloženo i, naravno, da dobro zarade. To su autori-biznismeni, glazbeni tajkuni, talentirani da pišu pjesme različitim izvođačima i vraški pametni u svojem poslu. Puno je tu igrati 'ispod stola', kao i u svakom biznisu. Ide se 'donom na najjače'.

Borba za uspjeh

Moram iskreno priznati da sam kao 'slobodnjak' i sam na svojim leđima okusio podmetanja od takvih. Na primjer, dogodilo mi se na nekom nastupu gdje je bilo više kolega, da sam spontano na kraju pjevao u duetu s nekim novim izvođačem koji je u to doba bio nametnut kao nova zvijezda. Odjednom, kad god ja pjevam svoju

dionicu — jedva me dvorana čuje, a kad on pjeva, dvaput je glasnije (a još i nema neki glas). Mislim, koji vrag mi je s mikrofonom... nakon nastupa odem do 'tonca', a on kaže: »Nisam ništa mogao, njegov menadžer je došao i sam je dizao njegov vokal.« Odem ljut do tog menadžera, a on mi veli: »Ne ljuti se, puno smo novca uložili u njega, ne možemo dopustiti da ga ti u duetu svojim znanjem i iskustvom 'pojedeš'. Ne zamjeri, već ćemo ti se nekako odužiti...« Kvragu, ja nisam ni mislio da se natječem s nekim, samo mi je bilo važno da dobro izvedemo pjesmu. Ali njima je to borba za uspjeh i ne biraju se sredstva... Evo još jedan primjer. Poznanici me znaju pitati zašto ne pjevam humanitarno na Trgu za onu *Zakladu* (neću imenovati koju, nema potrebe). Ispada da ne želim pjevati u humanitarnoj akciji, a zapravo ne možeš tamo nikako upasti. Jest da je humanitarno, ali je u pitanju i velika reklama izvođačima. Organizatori normalno žele velike zvijezde, ali im njihovi menadžeri i već navedeni autori uvjetuju npr.: »Okej, dobit ćete tu i tu zvijezdu, pod uvjetom da uzmete još pet-šest mojih izvođača.« Onda im to kaže i drugi i treći klan i tako popune sve izvođače. Ako ste slobodnjak, nema šanse da upadnete na takva i slična događanja. Međutim, uopće se ne ljutim što je tako. Moja je stvar što nisam želio da mi itko vodi karijeru i što ne želim biti član ikakvog klana. A ni to što nisam napravio svoj, uostalom. Ali ja nisam takav, nisam biznismen, nego samo umjetnik kantautor, koji piše pjesme i sam kormilari svojim brodom. Zadovoljan sam što imam publiku i svoje koncerte, bez obzira na to što nisam ni u kakvom klanu. Može se i ovako. Naravno, i meni je novac bitan (svima je, je li?), ali volim reći »Sviram za novac, ali se za njega ne prodajem.«

Nove pjesme

Koliko ste dosad objavili albuma, odnosno CD-ova?

Devet. Jedan s prvim bendom i osam u solo karijeri. Osim toga, objavio sam i dvadesetak singlova, snimio četrdesetak spotova i nastupio na isto toliko festivala.

Pripremate li novi CD?

Da, baš radim na njemu s gitaristom i aranžerom Dragiannijem. Negdje smo na pola puta. Cijeli album sviram uživo, a tu su i probrani gosti: Matija Dedić (klavir), Matej Milošev (čelo), Đuli Alimoski (flauta)... bit će ih još, ovisno o pjesmi.

Nedavno smo objavili i najavni singl *Sve ili ništa*. Na tu pjesmu sam baš izuzetno ponosan, mislim da je to veoma uspješan spoj finog teksta i glazbe, koja prati misao iz stihova. Za tu pjesmu snimljen je i zanimljiv crno-bijeli spot, koji se često emitira na svim televizijama. Zanimljivo je da je to prvi spot koji sam sâm režirao.

Vaši planovi?

Ako sve bude kako treba, sredinom 2020. vidimo se na slavljeničkom koncertu u zagrebačkoj Dvorani Vatroslava Lisinskog!

Ponovno okupljanje? Nikad ne reci nikad!

Na nastupu u Zagrebu okupila se cijela postava, osim Marijana Bana, no unatoč tomu odradili su svirku bez ijedne greške

Piše: Ivana Vašarević

Bivši članovi splitske Daleke obale nedavno su predstavili luksuzna kolekcionarska izdanja kojima su obilježili dvadeset godina od objave posljednjeg studijskog albuma 1999–2000. Legendarni bend održao je i koncert u zagrebačkom *Hard Placeu*, a tom prigodom s bubnjarem Zoranom Ukićem i basistom Borisom Hrepićem porazgovarali smo o njihovoj bogatoj karijeri. Evo što su nam rekli nakon što su se slegnuli dojmovi poslije svirke koju su njihovi obožavatelji željno iščekivali.

Najbolji dani

Zoki: »U to doba, prije dvadeset godina, kad su kasete izlazile iz upotrebe, a CD bio najrelevantniji nosač zvuka, tražio sam od diskografa da objavi i vinilnu ploču, jer sam oduvijek znao da je to najbolji i jedini nezamjenjivi nosač zvuka. Meni je to posebno važno jer glazbu slušam isključivo na gramofonu. Sad mi zanimljivo zvuče i demosnimke koje su nastale u vrijeme snimanja albuma 1999–2000, za koje nisam ni znao da postoje. Hrepa, naša Katica za sve, negdje ih je imao sačuvane i evo, sad su objavljene. Kad smo se našli zbog priprema za koncert u povodu promocije ovih izdanja, trebala su nam četiri takta da zazvučimo onim prepoznatljivim 'Daleka obala zvukom', a i koncert smo odsvirali bez ijedne pogreške! Naravno, falio nam je (Marijan) Ban, ali čim smo počeli svirati, na našim, a i licima svih ljudi u publici pojavili su se smijeh, radost i zadovoljstvo koji su trajali do kraja koncerta.«

Hrepa: »Bio je gušt ponovno zasvirati sa Zokijem i Jadranom (Vuškovićem). Inače, posljednjih desetak godina sviram u nekoliko bendova i često izvedem pokoju pjesmu Daleke obale, ali tek sa Zokijem i Jadranom one dobiju specifičan zvuk koji se prepoznaje s prvim taktovima bilo koje naše pjesme. Izuzetno mi je drago što su posljednja dva albuma objavljena na vinilu, odmah sam ih stavio u regal uz naša prva dva vinilna albuma. CD-ove tih albuma i nemam, odavno sam ih nekome po-

klonio. Vinil ipak daje dignitet i osigurava dugovječnost.«

Nema recepta

Kad danas razmišljate o počecima, jeste li očekivali toliki uspjeh?

Zoki: »Kad smo počeli zajedno svirati, nismo puno razmišljali o budućnosti i strategiji. Sve je bilo vrlo intenzivno i sve se događalo samo od sebe. Stalno smo bili na koncertima ili smo radili nove pjesme, nije ni bilo vremena za razmišljanje! Mislim da recept za uspjeh i ne postoji — ili jesi ili nisi. U našem slučaju, kad uzmemo instrumente u ruke, događa se nešto iracionalno i neobjašnjivo — i mi i publika jednostavno se osjećamo sjajno.«

Hrepa: »Mi smo uhvatili zadnji vagon velikih rock-bendova stare škole i naš je put sadržavao sve one mistične parametre koji čine jedan pravi bend. Danas je sve drugačije, uspjeh uglavnom stiže brzo i isplanirano te još brže izbljedi i nestane.«

Idoli generacije

Kako ste kao bend rješavali kreativne blokade i krize?

Zoki: »I mi smo, kao i svaki izvođač, prolazili razne faze, a kad smo počeli razmišljati o odustajanju, mi smo i odustali. Je li to bio naš definitivni kraj, pokazat će vrijeme. Činjenica jest da Daleka obala traje i dalje. Iako već 18 godina ne sviramo zajedno, zanimanje za bend ne prestaje. Sad su tu i fanovi koji nisu imali prilike vidjeti nas uživo, jer su se rodili nakon razlaza benda, ali očito je da najviše nedostajemo generaciji koja se formirala, veselila i zaljubljivala uz našu glazbu, pjesme i koncerte.«

Kako je izgledao proces stvaranja vaših pjesama na kojima su odrastale generacije?

Zoki: »Većina ih je najprije nastala u Banovoj glavi. Nikad ih nije zapisivao, do-

Daleka obala

999 i Uspomena

(Sve najbolje uživo) — LP-jevi

Dancing Bear

šao bi s tekstom i melodijom, a onda bismo nas trojica složili ritam i aranžman. Jadran bi odsvirao svoj prepoznatljiv solo na gitari, a svi zajedno uvijek bavali smo se dok ne bismo osjetili da je to ono što želimo. Morali smo se osjećati lijepo dok sviramo. Pjesme smo najprije uglavnom svirali na koncertima prije nego što bismo ih snimili, neke su nam 'sjele' iz prve, dok smo se s nekima dulje borili. Sad mi naše ploče zvuče bolje nego onda, neposredno nakon što smo ih snimili. A što se kritika tiče, uvijek nam je važna bila samo publika, za glazbene kritičare i razne glazbene filozofe nije nas bilo previše briga!«

Jadranov Renault 4

Kad biste trebali izdvojiti jedan vama najdraži koncert, koji bi to bio i zašto?

Zoki: »Svaki koncert priča je za sebe, ali najviše pamtim one sa samih počea-

taka, dok smo putovali u Jadranovu *Renaultu 4*, nas četvorica stisnuti (a ja sam sa svojih metar i 92 centimetra bio najniži u bendu), s kompletnom opremom, bubnjevima, pojačalima, gitarama, razglasom, miksetom i rasvjetom koju smo napravili od nekoliko limenih važa od kukumara te crvenih i zelenih žarulja... Nije nam bilo važno jesmo li u klubu, dvorani ili na plaži, održali bismo tonsku probu koja bi se razvukla do početka koncerta i mi smo tad bili na svojoj 'mission from God'. Svirali smo i puno koncerata s Nenom Belanom te Dinom Dvornikom, a o svakom od njih mogla bi se napisati zanimljiva storija.«

Hrepa: »Ovakom na prvu, sjetim se našeg prvog koncerta u *Kulušiću*, koji mi je uvijek bio pojam, poistovjećivao sam ga s klubovima *Cavem* i *Marquee*, a svirati u *Kulušiću* bilo mi je ispunjenje snova.«

Mogu li se vaši fanovi nadati ponovnom okupljanju benda i novom studijskom materijalu?

Hrepa: »Na to pitanje donedavno sam lakonski odmahivao rukom i govorio 'nema šanse', no sad radije slegnem ramenima i ipak kažem 'nikad ne reci nikad'.«

Glazba mi uvijek dolazi prva

Uz roditelje Tončija i Vjekoslavu, ne iznenađuje što je Hana Huljić i sama krenula u osvajanje glazbene scene

Razgovarala: Ivana Vašarević

Uz roditelje Tončija i Vjekoslavu, ne iznenađuje što je Hana Huljić i sama krenula u osvajanje glazbene scene. Osim što sklada klasičnu glazbu, ta diplomirana skladateljica od početka godine uspješno pliva i u pjevačkim vodama — nakon prvog singla *Alisa*, oduševila je i drugim *Noć bez snova*, koji je objavila i u engleskoj verziji pod nazivom *Drama Queen*.

Nedavno ste predstavili svoju drugu autorsku pjesmu. Koja priča stoji iza nje?

Za svaku svoju pjesmu smislim tekst tek nakon što napišem glazbu. Obično oko jedne dojmive riječi stvorim cijelu temu, a u ovom slučaju sve je počelo od izraza *drama queen*. Radi se o djevojci koja je vragolasta i malo svoja. Tekst na engleskom jeziku dolazi mi prirodno, tako da je svim mojim pjesmama, pa i onima koje će tek izaći, original engleska verzija. Zatim zamolim mamu Vjekoslavu da mi pomogne s tekstom na hrvatskom jeziku.

Primat glazbe

Kako nastaju vaše pjesme? Tko ima tu povlasticu da pjesmu čuje prvi i kako se nosite s kritikama?

Glazba mi uvijek dolazi prva. Ideju snimim na diktafon ili je zapišem u kajdanku i poslije se vratim pjesmi, da provjerim je li mi to dobro ili nije. Najdraže su mi melodije koje mi dođu same od sebe, nesvjesno, dok tonem u san ili dok vozim. Tekst dođe poslije, s njim uvijek imam više posla. Najbrže napišem pjesme za dječju predstavu — čim pročitam tekst, odmah trčim za klavir i stvaram pjesmu za svaki lik. Na-

ravno, za pisanje klasike treba najviše vremena, to ipak radim zapisujući note za više instrumenata. Pop-pjesme najprije odsviram bratu, a instrumentalne prve čuje mama. Moram priznati da mi je u radu potrebno čuti pozitivan komentar, jer tek onda dobijem samopouzdanje. Ipak, neke pjesme toliko mi se svide još dok ih pišem da odmah vjerujem u njih — da mi netko tad i kaže nešto suprotno, sa sigurnošću ću izgurati tu pjesmu do kraja. Sve što radim često ima malo drukčiji pomak harmonija — trudim se dobiti originalan zvuk u aranžmanu, pa na primjer u obje svoje pjesme imam *pizzicata*, sama sebi pjevam prateće vokale kako bih stvorila neki svoj prepoznatljivi melos.

Pjesme na engleskom

Na kojim projektima trenutno radite?

Upravo sam završila dionice na nekoliko instrumentalnih skladbi za kineske instrumente pipu i erhu, svaako malo moram raspisati orkestracije ili transkripcije za neke prigode, čeka me rad na novim pjesmama za dječju predstavu, a osmišljam i vizual za svoju novu pjesmu koju već snimam.

Kad možemo očekivati vaš prvi album? Planirate li inozemnu karijeru?

Ne razmišljam tako daleko. Iako u pripremi imam dovoljno pjesama za album, želim da me publika najprije malo bolje upozna. Voljela bih progurati to što radim u inozemstvo, zato pjesme primarno i pišem na engleskom. Vani su ljudi otvoreniji prema različitim žanrovima, pa bi moje pjesme tamo možda lakše pronašle svoj put. Iduću pjesmu objavit ću na dva jezika, a onda ću morati odlučiti na koju stranu dalje.

Hana Huljić bila je na azijskoj turneji s pijanistom Maksimom Mrvicom

Samoodrživi smo zbog fanova koji kupuju albume i ulaznice

Da ih publika nije zaboravila, pokazali su koncerti u Domu sportova i dva rasprodana nastupa u klubu Sax!, a o dojmovima o povratku na scenu, samostalnom albumu i autorskom radu porazgovarali smo s frontmenom Tiborom Karamehmedovićem

Piše: **Monika Dražinić**

Svoj povratak na scenu nakon iznenadnog razlaza 2016. godine, Silente je obilježio koncertom 17. studenoga prošle godine u Domu sportova. Članovi grupe vratili su se u Zagreb i 2019. održali dva uzastopna koncerta u Saxu!, 29. i 30. ožujka. Mnoge je razveselila vijest o njihovom novom, trećem albumu *Malo magle, malo mjesečine* (koji je izašao u svibnju prošle godine) i povratku na pozornice. Još su u studenome predstavili dva nova člana benda, violinistinu Ivanu Čuljak i klavijaturista/gitaristu Luku Softića, koji su se do sada već uigrali u silenteovski film uz Tibora, Doris, Sanina i Ivušu. Iako je posljednji album zapravo snimljen bez gudačkih dionica, u koncertnim

izvedbama novih pjesama našlo se mjesta i za zaigranu violinu.

Silente ima nevjerojatnu moć uvući svoju publiku u neku novu dimenziju, svoj poseban svijet i zadržati je u tom svijetu tijekom cijelog koncerta. Tako je bilo i ovaj put. Ta količina energije i sinergije benda i publike ne može se često vidjeti. Mnogi se izvođači trude, ali tek rijetkima uspijeva. I ovaj put su u ispunjenom Saxu stvorili čarobnu atmosferu, izvodeći presjek uspješnica svojih triju albuma. Neizostavni su bili hitovi *Neobranjivo*, *Morski ljudi*, *morske žene*, *Čudna ili čudesna* i svevremenska *Terca na tišinu*. Najviše pjesama bilo je s prvog albuma *Lovac na čudesa*, a s novog, trećeg albuma izveli su sedam pjesama koje je publika znala napamet. Novost u pjesmama novog albuma je zaokret u nešto čvršći zvuk te dominacija Tiborova vokala u većini pjesama, čime dola-

zi do manje zastupljenosti igre glasova koja je bila karakteristična za prve albume. S druge strane, moglo bi se reći da u nekim pjesmama dominira poetski tekst nad glazbom, čime su inače Silenteu karakteristične melodičnost i pjevnost prisutne u manjoj mjeri, što ih čini možda manje pamtljivima. Još jedna novina je da se Tibor, koji je autor glazbe, uz svojega brata, tekstopisca i basista benda Sanina Karamehmedovića, u nekoliko pjesama s novog albuma našao i kao (ko) autor teksta, od kojih su u Saxu izvedene zaigrana rock-pjesma *Kao i toliko puta prije* i *Kao nekakvi stražari*, koju pjeva Doris. U Saxu smo, uz ostale, imali prilike čuti i naslovnu pjesmu albuma, pop-rock duet Doris i Tibora *Malo magle, malo mjesečine*, *Dvije riječi*, funk rock-pjesmu *Krvoloci* i mračnu *Falange* kojom su početkom prošle godine i najavili svoj povratak na scenu.

Tijekom izvedbe hita *Rekla si* s drugog albuma, Tibor je zapjevao i dio svojega singla *Vrati nas doma* sa samostalnog albuma prvijenca *I na kopnu i na moru*, koji je publika spremno zapjevala s njim. Koncert su završili traženim bisom i izvedbom *Još jednom*. Srčanost i uživljenost benda i publike bila je neupitna, kao i odlična svirka i atmosfera, a sada sa zanimanjem iščekujemo što će nam novo pripremiti. Tibor je drage volje podijelio svoje dojmove o koncertima i svojem stvaralačkom iskustvu posljednjih godina.

Tvoj kratki dojam o koncertima u Saxu.

U petak smo bili svježiji, prepuni snage, ali s više treme. Subota, malo umornija, ali neka nevjerojatna energija je implodirala u toj prostoriji pa samo odsvirali vjerojatno najbolji koncert u životu.

Silente ima nevjerojatnu moć uvući svoju publiku u neku novu dimenziju, svoj poseban svijet i zadržati je u tom svijetu tijekom cijelog koncerta

Stekli su golemu popularnost čim su se pojavili na sceni, a unatoč pauzi, i dalje su miljenici publike

Tibor Karamehmedović nedavno je objavio i prvi samostalni album

»Nedavno sam službeno izdao 54. pjesmu u životu, što je dvostruko više nego što mi je godina. To je fantastična informacija s kojom ne mogu ništa osim nasmijati se.«

Možeš li izdvojiti pjesmu koju posebno rado izводиš *live*?

Ja sam živ čovjek i time otvoren emocijama i energiji oko sebe. Takve stvari variraju od prostora do prostora, od publike do publike, od žene do ljubavnice. Nedavno sam službeno izdao 54. pjesmu u životu, što je dvostruko više nego što mi je godina. To je fantastična informacija s kojom naravno ne mogu ništa osim nasmijati se u intervjuima. :)

Jeste li objavili neke pjesme zato što su vama drage, ali s pretpostavkom da se publici možda neće toliko svidjeti i jeste li se prevarili u toj pretpostavci?

Jesam, sve.

Pratiš li trendove i jesi li opterećen time što publika traži i očekuje?

Znam, trebao sam ostati doma i smišljati svoju karijeru. Ali ja imam jedan autoritet, to sam ja sam sebi. Znam koliko sam fenomenalan i znam koliko sam

retardiran. I znam da volim ovaj posao više od svega i radim ga kad mogu dati sve što imam i što nemam. I samo tada.

Bez gubitaka

Silente prije stanke i Silente poslije stanke. Koliko je ona utjecala na vas kao bend i tebe kao autora?

Nikome nije više žao zbog te pauze nego meni, pogotovo kad vidim kakva je bila. Od statusa na Facebook stranici do iskrivljenih medijskih naslova. Ja sam, do tog dana, svaki dan poduzimao marketinške trikove, poput slanja poruka novinarima, zvao urednike »Jeste li vidjeli novi spot?«, pokušavao dovesti Silente na naslovnice, pjesmama koje smo pisali brat i ja, davao intervjue svaki dan, odgovarao svakom fanu na društvenim mrežama, slikao se nakon koncerta, donio pokoju bocu vina na radio ako bih mislio da je dobar radio ili dobar urednik. Radili smo i eksperimente u pjesmama da vidimo kako će ljudi reagirati. Pokušaj naći sama, ako meni ne vjeruješ, osim pauze, bend nije ni na top 40 spomenutih bendova u novinama, ali je na top 10 prema prodavanju karata. Silente nikad nije bio na najpuštanijim radijskim ljestvicama, uz sve nagrade, ali smo bili prepoznatljiviji pa se računalo kao da jesmo. Bend Vatra ima jednu pjesmu puštajući od cijelog mog kataloga. Samo je valjda moje lice iritantno pa ljudi pretpostavljaju da iskačem iz paštete. Bend je sad bolji nego ikad, a publika je manja, ali intenzivnija. Novinari su sve oštrij prema Silenteu i meni, što mi je i žao i drago. Ja sam

kao autor iskusniji, ali jednak. Također znam da nema institucije koja će vrednovati ovo što radim, znam da publika bira što će slušati, mogu puno dati i nemam što izgubiti. Mogu odgovoriti ozbiljno i mogu ironično, imam spremne šale i znam napamet činjenice, ali ne mogu se svađati preko novina i nemam razloga braniti pjesme koje se mogu braniti same. Sve ima dobre i loše strane. Siguran sam da mi je srce na pravom mjestu i da su mi, kako kažu, namjere čiste. Većina barem.

Više talenata

Kako je bilo raditi na trećem albumu i soloalbumu gotovo istovremeno? U čemu se taj rad razlikuje?

Za razliku od Silentea koji dobije gotovo dovršene pjesme i onda ih vježba tri mjeseca da bi snimio album i to što snimi ostane takvo, ja sam prvi put ušao u studio a da nisam ni sâm znao kako treba zvučati pjesma. Hvala nebesima pa sam dovoljno pametan da pustim pjesmi da ona kaže što želi, da je ne pokušavam strpati u žanr. Evo anegdota, profesorice moja: u studiju sam samo ja i snimam pjesme koje nikad nisam ni s kim probao uživo, ako situacija treba, onda zovem svojeg tonskog majstora, Nevena Marince, da ubrzam proces nekih instrumenata. I mjesec dana unutar projekta Neven me zaustavi i kaže: »Ja stvarno ne znam što se ovdje događa, a mislim da ne znaš ni ti.« Radio sam prvi put pjesme bez probi i sam snimao sve instrumente. Uživao, zvao prijatelje da slušaju kad

je bilo pri kraju, slavili smo... Taj osjećaj sreće hrani me još uvijek, znam da ništa ne traje zauvijek, ali glazba je vrlo moćna stvar.

I, oprostite na predugom odgovoru, uzmi u obzir da Silente čini više ljudi s više talenata — ja njima mogu dati ideju, ali oni će svirati kako oni žele svirati i rade to, naravno, bolje od mene. Silenteu ja mogu biti početna ideja, ali ne mogu preuzeti zasluge, a ni krivnje. Silente je jedan u trilion; šest ljudi u malom Dubrovniku snimi album u Mokošici i staroj bolnici — daju se otkazi da bi se pošlo u Zagreb i snimilo spot. Dva mjeseca nakon toga, sve je drugačije. Ja mogu inscenirati svakakve naslove i povlačiti za rukav novinare koje poznajem, ali ne mogu natjerati ljude da kupe album i kartu, što je Silente dovelo do samoodrživosti. Silente je bio zanimljiv jer je nov, a ja sam zanimljiv jer sam iz Silentea. Ali i Silente i ja svakim trenom možemo propasti i žestoko ovisimo o publici. I vlast i ja ovisimo o publici, samo što se ja ne kandidiram ni za šta pa ne moram lagati o sebi ili pretvarati se da sam nešto što nisam.

Kakve su reakcije ostalih članova benda na tvoj samostalni rad?

Oni su reagirali kao prijatelji, što i jesu, dakle sjajno i s podrškom. U tom trenu se nije imalo što prihvatiti jer opcije Silente nije bilo, a ja više volim dobiti raskiju nego savjet. Brat Insan je pomogao s tekstom, on je ipak profesor i veliki pjesnik, a ja sam polovni student, prevarant.

Nastup na Zagrebačkom festivalu oznaka je kvalitete izvođača!

67. Zagrebački festival održat će se 24. siječnja u Zagrebu; umjetnički direktor, Neno Belan, ponosan je na smjer kojim se Festival kreće

Razgovarao: Josip Radić

67.

Zagrebački festival održat će se 24. siječnja 2020. u Zagrebu. Umjetnički direktor, Neno Belan, ponosan je na smjer kojim se Festival kreće.

Pred nama je 67. Zagrebački festival i tvoja četvrta godina u ulozi 'kapetana' Festivala — kurs je postojan, snaga broda je sigurna i čvrsta. Kako bi opisao dosadašnju plovidbu i koliko se trenutna stvarnost Festivala poklapa s tvojom vizijom Festivala na početku?

Može se reći da sada već čvrsto držimo kormilo u rukama, s jasno usmjerenim pramcem prema cilju. Naša po-

sada i putnici, glazbenici i autori, znaju da Zagrebački festival drži do kvalitete i visoke razine ispod koje se ne ide, bilo u izboru pjesama, bilo u scenografiji, produkciji i imidžu u javnosti. To je ujedno i trenutačna stvarnost Festivala, rekao bih poput nekog dobrog restorana ili pouzdanog postolara: sa Zagrebačkog festivala nikad nećete otići nezadovoljni i uvijek ćete mu se rado vraćati. To u jednakoj mjeri vrijedi za publiku i za glazbenike, od kojih su mnogi Festival prigrlili kao svoj.

Dobre pjesme

Ovogodišnji izbor okuplja dobro poznata imena s glazbene scene, ali i nekoliko netipično festivalskih imena. Što možeš reći o izvođačima nadolazećeg Festivala? Postoji li neka zajednička nit koja povezuje 21 ime?

Ove godine imamo šaroliki festival za sve ukuse, od nešto alternativnijih ime-

na do predvodnika pop-glazbe. Također, lijepi je broj mladih izvođača, a istovremeno su zastupljena i neka iskusna imena koja su obilježila domaću glazbu posljednjih desetljeća. Ponosan sam i na zastupljenost autorica i kantautorica, ali se također nadam da će taj broj u budućnosti biti još veći. Da se Zagrebački festival s punim pravom naziva nacionalnim festivalom pop-glazbe, ide u prilog i činjenica da ćemo i ove godine imati predstavnike iz svih hrvatskih regija, od Slavonije, Istre, Dalmacije te naravno Zagreba i okolice. No, uz sve navedeno, najvažnije je da imamo dobre pjesme koje će, uvjeren sam, zaživjeti u radijskom eteru, ali i kod publike, i to dugo nakon održavanja Festivala.

— Kako će zvučati nadolazeći Festival u usporedbi s aktualnom europskom, pa i svjetskom produkcijom? Je li Festival u neku ruku 'odgojio' i usmjerio rad domaćih producenata i aranžera?

Mi smo festival koji je usmjeren radijskom eteru, dakle spona prema radijskim urednicima i izlog glazbe koja se bez srama može predstaviti u javnosti i eteru kao domaći pop. Mislim da smo, pogotovo s nekim mlađim sudionicima, ove godine još bliži aktualnim svjetskim trendovima u zvuku i produkciji. Da se vratim na prethodno pitanje, ljudi točno znaju kakvu glazbu mogu očekivati na Zagrebačkom festivalu, kakvu na Splitskom, a kakvu na Šibenskom — mi smo, dakle, predstavnici *mainstream* popa i po tome se ravna ju producenti i aranžeri koji se prijavljuju na Festival. Štoviše, primjećujem da kolege već dulje vrijeme znaju reći »ovo zvuči kao pjesma za Zagrebački« pri opisivanju nekih pjesama. To smatram isključivo komplimentom!

Žene u žarištu

Kako gledaš na zastupljenost (kant) autorica na Festivalu i u domaćoj glazbi

Uredništvo 67. Zagrebačkog festivala 2020. uz umjetničkog direktora Nenu Belana čine: voditelj komunikacija HDS ZAMP-a, Milan Majerović-Stilinović, skladatelj i producent Branimir Mihaljević, radijski urednici-voditelji Robert Urlić (Hrvatski radio) i Robert Turkalj (HURIN/Radio Slatina) te iskusni glazbenik, klavijaturist Parnog valjka, Berislav Blažević

Na 67. Zagrebačkom festivalu nastupit će:

Alka Vuica

Kuća iz žumala (Alka Vuica, Zoran Šerbedžija / Alka Vuica)

Ana Opačak

Susret (Arijana Kunštek / Arijana Kunštek, Ines Prajo)

Bang Bang

Sebi dovoljni (Hrvoje Prskalo / Hrvoje Prskalo)

Elis Lovrić

Vidim da si tu (Elis Lovrić / Elis Lovrić)

Hari Rončević

Ja noćas odlazim za njom (Hari Rončević / Hari Rončević)

Ida Prester

Minuta (Ida Prester / Ida Prester)

Leteći odred

Hajde, reci mi (Denis Dumančić / Denis Dumančić)

Lorena

Tihi ocean (Ivan Huljić / Ivan Huljić, Vjekoslava Huljić)

Maja Posavec

Daleko, iza nas (Maja Posavec / Maja Posavec)

Marin Jurić Čivro i Nina Kraljić

Zima (Marko Matijević Sekul, Boris Kolaric / Boris Kolaric)

Marko Kutlić

Samo nek' ona sretna je (Marko Kutlić / Aleksandar Čubrilo, Marko Kutlić)

Meri Andraković

Voli (Boris Đurđević / Valerija Đurđević)

Mia Negovetić

Na pola puta do svemira (Mia Negovetić / Olja Dešić, Mia Negovetić)

Miki Solus

Bombonijera (Miki Solus / Miki Solus)

Nikola Marjanović

Vrati mi se ti (Ante Pecotić / Ante Pecotić)

Opća opasnost

Vrati se (Mario Vestić / Mario Vestić)

Pavel i Tedi Spalato

Ne daj na nas (Aljoša Šerić / Aljoša Šerić)

Petar Dragojević

Živim dan po dan (Tomislav Mrduljaš / Tomislav Mrduljaš, Marijan Ban)

Stijepo Gled Marksos

Zlatne suze (Stijepo Gled / Stijepo Gled)

Tadej

Želim ti sreću (Miro Buljan / Sonja Buljan)

Teška industrija

Novo je jutro (Vedad Hadžiavdić / Vedad Hadžiavdić)

općenito? Koliko je u tom pogledu Zagrebački festival iznad domaćeg prosjeka i ima li još mjesta za napredak?

Hrvatsko društvo skladatelja nedavno je objavilo podatak da, od ukupnog broja autora i članova Društva, autorice glazbe čine tek 18 % članstva. Smatram da je to premali broj i to je nešto na čemu svi trebamo raditi zajedno kao glazbena industrija. Mislim da je situacija na Zagrebačkom festivalu nešto bolja od općeg stanja jer ohrabrujemo i otvaramo prostor za glazbenice, pogotovo one koje su i autorice glazbe. Ove godine su to Alka Vuica, Elis Lovrić, Ida Prester, Maja Posavec i Mia Negovetić, a lani je, primjerice, Mia Dimšić imala i najemitiraniju pjesmu na Festivalu. Nadam se da će njihovi primjeri inspirirati ostale njihove kolegice da se još aktivnije uključe, bilo u domeni pop-glazbe, bilo klasike ili alternative. Unatoč tome što smo kao zemlja malo tržište, u glazbi ima mjesta za sve!

Festival je iz godine u godinu sve mlađi. Što mlađi glazbenici daju Festivalu, a što Festival njima?

Svi oni koji prate Zagrebački festival posljednjih pet godina, primjećuju da

je festival dobio na svježini, poletnosti i ideji. To je, između ostalog, zasloga i mladih izvođača za koje se svake godine trudimo osigurati nekoliko mjesta na Festivalu. Predstavljamo one za koje mislimo da imaju nešto reći ili su zanimljivi zbog svojega autorstva, zbog izvedbe ili nekog nedokučivog elementa koji prepoznaju ljubitelji glazbe. Mi im, kao Festival, vraćamo vjetrov u jedra njihove karijere. Nije više neuobičajno da nakon nastupa na Zagrebačkom festivalu uslijedi i *Porin*, priznanje struke, ali i šira prepoznatljivost u javnosti i eteru.

Podatak u životopisu

Recimo da sam glazbenik koji razmišlja o prijavi na neki od sljedećih Festivala — kako bi me nagovorio na prijavu i što mi, kao glazbeniku, donosi predstavljanje na Zagrebačkom festivalu?

Odgovor se dijelom krije u prethodnom pitanju, no dovoljno je vidjeti koji su hitovi prvi put predstavljeni upravo na pozornici Zagrebačkog festivala. To su pjesme koje su sad već postale opća mjesta hrvatske pjesmarice. Ako na trenutak zanemarimo medijsko predstavljanje, radijski plasman i vrhunsku produkciju Festivala, već

sam prolaz među dvadesetak odabranih sudionika velika je stvar i priznanje za mladog autora. Konkurencija je svake godine velika, između dvjesto i tristo prijava, tako da nije zanemarivo naći se u završnici Festivala. To je već svojevrsna oznaka kvalitete i znatan redak u profesionalnom životopisu.

Za kraj, što nam u 2020. priprema Neno Belan, glazbenik i autor?

Moja kuhinja nikad ne miruje: mnogobrojni koncerti s mojim pratećim bendom Fiumensi i dalje su moja redovita zadaća, ali me vesele i povremeni drugačiji glazbeni izleti. Jedan od njih je i svakako mjuzikl *Bambina* koji se u veljači postavlja u splitskom HNK-u. Trostruka ljubavna priča smještena u Split osamdesetih, prepletena ondašnjim društvenim odnosima, mitom, korupcijom, klasnim razlikama, bit će popraćena mojim već dobro poznatim starim pjesmama, i to je nešto o čemu sam dugo sanjao, a evo, redatelj Krešimir Dolenčić potrudio se da mi se taj san i ostvari. U planu su još neka diskografska izdanja, glazbeni dueti i projekti, ali ostavimo neke vijesti i za ostatak godine...

Neno Belan: »U glazbi ima mjesta za sve!«

Ispod pramca njegovih pjesama

S 40 osvojenih *Porina*, Gibonni je najnagrađivaniji hrvatski autor, a možda je tajna njegova autorskog uspjeha u dvostrukom pristupu sviranju i skladanju: prema sluhu i putem nota. U ovim zapisima otkriva se sva raskoš njegova autorstva na taj drugi način, od violinskog ključa nadalje

Zrinko Tutić, Zlatan Stipišić Gibonni, Antun Tomislav Šaban i Dario Draštata

Piše: Bojan Mušćet

Predstavljanje notnog albuma kantautora Zlatana Stipišića Gibonni u Cantusovoj ediciji *Zabavne melodije* održano je 24. listopada u *Matis Absolut Loungeu* u Zagrebu. Posrijedi je 14. knjiga iz te edicije koja predstavlja notne zapise najvažnijih hrvatskih skladatelja popularne glazbe; dosad su ukoričene note Nene Belana, Arsena Dedića, Rajka Dujmića, Huseina Hasanefendića Husa, Jasenka Houre, Tončija Huljića, Đele Jusića, Nikice Kalogijere, Nenada Ninčevića, Đorđa Novkovića, Zdenka Runjića, Miroslava Škore i Zrinka Tutića.

Zrinko Tutić, urednik te edicije, na predstavljanju je istaknuo važnost Gibonni-jeva stvaralaštva: »Počeo je kao osmi putnik pa kao divlja jagoda. Onda je nešto pisao i nama drugima tekstove, ali ga je tada sudbina odvela na jedini put, a to je da bude osuđen na sebe i da bude prvo lice jednine.«

Dario Draštata, izvršni direktor Dallas Recordsa: »Gibonni je počeo kao rock-zvijezda u Osmom putniku. Njegove prve ploče bile su više rock nego pop. No rock-karijere ne traju dugo. Shvatio je da u jednom trenutku treba postati nešto više i postao je superzvijezda. Ali ostao je jednostavan i skro-

man. Zato ga publika toliko i cijeni.«

Glavni tajnik Hrvatskog društva skladatelja Antun Tomislav Šaban također je bio jedan od predstavljača. »Sretan sam i zadovoljan što je jedan od naših najvećih skladatelja, tekstopisaca, kantautora dobio svoj notni album. Netko može reći da je anakrona praksa to da se izdaju notni albumi. No nemojmo zaboraviti da je sedamdesetih i osamdesetih to bila jedna od temeljnih zadaća Hrvatskog društva skladatelja.«

30 pjesama

S 40 osvojenih *Porina*, Gibonni je najnagrađivaniji hrvatski autor, a možda je tajna njegova autorskog uspjeha u dvostrukom pristupu sviranju i skladanju.

»Premda sam najprije bio u nedoumici, pristao sam da se objavi ovo izdanje, jer su mi izdavači objasnili da određen broj ljudi želi, kad svira, imati note ispred sebe. Ja sam, zapravo, kao i mnogi drugi koji su došli iz rock-miljea u počeci-ma 'skidao' pjesme prema sluhu, 'skidao' ih 'na uho'. No kako sam odrastao uz oca glazbenika i skladatelja, onda sam i sam naučio note i u svojem stvaralaštvu živio 'na dvije

stolice'. Odabir 30 pjesama je određen kompromis, izdavači su željeli da su tu pjesme koje žive u eteru, a ja da budu i one koje su mi skladateljski bile izazovne. Našli smo se na sredini, pa je uključen i veliki hit *Činim pravu stvar*, ali i pjesma *Udica* koja nema takvu komercijalnu dimenziju«, rekao je Gibonni. U predgovoru knjige notnih zapisa Đorđe Matić piše kako se često dogodi da pjesma izgubi lice autora, ono se briše i pjesma postaje pjesma svih ljudi, kao narodna: »Zlatan Stipišić Gibonni, najmlađi klasik u ovoj seriji notnih knjiga, tu teškoću vjerojatno neće imati, iako su mu brojne pjesme odavno zaživjele tako da im više ne trebaju nikakvi estradni trikovi. Njegovi radovi, baš kao kod prvog među svim kantautorskim modelima — kod Arsena, dakako — vezani su neodvojivo za naročiti lirski rukopis iza kojega uvijek stoji stvarno lice. Ili još malo kompleksnije — naslut ili iluzija takvog lica, onako kako ga publika čuje, zamišlja, čita

Edicija Zabavne melodije

Zlatan Stipišić Gibonni

Cantus d.o.o.

Gibonni i njegovu pratećem bendu zasad ne trebaju note, ali dobro će doći drugima koji budu htjeli pjevati i svirati njegove pjesme (na slici uz basista Marka Reljanovića i pjevačicu Dariju Hodnik Marinković)

CANTUS

CANTUS

CAN

Zlatan Stipišić
Gibonni

VIDEO
CANTUS

Njegovi radovi, baš kao kod prvog među svim kantautorskim modelima — kod Arsena, dakako — vezani su neodvojivo za naročiti lirski rukopis iza kojega uvijek stoji stvarno lice

i učitava, točno ili pogrešno. Nitko od onih koji slušaju i čuju u srce me potiču, ili u libar svojih dugova upiši mene, ili još te mogu pjesmom kupiti, lukavo i slatkorječivo, ili još ti se radujem, a nemam zašto biti ponosan na nas, ili među jude, zviri i beštije me stavi leć, ili kao lice stranca, naboralo se more u daljinama, one prepoznatljivo netipične melodije i muzičke fraze, neće se pitati — tko je ovo napisao?“

Pjesnici kantautori

Moguće da je to, osim sasvim posebnog talenta i mnogo rada, povezano i s činjenicom da je Gibbonni došao na scenu, razvijao se i postao to što jest u sasvim začudnom trenutku kulture, domaće i svjetske. Nedavno je Bob Dylan primijetio da je nestala uloga koju su nekad imali pjesnici — da budu oni čiji će se stihovi pamtni, citirati i po nji-

Antun Tomislav Šaban: »Izdavanje notnih albuma sedamdesetih i osamdesetih godina bila je jedna od temeljnih zadaća Hrvatskog društva skladatelja.«

ma se ravnati, po njima živjeti. Sada ljudi imaju kantautore i pamte retke iz njihovih

Medu kolegama koji su došli na predstavljanje Gibbonnijevih nota bio je i Goran Karan

Mirjana Matić, direktorica Cantusa d.o.o., ponosna je na novo notno izdanje nakladnika

pjevanih pjesama.«

Gibbonni je s bendom izveo nekoliko pjesama, a pridružio mu se i renomirani glazbeni producent Nikša Bratoš koji kaže: »Ima nekoliko stvari koje ga vjerojatno izdvajaju od ostalih jer ima sjajnu dozu samokritike i objektivnosti. Kad nešto napiše, danima, tjednima, ponekad i mjesecima preispituje je li dovoljno dobro. Jako je pedantan i minuciozan u tom dijelu posla i s druge strane vjerojatno jedini lik kojem ne možete naći da je nešto od nekoga posudio. To je uistinu izvorno autorstvo.«

U skladateljskom spektru, Gibbonni je pjesme rijetko ustupao drugim izvođačima; izuzetak je Oliver Dragojević, s kojim je realizirao i zajednički album *Familija*, pa se u notnim zapisima nalaze skladbe koje je otpjevao Oliver: *Cesarica*, *Dobar dan*, *Dobro jutro*, *tugo*, *Gdje to piše?*, *te Sreća* i *U ljubav vjere nemam* (dueti s Gibbonnijem). Pjesma *Andeo u tebi* vokalna je suradnja s Goranom Baretom i Mayom Acuzenom, dok je skladbu *Sve ću preživjeti* interpretirao Tedi Spalato.

Za razliku od glazbe, Gibbonni je svoje tekstove bio namijenio mnogo široj distribuciji, no pritom se nije pojavljivao u ulozi skladatelja ni vokalnog interpretata. Izuzetak je pjesma *Zlatne godine*, naslovna pjesma filma koji je režirao Davor Žmegač, koju je skladao Zrinko Tutić. Ta je pjesma bonus ovim izvrsnim zapisima, i u notnoj verziji i na dvostrukom CD-u koji zvučno oplemenjuje ovo izdanje.

Predstavljanje notnog albuma Zlatana Stipišića Gibbonija, dvorana Matis Absolut Lounge, 24. listopada 2019.

Ljubav u svim svojim pojavnostima

Iako su Gibbonnijeve melodije već sveprisutne u prstima velikog broja glazbenika te u glazbenom pamćenju mnogih drugih, one će sada živjeti i na notnom papiru

Piše: Tanja Halužan

Edicija *Zabavne melodije* Hrvatskog društva skladatelja odnedavno je obogaćena još jednim notnim izdanjem;

plejadi od sada već četrnaest odabranih glazbenika, kao najmlađa se snaga pridružio pjevač i skladatelj Zlatan Stipišić Gibbonni. Riječ je o, nakon četvrt stoljeća mirovanja, unatrag nekoliko godina ponovno pokrenutoj ediciji Hrvatskog društva skladatelja i Cantusa d.o.o. koja je od šezdesetih do osamdesetih godina prošloga stoljeća iznjedrila veći broj notnih zbirki. Iako su Gibbonnijeve melodije već sveprisutne u prstima velikog broja glazbenika te u glazbenom pamćenju mnogih drugih, one će sada zaživjeti i na notnom papiru. Kao jedan od najizvođenijih autora domaće zabavne i pop-glazbe, Gibbonni na hrvatskoj glazbenoj sceni svakim novim ostvarenjem ostavlja dublji i neizbrisiv trag. S obiteljskim glazbenim korijenima (otac Ljubo Stipišić Delmata), svoju je glazbenu karijeru počeo još sredinom osamdesetih godina kao pjevač grupe Osmi putnik, a već je devedesetih počeo graditi solo karijeru te je 1991. objavio prvi album *Sa mnom ili bez mene*. Pjesma *Cesarica*, koju je nekoliko godina poslije napisao za Olivera Dragojevića, odmah je ostvarila uspjeh i bila prekretnica u Gibbonnijevoj karijeri.

Popis njegovih pjesama koje su dio neizostavnog pop i zabavnog repertoara sve je duži, a velik broj albuma na kojima se nalaze postigao je visoke naklade i odlične uspjehe kod domaće publike i kritike. Uspjeh je počeo širiti i izvan granica Lijepe Naše, i to ponajviše 2013. albumom *20th Century Man*, ujedno i prvim na engleskom jeziku. Osim kao uspješnog glazbenika, Gibbonni često imamo prilike vidjeti i u ulozi sudionika brojnih humanitarnih akcija na koje se vrlo rado odaziva, a nerijetko i organizira, čime je osigurao i ulogu ambasadora UNICEF-a.

Predstavljanje notnog izdanja Hrvatskog društva skladatelja i Cantusa,

Gibbonni je ambasador UNICEF-a i često ga imamo prilike vidjeti i u ulozi sudionika brojnih humanitarnih akcija na koje se vrlo rado odaziva

uz urednički potpis Zrinka Tutića te notografiju i transkripciju Josipa Cvitanovića, održano je 24. listopada u dvorani *Matis Absolut Lounge*. Uz nekoliko riječi o izdanju, koje su okupljenima uputili glavni tajnik HDS-a Antun Tomislav Šaban, skladatelj i producent Zrinko Tutić, direktor diskografske kuće Dallas Records Dario Draštata te glavna osoba večeri, Zlatan Stipišić Gibbonni, nije izostao ni pravi mali koncert na kojem su zazvučala tri notna zapisa iz navedenog izdanja: *Nisi više moja bol*, *Libar* i *Zlatne godine*.

Listajući note

Osim njih, u tom se probiru našlo još 28 pjesama koje donose prepoznatljiv glazbeni potpis, a na hrvatskoj su glazbenoj sceni već dobro poznate: *Ako me nosiš na duši*, *Andeo u tebi*, *Cesarica*, *Činim pravu stvar*, *Divji cvit*, *Dobar dan*, *Dobri judi*, *Dobro jutro*, *tugo*, *Dvije duše*, *Gdje to piše?*, *Hodaj*, *Ispod moga pramca* (*Tempera*), *Judi*, *zviri i beštije*, *Kad sam nasamo s njom*, *Lipa moja*, *Mirakul*, *Nije vrijeme od nedjele za u polje poći*, *Onako*, *od oka*, *Oprosti*, *Ovo mi je škola*, *Posoljeni zrak* i *razlivena tinta*, *Projdi*, *vilo*, *Sreća*, *Sve ću preživjeti*, *Svi moji punti kad se zbroje*, *U ljubav vjere nemam*, *Udica* i *Žedam*. Dobri poznavatelji Gibbonnijeve diskografije primijetiti će da su tom prilikom otisnute notni zapisi čak četiriju pjesama s njegova posljednjeg albuma *Familija* iz 2016., koji je postigao izniman uspjeh, a snimio ga je sa svojim nedavno preminulim prijateljem, glasovitim Oliverom Dragojevićem. U iščekivanju novih Gibbonnijevih glazbenih ostvarenja, vrijedi prelistati to notno izdanje i odsvirati koju od brojnih melodija koje pamtno te otpjevati i nekoliko stihova, čiji je zajednički nazivnik ljubav u svim svojim pojavnostima.

14. Međunarodni i interdisciplinarni simpozij *Glazba, umjetnosti i politika: revolucije i restauracije u Europi i Hrvatskoj 1815. – 1860.*, Knjižnica HAZU-a, 16. – 19. listopada 2019.

Lisinski u širem kontekstu svojega vremena

Organizatori: Hrvatsko muzikološko društvo, Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU-a te Hrvatski institut za povijest

Piše: Sara Ries

U povodu 200. obljetnice rođenja skladatelja Vatroslava Lisinskoga te 160. obljetnice smrti hrvatskog bana Josipa Jelačića, u knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu održan je veliki 14. Međunarodni i interdisciplinarni simpozij *Glazba, umjetnosti i politika: revolucije i restauracije u Europi i Hrvatskoj 1815. – 1860.* u organizaciji Hrvatskog muzikološkog društva, Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU-a te Hrvatskog instituta za povijest. Cilj simpozija bio je donošenje novih saznanja o umjetničkom stvaralaštvu u Europi na području glazbe, likovnih umjetnosti i književnosti u društvenom i kulturnom kontekstu u doba revolucionarnih previranja nakon Bečkog kongresa 1815. i pada neoapsolutizma u Habsburškoj Monarhiji 1859. godine. Simpozij, u cijelosti održan u prostorijama knjižnice HAZU-a, trajao je od 16. do 19. listopada 2019. godine, a 59 prijavljenih izlagača bilo je raspoređeno u četrnaest sesija po tematskim cjelinama: *Glazba, Vatroslav Lisinski, Josip Jelačić te Književnost i kultura.*

Narativ o Lisinskom

Ponajprije valja istaknuti izvrsna plenarna izlaganja: ono muzikologinje Vje-

re Katalinić (Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU-a) koja je govorila na koji su sve način i u kojim uvjetima Lisinski i njegovi suvremenici bili umreženi s tadašnjim institucijama; zatim izlaganje etnomuzikologa Philipa Bohlmanna (Sveučilište u Chicagu) koje se bavilo likom i djelom Johanna Gottfrieda Herdera, dok je posljednje plenarno izlaganje bilo iz domene povijesnih znanosti, a održao ga je povjesničar Ludwig Steindorff (Sveučilište u Kielu), naslovivši ga *Carstvo i nacija – Hrvatska u kontekstu dviju konkurentskih ideja u Europi*. Autori skupine referata koji su se bavili Lisinskim te njegovim opusom i vremenom bili su uglavnom iz Hrvatske; Sanja Majer-Bobetko govorila je o glazbenoj historiografiji vezanoj uz Lisinskog, Mladen Tarbuk doveo je u pitanje autorstvo opere *Ljubav i zloba*, Sara Ries je predstavila istraživanja Franje Ksavera Kuhača vezana uz Lisinskog, a Domagoj Marić govorio je o narativu o Lisinskom prilikom stote godišnjice skladateljeva rođenja. Nadalje, Stanislav Tuksar istražio je na koji su način umjetnost i politika utjecali na Lisinskog kao mladog umjetnika, a Nada Bezić održala je prezentaciju likovnih prikaza Lisinskog.

Kasina i čitaonice

Skladateljem u urbanoj toponimiji hrvatskih gradova bavila se Ana Popović, dok se Antonija Bogner Šaban pozabavila kulturološkim i kazališnim

U ime domaćina i suorganizatora skupa znanstvenoj se zajednici obratio akademik Frano Parać, potpredsjednik HAZU-a

Cilj simpozija bio je donošenje novih saznanja o umjetničkom stvaralaštvu u Europi na području glazbe, likovnih umjetnosti i književnosti u društvenom i kulturnom kontekstu u doba revolucionarnih previranja nakon Bečkog kongresa 1815. i pada neoapsolutizma u Habsburškoj Monarhiji 1859. godine

aspektima u filmu *Lisinski* Oktavijana Miletića iz 1944. godine. Tri inozemne autorice donijele su veoma zanimljiva izlaganja: Marijana Kokanović Marković (Novi Sad) izlagala je o Lisinskom u Novom Sadu 1847. godine, Fatima Hadžić (Sarajevo) istražila je na koji način je ilirski pokret utjecao na glazbu Bosne i Hercegovine, a Kristina Palokaj (Priština) prezentirala je kako se Lisinski pojavljuje u albanskoj literaturi i na glazbenoj sceni Kosova. Prvi dan simpozija završio je referatima vezanim uz zagrebački kulturni život 19. stoljeća: Snješka Knežević osvrnula se na mjesta na kojima su se okupljali ilirci; Arijana Kolak Bošnjak predstavila je kulturne institucije kao platforme političkog djelovanja, a bavila se kasinima i čitaonicama u Banskjoj Hrvatskoj 1840-ih godina. Nadalje, Željko Holjevac istraživao je prvi hrvatski književni časopis, *Danica ilirska* u rasponu od 1835. do 1849., a posljednje izlaganje, ono Viki Jakaše Borić tematiziralo je gradnju zagrebačkog klasicističkog kazališta 1834. godine. Prva sesija drugog dana simpozija bavila se književnošću. Koraljka Kos govorila je o hrvatskoj glazbi i književnosti od 1815. do 1860., Viktorija Franić Tomić prikazala je utjecaj Petra Kanavelića (1637. – 1719.) i Antuna Gledevića (1656. – 1728.) na dramski opus Dimitrija Demetra. Lana Pačuka (Sarajevo) istražila je odjeke ilirskog pokreta u BiH te se osvrnula na djelatnost pjevačkih i kulturno-prosvjetnih društava. Posljednje izlaganje u toj sesiji pripalo je Ivani Mance koja je predstavila slikarice u *Slovníku* Ivana Kukuljevića Sakcinskog.

Grand Opera

Sljedi su referati inozemnih autora koji su se bavili glazbom te su govorili o veoma različitim temama i glazbenim žanzrovima. William A. Everett i Lynda Payne (Kansas City) bavili su se revolucioniranjem glazbenih normi u Donizettijevu i Romanijevu *Ljubavnom naptiku*, dok je Ryszard Daniel Goliańek (Poznań) istražio utjecaje Novembarskog ustanka (1830./1831.) u poljskom i inozemnom glazbenom stvaralaštvu. U sljedećem bloku je Tiago de Oliveira Pinto (Weimar) govorio o usponu nacionalnih glazbenih stilova u Južnoj Americi iz europskog romantizma, Katalin Kim (Budimpešta) bavila se regionalnom mrežom glazbeno-kazališnih trupa od 1837. do 1861., a Wantana

Tancharoenpol (Berlin–Bangkok) istražio je Meyerbeerov utjecaj i estetiku instrumentacije u Velikoj operi. U posljednjoj sesiji toga dana Eva-Maria de Oliveira Pinto (Berlin–Weimar) predstavila je orgulje kao operni orkestar i salonsko glazbalo u razdoblju ranog romantizma, dok je Ewelina Czarnowska (Varšava) govorila o poljskom skladatelju Ignacyju Marceliju Komorowskom. Tema Lili Békéssy (Budimpešta) bili su vojni sastavi kao simboli u Pešti–Budimu 1850-ih, a referat Federica Gona (Beč) govorio je o djelu *La Marinella* Giuseppea Sinica.

Prigodni koncert

Iste je večeri u Preporodnoj dvorani održan koncert *Potpourri s djelima Lisinskog i suvremenika za glas, klavir i gitaru* na kojem su nastupili umjetnici Nataša Antoniazio (mezzosopran), Mia Elezović (klavir), Darko Petrinjak (gitar) te Martina Zadro (sopran). Prve tri sesije trećega dana simpozija bile su posvećene Josipu Jelačiću. Anđelko Mijatović govorio je o Jelačiću kao austrijskom časniku i hrvatskom banu, Nikolina Mađar obradila je notne zapise posvećene Jelačiću koji su sačuvani u Hrvatskom povijesnom muzeju, Vlasta Švoger izlagala je o Jelačiću i Andriji Torkvatu Brliću, a Katica Burić Čenan smjestila je zadarskoga skladatelja Giovannija Salghetti-Driolija u vrtlog kulturno-društvenih događanja sredinom 19. stoljeća. Nakon predaha Marina Bregovac Pisk bavila se Jelačićem kao naručiteljem umjetnina, a druga su se dva referata u sesiji odnosila na Jelačićev spomenik u Zagrebu. Dok je Irena Kraševac govorila o spomeniku kao takvom, Nikola Seiwerth obradio je nestanak i povratak navedenog spomenika. Nadalje, Kristina Milković govorila je o Jelačiću u vojnoj kampanji 1848. godine, Petra Babić obradila je djelovanje Lavala i Alberta Nugenta u (anti)revolucionarnim događanjima 1848., Mislav Barić govorio je o narodnoj gardi i pokušaju organiziranja narodne hrvatske vojske, a Branko Ostajmer zaključio je sesije o Jelačiću temom koja se bavila usporednim presjekom neoapsolutizma u Hrvatskoj i Mađarskoj.

Narodni preporod

Sljedeća sesija ponovno je bila posvećena glazbi: Francisco J. Giménez-Rodríguez (Granada) obradio je revolu-

Akademik Stanislaw Tuksar istražio je na koji su način umjetnost i politika utjecali na Lisinskog kao mladog umjetnika

Muzikologinja Vjera Katalinić otkrila je kako su Lisinski i njegovi suvremenici bili umreženi s tadašnjim institucijama

cije i restauracije u španjolskim salonima (1832. – 1855.), Alexander Wilfing (Beč) govorio je o *Glazbeno lijepom* E. Hanslicka i njegovu društveno-političkom kontekstu, tema Pála Horvátha (Budimpešta) bila je glazbeno kazalište u Mađarskoj u 19. stoljeću, a sesiju je zaključila Ivana Tomić Ferić, koja je istražila ishodišta glazbenog života u Splitu u pretpreporodno doba (1815. – 1860.). Posljednji dan simpozija također je bio rezerviran za teme iz glazbene umjetnosti: Viktor Velek (Ostrava–Prag) referirao je o glazbi i Janu Husu, Maruša Zupancič (Ljubljana) objasnila je na koje su načine srednjoeuropske glazbene sredine utjecale na glazbeni život Ljubljane od 1816. do 1860-ih godina, Tomáš Slavický (Prag) istražio je putni izvještaj Josefa Sawerthala iz 1846. koji svjedoči o uvjetima i funkcijama vojnih sastava u Austriji i Mađarskoj,

Marija Benić Zovko bavila se institucionalizacijom glazbenog obrazovanja u Zagrebu, a Rudolf Gusztin (Budimpešta) govorio je o zbornom pokretu u Mađarskoj u 19. stoljeću. Simpozij je zaključio Harry White (Dublin) referatom *‘Oni nečujni’: englesko pjesništvo i (vrlo) kasna pojava britanskog glazbenog romantizma*. Također, u sklopu otvorenja simpozija otvorena je i izložba autorica Lucije Konfic i Sare Ries naziva *Sjećajući se Lisinskog*, kojom se željelo upozoriti na važnost Vatroslava Lisinskog i njegova opusa u kontekstu hrvatskoga glazbenog romantizma i narodnog preporoda. Velik udio inozemnih autora te velik broj posjetitelja pokazali su koliko je važno interdisciplinarno sagledavanje umjetnosti u društvenom i kulturnom kontekstu. U tom smislu, simpozij je bio više nego uspješan.

Poteškoće me izgrađuju, a sve dobro mi je nagrada

Tribina koju vodi Slavko Nedić ugostila varaždinskog kantautora suvremene kršćanske glazbe

Piše: Aleksandra Marković

Antonio Tkalec je prvi glazbenik u Hrvatskoj i ovom dijelu Europe koji je stekao status slobodnog umjetnika stvarajući i izvodeći duhovnu glazbu

Antonio Tkalec, varaždinski kantautor suvremene kršćanske glazbe bio je gost prve tribine *Moje pjesme, moje molitve* treće sezone, održane 19. studenoga 2019. u dvorani Hrvatskog društva skladatelja u Zagrebu. Program tribine vodio je Slavko Nedić, a u programu su sudjelovali prijatelji Maja Vasilj i Josip Čulumović koji su čitali stihove pjesama, zatim producent Ivan Mikulić iz Belice, bubnjar i perkusionist Neven Putarek, Denis Vasilj te klapa Leggero, s kojim Antonio blisko surađuje.

Samostalni umjetnik

Tkalec se na početku tribine dotaknuo svojih glazbenih početaka koji su bili izrazito teški i izazovni jer je rođen u obitelji koja mu nije

veta na kojem je nacrtao klavirske tipke. U ovoj godini Antonio slavi dvadeset godina vrlo uspješnog glazbenog djelovanja, tijekom kojega je objavio četiri studijska albuma i primio mnogobrojne nagrade. Redoviti je član Hrvatskog društva skladatelja, a od 2016. i član Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika (HZSU), čime je postao jedini glazbenik u Hrvatskoj i ovom dijelu Europe koji je to postao stvarajući i izvodeći duhovnu glazbu.

Smisao nagrada

Na tribini su predstavljene pjesme *Ohrabri me, Molitva, Na tvom dlanu, Jer ljubiš me i Ne daj mi odustat*. Svaka pjesma nosi svoju priču, no Antoniov put mogli bismo sabrati upravo u zadnjoj, naziva *Ne daj mi odustati*, jer kaže: »Sve dosadašnje poteškoće su me izgrađivale, a sve dobro što se dogodilo bilo je nagrada. Za budući rad i dalje trebam puno snage, no ustrajati ću i neću odustati.« Gosti sudionici programa složili su se da u posljednje vrijeme postoji sve više kvalitetne duhovne glazbe, no i da joj se istovremeno u medijima pruža vrlo malo prostora te da pjevačima duhovne glazbe nije lako egzistirati. Zanimljivo je bilo čuti Antoniovo razmišljanje o potrebi i smislu dodjeljivanja nagrada na festivalima duhovne glazbe: »Nagrada mi nikad nije bila prioritet. Ono što sam jedino želio raditi je prenositi talent drugima. Nagrada mi nije nikad značila da sam bolji od drugih, nego je to bila pohvala za ono što radim.« Ivan Mikulić, poznati producent iz Belice koji je surađivao i s mnogobrojnim estradnim glazbenicima, govorio je o producerskom poslu:

»Danas više ne postoji velika razlika u produciranju duhovne i svjetovne glazbe. Mislim da svaka pjesma zaslužuje istu pažnju, pristup i žrtvu da se ostvari. Svako pjesmi pristupam na isti način i želim je obogatiti kako najbolje mogu i znam. Smatram i da je pjevačima duhovne glazbe mnogo teže plasirati sebe. Iza svakog projekta ne stoji samo talent, nego treba mukotrpno raditi i boriti se da u tom poslu opstaneš i napreduješ. S Antoniom je prekrasno surađivati. On je pravi primjer razvojnoga puta profesionalnog glazbenika.«

Božja slava

Antonio je zaključno spomenuo da su mu kolege s estrade povjerile da godišnje održe petnaest koncerata i zarade dovoljno, dok ih on održi pedeset do šezdeset. Ipak, na Nedićevo pitanje bi li i dalje održavao toliko koncerata da npr. s petnaest koncerata zaradi dovoljno, rekao je: »Obožavam ovaj posao jer znam da radim na Božju slavu. Imao sam koncerte ispred tisuća ljudi i pred samo nekoliko osoba. No ako mi nakon koncerta priđe i samo jedna osoba u suzama i kaže da ga je dotaknula moja izvedba, onda sam sretan i radio bih taj posao 24 sata na dan. Novac tu nije presudan, nego ispunjenje moje zadatka.«

mogla priuštiti glazbene instrumente, a i nije bila baš naklonjena ideji da Antonio postane glazbenik. Ljubav prema glazbi nadjačala je sva iskušenja i izazove, pa je tako sâm napravio instrumente i, doslovno, naučio svirati klavijature na komadu dr

Za uspjeh u glazbenom poslu najvažniji su iskrena i jaka želja, san i cilj

Intervju u povodu sudjelovanja umjetnika na HDS-ovoj tribini *Moje pjesme, moje molitve*, 19. studenoga 2019. koju vodi Slavko Nedić

Razgovarala: Aleksandra Marković

Antonio Tkalec je kantautor, skladatelj, tekstopisac i producent moderne duhovne glazbe iz Varaždina. U tom je gradu nedavno velikim koncertom proslavio dvadeset godina javnog djelovanja u duhovnoj glazbi te deset godina profesionalnog bavljenja duhovnom glazbom. Tim smo povodom razgovarali s njim, nakon gostovanja na tribini *Moje pjesme, moje molitve*, 19. studenoga u dvorani Hrvatskog društva skladatelja u Zagrebu. Antonio je tijekom karijere osvojio 25 glazbenih (festivalskih i strukovnih nagrada), pokretač je i organizator Varaždinskog festivala moderne duhovne glazbe *Hvalospjev Ljubavi* koji je ove godine proslavio deset godina postojanja.

Samouki multiinstrumentalist

Potpuno je posvećen glazbi: živi glazbu, živi s njom i od nje. Iako je samouk i bez formalnog glazbenog obrazovanja, Antonio je multiinstrumentalist — svira sve vrste instrumenata s tipkama (klavir, orgulje, harmonika), gitare, udaraljke, bubnjeve... Skladao je više od 150 duhovnih pjesama, za sebe, ali i za druge izvođače, a sve su mu pjesme objavljene kao singlovi ili se nalaze na službenim diskografskim izdanjima. Autorske pjesme izvodio je pred papom Franjom te mnogim hrvatskim i stranim visokim političkim dužnosnicima, a nastupao je na najznamenitijim mjestima: gotovo svim katedralama, bazilikama i crkvama u Hrvatskoj i u mnogima diljem Europe, znamenitim trgovima, sportskim dvoranama i kinodvoranama te kazalištima. Duhovnu je glazbu doveo čak i u neke ugostiteljske objekte. Izrazito je aktivan u humanitarnom radu i nastoji pomoći potrebitima koliko je god moguće. Godišnje održa između trideset i četrdeset autorskih koncerata diljem Hrvatske (ali najviše izvan nje), pa i više od pedeset raznih drugih nastupa. Od 2013. godi-

ne u Varaždinu ima vlastiti profesionalni Sky Road Music Studio.

Tko je Antonio danas u odnosu na godinu kad si kročio na svoje glazbeno putovanje?

Antonio je danas jako sretan i blagoslovljen čovjek jer može raditi i živjeti od posla o kojem je maštao da će se jednog dana njime baviti. Kad sam kao dijete maštao o tome da ću jednog dana biti poznati glazbenik, nisam ni slutio što ću točno kao glazbenik raditi i na kojim ću sve glazbenim područjima djelovati. Rođen sam i odrastao u skromnoj (gotovo siromašnoj) obitelji u kojoj je uvijek bila obiteljska krunica — svaku večer. Roditelji i baka odmalena su me učili temeljnim kršćanskim vrijednostima pa kad sam kao šestogodišnjak počeo pjevati u crkvenom pjevačkom društvu Tin iz mogega rodnog Nedežljanca, počeo sam se zaljubljujati u modernu duhovnu glazbu. Deset godina poslije (sa šesnaest godina), počelo je mojih »prvih dvadeset godina moderne duhovne glazbe«. Počeo sam skladati prve ozbiljne skladbe i slati ih na natječe za festivale. Pjesme su redovito prolazile i dobivale nagrade. Članovi tadašnjih festivalskih ocjenjivačkih sudova i organizatori redovito su mi govorili da su moje pjesme izrazito poučne i vrlo zrele za nekoga mlađih godina. Tada vjerojatno nisam ni znao što to točno znači. Danas — dvadeset godina nakon toga — kad sam u životu prošao bezbroj manjih ili većih padova, ali i doživio tisuće predivnih uspona, Bogu sam zahvalan što sam odabrao ovu vrstu glazbe za svoj životni put.

Je li najvažniji recept za dugovječnost i opstanak jednog glazbenika na sceni kontinuirani mukotrpan rad?

Apsolutno! Bez mukotrnog rada i mnogo odricanja ne ide. U glazbenom poslu najvažnija je iskrena i jaka želja (biti odlučan u odabiru glazbe za svoj životni put), san (jer kao umjetnik moraš znati i sanjariti) te cilj (zadati si cilj i raditi na ostvarenju snova)! Rijetki su oni kojima se pruži neka »prilika iz snova« pa zabljesnu na sceni na neko vrijeme (to obično ne traje dugo), a mnogo više je onih koji se odmalena trude i

bore ne bi li uspjeli »isplivati« i pokazati svoj talent. Moja životna situacija bila je takva da mi roditelji nisu mogli priuštiti ni instrument ni glazbenu školu. Imao sam prijatelja u susjedstvu koji je imao sintesajzer, pa sam njegov sintesajzer »precrtao« (u detalje) sa svim tipkama i gumbićima na jednu dasku koju sam nazvao *Casio*. Na toj sam dasci, vjerovali ili ne, naučio svirati klavijature. Poslije sam »izradio« i jednu Yamahu. Nekoliko godina nakon toga izradio sam i gitaru i bubnjeve.

Žrtva i suze

Tada nije bilo interneta i YouTubea pa sam učio na teži način. Budući da moj tata nije dopuštao da se bavim glazbom, svaku večer sam se kasno noću iskradao iz kuće i išao (ponekad i u pola noći) učiti pjevati na poljoprivredno imanje koje nam je bilo iza kuće, da me nitko ne čuje. U vrijeme kad sam se počeo ozbiljno baviti glazbom, bio sam zaposlen po raznim poduzećima ne bih li zaradio novac za neki instrument, edukaciju, za snimanje u jeftinom studiju... Bilo je tu puno odricanja, žrtve i suza, ali bio sam strpljiv. Želio sam svim srcem biti glazbenik i svaka prepreka je samo jačala moju ljubav prema glazbi. Eto, danas sam pjevač, skladatelj, tekstopisac, kantautor, multiinstrumentalist, studijski glazbenik s vlastitim studijem (Sky Road Music Studio u Varaždinu), aranžer, producent...

Što bi savjetovao kolegama koji u 2020. godini planiraju početak karijere?

Prije svega im savjetujem tri stvari iz prethodnog odgovora (želja, san i cilj). Ako ste iskreni u svojem naumu bavljenja glazbom, ako za glazbu imate talenta, ljubavi, strpljivosti, snage, motivacije, samo je nebo granica! No treba biti oprezan. Mnogi sjajni talenti su iz raznih razloga propali i izgubili se u tom svijetu. Glazba je, neovisno o kojem se žanru radilo, velika industrija koju treba ozbiljno shvatiti. Treba biti oprezan u odabiru suradnika, menadžera, promotora, nakladnika... Zato se prije ulaska u glazbeni svijet najprije o svemu treba dobro informirati. Ponekad, nažalost, talent nije dovoljan. Ponekad,

Imao sam prijatelja u susjedstvu koji je imao sintesajzer, pa sam njegov sintesajzer »precrtao« (u detalje) sa svim tipkama i gumbićima na jednu dasku koju sam nazvao *Casio*. Na toj sam dasci, vjerovali ili ne, naučio svirati klavijature. Poslije sam »izradio« i jednu Yamahu

iako stvaraš sjajne pjesme, sjajno pjevaš, to jednostavno nije dovoljno jer nemaš »veze« s onima koji bi te mogli progurati. Ali nipošto ne treba odustati! Uvijek se mukotrpan trud isplati i uvijek će ti Bog na životni put poslati prave ljude u pravo vrijeme.

»Tu pripadam«

Jedini si glazbenik u ovom dijelu Europe koji si radeći duhovnu glazbu stekao status slobodnog umjetnika i 2016. godine postao član Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika (HZSU). Redoviti si član Hrvatskog društva skladatelja. Koliko ti znače priznanja struke?

Godine 2012. postao sam redoviti član HDS-a, a te sam godine dobio i prvu pozivnicu na sjednicu HDS-a. Na toj sam sjednici pomalo sramežljivo sjedio po strani, a potom mi je do svijesti došla činjenica da sam postao punopravni član najvažnijeg i najvećeg skladateljskog društva u Hrvatskoj. Da se nalazim u društvu najelitnijih i najvažnijih hrvatskih skladatelja. Shvatio sam da mi je tu mjesto, da tu pripadam. Ne zbog druženja s poznatim licima, u čijem sam se društvu odjednom našao,

nego zbog toga što je primanje u HDS bilo dokaz da moja glazba nešto »znači«, da nisam više anonimac, da se sav moj trud isplati. Odjednom su ljudi koje sam do tada gledao samo na televiziji, postali moji kolege. Otada sam zabilježio mnoge suradnje s kolegama i kad god mi zatreba, daju mi neprocjenjive savjete. Godine

2016. stekao sam i status samostalnog umjetnika. Bez tog statusa teško bih djelovao kao profesionalni glazbenik. Hrvatska zajednica samostalnih umjetnika je, kao i HDS, veliki vjetar u leđa u mojem radu. Nažalost, ili nasreću, u životu nisam mogao pohađati glazbenu školu (što sam jako želio), a danas sam svestrani glazbenik. Potpuno je nevjerovatan osjećaj što se sada, kao član strukovnih udruga, uistinu mogu zvati »profesionalnim glazbenikom«, jer to uistinu jesam.

U kojem je opsegu, prema tvojem

mišljenju, danas na početku karijere potrebno imati financijsku sigurnost? S jedne su strane glazbenicima otvorene brojne mogućnosti (internet, YouTube, društvene mreže i sl.), no s druge strane treba platiti snimanje u glazbenom studiju, izradu videospotova... Ako se baviš duhovnom glazbom, još je i teže... ili?

Bez obzira na vrstu glazbe, uvijek je potreban »početni kapital«, jer stvaranje glazbe ima svoje troškove. Nažalost, naša stvarnost je takva da je danas čak i etabliranim glazbenicima teško naći sponzora ili nekoga tko je spreman uložiti u tebe sa željom da te malo »pogura«. Osobito je teško nekome tko tek počinje karijeru (osim ako nema zaleđe bogatih roditelja). No u većini takvih slučajeva talent je u deficitu. Zato smo uglavnom prepušteni sami sebi, što je, mislim, zapravo jako dobro jer onda više naučiš cijeniti svoj trud i zalaganje. Da bi pjesma nastala, uvijek postoji sličan scenarij: najprije ti treba glazba i tekst. Ako nisi kantautor, moraš platiti nekome tko će ti napisati tekst i uglazbiti ga tako da to odgovara tebi kao izvođaču. Potom počinje snimanje, a

tu su neminovni troškovi aranžera, producenta, glazbenika, pratećih vokala... Kad je pjesma snimljena, radi se videospot, što danas također nije zanemarivo. Pritom su troškovi, naravno, vezani uz kvalitetu. Nakon svega, dolazi promocija pjesme/videospota. Bogu hvala, danas su nam putem interneta dostupne bezbrojne mogućnosti, tako da većina glazbenika radi smanjenja troškova djelomično ili potpuno zaboravi izdavače, pa snimke objavljuju sami putem društvenih mreža i raznih glazbenih platformi. Situacija u duhovnoj glazbi nije puno drugačija, osim što mi koji smo i skladatelji i tekstopisci u većini slučajeva poklonimo barem dio pjesme, ne bi li na neki način pomogli pjevačima u smanjenju troškova.

Bez požurivanja

Opiši nam svoj stvaralački proces — radiš li ponekad pjesme, ako možemo reći, »namjenski« ili su tvoje autorske pjesme u većini slučajeva nekako rezultat i plod trenutka, nadahnuća?

Bezbroj puta pokušao sam skladati i pisati »namjenski«, zbog nekog zadanog roka ili određene teme. Danima bih sjedio u studiju i pokušavao, ali bi na kraju ispalo nešto čime nisam bio zadovoljan pa bi sav trud od nekoliko dana završio u smeću. Naime, mogu se uistinu pohvaliti činjenicom da redovito imam nekoliko narudžbi mjesečno, a to me često dovodilo u stres jer, kad imaš narudžbu, onda ko za inat — nema prave ideje, a rok za isporuku skladbe

Antonio Tkalec: »Našoj su estradi potrebne pozitivne poruke!«

je... jučer! Tako da sam s godinama naučio i sebe i svoje klijente da me ne požuruju u stvaranju. Stvaranje je neko-me »sipanje iz rukava«, a kod mene je to sasvim drugačije: ponekad mi ideja za pjesmu dođe iz nekog događaja koji se dogodio meni, mojim bližnjima ili nekom trećem. Ali u 90 % slučajeva pjesme mi dolaze kao bljesak iz vedra neba — kao jedan trenutak koji dođe »niotkud« (čitaj s Nebesa) i polako prolazi pokraj mene, a ja ga moram brzo »hvatati«. To su trenuci koji traju vrlo kratko i ako odmah ne zapišem ili ne snimim na mobitel, više se nikad ne ponovi. Zanimljivo je što mi pjesme dolaze u kompletu, od A do Ž, s potpunim tekstom, melodijom i jasnim viđenjem aranžmana. I sad zamislite koliko to može biti nezgodno. Primjerice, vozim se u autu i dođe pjesma, pa brzo stanem sa strane i snimam na mobitel. To je još i u redu, jer ponekad mi ideja dođe usred sastanka ili večere ili druženja s prijateljima pa ko luđak izletim iz prostorije ne bih li ideju brzo zabilježio. Nekoliko puta mi se dogodilo da je pjesma »došla« dok sam nešto obavljao po gradu. Cijelim sam putem do doma morao poluglasno pjevušiti da ne bih zaboravio tekst i melodiju jer ih nisam imao na što snimiti. Ljudi su se okretali i slušali me kao da sam luđak koji je možda i pijan. Nekoliko puta mi se dogodilo da mi pjesma dođe usred svete mise. E — to je problem. Dakle, vodim veliki franjevački zbor u Varaždinu kao orguljaš i zborovođa. Koncentriram se na svetu misu, sviranje i zbor... i eto ti pjesme! Unatrag mjesec dana dva puta mi se dogodilo da sviram orgulje, lijevom rukom dirigiram zboru i desnom stranom mozga pokušavam zapamtiti ideju pjesme. Da, život umjetnika zna biti baš zanimljiv.

Koliko su ti bitne suradnje s kolegama i producentom? Možeš li izdvojiti neku suradnju?

Suradnje s kolegama su nezaobilazni dio mog glazbenog životnog puta i to me čini potpunijim glazbenikom; bilo da se radi o nekoj vokalnoj, instrumentalnoj ili studijskoj — aranžerskoj suradnji. Beskrajno sam zahvalan Bogu što od početka profesionalne karijere imam sjajne stalne suradnike i prateće glazbenike koji obogaćuju i oplemenjuju moje stvaranje. Prije svega tu je moj producent, dobar prijatelj i veliki uzor u glazbi — Ivan Mikulić iz Belice kod Čakovca, s kojim je suradnja počela 2009. Otada smo radili na svim mojim albumima (*Evo dolazim*, *Gospodine* 2009., *Kralju kraljeva* 2012., *Zauvijek Tvoj* 2014. i *Ohrabri me* 2017.), snimili smo dosta singlova i zajedno održali mnogo koncerata jer mi je Ivan i prateći glazbenik na velikim koncertima. Uz njega, u svojoj ekipi na koncertima i snimanjima imam i druge vrhunske glazbenike, poput Nebojše Buhina, Roberta Vrbanića, Marija Bilića, Martina Pokosa, Nikole Mikulića, Bernarde Bruno te nekoliko glazbenika iz inozemstva. A sve to pod budnim okom moje Agneze koja nas sve drži na okupu i pazi da svatko radi svoj posao najbolje što može. Već godinu dana sjajno surađujem i s najpoznatijim slovenskim glazbenikom duhovne glazbe p. Janezom Ferležem, s kojim cijele godine održavam zajedničke koncerte po Sloveniji.

Odbojnost »duhovnosti«

— Kakvo je, prema tvom mišljenju, stanje na duhovnoj glazbenoj sceni? Ima li prostora za napredak i promjene?

Stanje duhovne glazbene scene u Hrvatskoj je sjajno i očajno. Sjajno je zbog same glazbe koja je nevjerojatna, posebna i kvalitetna, a očajno zbog medijskog prostora koji — nemamo!

Duhovna glazba u Hrvatskoj dosegla je tako visoku razinu kvalitete da je u puno slučajeva produkcijski mnogo kvalitetnija od svjetovne glazbe.

Dokaz tome je i taj da se duhovna glazba snima u vrhunskim studijima, s vrhunskim glazbenicima i producentima, no naša glazba još uvijek ne nalazi ni približno dovoljno prostora u medijima, unatoč kvaliteti. Financijski izdaci za snimanje pjesme ili albuma su veliki, pa i golemi, a mediji nas odbacuju! Ima mnogo sjajnih duhovnih pjesama koje bi se bez problema mogle vrtjeti na najeminentnijim radiopostajama u Hrvatskoj, ali su one — duhovne! Već sama ta riječ »duhovna« često odbija glazbene urednike — jako dobro znam iz iskustva. Duhovnoj glazbi nije mjesto samo u duhovnim medijima, jer u ponekim ni tamo nema

dovoljno mjesta. Zato se jako teško u Hrvatskoj profesionalno baviti duhovnom glazbom, čak i amaterski.

Imaš li vremena za održavanje odnosa s publikom putem društvenih mreža i koliko ti je takav odnos bitan?

Odnos s publikom mi je zaista važan. Nikad nisam i nikad neću biti jedan od onih kolega koji nakon koncerta odjure s pozornice i sakriju se da ih nitko ne vidi. Nakon svakog koncerta (osobito onih većih), s pozornice se uvijek spustim među publiku, družim se s njima, strpljivo se fotografiram, potpisujem CD-ove, čak se i grlim s publikom. To je važno — imati odnos s njima. Publika su ljudi koji prate tvoj rad, slušaju tvoje pjesme, kupuju tvoje albume, plaćaju ulaznice za koncerte, a najmanje što im mogu dati je moja prisutnost. Što se tiče društvenih mreža, moji suradnici objavljuju nastupe u medijima i na društvenim mrežama, dogovaraju nastupe i koncerte putem mojih službenih profila jer jednostavno ne stignem sve sâm, ali nikad ne odgovaraju na poruke u moje ime i nikad ništa ne objavljuju u moje ime. Tako da se ipak, unatoč obavezama, potrudim imati koliko-toliko i *online* kontakt s publikom.

Misliš li da su i »estradnom nebu« potrebne pozitivne poruke? Jesi li razmišljao o djelovanju i na tom području?

Apsolutno su našoj estradi potrebne pozitivne poruke. Na kraju krajeva, duhovna glazba i jest dio estrade, samo što nije dovoljno cijenjena (kao što nisu ni mnogi drugi glazbeni smjerovi u Hrvatskoj). Moja glazba ne treba imati milijunski auditorij, nisam zavidan estradnim kolegama koji pune arene i velike dvorane, dapače. Beskrajno sam sretan zbog njihovih uspjeha, ali ražalostim se i stvarno razljutim kad čujem tekstove pjesama koje neki moji kolege »serviraju« publici, pogotovo mladima. Poruke o pijanstvu, razvratu, besanim noćima, prevarama, posezanjem za svakakvim porocima jer »me ona ostavila«, nisu dobar primjer mladima i samo im truju zdravu pamet. Da, itekako sam razmišljao i radim na tome da počnem djelovati i na tom području, ali ipak kao glazbenik duhovne glazbe. Moj najnoviji album (na kojem radimo već neko vrijeme) bit će upravo snažan pokušaj da na estradnu scenu donesemo pozitivne poruke koje su ljudima prijeko potrebne u ovom nemilom vremenu.

Blizi se Božić. Imaš li neke dogovorene nastupe za ovu, a možda već i za iduću godinu? Koliko su ljudi u Hrvatskoj općenito otvoreni za duhovnu glazbu i u kojem su se opsegu u tom pogledu, od početka tvoje karijere do danas, »prihvaćanje« i taj odnos promijenili?

Pa evo, Bogu hvala, cijela ova godina bila mi je potpuno zauzeta. Ovogodiš-

nji advent mi je najbukiraniji advent otkađ se bavim glazbom. Imam čak i dva koncerta između Božića i Nove godine, što još nije bio slučaj. Naravno, na sâm Božić i Novu godinu nikad ne nastupam jer želim biti sa svojom obitelji — to mi je najvažnije i to se nikad neće promijeniti. Isto tako, već su se odavno počeli puniti termini i za iduću godinu, tako da već imam dogovorene nastupe u svibnju, lipnju, srpnju, kolovozu i jedan čak u studenome 2020. godine.

Uzdizanje scene

Da se osvrnem na drugi dio pitanja. Kad sam prije dvadeset godina prvi put javno i samostalno nastupio na jednom festivalu duhovne glazbe, bio je to jedinstven doživljaj — puna velika kinodvorana ljudi koji s oduševljenjem prate nastup svakog izvođača. Osjećaj je bio nevjerojatan. I to se ponavljalo na svakom festivalu, na svakom manjem ili većem nastupu. Ljudi su bili željni takve glazbe koja je za njih bila nešto potpuno novo, što nisu mogli čuti ili vidjeti u medijima. Isto tako, mi mlađi gajili smo veliko poštovanje prema starijim kolegama. Uvijek mi je bila čast dijeliti pozornicu s njima, prići im, porazgovarati s njima, zatražiti savjet. No s vremenom se u ljudima nešto promijenilo ili u svima nama, ne znam!

Otprilike od 2012. pa do 2016. godine počeli su se gasiti festivali duhovne glazbe (kojih je do tada bilo oko 25). Bilo je sve manje zanimanja publike za koncerte, pa i kao narod, kao vjernici, primijetio sam da smo počeli »padati«. Mnogi poznati kolege i prijatelji s duhovne scene prestali su se aktivno baviti duhovnom glazbom. Ipak, u posljednje dvije-tri godine duhovna scena ponovno počela ozbiljno dizati, koncerti su sve posjećeniji, a duhovna glazba postaje sve popularnija. Sve se to događa najviše zahvaljujući internetu, društvenim mrežama i svima nama koji se svim srcem i neumorno borimo i trudimo da duhovna glazba bude ravnopravna svjetovnoj glazbi.

mrežna stranica: www.antoniotkalec.com

Vrlo korisnu raspravu 11. siječnja 2019. na zagrebačkom Sveučilištu o *Direktivi o autorskom pravu na jedinstvenom digitalnom tržištu* moderirala je HRT-ova novinarka **Elizabeta Gojan**, a panelisti su bili **Romana Matanovac Vučković**, **Nina Obuljen Koržinek**, **Dubravka Šuica**, **Jozo Radoš** i **Zeljana Zovko**

Nakon tri godine rasprava i analiza, zastupnici u Europskom parlamentu usvojili su *Direktivu o autorskim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu*

Digitalna prav(d)a za sve

Riječ je o propisu koji će napokon urediti digitalno tržište i za sve njegove dionike osigurati uravnoteženu tržišnu utakmicu

Piše: **Bojan Mušćet**

U današnjem digitalnom dobu naša strpljivost prema sporosti polako nestaje; tako je u svim segmentima svakidašnjice, pa i u glazbi. Djeca i tinejdžeri u velikoj mjeri instinktivno izbjegavaju sve što se ne nalazi na top-ljestvicama *streaming* servisa, osobito glazbu koja je inicijalno zaživjela na gramofonskim pločama. Ne bez razloga; oni dojučerašnju glazbu poistovjećuju sa sporošću. Sve na što treba čekati (pa i vađenje kompaktnog diska iz kutije, stavljanje u CD *player* i pritisak tipke *Play*) smatra se 'mrtvim vremenom'.

Upravo zato glazbeni *streaming* servisi, ali i digitalne platforme/društvene mreže kao što su YouTube, Facebook, Vimeo i ostali, danas su dominantan način preslušavanja glazbe. Nekima korisnici plaćaju naknadu, a nekima ne. Digitalna glazba je nadohvat uha i u svakom trenutku svaki korisnik može čuti gotovo svaku pjesmu koju poželi.

U tom, informacijskom smislu, korisnici imaju neslućene mogućnosti kakvih

nekad nije bilo, u ono doba kad su se nove pjesme mogle čuti na radiju, do sredine osamdesetih rijetko na televiziji i onda su se mogle kupiti na pločama i kasetama. Danas nema te kupnje: smartfon ima ulogu gramofona, kasetofona ili CD *playera*, a nosači zvuka odražavaju sporost. Slušatelj plaća tek internetsku vezu (ali ona mu služi za još bezbroj sadržaja) ili naknadu *streaming* servisu. Reklo bi se: glazba je danas »džabe ko u stare babe«, odnosno glazba je danas usluga, a ne više proizvod.

Od proizvoda do usluge

Naš poznati glazbenik i vlasnik diskografske kuće *Campus* Miroslav Škoro, koji je doktorirao disertacijom *Modeli upravljanja i raspodjele prihoda glazbene industrije u uvjetima globalizacije*, definira to ovako:

»Glazba je bila usluga, potom je postala proizvod, a danas je opet usluga. Wikström u svojoj knjizi *The music industry: Music in the cloud* navodi tri bitne karakteristike nove glazbene ekonomije koje se javljaju kao posljedica razvoja digitalnih medijskih tehnologija: prvo, velik broj povezivanja i sudjelovanja korisnika, a mala kontrola; drugo, glazba

kao usluga i treće, povećana amaterska kreativnost. Glazba je u početku bila usluga, nematerijalno dobro koje su autori osobno ili izvođači u njihovo ime, isporučivali konzumentima uživo. Izumom fonografa, poslije gramofona, kasete i CD-ova, glazba je, iz tradicionalnog stanja usluge, koja se isporučuje živim nastupom, transformirana u proizvod. Isto tako, glazba je prestala biti iskustvo koje je moguće proživjeti samo u trenutku izvedbe. Danas slušamo operu dok se tuširamo. Moj profesor i kolega Marcel Meler naučio me da se proizvod nedvojbeno razlikuje od usluge jer je materijalni rezultat procesa proizvodnje i ima uporabnu vrijednost, a transakcijom postaje vlasništvo korisnika. S druge strane, kad korisniku pružite uslugu, on je ne može zadržati jer se usluga doživi i konzumira, a korisniku nakon nje ostaje samo sjećanje. Glazba bi, dakle, kad je na opipljivom formatu (CD, LP i sl.), definitivno bila proizvod, jer sam format na kojem se nalazi zadovoljava sve navedene uvjete. U slučaju koncerta, pretvara se u uslugu. Digitalizacija opet sve mijenja jer je glazba izgubila materijalnost. Recimo da u legalnom pohranjivanju datoteke, kako hrvatski velimo *download*, imamo transakciju koja rezultira pro-

mjenom vlasništva; u tom bi slučaju glazba bila proizvod, a konzumacijom glazbe putem *streaminga*, opet je u pitanju usluga. Djeluje komplicirano jer možemo reći da se proizvodnja i konzumacija događaju istovremeno, no to je naša stvarnost i svakako budućnost. To se već dogodilo, glazba je vraćena u svoje tradicionalno i prirodno stanje usluge. Bitno je uočiti i da nam je digitalizacija donijela nove dionike na tržištu glazbene industrije, prije svega, moćne telekomunikacijske kompanije i, usudjem se reći, izuzetno jak IT sektor. Danas stalno negdje nešto svira niotkud, a što je najvažnije, dojam je da nitko nije dužan platiti naknadu vlasniku.«

Kaskanje za promjenama

Vlasnici su autori, izvođači, aranžeri, snimatelji, producenti, menadžeri i ostali sudionici u kreiranju i plasmanu pjesama. Oni su najveći prihod dosad ostvarivali od prodaje diskografskih produkata, na temelju regulative koja autorima donosi određeni postotak od naplate. Hrvatsko zakonodavstvo, kao i mnoga druga zakonodavstva, nije pratilo tehnološke promjene, regulativa vezana za autorska prava nije se mijenjala dvadeset godina. Poznati odvjet-

nik Mladen Vukmir, specijalist za prava intelektualnog vlasništva, kaže: »Neki od razloga zastoja u usklađivanju prava intelektualnog vlasništva s potrebama modernih društava prije svega su politički. Naime, posljednjih desetljeća globalna je kooperacija blokirana i fragmentirana i u mnogim segmentima nedostaje konsenzusa. Dogovori o promjenama na području prava intelektualnog vlasništva u tom su smislu samo jedan od primjera u kojima suverene zajednice proizvode rezultate ispod očekivanja, odnosno ispod potreba svojih građana. U drugom redu, ali možda još važnije, razvoj tehnologije umnožavanja i dijeljenja sadržaja, među kojima su i autorska djela, u velikoj je mjeri nadrastao domete temeljne koncepcije prava intelektualnog vlasništva i autorskog prava koja su određena dogovorom država potkraj 19. stoljeća i zastarjela su. Time je uvelike otežana i polazišna točka za bilo kakve reforme. Reforme moraju biti stoga cjelovitije od onih na koje smo navikli i koje su politički bile moguće posljednjih godina.«

Obespravljeni glazbenici

Glazbeni *streaming* danas donosi gotovo polovicu prihoda diskografske industrije, a glazbenici ne dobivaju zaslu-

Digitalna glazba je nadohvat uha i u svakom trenutku svaki korisnik može čuti gotovo svaku pjesmu koju poželi

ženi dio tog diskografskog kolača. Digitalna raspodjela temelji se na drukčijem ključu, koji autore i izvođače prilično obespravlja. Ne iznenađuje što je, na primjer, Guy Chambers, autor mnogobrojnih hitova Robbieja Williamsa, izjavio da je od digitalnih autorskih prava dobio iznos koji bi bio dostatan za jednu večeru. Teško je, dakako, preračunati na koji način vrednovati (a poslije i naplatiti) postavljanje određene pjesme na digitalnu platformu i njezinu reprodukciju, no definiraju se načini. Međunarodna federacija fonografske industrije (IFPI) izračunala je da je prihod od jedne pjesme zabilježen na nosaču zvuka ekvivalentan 1500 *audiostreamova* (sa servisa kao što su Deezer i Spotify), odnosno 11.750 *videostreamova* (sa servisa kao što su YouTube i Vimeo).

Današnji prihodi donose više sastavnica: *streamanje* glazbe, digitalnu prodaju, prava od izvođenja snimki, prihodi od korištenja glazbe za druge svrhe i

prodaja fizičkih nosača zvuka. U strukturi prihoda od *streaminga* — koji čini najvažniji poticaj snažnom rastu industrije, i diskografske i glazbene ukupno — razlikuju se prihodi od pretplate na *streaming* servise i oni koji dolaze od slobodnog *streamanja* glazbe podržanog slušanjem reklamnih poruka. To posljednje je, na primjer, uobičajeni poslovni model YouTubea i djelomični model koji njeguje Spotify. Pretplata na *streaming* servise, kao što su Spotify, Apple Music, Deezer i Amazon Music, dosegao je rast od 33 %.

Tragične naknade

»Najveći problem glazbenoj industriji uzrokuje besplatno dijeljenje putem P2P modela, kao i prijenos vrijednosti koji se događa kod UGC kanala. To su YouTube i Facebook. Vidite, pad prihoda dionika glazbene industrije u kontekstu zaštite autorskog prava je znatan upravo zbog činjenice da su neke platforme omogućile korisnicima da sami kreiraju sadržaj. Objaviš nešto na YouTubeu, staviš tuđu glazbu kao podlogu i 'pojeo vuk magare'. Platforma kao s tim nema ništa, a korisniku 'možeš staviti soli na rep'. Istovremeno, dobar dio ispitanika, kolega glazbenika, u mojem istraživanju drži kanal YouTube izvrsnim marketinškim alatom, ali dostupnost bez naknade digitalnih glazbenih djela kojima su autori ili izvođači, vide kao prijetnju. Tko je tu lud?« pita se Miroslav Škoro i nastavlja: »Digitalni servisi ili trgovine su druga stvar. Distribucija mora postojati i dobro je da postoji, samo ne može i ne smije biti tako skupa. Ti servisi u legalnom svijetu bez sadržaja ne vrijede ništa. U tom poslu su ključni diskografi. Poznato je da su velike diskografske kuće od tih servisa dobile milijunske iznose samo da potpišu ugovor. Telekomunikacijska kompanija u tom se poslu samoproglašava pukim posrednikom, ali uzme barem pola novca od transakcije. Najoštetćeniji su izvođači jer su autori svoju poziciju pregovarali izravno sa servisima. McCandless tvrdi da vrijednost jednog *streaminga*, prema priznanju Spotifyja, iznosi između 0,006 i 0,0084 američkih dolara, a do glazbenika možda dođe 0,00113 dolara. To je tragično i to treba mijenjati.

Hrvatski diskografi s tim servisima imaju regulirane ugovore i smatraju da su prava sasvim korektno regulirana.«

Direktor HDS ZAMP-a Nenad Marčec pojašnjava:

»Deezer i Spotify treba istaknuti kao pozitivan primjer poštovanja autorskih prava, transparentnosti i visina naknada koje plaćaju. Posrijedi su servisi čije je poslovanje utemeljeno isključivo na glazbi, a gotovo 70 % njihovih prihoda odlazi glazbenoj industriji: autorima, izvođačima i diskografima. Funkcioniraju na temelju mjesečne pretplate,

pa je i naknada za autorska prava prilagođena takvom poslovnom modelu, što je najbližije modelu za prodaju nosača zvuka. S druge strane, YouTube ima i videokomponentu te niz sadržaja koji nisu primarno glazbeni; funkcionira na temelju prodaje oglasnog prostora. Slično je i s Facebookom, pa je i naknada definirana u skladu s tim, što je najbližije modelu za televizijske postaje.«

Te digitalne platforme prodaju oglašni prostor uz audio/video snimke koje emitiraju, što se osobito odnosi na *videoprovodere*. Nenad Marčec kaže da autori u Hrvatskoj vrlo malo dobivaju od prihoda od oglasnog prostora; od Facebooka, s kojim ne postoji ugovor, nula kuna, od Googlea nula kuna, a do prije dvije godine YouTube je mjesečno za sve klikove na videomaterijale hrvatskih izvođača raspodijelio tek pet tisuća kuna. Danas je situacija nešto bolja, ali i dalje mizerna. Indikativno je da u Hrvatskoj na sva *online* i digitalna prava otpada oko 1 % ukupnih prihoda od autorskih prava.

Uzmi ili ostavi

Nenad Marčec objašnjava: »Ugovorne uvjete HDS je od YouTubea dobio prema načelu: uzmi ili ostavi. To je jedini korisnik koji je za korištenje tuđih prava sam postavio uvjete. HDS se, kao i većina ostalih europskih društava, uklopio tako da je prihvatio uvjete, iz čega su proizašle financijske mrvice koje smo maloprije spomenuli. Alternativa je bila da povučemo cijeli hrvatski repertoar s YouTubea, što smo smatrali u tom trenutku neprimjerenim, no za takav potez tada se npr. odlučila njemačka GEMA i njemačkog repertoara dugo nije bilo na YouTubeu.

Nakon tri godine rasprava i analiza, unatoč velikoj kampanji dezinformacija koje su pokrenule velike internet-ske platforme, zastupnici u Europskom parlamentu usvojili su *Direktivu o autorskim pravima* na jedinstvenom digitalnom tržištu. Riječ je o propisu koji će napokon urediti digitalno tržište i za sve njegove dionike osigurati uravnoteženu tržišnu utakmicu, a slušateljima omogućiti da na internetu uživaju u još bogatijoj ponudi kreativnih djela, ali i da se sami u svojim sadržajima tim djelima slobodno koriste.

Guy Chambers, autor mnogobrojnih hitova Robbieja Williamsa, izjavio je da je od digitalnih autorskih prava dobio iznos koji bi bio dostatan za jednu večeru

Sve na što treba čekati (pa si vađenje kompaktnog diska iz kutije, stavljanje u CD player i pritisak tipke Play) smatra se 'mrtvim vremenom'

Rok za implementaciju *Direktive* u hrvatsko zakonodavstvo je dvije godine, pa je realno da će sve biti spremno tek 1. siječnja 2021. Autor bi, prema uvjerenju HDS-a, trebao dobiti između 10 i 15 % od prihoda za bilo koji poslovni model koji se temelji isključivo na prodaji glazbe (dakle, Spotify i Deezer), odnosno proporcionalno manje, u slučaju da usluga nije samo glazbena, nego se sastoji i od nečeg drugog (YouTube i Facebook), što odgovara i razmjerima koje je postavio IFPI.

Spremni za promjene

»HDS ZAMP je spreman za primjenu *Direktive* već u ovom trenutku, odnosno želi što prije početi korektno i ravnopravno pregovore s *online* platformama. To će omogućiti dugoročnu stabilnost prihoda glazbenicima, kako bi stvaranje glazbe imalo osiguran povrat ulaganja napokon i na internetu«, kaže Nenad Marčec.

Mladen Vukmir ističe da se hrvatsko zakonodavstvo redovito usklađuje s reformama na razini Europske unije. Time je našim zakonodavcu uvelike olakšan zadatak jer, da ne slijedi europski model, drži Vukmir, ne bi bio u stanju slijediti tehnološke promjene na tom području. Stoga je Hrvatskoj sada i ubuduće u interesu sudjelovati u što većoj mjeri u izradi zakonodavstva i u urednoj implementaciji propisa.

»Svaka zakonodavna promjena u isto je vrijeme prilika i prijetnja dionicima procesa koji se regulira«, kaže Miroslav Škoro i nastavlja: »Ako se sjećate, još je 2015. donesena *Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta* u kojoj je utvrđeno da valja smanjiti razlike između nacionalnih sustava autorskih prava i omogućiti slobodniji internetski pristup djelima korisnicima na cijelom prostoru Europske unije. Sustav zaštite autorskih prava je spomenutu *Strat-*

Rok za implementaciju Direktive u hrvatsko zakonodavstvo je dvije godine pa je realno da će sve biti spremno tek 1. siječnja 2021.

tegiju Vijeća EU-a zasigurno doživio kao prijetnju jer se interesi zakonodavaca ne podudaraju s interesima onih koji vode sustav. Interes zakonodavnih tijela Unije je osiguranje nesmetanog protoka ljudi, robe i usluga na zajedničkom tržištu. To znači da bi sve nacionalne udruge za prikupljanje i raspodjelu kolektivnih prava trebale imati pristup svim bivšim parcijalnim tržištima svih članica Unije. S druge strane, zamislite da na naše tržište dođe velika njemačka GEMA, sa svojim stotinama milijuna eura godišnjih prihoda. To bi značilo kraj HDS-ZAMP-a. Nama, hrvatskim autorima, to zasigurno ne bi odgovaralo i tu, pod svaku cijenu, valja osigurati suverenitet.

Mladen Vukmir upozorava i na opasnosti uvođenja *Direktive*:

»U mnogim aspektima promjene nisu jasne ni onima koji su ih osmislili, predložili i pretvorili u propise. Promjene će biti kompleksne i, siguran sam, dijelom nepredvidive. Upravo ta nepredvidivost posljedica, jedan je od najvećih izazova zakonodavcu 21. stoljeća. Modeliranje

promjena ne samo da je izazovno, ono je zbog kompleksnosti tehnološke, poslovne i regulatorne interakcije gotovo nemoguće. Namjera je u ovom propisu Unije jasna; mnoga su društva zaključila da su tehnološke kompanije u tolikoj mjeri ojačale da donekle predstavljaju prijetnju određenom vidu društvene organizacije i vrijednosti.

Stoga smatraju da ne samo da predloženi propisi ne ugrožavaju nezaustavljiv rast takvih poduzeća nego da su društva sada pozvana da ga preusmjere, braneći pri tome vrijednosti kao što su privatnost, jednakost i kreativnost. Vjerujem da će, u konačnici, rezultat biti određen ne samo propisima nego i interakcijom propisa i novih tehnologija.«

Vladajući YouTube

Milan Majerović–Stilinović, savjetnik za komunikaciju u Hrvatskom društvu skladatelja, drži da je YouTube potpuno zavladao tržištem kad su posrijedi besplatni glazbeni servisi. To je svakako preusmjerilo korisnike s *torrent* stranica, blogova i slično i smanjilo piratizaciju, ali je stanje dovelo u drugi apsurd. Više nema velike piratizacije u glazbi, ali postoji potpuno legalni servis YouTube, a novac i dalje ne dolazi do autora. Što se njih tiče, nije se ništa osobito promijenilo.

Kad je posrijedi transformacija piraterije, Mladen Vukmir ističe: »Poimanje piraterije uvjetovano je tehnološkim poslovnim uvjetima iskorištavanja. Dijelom, načelno, Hrvatska je usvajanjem europskih vrijednosti i propisa napravila iskorak prema smanjenju piraterije. Naravno, inherentna umnoživost u okviru digitalnog okruženja olakšava dostupnost i djeljivost sadržaja. Pitanje je ima li pohranjivanje na vlastite uređaje u uvjetima kojima i sam *cloud* postaje vlastiti uređaj, uopće ikakvo značenje ili ekonomski učinak. Vje-

Milan Majerović–Stilinović: »Što se tiče filtriranja, i dosad su velike platforme na zahtjev nositelja prava skidale sadržaj koji autor iz nekog razloga ne želi na platformi. Jedan od poznatijih autora koji to primjenjuje je Bob Dylan.«

rujem da će se i modeli naknade s vremenom prilagoditi novonastalim tehničkim rješenjima.

Prije donošenja odluke bilo je mnogo otpora, čak su i neki hrvatski euro-parlamentarci bili sumnjičavi u pogledu implementacije članka 13 *EU Opće uredbe o zaštiti podataka* s obzirom na ne baš slavna iskustva s primjenom GDPR-a.«

Na ovogodišnjem MAKK-u dr. sc. Romana Matanovac Vučković, voditeljica Sveučilišnoga interdisciplinarnog poslijediplomskog studija Inteliktualno vlasništvo na Sveučilištu u Zagrebu, objasnila je:

Samo prednosti

»Kroz povijest primjene autorskog prava svjedoci smo da primarni interes autora nije da zabranjuje korištenje svojih djela, nego upravo suprotno — da to dopusti i od toga zarađuje. Sustavi kolektivnog ostvarivanja omogućuju upravo uređivanje golemog broja prava jednim aktom, tj. jednim ugovorom. Članak 13 upućuje baš na to, ali određuje i odgovornost. Dosadašnji se sustav 'pojedinačne odgovornosti' svakoga korisnika pokazao neodrživim i doveo do velikog prijenosa vrijednosti s kreativaca na velike digitalne platforme. Osim toga, članak 13 ne donosi nikakvo konačno rješenje; on upućuje platforme i nositelje prava da zajedno u pregovorima, i po potrebi u medijaciji, donesu održive poslovne modele.«

Milan Majerović–Stilinović dodaje:

»Iskreno, zasad u Hrvatskoj ne vidimo opasnosti u primjeni članka 13 (koji je u konačnoj verziji *Direktive* završio kao članak 17!), samo prednosti, i za autore i nositelje prava i za građane, tj. korisnike interneta, ali i sve platforme. Naime, upravo taj članak navodi odgovornost platformi za javno priopćavanje

djela pa nalaže da se u međusobnim pregovorima platformi i udruga kreativaca pronađu najbolja rješenja i prakse te sklope ugovori. Ti bi ugovori trebali obuhvatiti i sve ono što s djelima rade korisnici. Drugim riječima, prije *Direktive* odgovornost za korištenje djela bila je na građanima, a sada je ona na platformama (s obzirom na to da one na tim djelima generiraju prihod), ali uz uvjet da se u ugovorima pokriju i aktivnosti krajnjih korisnika — građana. Međutim, obaveze platformi razmjerne su njihovoj veličini, sredstvima i poslovnom modelu, kao i vrsti sadržaja koji se na njih postavljaju. Osim toga, pravila platformi vezanih uz sadržaj koji korisnici na njih postavljanju trebaju biti jasna, što danas nije slučaj. Što se autora tiče, pravila će omogućiti sklapanje boljih ugovora s YouTubeom te zaključivanje ugovora s Facebookom, Appleom, kao i videoservisima na zahtjev, poput Netflix, HBO GO-a, Amazon Primea i sl. Što se tiče filtriranja, i dosad su velike platforme na zahtjev nositelja prava skidale sadržaj koji autor iz nekog razloga ne želi na platformi. Jedan od poznatijih autora koji to primjenjuje je Bob Dylan. Nikakve novosti u tom pogledu ne očekujemo. Vrlo je mali broj autora, osobito u svijetu glazbe, koji ne žele biti na YouTubeu, ali smatramo da se tom malom broju mora omogućiti da ako ne žele biti na platformi, i ne budu. Nema generalnog filtriranja, kaže *Direktiva*, i nema generalnog blokiranja, pogotovo ako je riječ o sadržaju koji potpada pod jedan od izuzetaka od autorskog prava. Dakle, ne želi li autor da se njegovo originalno djelo nalazi na YouTubeu, to je u redu, i bit će mu omogućeno (kao i dosad); ali ako je originalno djelo obrađeno tako da je jasno da se radi o parodiji, takav sadržaj ne bi trebao biti uklonjen s platforme. *Direktiva*, ukratko, zabranjuje svaku 'opću obvezu praćenja' i obvezuje platforme da budu transparentne u pogledu svojih pravila i praksi koja se na to odnose.«

Moć glazbe

ili što se pjevalo u štrajku prosvjetara

Na najduljem štrajku u povijesti neovisne Hrvatske pjevalo se i sviralo u borbi za prava, dostojanstvo i bolju Hrvatsku

Piše: Karmen Širović

Glazba je zvuk vremena i koliko god ponekad zvuči kao izolirani vapaj pojedin(a)ca, uvjetovana je društvenim događanjima koja utječu i na njegovu nutrinu. Glazbu kao 'oružje' i nositelja promjena susrećemo još od vojne glazbe koja je 'nabrijavala' vojnike prije pohoda, glazbom su se kritizirale vlasti i vladari ili budnicama jačala svijest naroda. Sva glazba nosi poruku i funkciju, pa je tako liturgijska glazba bila sredstvo komunikacije i konekcije. Unatoč kritičnosti muzikologa i akademskih glazbenika prema popularnoj glazbi u njezinim počecima, ona je odavno po-

kazala i dokazala da nije namijenjena samo lakoj, nekritičkoj publici koja teži zabavi, nego otvara prostor i društvenoj kritici te novim estetskim postulatima.

Izraz nezadovoljstva

Prije nego što je postala božićni standard, *Happy Xmas (War is Over)* Johna Lennona i Yoko Ono, koju su snimili kao Plastic Ono Band sa zborom Harlem Community, napisana je kao prosvjedna pjesma Vijetnamskog rata. Pjesmom *Hurricane* Bob Dylan je 1975. pokušao ispraviti nepravdu osudu za ubojstvo koja je sustigla američko-kanadskog boksača Robina Hurricanea Cartera, proklamirajući njegovu nevinost. Spajanje osobnog i političkog iskorišten je i u inicijativi *Live*

Prosvjednici na zagrebačkom Trgu bana Jelačića otkrili su nevjerojatnu domišljatost u transparentima

Aid u osamdesetima, koju su pokrenuli glazbenici Bob Geldof i Midge Ure za pomoć gladnima u Etiopiji. Humanitarni koncerti danas su učestala pojava, ali rijetko koji je uspio, osim prikupljanja financijskih sredstava, potaknuti političku i društvenu osviještenost masovnih razmjera poput *Live Aid*a te postići kulturni status. Glazba može služiti kao sredstvo identifikacije i ujedinjenja, a veliki boom takvog tipa u Hrvatskoj dogodio se u vrijeme Domovinskog rata, kad su brojni glazbenici glasom i glazbom nudili nadu, spas i/ili katalizator za tugu. Skup glazbenika različitih žanrova to je učinio pjesmom *Moja domovina*, ET u pjesmi *Molitva za mir*, Tomislav Ivčić sa *Stop the War in Croatia*, Thompson u pjesmi *Bojna Čavoglave...* »Popularna kultura nije potrošnja, nego aktivan proces stvaranja i prenošenja značenja i zadovoljstva unutar nekog društva«, objašnjava medijski znanstvenik John Fiske, čemu možemo dodati da je popularna kultura aktivan proces stvaranja i prenošenja i nezadovoljstva unutar nekog društva.

Himna štrajkaša

Unatoč nekim hrvatskim glazbenicima i bendovima koji su u svojem djelovanju usmjereni socijalno osviještenim temama, poput TBF-a, Elementala ili brojnih repera, među kojima se u posljed-

Neslužbenu himnu štrajkašima prosvjetarima 'složio' je i Elemental, što je skrenulo pozornost na moć glazbe u ocrtavanju, poticanju i podupiranju društvenih i političkih promjena i pobuna

nje vrijeme ističe Vojko V, ni jedna pjesma nije uspjela postati i ostati himna mase ljudi koji se s njom poistovjećuju u pokretu ili borbi za prava i bolje sutra. Ono što je desetljećima izostalo u hrvatskoj glazbi, postigao je Elemental pjesmom *Solidarnost* podupirući štrajk prosvjetnih radnika za veći koeficijent. U školskim zbornicama u vrijeme štrajka, u autobusima koji su iz svih dijelova Hrvatske hrllili na zagrebački Trg bana Josipa Jelačića 25. studenoga 2019., prosvjednici i borci za dostojanstvo i povećanje koeficijenta složenosti poslova za 6,11 % osnaživali su se upravo tom pjesmom u kojoj su prepoznali svoju himnu.

Karikatura dalmatinskog bračnog para *Oni* djelo je slikarice Tisje Kljaković Braić

Poput branitelja koji se poistovjećuju s Thompsonom, prosvjetari su u Elementalu prepoznali svoj glas: »Svi smo mi na istoj strani, nikako drugačije. Kad nas krenu ušutkavat', možemo i glasnije!«

Dok je većina medijskih ličnosti te osoba iz svijeta umjetnosti zauzela stav 'nas se to ne tiče', osim političara primoranih na reakciju, članovi benda Elemental na svojoj Facebook stranici objavili su javnu podršku prosvjetnim radnicima: »Većina Elementala su po struci nastavnici, profesori. To je još jedan razlog zbog kojega i osobno doživljavamo štrajk prosvjetara koji podržavamo potpuno! Dragi profesori, nastavnici, učitelji, pedagozi, mi smo uz vas — mi smo vi — mi smo jedno! ZAJedno! Solidarnost! Borite se da ne budete goli i bos. Puse od Elemental!«

Atrofija scene

Što se dogodilo s društvenim angažmanom umjetnika, čije su kreacije inspirirane aktualnim temama nekoć mijenjale tijek glazbene, kazališne, filmske i likovne umjetnosti? Podrška nije bila nužna, jer svatko ima pravo na svoje mišljenje, ali izostanak bilo kakve druge reakcije još jedanput pokazuje atrofiju hrvatske umjetničke scene. U tom kontekstu *Solidarnost* Elementala još je važnija i efektnija. Koji je tajni recept uspjeha te pjesme? Najvažnija je iskrenost poruke. Naime, kako je većina članova benda dio prosvjetnih radnika, prenijeli su iskustvo iz prve ruke. Prosvjetari su ih zbog toga osjećali kao svoje, poput branitelja koji su se poistovjetili s Thompsonom, koji je bio dio ratnog bojišta u Domovinskom ratu. Drugi važan sastojak je dobro određen tajming. *Solidarnost* je izašla u jeku štrajka, kad je pomogla u ujedinenju i poistovjećivanju. Tekst pjesme zorno opisuje aktualnu problematiku, a jednostavan i pjevan refren sažima bit problema, ali i lijepu poruku s kojom se mogu poistovjetiti i građani koji nisu pod ingerencijom Ministarstva znanosti i obrazovanja. Zanimljiv aspekt promatranja najduljeg štrajka u Republici Hrvatskoj je i posezanje za (umjetničkom) kreacijom, unatoč različitom spektru disciplina iz koje prosvjetari dolaze.

Složeni performansi

Svoje nezadovoljstvo počinju isticati plakatima i crtežima iz vlastite radionice, karikaturama, novospjevanim bećarcima, postojećim pjesmama kojima su pripojili svoje stihove ili raznim vrstama pjesničkih izražaja. Podršku prosvjetarima pružili su i *Oni*, simpatični bračni par iz Dalmacije Tisje Kljaković Braić, čime se splitska slikarica karikaturom pridružila rijetkim umjetnicima koji su prepoznali trenutak za reakciju. 'Svečano otvorenje' prosvjeda na zagrebačkom trgu pripalo je nastavnicima glazbene kulture i umjetnosti, koji su posegnuli za studentskom himnom *Gaudeamus igitur*. Prosvjednici iz glazbenih škola nezadovoljstvo su izražavali glazbom, stvarajući buku u povorci na udaraljkama ili pak zanimljivo složenim performansima, poput onog profesora Glazbene škole Ferde Livadića iz Samobora, koji su okupljanje prosvjednika ispred zagrebačkog HNK-a pozdravili zanatski posloženom udaraljaškom sekcijom. Aaaa... Što je škola bez učitelja? Aaaaa... Nema škole bez učitelja!, pitaju se i zaključuju članovi zagrebačkog dječjeg zbora *Kikići* u pjesmi Maje Rogić. Jer štrajk se tiče i odražava i na krajnje korisnike obrazovanja, djecu i mlade, pa je autorica postojeću pjesmu iskoristila kao podršku štrajku. Elemental pjeva: »Svi smo mi na istoj strani, nikako drugačije. Kad nas krenu ušutkavat', možemo i glasnije!«

Zdenka Weber je visokoobrazovana, vrijedna, društvena i aktivna hrvatska muzikologinja, glazbena publicistica, diplomatkinja i pedagoginja

IZVINFOKUSA

Tribina *Nota mog života*, 23. listopada 2019., u dvorani HDS-a bila je posvećena muzikologinji dr. sc. Zdenki Weber

Glazba na prvom mjestu

Da joj je glazba uvijek na prvom mjestu, sugeriraju već i znakoviti naslovi njezinih objavljenih knjiga *U zagrljaju glazbe* i *Glazbe prije svega*

Piše: Višnja Požgaj

Gošća tribine *Nota mog života* 23. listopada 2019. bila je ugledna članica HDS-a, muzikologinja, diplomatkinja, glazbena publicistica i pedagoginja dr. sc. Zdenka Weber. Ugledni novinar i voditelj tribine Vojo Šiljak poticao je svoju gošću da ispriča mnoge detalje i anegdote iz svojega bogatog i zanimljivog života, u kojem je glazba uvijek bila i jest na prvom mjestu, kako to sugeriraju i znakoviti naslovi njezinih knjiga *U zagrljaju glazbe* i *Glazbe prije svega*.

Pariška doktorandica

Rođena 1950. u glazbeno poticajnoj varaždinskoj obitelji, Zdenka Weber je rano zavoljela glazbu. Kao učenica slavne varaždinske glazbene škole, svirala je klavir i pjevala u odličnom zboru pod ravnanjem legendarnog pedagoga prof. Marijana Zuberu. Zahvaljujući gostovanju

toga zbora u Nizozemskoj, prvi put je boravila u inozemstvu, a nakon istovremene dvostruke mature u gimnaziji i na glazbenoj školi, nastavila je školovanje u Zagrebu. Diplomirala je engleski i njemački jezik na Filozofskom fakultetu i muzikologiju na Muzičkoj akademiji te je prihvatila poziv svojega profesora Supićića za zaposlenje u tek osnovanom Muzikološkom zavodu.

Ambicije su je međutim vodile dalje, na poslije-diplomski studij na bečkom Sveučilištu, a poslije i na pariškoj Sorbonni, gdje je magistrirala, a poslije i doktorirala na temu *Recepcija glazbe Claudea Debussyja u Hrvatskoj*. Pohađala je i poslijedoktorski studij na dva berlinska sveučilišta (Slobodnom i Tehničkom). Njezina široka kultura, znatiželja i marljivost, kao i poznavanje nekoliko stranih jezika (njemački, engleski, francuski, talijanski i nešto manje španjolski), pružili su joj mogućnost da se afirmira u inozemstvu. Stoga se prijavila i bila primljena na zanimljivo mjesto osobne referentice glavnog glazbenog direktora ugledne Njemačke opere u Berlinu,

Kao umirovljenica i dalje piše kritike za vodeće medije te predaje Povijest glazbe na Pučkom otvorenom učilištu u Zagrebu na Sveučilištu za treću životnu dob

Rafaela Frühbecka de Burgosa.

Diplomatski rad

Nakon petogodišnjeg mandata na tom izazovnom poslu, na kojem je upoznala vrhunske umjetnike, 1997. prihvatila je diplomatsku službu, najprije kao savjetnica za kulturu u Veleposlanstvu RH u Berlinu, zatim u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova RH i naposljetku u Veleposlanstvu RH u Austriji (Beču), kao opunomoćena ministrica za kulturu, obrazovanje, znanost i suradnju s gradišćanskim Hrvatima. Ponosna je na to iskustvo, rezultate rada, druženje s mnogim glazbenicima, skladateljima i drugim uglednicima te na dragocjene veze koje je stekla u diplomaciji tijekom punih devetnaest godina rada, sve do

umirovljenja 2016., a njeguje ih i danas.

Usporedno s različitim zaduženjima, dr. sc. Zdenka Weber cijeli se život predano bavila pedagoškim radom. Predavala je Povijest glazbe na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, Pedagoškom fakultetu u Osijeku i na Visokoj glazbenoj školi *Hans Eisler* u Berlinu, a bila je i gostujuća profesorica u Poljskoj, Španjolskoj i Izraelu. Sudjelovala je na međunarodnim muzikološkim kongresima i bavila se znanstvenim radom. A i danas kao umirovljenica predaje Povijest glazbe na Pučkom otvorenom učilištu u Zagrebu na Sveučilištu za treću životnu dob.

Impresionizam u Hrvatskoj

Zdenka Weber voli pisati o glazbi i često posjećuje glazbene događaje u zemlji i inozemstvu. Kontinuirano se bavi glazbenom publicistikom još od studentskih dana (1972.) te je dosad napisala više od 3500 tekstova, s posebnim afinitetom prema hrvatskoj glazbi i glazbenicima te ih objavila u različitim tiskovinama u zemlji i inozemstvu. Izbor tih tekstova nalazi se u već spomenutim dvjema knjigama. Dok prva knjiga *U zagrljaju glazbe* sadrži glazbene kritike, osvrte, prikaze, recenzije, razgovore, portrete glazbenika, eseje, znanstvene i stručne radove, te detalje iz diplomatske djelatnosti, druga knjiga

Glazbe prije svega sadrži isključivo tekstove o glazbenim događanjima u Hrvatskoj, Berlinu i Beču, koje je pisala od 1995. do 2018. za *Hrvatsko slovo*, čija je suradnica 23 godine. Treba spomenuti i knjige *Impresionizam u hrvatskoj glazbi*, *Recepcija glazbe Claudea Debussyja u Hrvatskoj*, kao i uređenje monografije *Milka Trnina*.

Ordeni i priznanja

Kao rođena Varaždinka, Zdenka Weber je posebno vezana za tradicionalni festival Varaždinske barokne večeri. Predsjednica je festivalskog stručnog žirija te autorica i urednica svih programskih tekstova. Dobila je mnoge nagrade, od kojih rado spominje one prve: *Zlatnu značku* Muzičke omladine Jugoslavije i nagradu *Sedam sekretara SKOJ-a* kao najbolja mlada glazbena publicistica u bivšoj državi. Od državnih priznanja ističe još *Hrvatski pleter* koji je primila u Berlinu za rad na području međunarodne suradnje te odličje *Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića*. Ponosna je i na Nagradu grada Varaždina i Varaždinske županije te na Nagradu *Josip Andreis* Hrvatskog društva skladatelja koje je istovremeno i društvo glazbenih pisaca, kao na dragocjeno priznanje struke. Od stranih priznanja ponosi se ordenom *Chevalier des Arts et des Lettres* francuskog Ministarstva kulture.

IZVANFOKUSA

Zdenka Weber je visokoobrazovana, vrijedna, društvena i aktivna hrvatska muzikologinja, glazbena publicistica, diplomatkinja i pedagoginja, što je bilo razvidno i u živom razgovoru na tribini *Nota mog života*. Danas surađuje napisima i kritikama u *Hrvatskom slovu*, *Vijencu*, *Cantusu*, *Hrvatskoj reviji*, na portalu www.klasika.eu i na Trećem programu Hrvatskoga radija. Poželimo joj da što dulje ustraje u svojoj ljubavi prema glazbi i plemenitoj misiji njezina širenja među ljudima, pogotovo mladima, koje nosi u svojem srcu.

IZVANFOKUSA

Zabavlja nas Vojo Šiljak

John Barry i Barbara Straisand

John Barry je svjetsku slavu stekao skladajući glazbu za filmove o tajnom agentu Jamesu Bondu, a američka Filmska akademija nagradila ga je s pet Oscara.

Barbara Streisand i Nick Nolte u filmu *Gospodar plime* iz 1991.

Kad ga je Barbara Straisand angažirala da sklada glazbu za njezin redateljski prvijenac, film *Gospodar plime* (*Prince of Tides*), i pritom se počela miješati u njegov posao, Barry je odustao, rekavši joj: »Ne ku-

puje se pas ako planiraš sam lajati.«

Kad je ona prokomentirala da obožava sve njegove skladbe, odgovorio joj je:

»Da. A sve sam ih napisao bez tebe.«

»Skromni« Hector Berlioz

Skladatelj Hector Berlioz (1803. — 1869.) bio je poznat kao glazbenik monumentalnosti.

Hector Berlioz

Knez Metternich jednom ga je upitao: »Zar ne, vi ste taj skladatelj kojem za izvođenje vlastite simfonije treba 500 izvođača?«

Berlioz mu je na to odgovorio: »Ne uvijek, Vaša Svetosti, ponekad mi je dovoljno samo 450.«

Jedna lira za Mascagnija

Pietro Mascagni bio je zamoljen da dirigira na nekoliko gostovanja u milanskoj Scali.

Pietro Mascagni

»Sa zadovoljstvom,«, rekao je, »ali ja neću rasprave o honoraru. Sve što zahtijevam je da za svako izvođenje dobijem jednu lira više od Toscaninija.«

Direkcija se suglasila i poslije prvog izvođenja direktor mu je pružio zatvorenu kuvertu. On ju je otvorio i u njoj je bio ček na jednu lira.

»Što je ovo?« upitao je Mascagni.

Direktor se lukavo nasmijao. »Znate li, gospodine Mascagni, da je maestro Toscanini smatrao velikom čašću dirigirati u Scali? I nikad nije uzeo novac.«

Hrvatsko društvo skladatelja 2. prosinca 2019. raspisuje

NATJEČAJ

za potporu produkcije hrvatske glazbe u inozemstvu

I. Hrvatsko društvo skladatelja (dalje: HDS) Natječajem podupire aktivnosti hrvatskih skladatelja i glazbenih izdavača (*publishera*), svojih članova, na međunarodnoj glazbenoj sceni ili tržištu.

II. Cilj Natječaja je povećati konkurentnost glazbenih djela i produkcije hrvatskih autora u međunarodnom i globalnom kontekstu, čime bi na kvalitetan način ostvarili dodatnu prepoznatljivost svoje zemlje, njezine kulture, glazbe i identiteta. Natječajem se podupire i promovira glazbeno stvaralaštvo svih žanrova na način kojim se stimulira kvaliteta i izvrsnost. Projekti koji se prijavljuju moraju biti osmišljeni za prezentaciju na međunarodnoj sceni ili tržištu, iz čega se isključuju zemlje regije (Slovenija, BiH, Srbija, Kosovo, Crna Gora, Makedonija).

III. Natjecati se mogu isključivo redoviti članovi HDS-a koje HDS i njegova služba ZAMP putem punomoći zastupaju u cijelom svijetu. Natjecatelji također moraju biti državljani Republike Hrvatske sa stalnim prebivalištem u RH koji su prije pristupanja Natječaju ostvarili prepoznatljivu umjetničku karijeru u Hrvatskoj, odnosno pravne osobe registrirane u RH.

IV. Natjecatelji su dužni podnijeti HDS-u detaljan umjetnički, organizacijski i financijski opis projekta za koji traže sufinanciranje, **zaključno s 13. siječnja 2020. godine, s naznakom »Za međunarodni na-**

tječaj» na urudžbeni zapisnik ili poštom na adresu: Hrvatsko društvo skladatelja, Berislavićeva 9, 10 000 Zagreb. Svi materijali čuvat će se najviše 15 dana nakon objave rezultata.

V. Materijali svakako moraju sadržavati dokumentaciju iz kojih su razvidni kontakti sa stranim partnerima: izvođačima, producentima, diskografima i slično. Također moraju sadržavati kvalitetne audio ili notne zapise.

VI. HDS može uvjetovati dodjelu potpore određenim izmjenama u projektu, suradnjom u medijskom predstavljanju te odgovarajućom promocijom važnosti zaštite autorskog prava, HDS-a ili ZAMP-a u projektu.

VII. **Potpota iznosi najviše 150.000 kuna, namijenjena je jednom projektu i nedjeljiva je.** Udio HDS-a u financiranju projekta ne može biti veći od 50 %. HDS pridržava pravo da potporu ne dodijeli. HDS će od dobitnika potpore tražiti financijsku i programsku dokumentaciju o utrošku dobivenih sredstava.

VIII. Odluku o dobitnicima potpore donijet će Skupština predstavnika HDS-a na prijedlog Stručnog povjerenstva sastavljenog od istaknutih skladatelja i drugih umjetnika odgovarajućeg područja najkasnije do 3. veljače 2020. godine, o čemu će javnost biti obaviještena putem interneta.

Zahvaljujući natječaju *International* na kojemu je prošle godine pobijedila, Lela Kaplowitz je nastupila u njujorškoj Carnegie Hallu u sklopu predstavljanja albuma koji je snimila za američkog nakladnika

Žena još dandanas mora biti sufražetkinja i boriti se za svoja prava

Otvorena i nasmijana, Vjekoslava je blistala dok je nadahnuto govorila o svojem pisanju

Piše: Ivana Lulić

Vjekoslava Huljić veliki je tekstopisac hrvatske popularne glazbe. Iako ima dugu karijeru sa zavidnom niskom hitova, tek je nedavno uvrštena među ravnopravne članove Hrvatskog društva skladatelja. Prilikom razgovora imale smo na predstavljanju njezina posljednjeg romana za mlade *Moje ljeto s Picassom* u izdanju Mozaik knjige. Predstavljanje je održano 15. svibnja 2019. u zagrebačkoj knjižari Znanje.

ljal« govori naša najproduktivnija autorica. Iako glazbenim biznisom u Hrvatskoj još uvijek poprilično vladaju muškarci, zanimalo me koliko je pozitivno ili negativno isticati spol u tom poslu. »Kad objave podatke o top deset autora, mogu reći da sam malo ponosna jer sam jedina žena. Ustvari, u tebi prorađuje neki bunt. Zašto su oni možda moćniji u toj industriji? Zašto je tako? Zašto žena ne bi bila jednako uspješna kao i oni? Tako da je meni drago kad autorice idu naprijed jer mislim da žena nije slabiji spol. Samim rođenjem, što je žena, ona mora imati lavovsku snagu da se izbori za svoje mjesto jer je ovo još uvijek muški svijet. Nekad mi se čini

sme koje imaju melodiju i emociju.

U društvu koje daje zaista malo uvjeta za opstanak umjetnosti, ponekad se čini da uopće nema mjesta za pravu kreativnost i sasvim osobni pristup bez uvjetovanosti trendovima, no Vjekoslava nikako ne negira autentičnost bračnog para Huljić. »Ja ne kažem da se i mi nismo možda tu i tamo povelili za nekim trendovima. Ipak moraš biti u toku, ali opet, i tad smo nastojali biti svoji i prepoznatljivi.« Njezina spisateljska poetika najviše je vođena dalmatinskim mentalitetom; more joj je neiscrpan izvor inspiracije, no najteže joj je odabrati samo jednu pjesmu koja bi najbolje predstavila njezino stvaralaštvo.

Mislim da žena može mijenjati svijet i kad je nježna i krhka. Možda je čak i to njezina snaga. Ona to treba znati iskoristiti. Mislim da je žena — lavica

tvo. »Toliko sam ih napisala da neke čak pomalo i zaboravim, a kad ih ponovno čujem, u njima možda pronađem nešto što mi se sviđa, iako sam ih zaboravila. Uvijek ti nekako ostanu one posljednje: *Providenca*, *Dva put san umra*, *Ja sam rojen da mi bude lipo*, *Ako te pitaju...* u svakoj pronađem neki stih koji me najbolje opisuje, tako da ne bih izdvojila nijednu pjesmu, ali izdvajala bih možda stihove. Nekad ih ubrem pa ih ovako pustim u svijet na nekoj promociji«, odgovara uz smijeh.

Nakon velikih uspjeha koje su postigle njezine pjesme, želimo sreću i uspjehost njezine posljednjem romanu — *Moje ljeto s Picassom*!

Otvorena i nasmijana, Vjekoslava Huljić je blistala dok je nadahnuto govorila o svojem pisanju, no ipak smo se dotaknule i ravnopravnosti s njezinim dugogodišnjim kolegama skladateljima s kojima već dugo ostavlja trag na glazbenoj sceni. »Nikad nisam patila od forme, tako da još uvijek nisam ni u Hrvatskom društvu književnika, iako imam jedanaest knjiga. Imam oko 600 pjesama i tek sam otprilike mjesec dana redovita članica Hrvatskog društva skladatelja. Svojem sinu Ivanu dala sam životopis i ispunjene obrasce i zamolila ga da obavi tu formu. Tako da, eto, članica sam Hrvatskog društva skladate-

la žena još dandanas mora biti sufražetkinja i boriti se za svoja prava. Mislim da žena može mijenjati svijet i kad je nježna i krhka. Možda je čak i to njezina snaga. Ona to treba znati iskoristiti. Mislim da je žena — lavica«, zaključuje Vjekoslava Huljić.

Morska nadahnuća

Iako nema previše vremena za slušanje sve glazbe, primijetila je da se na svjetskoj razini događa uniformiranost i da rijetko nešto odskoči. Ističe da je sve manje one starinske romantike koja može izazvati pozitivne emocije, a ona je osoba koja se 'zalijepi' upravo za pje-

Glumica Sanja Vejnović pročitala je na kraju i nekoliko ulomaka iz knjige

Uvod u bolju albumsku prošlost

Autori Zlatko Gall i Hrvoje Horvat vješto su stilistički ispleli mrežu podataka, dojmova i sudova pojedinih albuma, ističući u prvi plan njihovu vrijednost

Piše: Bojan Mušćet

U povodu 70 godina od pojave vinilne ploče na 33 okretaja koja je postala tehnološki format za stvaranje albuma, Hrvatska diskografska unija i Menart publicirali su knjigu u kojoj etablirani glazbeni publicisti Zlatko Gall i Hrvoje Horvat predstavljaju 70 albuma koje su objavile hrvatske diskografske kuće.

Prigodno i lijepo opremljeno izdanje kojim se obilježilo i nacionalni dan albuma, svojevrsni je katalog s vrijednosnim sudovima o 70 nesumnjivo važnih (ali ne nužno i najvažnijih) albuma koje su od 1956. do 2015. objavili hrvatski izdavači, članovi Hrvatske diskografske unije. U jednu ruku, posrijedi je 'sindikalno' izdanje, no u drugu je riječ o dokaznom materijalu kojim se dokumentiraju sve vrijednosti i sve prednosti albumskog formata.

Kako je u jednom od uvodnih tekstova napisao Zlatko Gall, »novi format stubokom je promijenio diskografiju. Posebice rock-glazbu, jer je iskorišten ne samo kao 'album'

na kojem su se našli hitovi s prije objavljenih singl ploča, ili uspješnice s radijskih programa, nego i kao nova samosvojna forma koja je puno značenje dobila pojavom takozvanih 'konceptualnih' albuma.«

Nova era

Urednik izdanja Siniša Škarica u prigodnoj riječi pojašnjava: »Kad je američka Columbia službeno 26. lipnja 1948. objavila da prelazi s tvrdih ploča od šelaka, koje su se okretale na brzini od 78 okretaja u minuti, na vinile što će se vrtjeti na 33 i još trećinu okretaja te svirati glazbu u kontinuitetu bez mijenjanja strane ploče — kako se do tada moralo činiti svakih pet minuta! — bilo je evidentno da počinje nova era u svi-

jetu diskografije.«

Longplejka je nastala na poticaj Edwarda Wallersteina, prvog čovjeka Columbia Recordsa koji je imao namjeru na jednoj strani otisnuti snimku cijelog stavka simfonije. U lipnju 1948. na tiskovnoj konferenciji predstavljena je ploča koja će sljedećih otprilike 55 godina biti dominantan nosač zvuka.

Nešto prije 1980. godine predstavljen je novi format — kompaktni disk (punim nazivom *Compact Disc Digital Audio*) koji je umjesto standardnih 40+ minuta, koliko stane na vinilnu ploču, pristavio 74 minute za slušanje glazbe, otprilike pola sata glazbe više. Zašto? Legenda kaže: zato što je tako htio Norio Ogha, predsjednik Uprave Sonyja koji je s Philipsom razvijao novi format. Philips je želio 11,5-centimetarski disk, a Sony 10-centimetarski, dovoljno za pohranu sadržaja svakog dotadašnjeg vinila, odnosno 60 minuta glazbe.

Kao strastveni audiofil i nesuđeni operni pjevač, Ogha je zahtijevao da se stvori format na koji će stati kompletna Beethovenova *Deveta simfonija*. U najduljoj izvedbi, monosnimka iz 1951. kojom je ravno Wilhelm Furtwängler trajala je 74 minute i upravo je to maksimalni kapacitet 12-centimetarske pločice.

Širok spektar

Produljavanje minutaže znači i drukčiji pristup realizaciji albuma, među 70 predstavljenih u ovoj knjizi, čak njih 33 nije počelo na vinilu, nego u formatu kompaktnog diska (koja simbolika!), a album Fog Frog Doga ni to — dostupan je samo *online*. Autori su podijelili albume prema dekadama i od devedesetih godina 20. stoljeća album uistinu ima drukčije značenje. Možda se to najbolje vidi na primjeru vinilnog reizdanja albuma *Apokalipso* Darka Rundeka koji se na dvostrukom vinilu proteže na tri strane (četvrti je rezervirana za pet skladbi nedovršenog albuma Haustora *Dovijljivi mali čudaci*) i ima drukčiji autorski krivotok od onoga koji bi bio da je smješten na dvije stranice jednog vinila.

Upravo zato su Gall i Horvat imali zahtjevan zadatak odabrati 70 albuma ne samo iz različitih razdoblja nego i posve drukčije formatiranih, od 10-inč-

nog vinila do *online* glazbe. Pritom to nije *Best Of* ili *Greatest Hits* kolekcija, ali nije ni proizvoljni izbor. Siniša Škarica objašnjava:

»Sedamdeset priča o 70 longplejki s domovnicom hrvatskih izdavača koje imamo uvezane u ovom izdanju, moram odmah napomenuti, nisu nikakav *the best of* hrvatskih dugosvirajućih ploča od njihove pojave do danas; ovaj spomen na početak najreprezentativnijeg formata u diskografiji zamišljen je kao *works in progress*, svojevrsni 'radovi u tijeku'. Njegovi autori, uvaženi rock-kritičari i glazbeni pisci Zlatko Gall i Hrvoje Horvat pokušali su iz perspektive dugogodišnjih recenzenata hrvatske glazbe, diskografije posebno, za prvu etapu ambiciozne i hvaljevrijedne zadaće što ju je pred sebe stavila Hrvatska diskografska udruga kao krovna diskografska organizacija, predstaviti najširu moguću lepezu pop-rock idioma koji su se javljali na našoj sceni, kako kao originalni izraz autentičnog muzičkog jezika, tako i kao *lingua franca* planetarne pop-kulture.«

Gall i Horvat vješto su stilistički ispleli mrežu podataka, dojmova i sudova pojedinih albuma, ističući u prvi plan njihovu vrijednost. Pritom su se držali zadanog formata (jedan album — jedna stranica) i čitatelju uspjeti predočiti sve attribute pojedinih izdanja, i to tako da to funkcionira kao podsjetnik za one koji su ta izdanja već sljubili s gramofonom ili CD *playerom* (moguće i *online*, na Deezeru, Bandcampu ili YouTubeu) ili za apsolutne početnike.

Detaljne bilješke

Uz svaku bilješku naveden je i popis pjesma, godina izdavanja, izdavač te autor(i) fotografija i dizajna. Oni nisu slučajno apostrofirani; dok se bilješke nalaze na desnoj strani, ovici su na lijevoj, što svakako pridonosi taktičnom osjećaju držanja vinila u rukama. S obzirom na to da je format knjige između formata 12-inčnog vinila i CD-a, omoti albuma koji su inicijalno publicirani na vinilu nešto su smanjeni, ali još odražavaju dizajnersku puninu svakog izdanja. S druge strane, ovici albuma najprije objavljenih na CD-ovima djeluju figurativnije negoli u originalu; u tom smislu vidi se da većina može podnijeti predi-

Autori su se držali zadanog formata i čitatelju uspjeti predočiti sve attribute pojedinih izdanja, i to tako da to funkcionira kao podsjetnik za one koji su ta izdanja već sljubili s gramofonom ili CD *playerom*, pa i *online*

menzionirani format, no neki bolje funkcioniraju u izvornom obliku.

Pritom se na jednom primjeru vidi koliko omot može biti dojmovitiji na vinilu: kompilacija *Paket aranžman* predstavljena je ovitkom s CD verzije koja ne reflektira jednostavnost originala. Urbanov album *Otrovna kiša* predstavljen je pak ovitkom reizdanja, a ima još nekoliko zahvata u odnosu na ovitke s prvih objavljenih verzija.

Knjiga sadrži i bilješke o diskografskim kućama čija su izdanja predstavljena u knjizi: Aquarius Records, Croatia Records (ex Jugoton), Dallas Records, Dancing Bear, Hit Records, Menart i Scardona.

Knjiga 70 priča o albumima povodom 70 godina od prvog izdanja ima i edukativni karakter jer trasira put prema institucionalizaciji diskografije ne samo u organizacijskom smislu nego i u smislu relevantnosti pojedinih ostvarenja. U predgovoru izdanja piše: »U modernije vrijeme, kad mnogi izvođači objavljuju singlove u svome glazbenome radu te na taj način promoviraju sebe i svoj glazbeni opus, Hrvatska diskografska unija odlučila je vratiti u fokus album, taj dobri stari format, i vratiti drage slušatelje glazbe u svijet izvorišta diskografije i glazbene umjetnosti.«

O albumima iz knjige ne bi se trebalo prestati raspravljati, a posve je izvjesno da priče o njima mogu biti i razvedenije. Raduje stoga najava nastavka te publikacije koja precizno reflektira svu žanrovsku raznolikost i kvalitativne domete dijela hrvatske diskografije usmjereno na sve oblike popularne glazbe.

Zlatko Gall i Hrvoje Horvat

70 priča o albumima

Menart

Rock—biografija kojom bi se Johnny ponosio

Uspon i pad, hitovi i mitovi, snaga i moć Johnnyja Štulića uistinu su zahvalan biografski materijal, no da bi se od toga sukna moglo napraviti saliveno odijelo, valjalo je doći u ruke vrsnome krojaču — Hrvoju Horvatu

Piše: Bojan Mušćet

li je nemir ili je strast, kad god se u medijima prozbori koja o Branimiru Johnnyju Štuliću, neospornoj rock—ikoni koja je uspješno transformirala svoj inicijalni autorski i izvođački *im—pact* s početka osamdesetih u mit koji uspješno održava i danas, više ili manje suvislim poslanicama koje odašilje iz nizozemskog Houtena u kojem se umirovio. U nedostatku relevantnijih glazbenih zabilježbi (doduše, svako malo objavi sebeljubivu kolekciju *covera* na YouTubeu, ali bismo mogli zaključiti — *tribute to tribute*, da možda manje dvosmisleno uporabimo narodni izraz čorbine čorbe čorba), svaki dokumentarni film ili knjiga o njemu dobrodošla je skica o utvrđivanju pravih činjenica o izvorima toga mita s jedne strane, a s druge precizno trasiranje njegove uloge u pop—povijesti ovih krajeva.

Upravo stoga obnovljena biografija (inicijalno ju je objavio Profil 2005. pod nazivom *Fantom slobode*) Johnnyja Štulića iz *word procesora* Hrvoja Horvata dragocjeno je podsjećanje na eksplozivnu karijeru barda iz Sigeta, na razorni niz od pet Azrinih albuma objavljenih između 1980. i 1983. na devet vinila, na diskografsko jahanje na valu uspjeha tih ostvarenja, kao i na ispraznost mitomanije koja resi Štulića otkad se odlučio na izbjeglištvo.

Nove generacije

Ova biografija možda stiže u posljednji trenutak da se njegovo stvaralaštvo na doličan način pokuša predočiti novim generacijama; stariji naraštaji ionako imaju svoje favorite iz Azrina repertoara, vjerojatno posjeduju koju ploču, kasetu ili CD, za dio njih sasvim je irelevantna Štulićeva donkihotska borba s Croatia Recordsom, a drugi bi više od svega voljeli vidjeti najpoznatiju postavu Azre (Štulić, Boris Leiner na bubnjevima, Mišo Hrnjak na basu) na maksimirskom stadionu, kao kad se tako okupilo Bijelo dugme one godine kad je Hrvoje Horvat objavio prvu verziju Štulićeve biografije.

Generaciji koja je rođena kad je objav-

ljen posljednji pravi album Azre — četverostruka *live Zadovoljština* (poslije je iz egzila objavio još nekoliko albuma s imenom Azre, no to su ipak bili njegovi soloradovi, što i Hrvoje Horvat implicira u svojoj knjizi) danas je trideset godina, pa njima, kao ni mladima, taj mit nije baš dokučiv. Na lansirskom Interliberu svjedočio sam kako je tinejdžerica objašnjavala prijateljici da ju je tata poslao da ide kupiti biografiju 'nekog' Štulića. Nijedna nije znala tko je to. Kako bi i znala — zbog džentlenskog poteza, Croatia Records povukao je iz prodaje sva reizdanja Azre objavljena na CD—u; na *streaming* servisima nađe se tu i tamo koja pjesma s kakve kompilacije, a na YouTubeu su objavljene raznorodne snimke varijabilne kvalitete. Istovremeno, u raznim arhivama čuvaju se pojedini nastupi što Azre, što Štulića samostalno ili s nekom prijateljskom ekipom, no obnova kataloga nezvjesna je i s onom službenom diskografijom, a kamoli s dosad neobjavljenim snimkama. Zašto je tako, možda je najbolje ilustrirano u drugom poglavlju knjige, u kojem autor opisuje sukob sa Štulićem nakon objavljivanja *Fantoma slobode*. No knjiga je naišla na plodno tlo, sjajno se prodavala (kao i ova obnovljena verzija, uostalom) i postala je najprodavanija biografija nekog rock—glazbenika na ovim prostorima.

Živopisan put

Lako je zaključiti zašto je bilo tako: Štulićev životni put zaista je živopisan i da su se spajale samo poznate činjenice, već bi to bilo dovoljno. No Hrvoje Horvat potrudio se da nađe još mnogo dotad javnosti nedostupnih podataka i sve to zaognuom nepretencioznim, ali razvedenim stilom. *Štulić biografija* je korak dalje: osim novih opservacija, tu su još i neke nove fotografije, kao i reprinti tekstova poznatih pjesama koje je pisao.

Biografija je pisana prilično ritmično, izmjenjuju se citati iz različitih intervjua tijekom njegove karijere, s izjavama njegovih suvremenika, a svako malo daju se prilično argumentirana tumačenja koja kontekstualiziraju njegov medijski bijes. Na primjer, Želimir Babogredac, direktor Croatia Recordsa, objasnio je kako bi do određenih tantijama Štulić

mogao doći samo kad bi se negdje legalno prijavio pa bi mu sredstva mogla priteći. Isto tako, priznao je da je prodaja reizdanih CD—ova bila razmjerno mala, pa su Štulićeve fantazije o milijunima eura koje bi trebao dobiti na temelju vlastite računice sve samo ne realne. Konkretno, prodalo se 13.000 Azrinih CD—ova od 2003. godine, a honorar se mjeri u tisućama, a ne milijunima eura. Što je najbolje, on ta sredstva od autorskih naknada nikad nije podigao.

Podigni pa raznesi

Knjiga u svakom poglavlju govori o sličnim kontroverzama: kako god bi Štulić neki most podigao, tako bi ga poslije raznio, bez obzira na to jesu li posrijedi privatne, poslovne ili veze s publikom. Usporedno se razvija priča o njegovu iznimnom autorskom i sviračkom talentu (Hrvoje Horvat ističe da je riječ o izvrsnom gitaristu) multipliciranome nevjerojatnim trudom.

Autor drži da je ono najbolje Štulić napravio na prva tri albuma: eponimnim prvijencom, čije su kvalitete, nažalost, umanjene nezgrapnom produkcijom Drage Mlinarca, dvostrukim ostvarenjem *Sunčana strana ulice* (mnogi se slažu da je to najbolji dvostruki album ipak objavljen na području bivše Jugoslavije) i sjajnim trostrukim albumom *Ravno do dna*, na kojem je, osim jedne pjesme, repetirao prvijenac, a tu se našlo i 14 posve novih pjesama. Za razliku od autora, smatram da je i sljedeći album, *Filigranski pločnici*, sjajan i da je upravo na njemu Štulić dosegao autorski vrhunac te je jednako vrijedan *Sunčanoj strani ulice*. Toj liniji priključio bih i album *Kad fazani lete*. U doba njegova objavljivanja, 1983., bio je svojevrсно razočaranje: najpoznatija postava Azre se raspala, a umjesto stihovno snažnih kantautorskih vinjeta, Johnny se posvetio *hard rock* stilizacijama. Protok vremena pokazao je da je većina pjesama s tog albuma izvrsna, a produkcija je nadišla prethodna ostvarenja.

Kasniji albumi *Krivo srastanje*, *Između krajnosti* i *Zadovoljština* tek su povremeno dosegali kvalitativnu razinu prijašnjih ostvarenja, no kako je Hrvoje Horvat napisao — bili su spomenik

li je nemir ili je strast, kad god se u medijima prozbori koja o Branimiru Johnnyju Štuliću

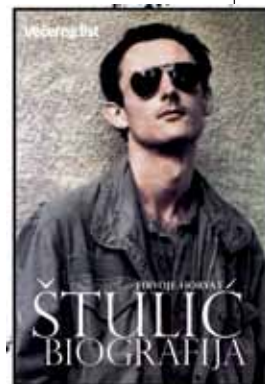
kulture s vodoskokom i zlatnim ribicama prema onome što je Štulić poslije stvarao, uključujući i dva solistička albuma snimljena za Jugoton.

Publika prepoznaje njegovo stvaralaštvo upravo po pjesama s njegovih prvih pet albuma, kao i prve kompilacije *Singl ploče*, gdje se nalaze pjesme koje su ga zarana žanrovski i autorski odredile: *Balkan*, *A šta da radim*, *Lijepa žena prolaze kroz grad...* Pjesnik urbane strane socijalizma, gotovo kriomice ukrcao u vlak *punka* i novog vala, Štulić je početkom osamdesetih definitivno s Azrom dosegao liderske pozicije bendova koji su počeli barem pola desetljeća prije: Bijelog dugmeta, Riblje čorbe i Parnog valjka (čiji je član bio dva tjedna, a dvije njegove pjesme ušle su i u repertoar benda: *Jablan* i *Kad Miki kaže da se boji*).

Uspon i pad, hitovi i mitovi, snaga i moć Johnnyja Štulića uistinu su zahvalan biografski materijal, no da bi se od toga sukna moglo napraviti saliveno odijelo, valjalo je da dođe u ruke vrsnome krojaču. Već dvaput na visokoj razini, Hrvoje Horvat pokazao je da sve priče o Johnnyju povremeno i nepotpuno ispričane u medijima ipak treba pažljivo analizirati, odvojiti žito od kukolja i podastrijeti na način u kojem nema fanovskog navijanja, a ni invazivne kritike. Hrvoje Horvat sretno je pomirio sve aspekte i realizirao *rock—biografiju* kojom bi se Branimir Štulić trebao ponositi, koliko god mu to nestvarno zvučalo.

Hrvoje Horvat
Štulić
biografija

Večernji list

Hvalevrijedan projekt hrvatskih interpretkinja

Uspjeh i kvaliteta kompaktnog diska *Mignon* iz 2017. naveo je izdavače da dvije hrvatske glazbenice pozovu na ponovnu suradnju

Piše: dr. sc. Irena Paulus

Kompaktni disk *Das Kroatische Kunstlied* (u prijevodu: Hrvatska umjetnička solopjesma) hvalevrijedan je projekt čiji je cilj da prije svega svjetska (a onda i domaća) javnost upozna posebnosti romantičnog izričaja hrvatske solopjesme. Projekt su ostvarile mezzosopranistica Nataša Antoniazzo i pijanistica Mia Elezović, i to zahvaljujući pretihodnoj suradnji s diskografskom kućom Bella Musica Edition i Antes Edition, za koje su još 2017. objavile CD *Mignon aus Goethes 'Wilhelm Meisters Lehrjahre'*. Uspjeh i kvaliteta kompaktnog diska *Mignon* naveo je izdavače da te dvije hrvatske glazbenice pozovu na ponovnu suradnju, pa su godinu dana poslije (u rujnu 2018.) Nataša i Mia u Maloj dvorani Vatroslava Lisinskog snimile kompaktni disk *Das Kroatische Kunstlied*. Projekt

su financijski poduprli Grad Zagreb (najam dvorane) i Ministarstvo kulture (snimanje i masteriranje); CD je producirao Vanja Lisjak, a snimili su ga ton-majstori Božidar Pandurić i Alan Šnajder. Kompaktni disk *Das Kroatische Kunstlied* naposljetku je objavljen u seriji posvećenoj raritetnoj glazbi i mladim talentima (Antes Edition) te u izdanju njemačke diskografske izdavačke kuće Bella Musica Edition, kojoj svjetsku distribuciju ostvaruje diskografski gigant Naxos.

Logičan slijed

Kompaktni disk sadrži solopjesme hrvatskih autora 19. stoljeća, skladane uglavnom na tekstove njemačkih i hrvatskih pjesnika (s izuzetkom Ber-

sine *La fête des Morts* koja je pisana i pjevana na francuskom jeziku stihova Mauricea Bouchora). Pjesme je birala akademkinja Koralka Kos, koja je velik dio svojega znanstvenog interesa usmjerila upravo tom glazbenom žanru. Njezino sudjelovanje osjeća se u glatkom, logičnom slijedu pjesama, koji otkriva njihovu pripadnost određenim dijelovima razdoblja (rani romantizam, druga polovica 19. stoljeća, *fin de siècle*), odnosno određenim stilskim i skladateljsko-tehničkom odrednicama pojedinih skladatelja. Pomnost odabira solopjesama, također, otkriva i koliko su skladbe posebne. Svaka je svojevrstan biser hrvatske umjetničke glazbe; premda neke traju samo minutu ili čak kraće (primjerice ciklus *Vier Lieder*, op. 30 Dore Pejačević), dojmovi koje stvaraju toliko su snažni da je za pun doživljaj važno pustiti pjesmu da »odzvoni« pa tek onda pristupiti sljedećoj, koja je također umjetnički svijet u malom.

Silina emocija

Neke pjesme pripovijedaju (najčešće tragičnu) priču — poput Livadićeve *Kamene djeve* ili pak pjesme Vir Ivana pl. Zajca ili dobro nam poznate pjesme *Seh duš dan* koju je Blagoje Bersa napisao na čakavske stihove Vladimira Nazora. Većina formalno predstavlja varijantu koja kombinira strofnost i prokomponiranost; stoga se njihova naizgledna jednostavnost odražava u unutarnjoj složenosti — glazba je uvijek u službi uglazbljenog teksta. Jednako tako, klavirska dionica najčešće je »pratnja« glasu — no upravo je u moći klavira da boji glas posebnim ugođajem, da istakne deklamacijsku moć glasa, njegovu eventualnu vrcavost ili, sasvim suprotno, turobnost. Stoga su kratki klavirski uvodi, interludiji i postludiji koje svira Mia Elezović izuzetno važni za dojam cjelovitosti. Njezina interpretacija pomaže silini (često suspregnutih) emocija koje mezzosopranistica Nataša Antoniazzo prenosi pomno biranim tehnikama; one se jednako tiču dikcije, koja je izvanredna, bez obzira o kojem se jeziku radi; pomno osmišljenog fraziranja i dinamike; kao i odabira gdje treba više a gdje manje vibrata; gdje treba pjevati snažnijim glasom, a gdje ga

»istanjiti« zbog ugođajnosti glazbe ili poruke stihova.

Muzikalna izvedba

Prema akademkinji Koralki Kos, koja je i autorica teksta u priloženoj knjižici (objavljenoj na njemačkom i na engleskom jeziku), hrvatski *Lied* doseže punu zrelost u djelima Vatroslava Lisinskog. I doista, premda su Lisinskijeva djela, nažalost (ili, bolje rečeno, na našu sramotu), premalo poznata jer se prerijetko izvode na koncertima, upravo dvije solopjesme toga velikog hrvatskog autora (*An die Tanne* i *An die Frühlingsswinde*) predstavljaju svjetski romantični *Lied* u punom smislu. Dapače, izuzetno muzikalna izvedba Nataše Antoniazze, koja se jednako temelji na atmosferi koliko na dijaloziranju s glasovirskom dionicom Mije Elezović, čini sve solopjesme, pa tako i one Lisinskoga (naročito *An die Frühlingsswinde*, koja je u solopjesmu pretočena skladateljeva idila *Večer*), iznimno snažnima. Interpretacija Nataše Antoniazze i Mije Elezović drastično mijenja ustaljenu percepciju skladatelja hrvatskog narodnog preporoda, od Livadića preko Padovca do Lisinskog, čime te dvije glazbenice otkrivaju da djela hrvatskih ranoromantičnih autora ne počivaju na temeljima nedovoljno školovanih talenata, nego da se radi o izuzetnim djelima izuzetnih autora koja mogu stajati rame uz rame sa svjetskom skladateljskom elitom 19. stoljeća.

Impresionističko ponašanje

Zato nije čudno što se solopjesme Franje Krežme, naročito *Bitte* na stihove Nikolasa Lenaua, uspoređuju sa Schumannovim te da se u drugima pronalazi odjek skladateljeva temeljnog interesa, kao što je slučaj sa solopjesmama Ivana pl. Zajca, koje podsjećaju na operni izričaj. Otkriva se i posebno zvučanje solopjesama Dore Pejačević, koja u svojoj zbirci *Liederzyklus*, op. 30 s četiri kratka, ali harmonijski i melodijski izuzetno bogata *Lieda* na stihove Anne Ritter, ne donosi samo puke emocije, nego i strasti (*Ich glaub, lieder Schatz*, na primjer). A velikim strastima treba pri-

stupiti s jednakom strašću kako bi ih se pravilno prezentiralo.

Interpretkinje, mezzosopranistica Nataša Antoniazzo i pijanistica Mia Elezović, pokazale su da su potpuno dorasle izazovu tumačenja hrvatskih umjetničkih pjesama. S jedne, izvanjske strane, ta se glazba čini jednostavnom, čak i prejednostavnom — no iznutra, mnoge pjesme donose filozofsku poruku; neke duboko proživljeni romantični ugođaj (od ljubavi preko osamljenosti i tuge do očaja), a neke suptilno oblikovani folklorni motiv (primjerice, Bersin *Seh duš dan* i Zajčev *Uzdah*). Neke opet podsjećaju na svjetsko glazbeno pismo, poput impresionizma u Blagoja Berse, u njegovoj »francuskoj« *La fête des Morts*, ali i u Dore Pejačević koja, doduše gdje god može, iskorištava priliku da »uvrne« i »izvrne« tonalitet i harmoniju, ali se opet »imprisionistički« ponaša kad je na to navodi sadržaj stihova (*Traumglück*).

Aktualnost glazbe

Nakon što se doživi izvedba mezzosopranistice Nataše Antoniazze i pijanistice Mije Elezović na CD-u *Das Kroatische Kunstlied* (o čijoj kvaliteti svjedoče i svjetske recenzije, od kojih su neke objavljene u prošlom broju *Cantusa*), hrvatske umjetničke pjesme postaju pravo otkriće. Jedna ljepša od druge, a svaka posebna na svoj način, predstavljaju ujedno i skladatelje koji svakako zaslužuju svoje mjesto u hrvatskoj glazbenoj povijesti — i to ne samo kao minorne ličnosti nego kao glazbeni divovi kojima se, kao i samom žanru solopjesme, nažalost dosad obraćalo premalo pozornosti. No to se očito mijenja, jer svijest i unesenost interpretata omogućuje u posljednje vrijeme sve veće osvješćivanje kvalitete hrvatske umjetničke glazbe na svjetskoj razini; pokazuje da joj ne treba iskazivati divljenje samo na temelju stare i zastarjele procjene, nego da je to doista iznimna glazba, čija aktualnost — ako je se angažirano izvede — ne blijedi ni danas.

Dijamant iz Zlatne kolekcije Alfija Kabilja

Glazba i orkestracija Alfija Kabilja za film iz 1978. u izvedbi orkestra Jadran filma kojom dirigira autor

Piše: dr. sc. Irena Paulus

Zagrebačka mezzosopranistica Nataša Antoniazio uz pijanisticu Miju Elezović još je 2017. za nakladničku kuću Bella Musica Edition i Antes Edition objavila CD *Mignon aus Goethes 'Wilhelm Meisters Lehrjahre'*

zdačka kuća Kronos Records u svojoj je Zlatnoj kolekciji nedavno objavila soundtrack filma *Okupacija u 26 slika*, čiju glazbu, ali i orkestraciju, potpisuje Alfija Kabiljo. Kabiljo je također dirigirao orkestrom Jadran filma (Jadran film orchestra). Radi se o starim snimkama iz 1978., koje su remasterirane i ponovno izdane 2019., kao kuriozitet, ali i kao priznanje skladatelju za njegov vrijedan rad na području filmske glazbe.

Savršena glazba

Autor opsežnog teksta u programskoj knjižici, Sergej Karov, dao je vlastiti, osuvremenjeni pogled na glazbu i na film. U filmu je moguće pronaći brojne — spretnosti ili manje spretnosti — reference na slavne filmske autore, kao što su Federico Fellini, Vittorio De Sica i Pier Paolo Pasolini. No glazba je »doista savršena«, kako piše Karov, i nadilazi »neke manje probleme« samog filma, koji je bio, kako je Damir Radić za *Filmski leksikon* napisao, »narativno-dramaturški konfuzan«, ali »stilski i ugodajno dojmljiv«. Na Festivalu igranog filma u Puli *Okupacija u 26 slika* osvojila je tri nagrade (za najbolji film, najbolju režiju i najboljeg snimatelja). Ujedno je film (kao jedini iz regije) lansiran među filmove nominirane za *Zlatnu palmu* na prestižnom Filmskom festivalu u Cannesu.

Znakovita tema

U priči o Hrvatu Niki, Talijanu Toniju i Židovu Mihi, čije je prijateljstvo na kušnji od ulaska Nijemaca i Talijana u njihov rodni Dubrovnik, Karov će pronaći i nepotrebne scene (poput one kad talijanske okupatorske snage otvaraju bordel), koje su prema njegovu mišljenju same sebi svrha. No i Karov shvaća da one povezuju Eros i Smrt, koji su Zafranovićev zaštitni znak, pa bi izbaciti ih značilo uništiti jedinstven redateljev rukopis. S druge stra-

ne, i skladatelj Kabiljo je u Zafranovićevim filmovima razvio neke »manire«. Blisko povezivanje Erosa i Tanatosa našlo je preslik u bliskoj vezi tonaliteta i proširenog tonaliteta, koji je na rubu da se raspadne. U *Okupaciji u 26 slika* posebno je znakovita tema *Lokrum*, koja se pojavljuje kao izdvojeni glazbeni broj, ali se prepoznaje i u drugim brojevima na CD-u (*Jahta*). U toj temi, prozračnoj instrumentaciji, mediteranskom ugođaju i nježnom melodijskom kretanju (A dio) suprotstavlja se grubo harmonijsko zgušnjavanje u *cluster*, bitonalitetno mišljenje i širenje u duboki registar prijetjećeg prizvuka (B dio trodijelne ABA¹ forme).

Iskonsko zlo

Sklonost jasnom formalnom oblikovanju otkriva da Kabiljo voli zatvorene glazbene cjeline, koje su cijenili filmski skladatelji poput Henrika Mancinija, Burta Bacharacha i Ennija Morriconea, ali istovremeno — da se izrazimo riječima Sergeja Karova — glazba »poput nevidljive ruke koja lista stari album« dramaturški sudjeluje u radnji te »pripovijeda (priču) i podupire akciju«. Posezanje za *clusterima* i dubokim registrom, koji paraju tonalitet u brojevima, gdje se prikazuje »iskonsko zlo« (*Tema okupacije*, *Ulazak Nijemaca* i *Zbjeg*), prelijevaju se u slične, ali opet drugačije postupke u drugim brojevima u kojima se osjeća kolebanje između dobra i zla. U tim se brojevima teži nijansirano balansiranju između čvrstog i proširenog tonaliteta (*Dva prijatelja* i *Prijatelj*), a u nekim od njih skrivaju se tonalitete odrednice isticanjem drugih glazbenih elemenata, kao što je ritam (*Tučnjava*).

Tonalitetni brojevi

Osim »mračnih« glazbenih brojeva i onih koji balansiraju između mraka i svjetla, *soundtrack* nudi i one sasvim drukčijega glazbenog sadržaja. Oni su čvrsto u tonalitetu, pa ponekad upućuju na karnevalsko-groteskne karakteristike redateljskog stila i same filmske priče (*Dubrovački karneval*), ponekad

su uobličeni herojski (*Tema otpora*), ponekad upućuju na duhovnost (*Molitva*), a vrlo često — što je slučaj i s nekim drugim Zafranovićevim filmovima za koje je Kabiljo pisao glazbu — plesnim izričajem dijegetski ili/isto narativno, nedijegetski, uobličuju radnju (*Dubrovački tango*, *Dubrovački fox*, *Slijepčev valcer*, *Pijanista*).

Svjetska glazba

Kabilju bi se moglo prigovoriti da su neki glazbeni brojevi na CD-u prekratki (na primjer *Tučnjava* ili *Tema otpora 2*), jer nude iznimno zanimljiv glazbeni materijal koji se moglo — ako ništa drugo, onda za potrebe CD-a — razraditi i proširiti te ga tako učiniti podjednako zanimljivim za slušanje izvan filma. No jasno je da se radi o autohtonoj filmskoj glazbi iz 1977. godine (film je premijerno prikazan 1978.) koja funkcionira i u današnje vrijeme. Zbog toga je Karov i mogao napisati da, bez obzira na sve, glazba »neprestano gura film dalje, prema novoj stranici« Zafranovićeva starog albuma u kojemu je sortirano 26 slika — lijepih i ružnih sjećanja na protekli život.

Nije to prvi put da se filmska glazba Alfija Kabilja naziva »svjetskom« ili da je se uspoređuje s djelima američkih ili europskih filmskih skladatelja. Kabiljo je svoj »zanat« ispekao odavno, a izdanje *Kronos Gold Collection* prezentira njegovu skladateljsku vještinu u najboljem mogućem svjetlu. Dapače, sugestija je da se tako za filmove na ovim prostorima skladalo nekad, no da bi se tako — s posebnim naglaskom na skladatelja koji »ima vrhunski senzibilitet i za film i za glazbu« (kako se Karov izrazio), uz prilagodbu vremenu, filmskom sadržaju i novim mogućnostima digitalnog doba — trebalo pisati i danas.

Alfi Kabiljo

Okupacija u 26 slika

Kronos Records, Gold Collection

Lea Livrenčić uz pratnju ansambla Hollywood Film Music

Festivali poput ovoga su mjesta susreta i novih prilika. Neafirmirani umjetnici mogu pokazati svoj glazbeni izraz, a radionice su idealno okruženje za takvo što

7. Međunarodni festival filmske glazbe i zvuka, 19. – 21. listopada 2019., Park Plaza Histria Pula

Zvuk koji najbolje prati radnju

Tri se dana na predavanjima, radionicama, panelima, seminarima i koncertima od ponajboljih iz te branše moglo doznati kakvi su trendovi u skladanju za film

Piše: Jana Radić

»Filmska glazba iznimna je umjetnost koja zasluhuje svoj festival«, poručili su iz Pule sudionici 7. Međunarodnog festivala filmske glazbe i zvuka (*International Sound and Film Music Festival*). To je smotra koja raste iz godine u godinu, a tome pridonose poznati inozemni i domaći skladatelji filmske glazbe koji ni ove godine nisu zaobišli jug Istre. Tri se dana na predavanjima, radionicama, panelima, seminarima i koncertima od ponajboljih iz te branše moglo doznati kakvi su trendovi u skladanju za film, kako uskladiti estetiku i redateljske želje sa skladateljskim idejama te na koji način uopće doprijeti do filmskih producenata. Po korisne savjete na festival su stigli sudionici iz cijeloga svijeta, a u neformalnoj, gotovo obiteljskoj atmosferi, učilo se od najboljih.

Put do Oscara

Tako je, kao i prošle godine, sa sudionicima svoje znanje podijelio istaknuti

oscarovac Stephen Warbeck, koji potpisuje glazbu za uspješnice *Zaljubljeni Shakespeare* i *Billy Elliot*.

Postoji li razlika u skladanju za film i kazalište? Kojim se putem stiže do Oscara? Kako razlikovati žanrove?... samo su neka pitanja na koja je Stephen Warbeck odgovarao znatiželjnim mladim kolegama. Raspravu je začinio Gary Yershon, još jedan ugledni festivalski gost koji u svojem životopisu osim nominacije za Oscara ima i neke od najljepših melodija napisane za filmove *Još jedna godina* i *Gospodin Turner*. »Mislim da smo mi, skladatelji filmske glazbe, prilično cijenjeni u filmskom svijetu«, istaknuo je Warbeck. »Svaki element je jednako važan; od redatelja, glumca, tonskog majstora do skladatelja. Mi ne tražimo posebno priznanje za naš rad, smatramo da treba postojati saznanje koliko su svi dijelovi slagalice važni za kvalitetu konačnog proizvoda«, dodao je Warbeck. Neizbježno je bilo i pitanje izdavanja filmske glazbe kao zasebnog albuma. »Katkad to

funkcionira savršeno, ali katkad film traži jednostavnu glazbu koja nema nikakvog smisla bez slike. Naravno, neki od najljepših songova napisani su upravo za film i nakon toga su zaživjeli samostalno. Smatram da bi filmski skladatelj prije svega trebao razmišljati o filmu za koji piše, a ne o tome hoće li dodatno zaraditi izdavanjem samostalnog albuma«, zaključio je Stephen Warbeck.

Bez žurbe

Gary Yershon pulski je festival želio iskoristiti za poruku nestrpljivim mladim skladateljima. »Sjećam se kad sam kao dvadesetogodišnjak želio ostvariti uspjeh preko noći. Bio sam nezadovoljan što odmah nakon toga nije stiglo priznanje, no danas želim poručiti, s ovim iskustvom, da to ne može biti dobar put. Glazba se uči cijeli život, bez obzira na to pišete li za televiziju, film ili kazalište. Ne treba se žuriti, bolje je učiti polako i tražiti stalno nova nadahnuća. Kad se baviš umjetnošću, to nije odvo-

jeno od tvog osobnog rasta i razvoja kao osobe. Znači, kad idemo kroz život, susrećemo različite ljude i doživljavamo mnoge situacije, to utječe na naš rad i zato se ne treba žuriti«, poručio je Gary Yershon.

Legenda Hollywooda

Festivali poput ovoga su mjesta susreta i novih prilika. Neafirmirani umjetnici mogu pokazati svoj glazbeni izraz, a radionice su idealno okruženje za takvo što. Dva *master classa* pod vodstvom iskusnih filmaša Garyja Marlowea i Eddyja Josepha pružila su polaznicima kreativni poticaj za suradnje. Gary Marlowe inovativni je skladatelj i glazbenik čija kombinacija elektronike i orkestralne glazbe osvaja filmski svijet. Taj je pijanist surađivao s mnogim glazbenicima, poput Iggyja Popa i skupine The Ramones, no svoje je profesionalno zadovoljstvo upotpunio predavši se filmu, za što je višestruko nagrađivan. U Puli je otkrio i svoju povezanost s vizualnom

William Lyons

Joaquin Gomez i Bernhard Falkner

Joaquin Gomez i Gary Yershon

umjetnošću, što mu uvelike pomaže u stvaranju za film. Eddy Joseph, voditelj druge radionice jednostavna naziva *Umjetnost zvuka* legenda je Hollywooda. Taj inženjer filmskoga zvuka iza sebe ima rad na filmovima *James Bond — Casino Royale*, *Stu-dengora*, *Evita* i *Harry Potter*. Vidno oduševljen festivalom i domaćinima, zaključio je: »Ovakve su smotre, koje spajaju glazbu i zvuk, rijetke i zato iznimno važne. U procesu stvaranja filma nemate vremena susretati se s kolegama skladateljima, često ih uopće ne upoznate, tako da je ovakav festival prilika da porazgovaramo, izmijenimo iskustva i počnemo više cijeniti to što radimo i koliki trud ulažemo da bismo naposljetku svi bili zadovoljni. George Lucas rekao je da su zvuk i glazba 50 % filma, znači — isprepliću se.«

Samoborska obitelj

Inače, u sklopu Međunarodnog festivala filmske glazbe i zvuka prvi je put održana i manifestacija *Film Festival Days*, s ciljem okupljanja organizatora filmskih festivala iz cijele Europe. Sa zanimanjem su se pratila izlaganja Patricka Agera s Ameri-

ke akademije filmskih umjetnosti, ali i bivšeg predsjednika BAFTA-e Tima Corrieja. Svi su oni poručili da filmsku glazbu i zvuk struka mora valorizirati, a suradnja poput pulske pravi je put prema tome.

Ovogodišnjim, 7. Međunarodnim festivalom filmske glazbe i zvuka u konačnici su zadovoljni i sami organizatori. Ponovno im je uspjelo gotovo nemoguće: okupiti u Hrvatskoj glazbeni i organizacijsku elitu sedme umjetnosti. Podsjetimo, ideja o osnivanju festivala potekla je od samoborske obitelji Glaser. To i ne iznenađuje jer Ozren K. Glaser, inače umjetnički direktor Međunarodnog festivala glazbe i zvuka, i sam potpisuje brojna djela za kazalište i film. »Valorizacija filmske glazbe i zvuka na prvom nam je mjestu. Ovakvi susreti promocija su te umjetnosti, ne samo za struku nego i za publiku«, pojasnio je Ozren K. Glaser. »Oduvijek osjećam filmsku i kazališnu glazbu, od najranije dobi zanimalo me zvuk koji prati radnju. To me i danas fascinira i oduševljava«, zaključuje mladi samoborski skladatelj.

Poseban doprinos manifestaciji bila je dodjela nagrada *Chrystal Pine*

Award za najbolje skladatelje i montažere zvuka. Bio je to vrhunac trodnevne pulske smotre. Nagradu je osnovalo vodstvo festivala, a o najboljima je odlučivala struka: skladatelj John Patrick Corigian, producent Robert Townson i nagrađivani inženjer zvuka Michael Minkler. Nominacije su pristigle sa svih kontinenta, a među više stotina prijavljenih odabrani su najbolji.

Nagrade najboljima

U kategoriji najbolje originalne skladbe slavili su Khaled Mouzanar iz Libanona za film *Capernaum* te britanski skladatelji William Lyons i Johnnie Burn za povijesnu dramu *Miljenica*.

U kategoriji dokumentarnog filma nagrađen je Kim Planer za glazbu u filmu *Skid Row Marathon*, a najbolju glazbu za filmove kratkoga metra napisali su hrvatska skladateljica Anita Andreis za film *Bobo* te Joaquin Gomez za film *Movements*. Najbolju montažu zvuka, prema mišljenju struke, ima libanonski film *Capernaum*. Nagradu za životno djelo dobio je inženjer zvuka Eddy Joseph.

Prenosimo iz tiska: T-portal

Sex, Crime & politics

Uskoro izlazi kolekcija glazbe koju je Alfi Kabiljo skladao za klasike domaćega žanrovskog filma

Zagrebačko-riječka izdavačka kuća Fox & His Friends uskoro objavljuje zbirku filmske glazbe Alfija Kabilja koju je proslavljeni hrvatski skladatelj pisao za klasike domaćega žanrovskog filma. Izdanje izlazi pod nazivom *Sex, Crime & Politics: Cinematic Disco, Jazz & Electronica from Yugoslavia 1974–1984*, a urednici i vlasnici izdavačke kuće Leri Ahel i Željko Luketić pripremali su kolekciju godinu dana. Međunarodni naslov izveden je iz motiva šest filmova na kojima je radio Alfi Kabiljo, a to su prvi domaći 'mekani pornić' Nikole Babića *Medeni mjesec*, zatim kulturno kriminalistička drama *Deps* Antuna Vrdoljaka, filmovi *Novinar* i *Ambasador* Fadila Hadžića te naposljetku *Usporeno kretanje* Vanče Kljakovića i *Zločin u školi* Branka Ivande. »Na ploči se može naći 20 glazbenih tema iz spomenutih šest filmova, a većina ih se objavljuje prvi put te je posebno pripremljena i restaurirana za potrebe audiofilskog vinila, formata koji, unatoč najavljenoj propasti devedesetih godina 20. stoljeća, ne samo da je preživio nego sve više zauzima donedavnu poziciju digitalnih nosača zvuka«, objašnjavaju

Ahel i Luketić. Alfi Kabiljo rođen je 1935. u Zagrebu. Školovani je arhitekt, no u Parizu je nastavio glazbeno obrazovanje i odlučio se posve posvetiti glazbi. Danas, u osmom desetljeću života, i dalje stvara glazbu i vodi aktivan društveni život. U svojoj karijeri skladao je glazbu za više od 50 filmova, stotinjak televizijskih emisija i serijala. Svojim radom popratio je karijere mnogih domaćih zvijezda pop-glazbe, poput Tereze Kesovije, Vice Vukova, Ane Štefok i Radojke Šverko. Autor je brojnih mjuzikla i glazbe za kazalište, a njegova je *Jalta*, *Jalta*, od premijere 1971. do danas, izvedena rekordnih tisuću puta. Od sredine osamdesetih godina 20. st. radio je i u Hollywoodu, gdje je surađivao s MGM-om. (T. Ba)

Joe Kaplowitz

Diskografska kuća Aquarius Records objavila autorski CD Joea Kaplowitza

Prvorazredno spajanje skladbi s karakterom orkestrara

Snimanju albuma prethodio je *100% Organic Concert* koji je Kaplowitz održao s orkestrom 11. svibnja 2017. u Dvorani Gorgona MSU-a i u program uvrstio jedanaest vlastitih skladbi pisanih u stilu *funk-jazza*

Piše: Davor Hrvoj

Dobitnik nagrada Statu i Porin, pijanist, orguljaš i tubist Joe Kaplowitz od 2014. redoviti je član Jazz orkestra HRT-a za koji piše mnogobrojne aranžmane i skladbe. Snimanju autorskoga CD-a prethodio je koncert *100% Organic Concert* koji je s tim orkestrom održao 11. svibnja 2017. u Dvorani Gorgona MSU-a. Uvrstio je jedanaest vlastitih skladbi pisanih u stilu funk-jazza, među kojima i Donna Lee is Pissed Off za koju je dobio nagradu Porin u kategoriji najbolje jazz skladbe. »Volim tu skladbu jer izaziva sjajnu reakciju kod ljudi i osjećam da se preko nje mogu istinski povezati s publikom«, rekao je Kaplowitz.

Hammond orguljaš

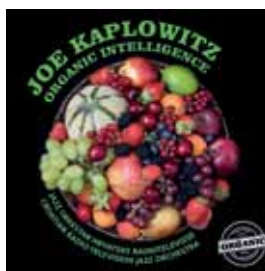
Sva su djela nastala u njegovu dugogodišnjem istraživanju tradicije američkih big bendova i stvaralaštva njemu najdražih Hammond orguljaša, onih koji su stvarali tradiciju jazz na tom glaz-

balu: Jimmyja Smitha, Jacka McDuffa, Dona Pattersona, Larryja Younga, Richarda »Groovea« Holmesa, Jimmyja McGriffa, Charlesa Earlanda, Joeja DeFrancesca, Dana Walla i Larryja Goldingsa, ali i rock i fusion orguljaša, kao što su Jan Hammer, Keith Emerson i Thijs van Leer. Svi su oni odigrali važnu ulogu u njegovu poimanju i sviranju toga glazbala. Na navedenom albumu, što ga je, zvukom na tragu spomenutih orguljaša, ostvario s Jazz orkestrom HRT-a pod ravnanjem Andreasa Marinella, predstavlja se kao autor skladbi različitih karaktera, stilova, tempa i instrumentacija, pisanih za orkestar i Hammond orgulje, koje je prvi put čuo kao devetogodišnjak i čiji ga je topao zvuk i velik raspon frekvencija, pogotovo basova, očarao. Ta zaludenost traje do današnjih dana.

Joe Kaplowitz
i Jazz orkestar
HRT-a

Organic Intelligence

Aquarius Records

Primjerice, dok je živio u New Yorku, utemeljio je i vodio Joe Kap Organ Trio. No pred sebe je postavio zahtjevan zadatak, jer zvuk orgulja nije često zastupljen u aranžmanima jazz orkestrara. Zato možemo reći da je ostvario hvaljevrijedno sveobuhvatno glazbeno djelo. Skladbe su nastale na osnovi životnih iskustava, ali i proučavanjem djela slavniha autora, posebice Dukea Ellingtona, Theloniusa Monka i Charlesa Mingusa. »Ponekad u glavi čujem zanimljivu melodiju, ponekad istražujem harmonijske progresije na klaviru i kad nađem one koje su mi najzanimljivije, nastavim se igrati njima sve dok se ne pretvore u pjesmu, a ponekad kao da se spojim s nepresušnim izvorom kreativne energije za skladanje«, izjavio je Kaplowitz. U tim se djelima osjećaju autentični jazz i blues pristup i veliko iskustvo koje je stjecao svirajući s uglednicima svjetske

jazz scene, među ostalima s Eddiejem Danielsom, Jamesom Moodyjem, Davidom »Fatheadom« Newmanom, Koko Taylor, Luckyjem Petersonom, Abrahamom Burtonom, Wessom Andersonom i Wycliffom Gordonom.

Aranžmani u duhu

Kaplowitz je ujedno aranžer svih djela, a budući da nisu sva izvorno pisana za orkestar, na tom je području ostvario još jednu autorsku kvalitetu. Budući da često piše aranžmane za izvedbe Jazz orkestra HRT-a, ostvario ih je s razumijevanjem, u duhu tradicije te glazbe, ali zadržavajući vlastitu skladateljsku osobnost, a djela je prilagodio orkestru, zapravo članovima orkestra. Zvuk orgulja stopio je sa zvukom jazz orkestra, inkorporirajući način sviranja basa i klavira kao jednog instrumenta u ritam-sekciji. Također, mnogi akordi koji se sviraju na orguljama zapisani su u sekcijama puhača. Uostalom, on je studiozno proučio stvaralaštvo aranžera kao što su Bill Strayhorn, Gil Evans, Charles Mingus i Thad Jones, što mu je pomoglo u otkrivanju tajni zanata, ali i poimanju raznih metoda i prvorazrednog načina spajanja skladbi s karakterom orkestrara.

Na CD-u objavljena snimka koncerta s rijetkom suradnjom Damira Dičića i Vanje Lisaka

Forenzičko spašavanje zaboravljenoga glazbenog materijala

Osim obrada poznatih skladbi, na tom koncertu odsvirali su i dvije autorske: Sebastian Damira Dičića te *K4 Blues* Vanje Lisaka, u tom trenutku vjerojatno neprijavljena i još uvijek bez naziva

Piše: Davor Hrvoj

Ovo je jedan u nizu albuma kojim je, zahvaljujući producentu Berislavu Jankoviću, od zaborava spašen dio povijesti hrvatskog jazza. Tako i treba gledati na ovo izdanje — kao na rijedak dokument, a ne kao na produkcijski savršeno isplaniran i realiziran projekt. Do »spašavanja« toga glazbenog materijala došlo je sasvim slučajno.

Rijedak dokument

Naime, za objavljivanje na CD-u korištena je snimka koja je postojala jedino na kaseti, a Janković ju je prošle godine pronašao u zaboravljenoj kutiji kad je čistio šupu. Rijedak dokument — prije svega zato što su gitarist Damir Dičić i pijanist Vanja Lisak, obojica nezaobilazni predstavnici hrvatskog jazza, rijetko surađivali. Zapravo, to je bila rijetka prilika kad su zajedno svirali na koncertu, jer su inače to činili tek za potrebe studijskih snimanja, a i to je bilo povremeno.

Nastupili su 21. studenoga 1993. u ljubljanskom alternativnom klubu K4, samo nekoliko dana nakon završnog snimanja za album *Happy Jazz Vol. 2* Zdenke Kovačiček i trija Vanje Lisaka na kojem im se Dičić pridružio u izvedbama pet skladbi. Zadovoljni svirkom i dobrom zabavom na spomenutom snimanju, odlučili su poduzeti kratku slovensku klupsku turneju, tijekom koje su nastupili u Novoj Gorici, Celju, Mariboru i Ljubljani. Na tom ljubljanskom koncertu snimali su na kasetu koja je, nakon više od četvrt stoljeća, zadržala dovoljno dobar — svakako ne audiofilski — ton-ski zapis, tako da je bilo moguće taj

materijal objaviti na CD-u, trećem iz edicije *Happy Jazz*. Uz Dičića i Lisaka, koji je svirao električni klavir, nastupili su bas-gitarist Mladen Baraković i bubnjar Vlado Vuković. Osim obrada poznatih skladbi (*Just an Old Manuscript*, *Blue Bossa*, *Summertime* i *What Have They Done to My Song Ma*), na tom koncertu odsvirali su i dvije autorske. To su skladbe Sebastian Damira Dičića i *K4 Blues* Vanje Lisaka.

Uzvik oduševljenja

Dičić je bio plodan skladatelj i tu skladbu prethodno je s BP Convention Big Bandom snimio za ploču *Blue Sunset* koju je 1975. objavio Jugoton,

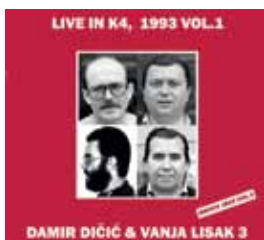
no na kaseti, na kojoj nije bilo napisano dovoljno podataka, snimljena je i jedna koju je bilo teško dešifrirati. U tom trenutku producent Janković angažirao je tim jazz »forenzičara«, sastavljen od uglednih jazz glazbenika raznih profila (pjevačica Jasna Bilušić, bubnjar, skladatelj i aranžer Silvije Glojnaric te producenti i voditelji radijskih emisija Dubravko Majnarić i Boris Ciglenečki). Oni su potvrdili istinitost podataka, a

Glojnaric i Ciglenečki zagonetno su skladbu identificirali kao Lisakov vjerojatno neprijavljeni original, s čim se složio i Baraković. Vjerojatno je to bila tek skica ili glazbena zamisao koju su razradili na samom nastupu. Nakon toga, dodijeliti joj naziv — *K4 Blues* — nije bilo teško. Kao što ni glazbenicima nije bilo »teško« svirati. Primjerice, posljednja skladba na albumu završava uzvikom oduševljenja — »ha ha ha!«, što je moto glazbe koju je ta četvorka izvodila. Bila je to prije svega radost muziciranja. Oni su je pronašli u istim glazbenim afinitetima, sklonosti prema *mainstream jazz* pristupu i poticajnoj glazbenoj komunikaciji.

Damir Dičić & Vanja Lisak 3

Live in K4, 1993, Vol.1

B. J. Promotions

Nizozemska diskografska kuća Walboomers Music objavila prvi CD sastava FiloSofia

Hrvatski autori latinoglazbe

Skladbe koje potpisuju autorica tekstova Sofija Široka te trubač Darko Sedak-Benčić ili klavijaturist Luka Žužić, uključuju širok spektar latinoameričke glazbe te spoj balkanske i kubanske glazbe

Piše: Davor Hrvoj

Koncertom koji su održali 8. rujna na ovogodišnjem Rab Jazz Festu, članovi skupine FiloSofia najavili su svoj prvi album. Već mjesec dana poslije održana je promocija CD-a *Nuestra Historia*, 7. listopada 2019. u zagrebačkom Jazz & Cabaret klubu Kontesa. »Filozofi« su bili više nego zadovoljni — mnogobrojna razdragana i rasplešana publika, eksplozija pozitivnih vibracija, zabava... Njihova je petogodišnja povijest dala rezultate. Naime, ansambl je utemeljen 2014., a do danas su se izmijenili mnogi članovi, uglavnom iz Hrvatske i Slovenije. Iznimka je kubanski udaraljaš (latinoudaraljke) Lázaro Amed Hierrezuelo, uz kojega su na snimanju albuma sudjelovali pjevačica Sofija Široka, trubač i krilničar te producent albuma Darko Sedak-Benčić, trombonist Miron Hauser, klavijaturist Luka Žužić, bas-gitarist Aleš Avbelj, bubnjar i timbalist Vid Ušeničnik i prateći vokalist te koproducent Goran Klisurić.

Kompletni glazbenici

Zapravo, svi osim Žužića i Avbelja sudjelovali su i kao prateći vokalisti. Radi se o kompetentnim glazbenicima koji s razumijevanjem izvode razne inačice latinoglazbe, a ujedno su sjajni improvizatori. Kao gost u izvedbi skladbe *Muestrane la Carne* svirao je američki trombonist kostarikanskog podrijetla Luis Diego Bonilla, u *El Mercanario* tenor-saksofonist Mario Bočić, a u *El Tranvia*, napisane pod utjecajem balkanske glazbe, trubač Trajče Velkov, kornist Jure Urek i violinist Matej Mihaljević. Sofija Široka, koja je diplomirala hispanoameričku književnost (što pridonosi uvjerljivosti izvedbi sastava), napisala je sve tekstove i idejna je pokretačica sastava, a skladateljski i aranžerski dio posla ravnopravno su podijelili Darko Sedak-Benčić i Luka Žužić. Radi se o djelima koja uključuju širok spektar latinoame-

Može se prepoznati tko tu glazbu ima u krvi, a tko se mora silno potruditi da bi se približio tom glazbenom izrazu

FiloSofia

Nuestra Historia

Walboomers Music

ričke glazbe, od *salse* i *cha-cha-chá* preko *danzóna* i *pachange* do bombe i bolera, kao i spomenutog spoja balkanske i kubanske glazbe.

Glazba u krvi

Kad je riječ o latinoglabi koju izvode glazbenici izvan kruga Južne Amerike, u ovom slučaju iz Europe, uvijek se postavlja pitanje autentičnosti, ne samo što se tiče jezika nego i osjećaja za ritam koji korijenje vuče iz afričke glazbe.

Zapravo, to se najbolje očituje u plesu. Po tome možete prepoznati tko tu glazbu ima u krvi, a tko se mora silno potruditi da bi se približio tom glazbenom izrazu. Dobar primjer su Hierrezuelo i Bonilla i zato je zaista važno u sastavu imati takve glazbenike — ili tek povremeno surađivati s njima — od kojih mogu učiti iz prve ruke. Sofija Široka je, poput ostalih članova FiloSofie, shvatila važnost obaju elemenata i posvetila se izučavanju izraza. Očito je da je naslušana i da je proniknula u tajne te glazbe, što se očituje na njihovim nastupima, a osjeća se i u slušanju CD-a.

Diskografska kuća Pass the Hat na LP-ju objavila koncertnu snimku intrigantnog kvarteta

Sjajan autorski album

Kruno Levačić — bubnjev, Mario Bočić — saksofon, Luka Žužić — trombon i Ivar Roban Križić — kontrabas, sastav je umjetnika različitih generacija i iskustava sklopljen posljednjih godina u kvartet Reel Problems

Piše: Saša Drach

Ako i neće na kraju 2019. A Bag of Problems biti proglašen albumom godine, sasvim je sigurno da je to bio najiščekivaniji jazz produkt desetljeća. Kad je prije dvije ili sada već čak i tri godine kvartet Reel Problems (Kruno Levačić — bubnjev, Mario Bočić — saksofon, Luka Žužić — trombon i Ivar Roban Križić — kontrabas) počeo nastupati, bilo je vrlo brzo jasno, posebno nakon danas već legendarnog njihova prvog koncerta u Močvari, da se na jazz sceni pojavilo nešto istinski visokog dometa.

Bez vježbe

Suradnja Krune Levačića s mladim Ivarom Robanom Križićem, koji je početkom ovoga ljeta završio *Masters Degree* u Grazu, brzo je dovela do razumijevanja, i onog glazbenog i, čini se, svakog drugog, kako se rijetko viđa. Uz njih su se prirodno našli puhači, koji godinama zajedno nastupaju u Jazz orkestru HRT-a i oformio se kvartet. »Mi nikad ne vježbamo«, ponavljali su u razgovorima, ističući da je to što sviraju rezultat svega što su u životu slušali i što su u uzajamnim razgovorima i traženjima prepoznali kao zajedničko. U neku ruku, kvartet je sazdan od dva dueta, (bubanj i bas) + (saksofon i trombon), no to je i dalje neobična kombinacija. Rijetki su kvarteti bez harmonijskog instrumenta, tako da počesto trio bez bubnjara mora svirati »zajedničke akorde« kad treba čvrsto postaviti stvar. To se, međutim, rijetko događa, a ono što Reel Problems nude tek su naznake.

Naznake su u Levačićevu slučaju rezultat bogatog sviračkog iskustva, ali i iskustva preslušavanja dugačkog niza favorita, od onih džezističkih, štoviše bubnjarskih, afričkih, do skladatelja kao što su Webern, Bach ili Messiaen.

Ostatak kvarteta, koji čine bitno mlađi članovi, sluša sve, svira sve, oponaša sve, tako da se njihovo sviranje, ovisno o trenutku, asocijaciji ili tko zna čemu, vodi nizom glazbenih isječaka, improvizacija i povezivanja, i poznatih jazz standarda i kojekakvih drugih,

više ili manje prepoznatljivih glazbenih motiva. U svakom slučaju, sve se to pretvara uvijek u neku novu, zanimljivu i vrlo složenu glazbenu smjesu. U tom uzajamnom izazivanju i poticanju često jedan drugog iznenađuje i razvesele, pa je humor vrlo brzo postao sastavni dio njihove glazbe. Potpuna opuštenost, osmijeh na licima i dobro raspoloženje zaštitni su znak toga sastava. Teško je kategorizirati njihovu glazbu. Konstruiraju li ili dekonstruiraju, igraju li se ili misle ozbiljno, zabavlja li ih to gotovo nasumično nizanje glazbenih citata ili doista imaju potrebe naznačiti svoje favorite? No na koncertima, u klubovima, njihovu svirku prati vrlo mlada, raspoložena, vjerna publika, koja često uz njihovu glazbu i pleše.

Dobro raspoloženje benda gotovo u pravilu prelazi nevidljivu granicu između pozornice i publike, uvlači se u publiku, potiče je na reakcije, a publika to zna cijeniti. S nestrpljenjem se čekao i album,

a snimanje prvog albuma toga benda pratili su brojni »problemi«. Iako se vrlo brzo uspostavila sjajna veza producenta tvrtke Pass the Records, Petra Milića, i kvarteta, pa je Milić sa svojom ekipom vrlo često snimao video ili samo tonski njihove što javne, što polujavne nastupe, ne samo po klubovima i dvoranama nego i, recimo, na ulici ili u parku, nikako nisu uspijevali usuglasiti želje i potrebe s onim što bi na kraju snimili. A kad su napokon došli do prve zadovoljavajuće snimke, barem godinu dana prije nego što se pojavio ovaj album, kao u nekoj lošoj komediji,

u blizinu hardvera koji je čuvao gotovu i izmiksiranu snimku, udario je grom i snimka je nestala.

Nije ih to obeshrabilo. Nastavili su nastupati i nastupe snimati, sve dok početkom 2018. u Kulturnom centru *Mesnička* nije održan koncert na kojem se očito dovoljno toga poklopilo, sve je odsvirano i snimljeno kako treba i taj *live* se pokazao dovoljno dobar da osvane na ovom sjajnom albumu koji je izašao u proljeće 2019.

Na dvostrukom LP-ju je sve što inače sviraju na koncertima; uostalom, album je koncipiran kao i koncerti, a taj je bend, koliko god su snimke odlično i snimljene i izmiksane, najbolje slušati uživo. Njihove koncerte ne treba propuštati, jer svaki idući uvijek bude još bolji.

Reel Problems

A Bag of Problems

Pass the Hat

Diskografska kuća Croatia Records objavila drugi CD gitarista i skladatelja Pavla Miljenovića

Beskompromisni glazbeni istraživač

Osam Miljenovićevih skladbi nastalih u više od godinu dana, od albuma *Begin*, objavljenoga 2017.

Piše: Davor Hrvoj

Nakon predstavljanja albuma, 7. studenoga 2019. u Caffè Baru & Music Shopu Nova ploča, koncertna promocija održana 23. studenoga privukla je mnogobrojnu publiku u Jazz & Cabaret club Kontesa u Zagrebu. Atmosfera je bila užarena, kao da se ne radi o jazz izdanju, i to izdanju koje ne pretendira na osvajanje širokog kruga publike i glamur, ne na one kojima je glazba tek površna zabava, nego na one koji će slušati angažirano, više puta, s pažnjom i znatiželjom. Naime, album *Upper Structures*, drugo diskografsko izdanje jazz gitarista i skladatelja Pavla Miljenovića, to svakako nije, iako je odmah nakon objavljivanja dobio pohvale ljubitelja i poznavatelja jazz, jer se radi o suvremenom, ali razumljivom jazzu, onom koji čvrsto stoji na zasadima džezističke tradicije.

Pavle Miljenović

Upper Structures

Croatia Records

či da će slušatelj u njegovoj glazbi prepoznati nekoga od tih umjetnika, jer se on ne koristi rezultatima njihova rada, nego traga za načinima na koje su stvarali.

Prožimanja umjetnosti

Naime, za Miljenovića je važan proces, a proces nastajanja njegovih skladbi bio je dugotrajan, u nekim situacijama i mukotran. Želio je oblikovati skladbe kojima će na iskren i izravan način glazbom izraziti svoje najdublje osjećaje, među njima nađe, neizvjesnosti, gubitka i ljubavi. Također je želio istraživati, otkrivati nepoznata područja i pri tome ne bježati od opasnosti, rizika koji donosi takav pristup. Istraživao je mogućnosti prožimanja raznih umjetnosti: likovne (ne samo u skladbi *Kandinsky*), glazbene i plesne, tražio je kako da boje, oblike ili pokret injektira u svoj glazbeni svijet, stvarajući organski spoj. Za njega je to pravi put, onaj koji vodi prema iskrenoj umjetnosti.

Intimne maštarije

Miljenović je na CD uvrstio osam vlastitih skladbi koje su nastajale u više od godinu dana, od albuma *Begin*, objavljenoga 2017. Dok je taj album snimio s kvintetom, smatrao je da je za izvedbe novih skladbi primjerenija formacija kvarteta. Ili je možda jednostavno birao samo one glazbenike za koje je mislio da će najbolje proniknuti u njegove nove zamisli? Jedini član iz prethodne postavke je kontrabasist Zvonimir Šestak, a ostali su novi: trubač Tomaž Gajšt i bubnjar Adriano Bernobić.

lio je oblikovati skladbe kojima će na iskren i izravan način glazbom izraziti svoje najdublje osjećaje, među njima nađe, neizvjesnosti, gubitka i ljubavi. Također je želio istraživati, otkrivati nepoznata područja i pri tome ne bježati od opasnosti, rizika koji donosi takav pristup. Istraživao je mogućnosti prožimanja raznih umjetnosti: likovne (ne samo u skladbi *Kandinsky*), glazbene i plesne, tražio je kako da boje, oblike ili pokret injektira u svoj glazbeni svijet, stvarajući organski spoj. Za njega je to pravi put, onaj koji vodi prema iskrenoj umjetnosti.

Nostalglični iskaz struje svijesti

Album prvijenac predstavnika najmlađeg naraštaja hrvatskih džezista, kojega resi divna osobnost, znatiželja, predanost u istraživanju, marljivost i samozatajnost

Piše: Davor Hrvoj

Pijanist Matija Dedić, saksofonist Jaka Arh, kontrabasist Zvonimir Šestak i bubnjar Borko Rupena — doista respektabilna postava koju bi svaki glazbenik poželio na snimanju svojega albuma. No budući da se radi o glazbeniku koji je predstavnik najmlađeg naraštaja hrvatskih džezista, te o albumu prvijencu, nameće se pitanje čime je zaslužio takvo poštovanje i divan odnos iskusnijih kolega, to prije što su svi oni s njim svirali i na dosadašnjim promotivnim koncertima: 10. listopada u Kulturnom centru Meštrička i 12. prosinca u Jazz & Cabaret klubu Kontesa u Zagrebu te 10. studenoga u Lazaretima, na festivalu *Dubrovnik Jazz Outbreak* u Dubrovniku.

»Friški« diplomand

Svakako, gitarist i skladatelj Filip Pavić osvojio ih je nečime čemu je teško odoljeti: divnom osobnošću, znatiželjom, predanošću u istraživanju svekolikih glazbenih dosega i vlastitim stavom, ali i svirkama na kojima je dosad sudjelovao. Pri tome je nenametljiv, tih, samozatajan, marljiv... 'Tiha voda brege dere', rekli bismo. Nakon što je ove godine diplomirao na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu, Pavić je objavio svoj prvi album, kojim je potvrdio status nove udarne snage našeg jazz, s kojom ubuduće treba računati. Za ovo izdanje snimio je devet autorskih skladbi i obradu sevdalinke *Jutros mi je ruža procvjetala*, koju je ostvario akustičnom gitarom. Ona se savršeno uklapa u njegov koncept koji donosi suvre-

meni, kontemplativni jazz, bez ekstravagancija i nastojanja da publiku osvoji na prvu.

Struje svijesti

Pavić svoje skladbe promišlja kao nostalglične iskaze struje svijesti, pri čemu svaka ima vlastiti karakter, a sve zajedno čine smislenu cjelinu, zapravo jedno glazbeno djelo. Zahvaljujući poniranju u svoju nutrinu i istraživanju vlastite osobnosti, a on je introvertna, ali i duhovna osoba, što očituje u svojim skladbama, ostvario je osebujan, lirski album koji ne možemo usporediti s drugima ili svrstati u već postojeće ladice. Naime, Pavić jazz promišlja kao glazbu koja se neprestano razvija i koju treba izvoditi na toj premisi. Proučio je njezinu tradiciju, prati nova događanja na sceni, ali razmišlja i o tome kakav bi mogao biti njegov doprinos napretku te glazbe. Zato nadahnuće za skladanje crpi s raznih strana: iz stvaralaštva jazz glazbenika, ali i knjiga, filmova, poezije, likovne umjetnosti, filozofije, prirode.

Miran put

Uvjerljivost u takvom pristupu postigao je zahvaljujući osobnom zvuku, sjajnim glazbenim zamislima, ali i sinergijom koju je ostvario sa spomenutim glazbenicima, od kojih je svaki dao doprinos u razvijanju njegovih skladbi, ne samo svojim improvizacijama nego i udubljivanjem u bit glazbenog materijala. Uostalom, u svojim skladbama ostavio im je dovoljno prostora za individualnu slobodu, a budući da se radi o glazbenim istomišljenicima, njihova je sloboda kompatibilna s njegovom. Zato izvedbe kao da mimo putuju, logično se razvijaju, bez prepreka koje bi mogle narušiti tijek njihove kolektivne meditacije.

Filip Pavić

Terra Incognita

Croatia Records

Energičnost nisu izgubili, a zrelost im je donijela konciznost

Ako su Kojoti na prva tri albuma skupljali energiju i utjecaje, na ovom albumu su izbacili sve ono što su stekli ne samo u razdoblju početne aktivnosti nego i u vrijeme hibernacije

Piše: Bojan Mušćet

Mnogo je bendova koji su se nakon umirovljenja ili dulje diskografske stanke nakratko vratili na scenu, znakovito snimili četvrti album i onda nepovratno nestali — Đavoli (*Space Twist*), Videosex (*Ljubi in sovraži*), Bambi Molesters (*As The Dark Wave Smells*)... Povratak Kojota na diskografsku scenu nakon gotovo dva desetljeća možda u prvi mah djeluje kao nastavak toga niza, ali neke okolnosti ipak upućuju na to da njihov četvrti album *Sve je pod kontrolom*? ne mora biti labuđi pjev.

Prvo, bend se reaktivirao još prije dvije godine, i to nakon 17 godina stanke. Otad redovito nastupa i prilično je zapažen na 'masovkama' kao što su *Brijačnica* i *Antivalentino*. Pritom bend nije izgubio ni zeru energičnosti, a zrelost im je donijela i konciznost, tako da snaga i moć koje iskazuju starim i novim favoritima odražavaju i novu strast koja ih je povezala.

Razrađena priča

Drugo, uoči novog albuma realizirali su dva kompilacijska izdanja. *Box-set Dragocjeno raskošno blistavo* donosi sva tri dosad realizirana albuma (prvi album *Kojoti* Dancing Bear objavio je 1995. i to je bio prvi rock-album te diskografske kuće koji je realizirao samo jedan izvođač) uz prigodne dodatke: demosnimke, *outtakeove*, *live* zapise, ali i dvije nove pjesme: *Mi ne pripadamo tu* i *Nova riječ*, koje su našle mjesto i na novom albumu. Prošle godine na vinilu je objavljena kolekcija *Najboljih 11* koja je uključila još jednu novu skladbu — *Ljubav u kvaru*; ona se također našla na recentnom albumu.

Treće, bend je mudro preuzeo svoje najveće adute iz inicijalnog razdoblja djelovanja, što se odnosi na energičnost i uvjerljivost, ali dodao im je razrađenije aranžmane, vokalne goste na albumu (Kandžija i Luka iz TBF-a), ali i fino doziranu vokalno-instrumentalnu podršku riječke rock-sce-

ne: Vlado Simcich Vava (Turisti, Perspektiva), Vedran Križan (Fiumens, Harbour Cyclone), Iva Močibob (Turisti, ENI), Leo Rumora (Fiumens) i drugi.

Zamjetno je da se prilično radilo na tekstovima, koji imaju vrlo ekstenzivan slijed i gotovo svaki donosi duboko proživljenu, a onda i razrađenu priču. I tu se zapaža zrelost, pa su tekstovi za pjesme *Ljubav u kvaru*, *Tuđe luke*, *Evolucija ide u pogrešnom smjeru*, *Oprosti što te volim* i *Sve pod kontrolom* među ponajboljim recentnim stihovnim zapisima na našoj sceni.

Koketiranje s psihodelijom

Slično je i s glazbenim doprinosom; ono gdje Kojoti gube dah zapravo su gostovanja. Ni Kandžija ni Luka Barbić nisu uspje-

li oplemeniti vrsne pjesme *Sve je pod kontrolom* i *Da li znaš moje ime?*, njihovi dijelovi su uistinu nepotreban višak koji bi, doduše, mogao funkcionirati kao samostalna reperska jedinica. Veći efekt ima koketiranje s psihodelijom u pjesmi *Prekrasan dan* koja odudara od ostatka albuma.

Ako su Kojoti na prva tri albuma skupljali energiju i utjecaje, na ovom albumu su izbacili sve ono što su stekli ne samo u razdoblju početne aktivnosti, nego i u vrijeme hibernacije. I kao da sve to nije dovoljno, uspjeli su snimiti pjesmu koja nadilazi kvalitetu albuma.

Oprosti što te volim sigurno nije pjesma po kojoj ćemo odmah prepoznati Kojote, ali riječ je o istinskom klasiku, skladbi koja bi mogla biti *role model* za porinovsku kategoriju *Pjesma godine*. Premda traje 6,39 minuta i nije dizajnirana kao singl (pa možda i neće biti prepoznata kao hit), *Oprosti što te volim* nakon dugo vremena je pjesma koja na hrvatskom jeziku ostavlja trag koji se neće izgubiti u streaming preslušavanju.

Sve to govori u prilog činjenici da Kojoti nisu formacija koja je odlučila isporučiti kreativne frustracije koje su se namnožile u dva desetljeća. S pomoću Bobe Kovač i Silvija Varge, koji su uredili sva njihova nova izdanja, Kojoti sasvim sigurno imaju otvorenu priču za još dugo i moćno zavijanje.

Kojoti

Sve je pod kontrolom?

Dancing Bear

Nakon četiri desetljeća legendarni klavijaturist i Hammond-orguljaš Tihomir Pop Asanović vraća se na glazbenu scenu kao autor

Povratak prvoj ljubavi najzaokruženije je Popovo djelo

Pop je 40 godina živio u legendi, a onda se prošle godine vratio na scenu na velika vrata: najprije su objavljena reizdanja obaju njegovih albuma, potom je ove godine realizirao posve novi album sa zvjezdanom postavom dostojnom albuma mu prvijenca

Piše: **Bojan Mušćet**

Kritičar–tekstopisac

Premda ga na ovdašnjoj sceni nije bilo četiri desetljeća, Tihomir Pop Asanović zadržao je status jednoga od ponajboljih i najvažnijih glazbenika: bio je član supergrupa Time, September i B.P. Convention Boška Petrovića, a svirao je i s Rayom Charlesom. Objavio je dva soloalbuma. Prvi, *Majko zemljo*, objavljen 1974. (a lani reizdan na CD–u i na vinilu, istovremeno s drugim ostvarenjem, *Pop*), u popisu sudionika ima kadar za koji bi svaki odjel glazbenih resursa dao ruku u vatru. Od sudioništa Ozrena Depola i Ratka Divjaka preko Marija Mavrina i Brace Doblekara do vokalnih doprinosa Janeza Bončine, Dade Topića, Nade Žgur i Josipe Lisac, taj je album rezultirao vrhunskim sviračkim vatrometom.

Karijera u New Yorku

Doduše, upravo je ta forma nadvladala sadržaj pa tako snažan potencijal nije za posljedicu imao snažnije reference među širom publikom, kao *Dnevnik jedne ljubavi* Josipe Lisac, na kojem je, *nota bene*, Pop Asanović također svirao.

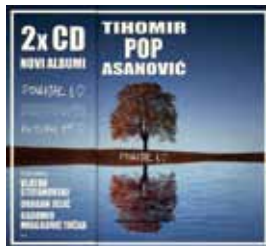
Drugi album *Pop* već je zanimljiviji. Bio je to snažan ulaz u *jazz funk*, ovaj put uz vokalni doprinos Zdenke Kovačiček, ali bez raznolike reprezentacije koja je snimila *Majko zemljo* (doduše, Janez Bončina je otpjevao jednu skladbu i svirao gitaru, Ratko Divjak udarao je bubnjeve, a Dado Topić bavio se pisanjem stihova). U to doba, Buldožer je već počeo rovati scenu albumom *Pljuni istini u oči*, a Bijelo dugme postavilo nove komercijalne standarde, tako da nakon tog albuma Pop Asanović više ne snima soloradove, nego djeluje u raznim postavama, a potkraj desetljeća odlazi u New York.

Tako je 40 godina živio u legendi, a onda se prošle godine na velika vrata vratio na scenu: najprije su objavljena reizdanja obaju njegovih albuma, a onda je ove godine realizirao posve novi album sa zvjezdanom postavom dostojnom albuma mu prvijenca.

Tihomir Pop Asanović

Povratak prvoj ljubavi / Return to the First Love

Croatia Records

Samo gitaristička sekcija zadivljuje: udarni gitaristi bendova iz sedamdesetih koji su realizirali i solokarijere: Vlatko Stefanovski (Leb i sol), Dragi Jelić (YU grupa), Radomir Mihailović Točak (Smak) i Vedran Božić (Time). Vokalno su pridonijeli Janez Bončina i Aki Rahimovski u obradi pjesme *Domovino moja* grupe September. U novoj verziji vlastitog mu instrumentala s albuma *Pop–Express Novi Sad*, na klavijaturama se ističe srpski političar Nenad Čanak, koji ga je i nagovorio da se vrati aktivnoj glazbi.

Glavne vokalne dionice na albumu preuzela je izvrsna Riječanka Sabrina Habiri. Ona je bljesnula prije deset godina osvojivši *Grand prix* Zagrebfešta s izvrsnim pop–hitom Ante

Pecotića *Sama*, no nakon toga nije imala zamjetniju pjesmu. Nakon audicije koju je proveo tim Popa Asanovića, izabrali su nju i – nisu pogriješili: Sabrina ima sve uvjete da se razvije u respektabilnu pjevačicu.

Kao što je na prošlom albumu bilo iznenađenje što je Dado Topić pisao stihove, a nije pjevao, tako se tu i poznati glazbeni publicist i kritičar Zlatko Gall pojavljuje u ulozi tekstopisca: napisao je većinu tekstova. U uvodnoj skladbi *Femme Fatale* pridružuje mu se i Saša Antić iz TBF–a koji je bio zadužen i za *rap*–dionicu.

Nizozemski reper

Prilično osuvremenjeni zvuk i nastavak *jazz–funk* preokupacija zapravo je najzaokruženije Asanovićovo djelo, napravljeno s visokoprofesionalnim atributima. Izdvaja se nova verzija pjesme *Domovino moja*, a ostale su pjesme vrlo ujednačene i odaju potpunu sviračku strast svih sudionika. Dodatni dokaz vrijednosti albuma je njegova engleska verzija, koja zvuči još moćnije, za što je ponajviše zaslužan sjajan glas Sabine Habiri. Kao kuriozitet valja napomenuti da je *rap*–dionice od Saše Antića na pjesmi *Femme Fatale* preuzeo Tone Tuoro, Nizozemac koji repa u Zagrebu.

Produkciju je korektno napravio Duško Mandić, tako da je povratak prvoj ljubavi Tihomira Popa Asanovića završio bez razočaranja.

Projekt Davora Kodžomana Hadže, poznatog po radu u Hladnom pivu i Patarenima

Složena kombinacija rastavljena na proste fucktore zvuči istovremeno meritorno i zabavno

Proste fucktore vokalima su potpomogli: Prlja iz Leta 3, Mile iz Hladnog piva, Sejo Sexon iz Zabranjenog pušenja i izvrsni Davor Gobac iz Psihomodo popa

Piše: **Bojan Mušćet**

Prosti fucktori projekt su Davora Kodžomana Hadže, poznatog po radu u Hladnom pivu i Patarenima, koji je prije pet godina dokumentiran vrlo dobrim prvijencom *Dojde mi da se pojed/berm*. Nepretenciozno, a promućuno križanje pop–melodija i *punk* energije na tragu izvornih *punk* tečevina i američkoga *punk* naslijeđa iz devedesetih, nažalost, nije rezultiralo širom percepcijom. *Proste fucktore* vokalima su potpomogli: Prlja iz Leta 3, Mile iz Hladnog piva, Sejo Sexon iz Zabranjenog pušenja i izvrsni Davor Gobac iz Psihomodo popa koji je briljantno otpjevao song *Ajde doma*.

Novovalni naboj

Novi album je sljednik prvijenca, samo bez poznatih gostiju. To znači da album pršti od zabavnih i inspirativnih tekstova s pričama iz svakodnevnog života (*'tvoje i moje/sada sve je moje/tvoje je moje/er moj tata krade bolje'*), uz žestoke ritmove i pamtljive refrene. Pritom album ima nekoliko pjesama koje definitivno nadvladavaju standardnu produkciju koja se penje i spušta top–ljestvicama, čak i uz nešto

skromniju produkciju. Uvodna pjesma *Horor filmovi* koju pjeva Mia Ružička neprijeporan je hit, koji s jakim novovalnim nabojem priziva neka inventivnija vremena na radijskim postajama. Na to se nadovezuje sjajna pop–obrada pjesme s prvog albuma Prljavog kazališta *Mladić u najboljim godinama*, ovaj put kao *Mladić u najgorim godinama*.

Vjerojatno zato što su i originalni izvođači i oni koji su skladbu obradili i dalje mladići, jedino su se godine u kojima djeluju promijenile.

Prosti Fucktori Asstrologija

Studio Podmornica

Pankerski normativ

I druge pjesme: *Blagdanska*, *Rokeri*, *Sponzori* ili *Hemić*, vrlo lako mogu postati male pop–*punk* simfonije, a prostor do kraja albuma

popunjen je brzim skladbama na engleskom jeziku. Sve završava obradom pjesme skupine Debilana. Debilana je frakcija Patarena, a himnični refren *'dole država/gore ja/ispod oblaka'* pankerski je normativ s tekstom koji funkcionira i danas, premda se u originalu spominju njemačke marke.

U stvaranju albuma sudjelovali su i glazbenici koji su svirali u Divljim jagodama, Boi i Majkama i oni koji sviraju u Ljetnom kinu, Zabranjenom pušenju te s Josipom Lisac, tako da ta složena kombinacija rastavljena na proste fucktore zvuči istovremeno meritorno i iznimno zabavno.

Hrabar iskorak koji nije završio promašajem

Dvanaest Arsenovih pjesama prepakiranih u nove aranžmane uz selekciju vrhunskih glazbenika, od Brune Urića do Matije Dedića, automatski podrazumijevaju vrhunsku izvedbu, čemu je pridonijela i vrsna produkcija

Piše: Bojan Mušćet

Poslje predivne klavirske posvete Matije Dedića svojem ocu na izvanserijskom albumu *Matija svira Arsena*, i Zoran Predin, drugi sudionik projekta *Tragovi u sjeti*, dokumentiranoga na dva albuma prerada popularnih songova iz uglavnom jugoslavenske prošlosti, odlučio je snimiti album obrada skladbi Arsena Dedića. To je logičan Predinov potez na nekoliko razina. Mnogo je puta uživo nastupao s Arsenom, a zajedno su 1989. objavili i album *Svjedoci/Priče*.

Sinteze kantautora

Taj je album mnogo više od svjedočanstva velikog prijateljstva i sinteza rada dvojice vrhunskih kantautora. Kako je na ovitku zapisao Darko Glavan, ta ploča »za obojicu kantautora predstavlja završetak federativne diskografije, a u Predinovom slučaju zaključak rokerske karijere i početak otklona prema *swingu* i šansonu«.

Tu je Arsen prepjevao Predinovu *Čekaj me*, Predin zapjevao Arsenova *Kantautora*, a u pjesmi *Domovina*, koju je originalno izveo Drago Mlinarec, otpjevanju na hrvatskom, slovenskom i srpskom jeziku, pridružuje se i Bora Đorđević, s kojim su obojica aktivno surađivala u osamdesetima. Štoviše, Arsen i Bora Čorba realizirali su jedan od najpoznatijih *bootlega* na ovim prostorima — *Unplugged '87*.

Na albumu *Svjedoci/Priče* Darko Glavan točno je zaključio kako je neosporna činjenica da je »De-

dić bio jedan od ključnih Predinovih mentora u otkrivanju i ovladavanju umijeća skladanja i izvođenja autorskih pjesama, ali isto tako i za iskusnog kantautora bliski studijski susret s rockerskim šansonjerskim aspirantom bila je jedna od rijetkih prilika da iznađe sparing partnera usporedivog talenta i izražajnosti«.

Zajednička kilometraža

Prije osam godina Predin je s Matijom objavio ne tako kvalitetan album *Tragovi u sjeti*. Obrade poznatih exYU hitova kao što su *Još jedan prođe dan*, *Ti si mi u krvi* ili *Galeb i ja* bio je prilično velik i ozbiljan zalogaj, ali bez efekta. Predin

nije tim pjesmama dao novu dimenziju, a njegovi interpretativni dometi koji sjajno prijanjaju uz njegovo autorstvo, na tom albumu nisu došli do izražaja. No kombinacija Predin/Marija Dedić znači i komercijalni uspjeh, pa je realiziran i bolji nastavak koji sadrži i obradu Arsenova prepjeva pjesme *Čekaj me*. Na prvom albumu nalazi se i Arsenova pjesma *Tvoje nježne godine* i dojam je da je Predin u tu pjesmu

unio veću dozu emocija, pa je uz očitu zajedničku glazbenu kilometražu s Arsenom ta skladba i ponajbolji cover s tog albuma.

Potpuna posveta Arsenu napravljena je Damir Kukuruzović Django Groupom na način kojim se Predin profilirao u posljednja dva desetljeća — *gipsy swingom*. Dvanaest Arsenovih pjesama prepakiranih u nove aranžmane uz selekciju vrhunskih glazbenika, od Brune Urića do Matije Dedića, automatski podrazumijeva vrhunsku izvedbu, čemu je pridonijela i vrsna produkcija upravo Brune Urića.

Autorska dominacija

Album sadrži i tri pjesme koje je Arsen napisao za druge izvođače: *Pamtim samo sretno dane* (za Gabi Novak), *Zagrlj me* (za Zdravka Čolića, a poslije je snimio i svoju verziju) te *Proljeće bez tebe* (za Kseniju Erker).

Upravo se u te tri pjesme možda krije razlog zbog kojega ovaj album ipak neće pripadati gornjem domu Predinove diskografije. Dvije od njih nalaze se na kompilaciji *Naručene pjesme Arsena Dedića*; sigurno je da ih je on modelirao upravo za te izvođače pa u njihovim izvedbama one zvuče sjajno. Predin je izvukao Arsenove pjesme iz njihova prirodnog autorskog staništa i smjestio ih u drugu strukturu, pritom vokalno balansirajući između vlastitoga vokalnog stila i Arsenove dimenzije. Rezultat se može nazvati pristojnim, ali ne više od toga. Autorska dominacija Arsenovih pjesama jednostavno je presnažna za egzistenciju u uočljivo drukčijem okruženju, a Zoran Predin izvan autorskih gabarita ipak nije na svojoj vrhunskoj razini.

Ponajbolja pjesma

Upravo je zato ponajbolja pjesma na albumu zaključna *Završit ću kao Howard Hughes*, jazzy stilizacija koja je u sličnom aranžmanu najbolje legla Zoranu Predinu.

Činjenica jest da se u takvim projektima i poznati autori nisu baš usuđivali previše mijenjati aranžmane originalnih izvedbi, ni Ella Fitzgerald pjesme Dukea Ellingtona, ni Dinah Washington one Bessie Smith, ni BB King Louisa Jordana, ni Dylan Sinatru, pa gotovo ni Bryan Ferry kanconijer Boba Dylana.

No taj hrabri iskorak ipak nije završio promašajem: Predinova počast svjedoku njegove priče (inače, priče na slovenskom jeziku znači svjedoci), Arsenu Dediću, s jedne strane otvara širi prostor za Damira Kukuruzovića i njegov Django Group, a s druge pokazuje da i nakon 40 godina kontinuiranog djelovanja može kreirati albume koji uvijek pokazuju promjenu i hrabrost da se napravi nešto drukčije.

Koprivnički kantautor stilom sasvim odudara od naziva svoje nakladničke kuće

Piše: Bojan Mušćet

Milivoj Štefanec poznati je koprivnički kantautor koji je glazbenu karijeru počeo u novovalnom bendu Fakini. Početkom ovoga desetljeća, nakon 25 godina kreativne hibernacije, počeo je solokarijeru, svirajući uglavnom akustične instrumentale. Albume je objavljivao za neovisne diskografske kuće, pa je tako i recentno ostvarenje *Live In...* realizirano za kulturnu etiketu Slušaj najglasnije! Doduše, naziv diskografske kuće Zdenka Franjića sasvim odudara od onoga što izvodi Milivoj Štefanec.

Brojem pjesama (četiri) posrijedi je EP, no minutažom sigurno funkcionira kao LP (35 minuta). Album je duhovno poniranje u meditativne pejzaže s folk/rock temeljem. Upravo ga zato i ne treba slušati glasno, nego s minucioznom pozornošću, izoliranoga od ostalih zvukova, preporučljivo sa slušalicama. Milivoj Štefanec i njegova akustična gitara šuljali su se zvučnim prostorom, otvarajući nam raznovrsne mogućnosti introspekcije. Pritom, to ne zvuči kao standardni instrumentalni zvukovi istoka, nego sasvim protivno — poput onoga na temelju čega se kreira *americana*. Na našoj diskografskoj pozornici ono što svira Milivoj Štefanec možda je najbliže izvrsnom posljednjem soloalbumu Vlade Simčića Vave *Juke Joint*. Upravo je posrijedi glazba koja se prilično individualno može interpretirati, osobito zato što se ne uklapa ni u kakve klišeje. Premda se ovo ostvarenje logično nastavlja na njegove prethodne instrumentalne albume *3X3*, *Monah*, *Hommage* i *Sevdah Nataši i Petri*, očito je posrijedi nešto drukčiji pristup, kako i naziv albuma govori, snimljen je uživo. Na njemu su dva novija instrumentala, oba s imenom *Sam/u/raj*, te naslovne pjesme albuma *Sevdah Nataši i Petri* i kao bonus *Hommage*.

Bez obzira na umjeren pristup, sviranje Milivoja Štefanca je dinamično; izmjenjuju se lagani i naglašeni krajobrazi, čime je njegova diskografija obogaćena još jednim dojmivim uratkom.

Milivoj Štefanec

Live In... (EP)

Slušaj najglasnije!

Na otvorenju festivala nastupili su ansambl *Harmonija disonance* i Akademski zbor Filozofskog fakulteta u Zagrebu *Concordia discors*

4. Festival adventskih i božićnih pjesama u Zagrebu (The Christmas Music Festival), razne lokacije, 30. studenoga – 15. prosinca 2019.

Glazba uz svjetlost zagrebačkog adventa

Ove je godine uz redoviti koncertni program u zatvorenim prostorima, upriličeno i muziciranje na otvorenome, na zagrebačkom Gornjem gradu; glasovi pjevača pjesmom su pratili paljenje plinskih svjetiljaka

Piše: Jana Haluza

Advent ili došašće vrijeme je iščekivanja najradosnijeg blagdana – Božića. To je doba darivanja, razmjene toplih emocija, okupljanja, paljenja svijeća i ukrašavanja ambijenata u kojima boravimo. Više nego cijele godine, tih dana pjevamo; vjerojatno se često zateknemo kako svako malo za sebe pjevujemo neku od popularnih božićnih tema, *Jingle Bells* ili *Merry Christmas Everyone*, što nam bitno popravlja raspoloženje u kratkim i prohladnim zimskim danima. Nema ljepšeg načina da si podignemo moral i povežemo se s ljudima od odlaska na koncerte božićnih pjesama, što je već 2016., u godini uoči drugog proglašenja *Zagrebačkog adventa* najljepšim određenjem za božićne blagdane u Europi, prepoznala Ivana Lušić, višegodišnja ravnateljica Ansambla LADO, danas voditeljica

udruge za kulturu *Musica nota*.

Potporna HDS-a

Pod kapom te udruge pokrenula je *Festival adventskih i božićnih pjesama u Zagrebu* koji preostalim adventskim sadržajima u metropoli pruža adekvatni kvalitetni i raznoliki glazbeni kontrapunkt. Uz financijsku potporu Turističke zajednice Grada Zagreba, kulturnih institucija u gradskom središtu koje su festivalu za koncerte ustupile svoje prelijepje prostore, te Hrvatskog društva skladatelja, već četvrtu je godinu u prvim tjednima došašća, od 30. studenoga do 15. prosinca, Ivana Lušić okupila niz nadahnutih amaterskih i profesionalnih vokalnih ansambala, ovaj put iz Zagreba i okolice, te Karlovca, Slovenije i s Kvarnera. Profesionalce su predvodile studentice Muzičke akademije u Zagrebu, okupljene u višestruko nagrađivanom ženskom vokalnom ansamblu *Harmonija disonance*, s čijim je programom raritetnih tradicijskih adventskih napjeva u obradi dr. sc. Joška

Čalete festival svečano otvoren u Muzeju za umjetnost i obrt (gdje su im se pridružile i kolegice Filozofskog fakulteta u akademskom zboru *Concordia discors*), a zatvoren u stupničkoj crkvi sv. Benedikta. Između toga, i ostale su večeri bile tematski sastavljene od ansambala sličnog profila. Dječje zborove Glazbene škole Blagoja Berse iz Zagreba, Glazbene škole Karlovac i škole iz Nazarja (Slovenija) slušali smo 4. prosinca u Muzeju Mimara. Božić na Kvarneru predstavili su ansambl i Kastva i Matulja 7. prosinca u Muzeju za umjetnost i obrt (Mješoviti vokalni ansambl *Kanat*, Ženski zbor KUD-a *Učka* te ženska i muška klapa *Kastav*). Tri srodna amaterska ansambla podijelila su večer u Hrvatskom povijesnom muzeju u nedjelju, 8. prosinca, gdje smo mogli doživjeti pjev Gradskog zbora *Franjo pl. Lučić* iz Velike Gorice, zagrebačkoga Katedralnog mješovitog zbora i djevojačkog zbora *Cantus ante omnia*, proizišlog iz djelovanja zbora zagrebačke 16. gimnazije.

Na Svetu Luciju

Poseban program za pamćenje pod nazivom *Koncert Lux* upriličen je u petak, 13. prosinca u 19 sati u središnjoj dvorani čitaonice Hrvatskog državnog arhiva. U čast Dana svete Lucije, najvjestiteljice božićnog svjetla, nastupio je Oratorijski zbor zagrebačke crkve sv. Marka *Cantores sancti Marci* koji je počeo pjevati u potpunom mraku. Lampice su se počele paliti u kutovima dvorane, kako je zapjevao netko od pjevača ansambala u mističnom drevnom napjevu *Beata viscera* iz 13. stoljeća koji se pripisuje Perotinusu, prvom poznatom skladatelju u povijesti glazbe čiji je notni zapis sačuvan do danas. Prvi dio programa s vrlo mističnim i harmonijski skladnim djelima iz različitih razdoblja poznatoga glazbenog stvaralaštva, od baroka do naših dana, protekao je u raštrkanom zboru na galeriji, sjajnoj odluci njihova šefa dirigenta Jurice Petra Petrača koji je u tim neuobičajenim okolnostima spretno vodio izvedbu, a publika, gdje god se našla u prostoru,

Dječji zbor Osnovne škole Nazarje iz Slovenije

uživala u moru glasova koji su je okruživali. Drugi dio ipak je sveden na klasičnu podjelu izvođača i slušatelja, kad se zbor združio u jedinstvenu formaciju uz desni zid čitaonice, ali još više oduševio skladnošću i kolorizmom od bizantskih preko ruskih, američkih i engleskih, sve do domaćih napjeva (kakva je bila *Gle, kakva to svetlost*, tradicijska božićna pjesma u obradi Tomislava Fačinija u jazzy harmonijama).

Paljenje svjetiljki

Skladna je to kombinacija amatera i profesionalaca, a iz kolektiva su se izdvajale izvrsne pjevačice — sopranistice Karla Despot i Stefani Pijetlović te altistica Ružica Gačić, a specifični instrumentalni *touch* programu dala je harfistica Mirta Lice u pratnji ili u solističkim stavcima. Večer koja je prstala entuzijazmom i oduševljenjem završena je zbornom obradom poznate napolitanske kancone *Santa Lucia*, zaštitnici svjetla u čast.

Djevojački zbor *Cantus ante omnia* i njihova voditeljica Snežana Ponoš

A svjetlost se pjesmom slavila i na otvorenome tijekom Festivala; srijedom i četvrtkom od 16.30 pojedini su vokalni ansambli pjesmom *Svjetla u noći* pratili paljenje plinskih svjetiljaka na Gornjem gradu, počevši od Trga svetog Marka. Bio je to istovremeno podsjetnik na to da je naša metropola jedan od rijetkih gradova na svijetu koji imaju plinsku rasvjetu još od davne 1863. Ono što je za naše Društvo i njegovu potporu važno, ispunjena je glavna uloga Festivala — da predstavi bogatu božićnu baštinu hrvatske glazbe. Na raznovrsnim programima, uz mnogo raritetnih tradicijskih adventskih napjeva, izvedene su i skladbe naših autora najrazličitijih stilova: Vatroslava Lisinskog, Anđelka Klobučara, Blaženka Juračića, Mate

Nema ljepšeg načina da si duhovno podignemo moral i utonemo u smiraj predblagdanskog raspoloženja od odlaska na koncerte božićnih i adventskih pjesama

Leščana, Joška Čaleta, Pere Ivanišića—Crnkovačkog, Mustafe Ismailovskog, Smiljana Kirinčića i Dražena Turine Šajete.

Oratorijski zbor crkve sv. Marka *Cantores sancti Marci*

CANTUS

ZA IZDAVAČE
Antun Tomislav Šaban
Mirjana Matić

UREDNIŠTVO
Darko Bakić
Josip Radić
Milan Majerović—Stilinić
Eta Kočić
Marija Saraga
Jana Haluza
(glavna urednica)

LEKTURA
Rosanda Tometić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Luka Gusić

TISAK
Studio New Flyer d.o.o.
Aleja Seljačke bune 7a
10090 Zagreb

e-mail: cantus@cantus.hr
cijena: 22 kune
(za članove HDS—a besplatno)
ISSN 1330—4747

CJENIK OGLASA
ZA CANTUS

1/1 CIJELA STRANICA
6.000 kn
1/2 STRANICE
3.000 kn
1/3 STRANICE
2.000 kn
1/4 STRANICE
1.500 kn

Cijene oglasa izražene su bez PDV-a
i ne uključuju dizajn oglasa.

Oglasi na vanjskom ovitku novina navedenih formata naplaćuju se dodatnih 30% od izražene cijene. Sva pitanja o smještaju oglasa, uputiti na cantus@cantus.hr

CANTUS

BROJ 218/219, PROSINAC 2019.

67. ZAGREBAČKI *festival*

24/01
2020 | petak

Alka Vuica • Ana Opačak • Bang Bang • Elis Lovrić
Hari Rončević • Ida Prester • Leteći Odred • Lorena
Maja Posavec • Marin Jurić-Ćivro i Nina Kraljić • Marko Kutlić
Meri Andraković • Mia Negovetić • Miki Solus • Nikola Marjanović
Opća Opasnost • Pavel i Tedi Spalato • Petar Dragojević
Stijepo Gled Markos • Tadej • Teška Industrija

unison
HRVATSKI GLAZBENI SAVEZ

www.zagrebacki-festival.hr

POWERED BY
 Zagrebačka banka
UniCredit Group

